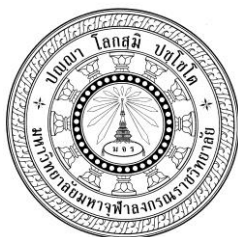

การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่
FIVE PRECEPTS OBSERVING VILLAGE PROJECT DRIVING MECHANISM
DEVELOPMENT OF SANGHA IN CHIANG MAI PROVINCE

พระเทพสังฆวาจารย์ (โสภณ โสภโณ/ยอดคำปา)

ดุสิตนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

พระเทพสิงหราชจารย์ (โสภณ โสภโณ/ยอดคำปา)

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Five Precepts Observing Village Project Driving Mechanism
Development of Sangha in Chiang Mai province

Phrathepsinghavarajarn (Sophon Sobhaño/Yodkumpa)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุชฎินิพนธ์
เรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุชฎินิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.พฤตสรรค์ สุทธิไชยเมธี)

กรรมการ

(ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร)

กรรมการ

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง)

กรรมการ

(รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม)

คณะกรรมการควบคุมดุชฎินิพนธ์

พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

กรรมการ

รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระเทพสิงหราชจารย์)

ชื่อคุณูปนิพนธ์ : การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์
จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัย : พระเทพสิงหราชจารย์ (โสภณ โสภโณ/ยอดคำปา)

ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการควบคุมคุณูปนิพนธ์

- : พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร., พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ),
พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
- : ผศ. ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, พธ.บ.บริหารรัฐกิจ (เกียรตินิยมอันดับ
๑), ศศ.ม. (การจัดการการพัฒนาสังคม), รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)
- : รศ. ดร.สุรพล สุยะพรหม, พธ.บ. (มนุษยสังเคราะห์ศาสตร์),
M.A. (Politics), Ph.D. (Political Science)

วันสำเร็จการศึกษา : ๗ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ๒) เพื่อศึกษากระบวนการของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ๓) เพื่อนำเสนอการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ โดยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบไปด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ คณะสงฆ์และประชาชนที่เข้าร่วมปฏิบัติการในโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านศีล ๕ จำนวน ๔๐๐ คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้ ๑. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อกำหนดตัวชี้วัด คือระดับบุคคล องค์กร และชุมชนของการรักษาศีล ๕ ในโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๓๗ รูป/คน และ ๒. ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อการระดมสมอง ยืนยัน และประเมินคุณภาพตัวชี้วัดในระดับบุคคล องค์กร และชุมชนของการรักษาศีล ๕ ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย พระเถระผู้ใหญ่ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กร จำนวน ๑๒ รูป/คน ด้วยการใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ก่อนที่จะมีการประมวลผลและสร้างรูปแบบต่อไป

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ในแต่ละด้านมีการบริหารด้านผู้ปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๙๑$) ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านกระบวนการจัดการบริหารควบคุม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๖๖$) อยู่ในระดับมาก และการบริหารด้านการเงินมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = ๓.๓๐$) อยู่ในระดับปานกลาง

๒. กระบวนการของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีลักษณะการบริหารจัดการแบบแยกกันทำงาน เผยแผ่อุดมการณ์หลักการทางพระพุทธศาสนาแก่ศาสนิกชนับถือด้วยการสร้างความเข้าใจ มีการสร้างกลุ่มเครือข่าย สร้างความเข้าใจ ให้เห็นความสำคัญของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยทำบันทึกข้อตกลงต่อหน่วยงานส่วนราชการท้องถิ่น ให้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

๓. การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าในหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำงานร่วมกันในระบบ หรือองค์กรเพื่อให้งานสำเร็จไปด้วยดี ระบบ หรือองค์กรที่มีบุคคลในระดับต่าง ๆ ทำงานประสานกันดูเครื่องจักร ระบบใด ๆ ที่จะช่วยให้งานสำเร็จ ลุล่วงไป โดยที่บุคคล กลุ่มคน และชุมชน นำหลักการในพระพุทธศาสนาแสดงให้เห็นแนวคิดที่มาของศีลกับการอยู่ร่วมกันในสังคมทำให้เกิดความสงบสุขของสังคมชุมชนและเป็นการพัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งศีล ๕ เป็นหนทางแห่งการเกิดสันติภาพ

Dissertation Title : Five Precepts Observing Village Project Driving Mechanism Development of Sangha in Chiang Mai province

Researcher : Phrathepsinghavarajarn (Sophon Sobhaño/Yodkumpa)

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Management)

Dissertation Supervisory Committee

- : Phraudomsitthinsyok, Asst. Prof. Dr.
B.A. (Buddhist Management), M.A. (Buddhist Management),
Ph.D. (Buddhist Management)
- : Asst. Prof. Dr. Kietisak Sukleang,
B.A. (1st Class Honor), M.A. (Social Development),
D.P.A. (Public Administration)
- : Assoc. Prof. Dr. Surapon Suyaprom, B.A., (Sociology)
M.A. (Politics), Ph.D. (Political Science)

Date of Graduation : March 9, 2019

Abstract

Objectives of this research were: 1. to study the general context of five precepts observing village project driving mechanism development of Sangha in Chiang Mai province, 2. to study the process of the Five Precepts observing village project driving mechanism development of Sangha in Chiang Mai Province and 3. to propose the development process of the five precepts observing village project driving mechanism of Sangha in Chiang Mai Province.

Methodology was the mixed methods: The qualitative research collected data from 400 samples, purposefully sampled from monks and lay people who participated in the five precepts observing village project in Chiangmai Province. The qualitative research collected data from 2 groups: group 1; from 37 key informants purposefully selected from agencies and the five precepts observing community of Sangha Order, group 2; from 12 participants for focus group discussion also purposefully selected from high ranking monks, academicians, experts, community leaders and organization leader, analyzed data by content, problems and recommendation from focus group discussion summarizing by descriptive interpretation for a model formulation

Findings were as follows:

1. The general contexts of the five precepts observing village project driving mechanism development of Sangha in Chiangmai Province were that the aspect of

the management of workers had the highest mean ($\bar{X} = 3.91$), the second high level was the controlling management process with the mean value at $\bar{X} = 3.66$, financial management aspect had the lowest mean ($\bar{X} = 3.30$) was at the moderate level.

2. The process of the five precepts observing village project driving mechanism development indicated that the management was carried out by division of works to disseminate the principles and ideology of Buddhism to Buddhists, emphasizing faith and understanding. There were networks to enhance understanding and importance of Buddhism. There was memorandum of understanding, MOU, emphasizing cooperative work among various local agencies so that each agency would have participatory functions supporting the five precepts observing village project to meet the objectives.

3. The development of the five precepts observing village project driving mechanism of Sangha in Chiangmai Province indicated that systematically cooperative work, personnel at different level in organizations work together like machine to the work achievement. When the individual, groups and communities applied the Buddhism principles indicated the concept of Silas or precepts are the core causes of harmonious and happy living together in communities and are the principles of self-development according the Three Trainings: Sila; precepts, Samadhi; concentration and Panna, wisdom. The five precepts are the real path to peace.

กิตติกรรมประกาศ

ดุขฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้เพราะได้รับความเมตตาจากคณะกรรมการควบคุมดุขฎีนิพนธ์ คือ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร., ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง และ รศ. ดร.สุรพล สุยะพรหม ที่ได้อนุเคราะห์ให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขดุขฎีนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดีตลอดมา ทั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่มาร่วมสอบดุขฎีพิจารณาและสอบป้องกันดุขฎีนิพนธ์ ประกอบด้วย รศ. ดร.พทุทธ์สรณ์ สุธธิไชยเมธี, ผศ. ดร.บุษกร วัฒนบุตร ที่ได้เมตตาแนะนำปรับปรุงดุขฎีนิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้วิจัย คอยอำนวยความสะดวกและแนะนำผู้วิจัยเป็นอย่างดีเสมอมา กราบขอบพระคุณ พระสังฆาธิการทุกระดับชั้น และคณะญาติโยมทุกท่าน ที่ให้ความเมตตาในการให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณสมาชิกหลักสูตรพุทธศาสตรดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ รุ่นที่ ๖ (วังน้อย) ทุกรูป ที่ได้ให้ความช่วยเหลือให้กำลังใจและให้คำปรึกษาการทำดุขฎีนิพนธ์แก่ผู้วิจัย คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันพึงมีจากดุขฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา กตเวทิตาคุณแก่ครูอุปฌาย์อาจารย์ บิดามารดา ญาติสนิทมิตรสหาย และผู้มีพระคุณทุกท่าน

พระเทพสิงหราชจารย์ (โสภณ ยอดคำปา)

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ซ)
สารบัญแผนภาพ	(ญ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ณ)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๕
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	๖
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกลไกการจัดการ	๑๔
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ	๑๙
๒.๔ แนวคิดกลไกการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓๐
๒.๕ แนวปฏิบัติโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕	๔๖
๒.๖ บริบทพื้นที่การวิจัย	๘๔
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘๖
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๙๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๙๔
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๙๔
๓.๒ ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๙๕
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๙๘
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๐๐
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย	๑๐๑

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๑๐๓
ส่วนที่ ๑. สภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของ คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่	๑๐๔
ส่วนที่ ๒. กระบวนการของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่	๑๑๗
ส่วนที่ ๓. การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะ สงฆ์จังหวัดเชียงใหม่	๑๔๗
ส่วนที่ ๔. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๕๔
บทที่ ๕ สรุป และข้อเสนอแนะ	๑๕๗
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๕๗
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๖๒
บรรณานุกรม	๑๖๓
ภาคผนวก	๑๖๙
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	๑๗๐
ภาคผนวก ข เครื่องมือในการวิจัย	๑๗๖
ภาคผนวก ค หนังสือขอสัมภาษณ์/สนทนากลุ่มเฉพาะ	๑๘๘
ภาคผนวก ง ภาพการสัมภาษณ์/สนทนากลุ่มเฉพาะ	๒๐๖
ประวัติผู้วิจัย	๒๒๐

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๒.๑ แสดงสาระสำคัญของความหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา	๙
๒.๒ แสดงสาระสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา	๑๓
๒.๓ แสดงสาระสำคัญของความหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ	๑๗
๒.๔ แสดงสาระสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ	๒๘
๒.๕ ความหมายทั่วไปของการเผยแผ่	๔๐
๒.๖ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน	๔๕
๒.๗ แสดงบทบาทหน้าที่ของคณะทำงานโครงการฯ ประจำหมู่บ้าน (เจ้าอาวาส/ ผู้ใหญ่บ้าน)	๖๔
๒.๘ แสดงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารโครงการฯ ระดับจังหวัด (ผู้ว่า ราชการจังหวัด-วัฒนธรรมจังหวัด-สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด)	๖๗
๒.๙ แสดงบทบาทหน้าที่ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและสำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัด	๖๙
๒.๑๐ แสดงบทบาทหน้าที่ของกรมการศาสนาและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	๗๒
๒.๑๑ แสดงบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.): องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาล	๗๖
๒.๑๒ แสดงบทบาทสถาบันทางการศึกษา สถานศึกษาในจังหวัด/ชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ)	๗๗
๒.๑๓ แสดงบทบาทหน่วยงานภาครัฐ (กระทรวง/ส่วนราชการในจังหวัด)	๗๙
๒.๑๔ แสดงบทบาทหน่วยงานภาคเอกชน (สื่อมวลชน บริษัท ห้างร้านสรรพสินค้า โรงพยาบาล โรงงาน สถานประกอบการต่างๆ)	๘๑
๒.๑๕ แสดงบทบาทหน่วยงานภาคประชาสังคม (ภาคประชาชน : องค์กรการกุศล มูลนิธิเครือข่ายทางศาสนา หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ฯลฯ)	๘๓
๔.๑ จำนวนและร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๓๗
๔.๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ในภาพรวม	๑๓๘
๔.๓ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามการ บริหารด้านผู้ปฏิบัติงาน	๑๓๙
๔.๔ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามการ บริหารด้านการเงิน	๑๔๐

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๕ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามด้านการบริหารวัสดุในการดำเนินงาน	๑๔๑
๔.๖ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามด้านกระบวนการจัดการบริหารควบคุม	๑๔๒
๔.๗ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามด้านการวางแผน	๑๔๓
๔.๘ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามด้านการดำเนินการ	๑๔๔
๔.๙ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามด้านการตรวจสอบ	๑๔๕
๔.๑๐ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามด้านการประเมินผลย้อนกลับ	๑๔๖

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๙๓
๔.๑ องค์ความรู้จากการวิจัยการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษา ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่	๑๕๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในการวิจัยครั้งนี้ใช้ อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม ข้อ หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ดังนี้

พระสุตตันตปิฎก			
ที.ม. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณณาสก (ภาษาไทย)
ขุ.ม. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิกาย (ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.สุตตก. (ไทย) =	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สัตตกนิบาต (ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายพระไตรปิฎก

ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม ข้อ หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ดังตัวอย่าง เช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐/ ๒๐๘/๑๕๕. หมายถึง ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๒๐๘ หน้า ๑๕๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ปัจจุบันที่ส่งผลอย่างชัดเจนต่อวิถีชีวิต ปัจจุบันนี้คนเราส่วนใหญ่รู้จักศีล ๕ แต่ไม่มีผู้ใดคิดที่จะปฏิบัติตาม ด้วยสภาพสังคมในปัจจุบัน คนเริ่มจะเห็นการกระทำที่มันไม่ดีเป็นเรื่องปกติ ส่วนคนที่ทำความดีก็ดูเหมือนว่าจะเป็นคนไม่ปกติและอาจจะดำเนินชีวิตในสังคมไม่ราบรื่น เนื่องจากคนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจศีล ๕ อย่างแท้จริงและลึกซึ้ง จึงทำให้หลงทำผิดไปโดยไม่ตั้งใจ ตลอดจนการให้ความหมายและคุณค่าต่อคำว่า “ความดีและความเจริญ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย ได้ส่งผลต่อการบริโภคแบบแผนการเลี้ยงดูและปฏิสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคมในระดับต่างๆ ให้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีลักษณะไร้รากฐานทางวัฒนธรรมและชาดโลกทัศน์ทางคุณธรรม จริยธรรมนั้น เป็นส่วนหนึ่งของแก่นแกนปัญหาเชิงโครงสร้างที่ดำรงอยู่ในทุกระดับความสัมพันธ์ของสังคมไทยขณะนี้ ดังนั้นรัฐบาลปัจจุบันจึงให้ความสนใจต่อการปรับทัศนคติด้านการพัฒนาของคนในสังคม รวมทั้งการจัดทำและวัดประเมินผลแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ^๑ เพื่อลดอคติของการพัฒนากระแสหลัก เพื่อเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการสร้างสังคมปรองดอง ส่งเสริมแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ คำนึงถึงรากฐานทางวัฒนธรรมไทย ซึ่งสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการยกระดับมาตรฐานการดำเนินชีวิตให้กับสังคมไทยในอนาคตได้

ภายใต้นโยบายของรัฐบาลปัจจุบันนั้น ได้กำหนดนโยบายและแนวทางอย่างชัดเจนในการส่งเสริมการใช้หลักการวิชาการและสนับสนุนบทบาทให้องค์กรทางพระพุทธศาสนามีความสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างสันติสุขและความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน ตลอดจนส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ขณะที่องค์กรทางพระพุทธศาสนานั้น สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามหารัชมงคลมุนี (ช่วง วรปัญโญ) ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช^๒ ได้มีดำริและผลักดันให้คณะสงฆ์ทั่วไปประเทศดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปและพัฒนาสังคมไทยอย่างยั่งยืน โดยกระบวนการดำเนินโครงการจะเน้นการบูรณาการความร่วมมือ ทั้งองค์กรทางพระพุทธศาสนา หน่วยงานภาครัฐส่วนท้องถิ่นและภาคประชาชน ซึ่งที่ผ่านมาสามารถสร้างรูปแบบการพัฒนาความปรองดองสมานฉันท์ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปแล้วในหลายพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัด

^๑ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔), (สำนักนายกรัฐมนตรี: กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๙), หน้า ๖๗.

^๒ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”, (สำนักงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”: กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๘), หน้า ๑๕.

กิจกรรมสาธารณประโยชน์ จัดระเบียบทางสังคม และกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ละเว้นการปฏิบัติตามบรรทัดฐานในสังคม

ข้อมูลการดำเนินงานของโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ที่ผ่านมามีได้พบกับอุปสรรคในเรื่องการจัดการ การสร้างนวัตกรรมในการจัดการความรู้ และการจัดการในการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ได้ข้อมูลนำมาปรับใช้และมาอธิบายพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประกอบการจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับ การส่งเสริมให้คนในสังคมให้เกิดมีความสงบสันติสุข เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคน ในชาติเพื่อเป็นแนวทางของการสร้างความมั่นคง มีความสามัคคี ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความรักกันระหว่างประชาชนในประเทศต่อไป^๓

สำหรับการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงสร้างดังกล่าวที่ผ่านมาของจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีจำนวน ๒๕ อำเภอ ๒๐๔ ตำบล และ ๑,๔๒๘ หมู่บ้าน โดยมีสมาชิกทั้งหมดรวม ๑,๒๐๒,๗๐๒ คนจากจำนวนประชากรในจังหวัด ๑,๗๒๘,๒๔๒ คน โดยคิดเป็นร้อยละ ๗๐ ของจำนวนประชากรในจังหวัด ซึ่งบรรลุตามเป้าหมายในระยะที่ ๒ คือมีผู้สมัครเข้าร่วมโครงการร้อยละ ๕๐ ของประชาชนชาวพุทธในพื้นที่ ภายในวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘ โดยเครือข่ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ตามคำริของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าและมติของมหาเถรสมาคม ได้มีส่วนในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ และพัฒนากระบวนการลดความขัดแย้งในระดับชุมชนได้อย่างมีนัยยะสำคัญ การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนด้วยกลไกของหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จึงเป็นพุทธวิธีที่สำคัญของการตอบสนองกระบวนการในแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม ตลอดจนการผลักดันให้องค์กรทางศาสนา สามารถเข้ามามีบทบาทในกระบวนการยกระดับคุณภาพชีวิตและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้น สำหรับรูปแบบและการดำเนินงานตลอดระยะเวลาประมาณ ๑ ปีที่ผ่านมา นั้น องค์กรทางพระพุทธศาสนาได้ปรับบทบาทเป็นศูนย์กลางการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว โดยให้ความสำคัญแบบองค์รวม กล่าวคือสร้างความร่วมมือในชุมชนเป็นพื้นฐาน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้กระบวนการดำเนินงานเกิดจากภูมิปัญญาและการประยุกต์หลักพุทธธรรมพื้นฐานที่เหมาะสมกับการพัฒนาของชุมชนนั้นๆ เอง ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นที่ยอมรับทั้งจากหน่วยงานฝ่ายปกครองท้องถิ่นและประชาชน ด้วยปัจจัยที่ไม่มีการครอบงำทางความคิดจากองค์กรใดเฉพาะ อีกทั้งความศรัทธาทางพระพุทธศาสนาในชุมชนท้องถิ่นนั้น ยังเป็นกลไกทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยอยู่เช่นกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในประเด็นเรื่องการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการจรรโลงคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนส่งเสริมการสร้างสังคมสมานฉันท์และสันติสุขอย่างยั่งยืนนั้น ใน ๔ ด้านคือ เสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง ความปลอดภัย ซึ่งถือเป็นกระบวนการทางสังคมและ

^๓ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย, การดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” (ระยะที่ ๓) จังหวัดหนองคาย, ๒๕๕๙, หน้า ๔๗. (อัดสำเนา).

วัฒนธรรมที่ควรเรียนรู้และพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น การศึกษาวิจัยจึงเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นเพื่อค้นหากระบวนการของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ในการส่งเสริมการสร้างมาตรฐานการดำเนินชีวิตตามหลักจริยธรรม คุณธรรมที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประองตองและสมานฉันท์ของสังคมไทย ตลอดจนเป็นการสนองนโยบายการสร้าง ความปรองดองสมานฉันท์และสันติสุขของรัฐบาลและคณะสงฆ์ไทย ที่จะร่วมมือกันพัฒนาชุดความรู้ที่ อิงกับการบูรณาการหลักการวิชาการ เพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตและชุมชนไทย ให้เข้าใจหลักการ และวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่าง “อยู่เย็นเป็นสุข” ร่วมกันได้ตลอดไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ สภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ กระบวนการของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร

๑.๒.๓ การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัด เชียงใหม่ควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของ คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓.๒ เพื่อศึกษากระบวนการของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของ คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓.๓ เพื่อนำเสนอการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะ สงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบไปด้วยการวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัย กำหนดขอบเขตในการศึกษาไว้ ๔ ด้าน คือ ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านตัวแปร ขอบเขตด้าน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ขอบเขตด้านระยะเวลา ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาของการวิจัยกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของ คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ในองค์ประกอบ โดยใช้กระบวนการบริหารด้วยวงจรการบริหาร PDCA หรือวงจรเดมมิง เป็นการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัด เชียงใหม่

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือข้อมูลตัวชี้วัดในระดับบุคคล องค์กร และชุมชนของการรักษาศิล ๕ ในโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ พร้อมทั้งกระบวนการบริหารด้วย หลักการบริหาร 4 M ได้แก่ Man(คน) Money(เงิน) Material (วัตถุดิบ) Management (การจัดการ) และวงจร PDCA หรือ วงจรเต็มมิ่ง

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีองค์ประกอบ ๔ ด้านคือ ๑) เสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ๒) ลดปัญหาความขัดแย้ง ๓) สร้างความมั่นคง ๔) ความปลอดภัย

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ คณะสงฆ์และประชาชนที่เข้าร่วมปฏิบัติการในโครงการหมู่บ้านศิลป ๕ ในจังหวัดเชียงใหม่

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

๑. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) เพื่อกำหนดตัวชี้วัด คือระดับบุคคล องค์กร และชุมชนของการรักษาศิล ๕ ในโครงการหมู่บ้านศิลป ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๓๗ รูป / คน

๒. ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อการระดมสมอง ยืนยัน และประเมินคุณภาพตัวชี้วัดในระดับบุคคล องค์กร และชุมชนของการรักษาศิล ๕ ในโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย พระเถระผู้ใหญ่ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กร จำนวน ๑๒ รูป/คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๒๕ อำเภอ

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ รวมระยะเวลาทำการวิจัย ๘ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยอย่างชัดเจนและตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์ต่าง ๆ ไว้ดังต่อไปนี้

กลไกการขับเคลื่อน หมายถึงกระบวนการ วิธีการจัดการที่โครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ดำเนินการบริหารจัดการด้วยหลัก 4 M ได้แก่ Man (คน) Money (เงิน) Material (วัตถุดิบ) Management (การจัดการ)

กระบวนการการขับเคลื่อน หมายถึง วิธีการบริการตามกระบวนการบริหารในหลัก PDCA ซึ่งประกอบด้วย Plan (การวางแผน) Do (การดำเนินการ) Check (การตรวจสอบ) และ Action (การปฏิบัติเพื่อปรับปรุงหลังการตรวจสอบ)

โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ (The communities preserving Five Precepts) หมายถึงโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ซึ่งเกิดจากการดำริของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม มีมติเป็นนโยบาย ขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง และความปลอดภัย

คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ (Chiang Mai Sangha Provincial) หมายถึง พระภิกษุ พระสังฆาธิการ ระดับวัด ตำบล อำเภอ จังหวัด ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ที่ดำเนินการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ร่วมกับบุคคล หน่วยงาน องค์กร ในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบสภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๑.๖.๒ ทำให้ทราบกระบวนการของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๑.๖.๓ ทำให้ได้การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๑.๖.๔ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ และคณะสงฆ์ทั่วประเทศได้

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่” โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา
- ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกลไกการจัดการ
- ๒.๓ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ
- ๒.๔ แนวคิดกลไกการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ๒.๕ แนวปฏิบัติโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
- ๒.๖ บริบทพื้นที่การวิจัย
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

๒.๑.๑ ความหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

การพัฒนาเป็นการระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีการเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เพื่อสนองความต้องการและศักยภาพของมนุษย์ กระบวนการพัฒนาจึงจำเป็นต้องมีรูปแบบและเป็นไปอย่างมีระบบ มีผู้ให้ความหมายไว้มาก เช่น ราชบัณฑิตยสถานกล่าวไว้ คือ ความเจริญ ทำให้เจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางเจริญขึ้น^๑ เป็นการกระทำที่ดีขึ้น เปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า^๒ และเป็นการที่คนในชุมชนและสังคมในส่วนรวม ได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้และความสามารถของตนเอง ได้ร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตน ชุมชนและสังคมให้ดีขึ้น^๓ การพัฒนามาจากคำบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนากับการพัฒนาสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุและสิ่งแวดล้อมต่างๆ^๔ ความหมายของการพัฒนาไว้ในหนังสือเรื่อง “ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน” ว่า การพัฒนาพึงถูก

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๗๗๘.

^๒ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : ไทยอนุเคราะห์ ไทย, ๒๕๓๖), หน้า ๒.

^๓สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สังคมไทย : แนวทางวิจัยและการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัย พุทธธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๙๗.

^๔พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), ทางสายกลางของการศึกษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๖ – ๑๘.

นำมาใช้ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ แต่มนุษยรู้จักพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองมาตั้งแต่มนุษยเริ่มมีขึ้นในโลก จะเห็นได้จากวิวัฒนาการในด้านต่างๆ ที่ดีขึ้นเป็นลำดับ ดังเช่นเครื่องมือเครื่องใช้ สิ่งก่อสร้าง ภาพวาดและเอกสารที่ปรากฏอยู่และตกทอดมาถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำสอนของศาสนาและแนวความคิดของนักปราชญ์โบราณชาวกรีก โรมัน อาหรับ จีน อินเดีย คำว่า “การพัฒนา” เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกโดยนักเศรษฐศาสตร์ซึ่งนำมาใช้เรียกวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในยุโรปตะวันตก ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ และได้รับความนิยมทั่วไปจนกระทั่งองค์การสหประชาชาตินำไปใช้ในการพัฒนาประเทศที่เป็นสมาชิกอีกด้วย

ปัจจุบันการพัฒนาจึงถูกนำไปใช้แพร่หลายทั่วทุกประเทศในโลก และมีความหมายแตกต่างกันออกไป แต่อาจสรุปได้ว่า การพัฒนา เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการและการดำเนินงานโดยมนุษย ให้ประโยชน์แก่มนุษย์ไม่ใช่เป็น การเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ การพัฒนามีความหมายและเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับคำอื่นๆ อยู่หลายคำ คือ การเปลี่ยนแปลง วิวัฒนาการ การปฏิรูป การปฏิวัติ ความเจริญเติบโต ความก้าวหน้า การค้นพบ การประดิษฐ์ นวัตกรรม และความทันสมัย เป็นต้น^๕ โดยมีความหมายของการพัฒนาองค์การไว้ในหนังสือเรื่อง “การพัฒนาองค์การ” ว่า การพัฒนาองค์การ (Organization Development) หรือที่เรียกว่า O.D. เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหาในองค์การที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาองค์การเป็นการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้เจริญก้าวหน้า หรือดีขึ้นกว่าเดิมเพื่อทำให้องค์การมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลโดยการสร้างปัจจัยต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาให้สอดคล้องตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ขององค์การ^๖ และได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาองค์การไว้อีกว่า ควรมุ่งเพื่อพัฒนาการทำงานเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของกลุ่มย่อยและกระบวนการ หรือวิธีการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มย่อยนั้น หากมีความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่ม หรือขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ขององค์การเอง จะเป็นหนทางสู่ความล้มเหลวขององค์การโดยส่วนรวมได้ ดังนั้นการพัฒนาองค์การจึงควรมุ่งความสนใจไปที่การวางแผนเป้าหมายและการวางแผนในการสร้างวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีระบบ ทั้งนี้ต้องหมายรวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องเข้ามามีบทบาทและหน้าที่ ในการกระตุ้นให้องค์การสามารถสร้างวัตถุประสงค์ขึ้น^๗ และการพัฒนา หรือการพัฒนาองค์การ เป็นการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้เจริญก้าวหน้า หรือดีกว่าเดิม เพื่อทำให้องค์การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการสร้างปัจจัยต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาให้สอดคล้องตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ขององค์การ ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้เคยให้ความหมายเกี่ยวกับการพัฒนาองค์การไว้หลายแนวความคิดด้วยกัน^๘ ตัวอย่าง เช่น

^๕สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.images.patternfly.multiply.multiplycontent.com> [๑๓ มีนาคม ๒๕๕๖].

^๖วรพงษ์ มหาโพธิ์, **การพัฒนาองค์การ**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.thai.net/weeraphongB9%E๐%B๘%A5.html> [๑๒ มีนาคม ๒๕๕๖].

^๗เรื่องเดียวกัน.

^๘อ้างแล้ว.

๑. การพัฒนาองค์การ คือ ความพยายามอย่างมีแผน ที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมขององค์การ เป็นความพยายามที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบขององค์การ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ควรมุ่งเน้นที่การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขององค์การเป็นหลัก ไม่ใช่การมุ่งเน้นที่การเปลี่ยนแปลงของบุคคล แต่การเปลี่ยนแปลงของบุคคลที่เกิดขึ้นเป็นผลพลอยได้ของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขององค์การ

๒. การพัฒนาองค์การ คือ กระบวนการปรับปรุงองค์การให้กลับสู่สถานะใหม่ที่เหมือนเดิมหรือดีกว่าเดิมโดยมุ่งที่ความกล้าในการยอมรับการเปลี่ยนแปลง เน้นให้องค์การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่จะนำเอาความใหม่และแปลกทั้งทางด้านเทคนิค วิทยาการ และทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่ามาสู่องค์การ

๓. การพัฒนาองค์การ คือ กระบวนการปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์การ โดยใช้การวิจัยเชิงแก้ปัญหา ซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนการการแก้ปัญหาอย่างมีระบบเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

๑. การวิเคราะห์ปัญหาเบื้องต้นขององค์การ
๒. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากองค์การ
๓. การป้อนข้อมูลย้อนกลับให้แก่องค์การ
๔. สำรวจปัญหาขององค์การจากข้อมูลที่ได้รับทั้งหมด
๕. วางแผนปฏิบัติการ
๖. ลงมือปฏิบัติการ

จากความหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพอสรุปได้ว่า การพัฒนา มีความหมายและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคำอื่นๆ อยู่หลายคำ คือ การเปลี่ยนแปลง วิวัฒนาการ การปฏิรูป การปฏิวัติ ความเจริญเติบโต ความก้าวหน้า การค้นพบ การประดิษฐ์ นวัตกรรม และความทันสมัยการพัฒนาองค์การ ศาสนศึกษา จึงควรมุ่งความสนใจไปที่การวางเป้าหมาย และการวางแผนในการสร้างวัตถุประสงค์อย่างมีระบบที่ดี

ดังนั้น อาจพอสรุปความหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ซึ่งจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้ประมวลแนวคิดหลักของการพัฒนา โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถพอสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑ แสดงสาระสำคัญของความหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

ชื่อนักวิชาการ/ แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๖, หน้า ๗๗๙)	การทำให้เกิดความเจริญ เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางเจริญขึ้น
ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (๒๕๒๖, หน้า ๒)	เป็นการกระทำให้ดีขึ้น โดยการเปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า
สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (๒๕๒๕, หน้า ๑๙๗)	การที่คนในชุมชนและสังคมในสวนรวม ได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้และความสามารถของตนเอง และได้ร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตน ชุมชนและสังคมให้ดีขึ้น
ชื่อนักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระราชวรมนู (ประยุทธ์ ปยุตโต) (๒๕๒๗, หน้า ๑๖ – ๑๘)	การพัฒนาจากคำบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา การพัฒนาสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุและสิ่งแวดล้อมต่างๆ
สนธยา พลศรี (ออนไลน์, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๖)	เป็นวิวัฒนาการในด้านต่างๆ ที่ดีขึ้นเป็นลำดับ โดยมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ผ่านการวางแผนโครงการและการดำเนินงานโดยมนุษย์ ให้ประโยชน์แก่มนุษย์ไม่ใช่เป็นการเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง วิวัฒนาการ การปฏิรูป การปฏิวัติ ความเจริญเติบโต ความก้าวหน้า การค้นพบ การประดิษฐ์ นวัตกรรม และความทันสมัย
วรพงศ์ มหาโพธิ์ (ออนไลน์, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๖)	เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหาในองค์การที่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้เจริญก้าวหน้า หรือดีขึ้นกว่าเดิม เพื่อประสิทธิผลโดยการสร้างปัจจัยต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนา

๒.๑.๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคำว่า "การพัฒนา" ได้มีหน่วยงานและนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายลักษณะ โดยมีผู้ศึกษาค้นคว้าไว้ ขอยกมากล่าวไว้พอสังเขปซึ่งประมวลได้ ดังนี้

การพัฒนาของมนุษย์ที่สำคัญ ต้องมีเป้าหมายทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีเครื่องมือในการพัฒนา เรียกว่า ภาวนา มี ๔ ประการ คือ

๑) กายภาวนา คือ การเจริญกาย, พัฒนากาย, การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ, การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical development)

๒) สิลภาวนา คือ การเจริญศีล, พัฒนาความประพฤติ, การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน (Moral development)

๓) จิตภาวนา คือ การเจริญจิต, พัฒนาจิต, การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทนมีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น (Cultivation of the heart; Emotional development)

๔) ปัญญาภาวนา คือ การเจริญปัญญา, พัฒนาปัญญา, การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา (Cultivation of wisdom; Intellectual development)^๙

แนวคิดของการพัฒนาในระบบการศึกษาของพระพุทธศาสนากล่าวไว้อีกว่า การพัฒนาที่แท้จริงในทางพุทธธรรม จะต้องเอื้ออำนวยให้แต่ละคนตระหนักถึงสายสัมพันธ์ที่ตนมีต่อสังคมและธรรมชาติ อันตนจะต้องเกื้อกูลปัจจัยแวดล้อมดังกล่าวให้เป็นไปด้วยดี โดยไม่เอาผลประโยชน์ส่วนตนเป็นเกณฑ์ พร้อมกันนั้น การพัฒนาต้องมีธรรมะเป็นพื้นฐาน อำนวยให้เกิดคุณค่าในมนุษยธรรมเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความยุติธรรม^{๑๐} สาระสำคัญของการพัฒนาในพุทธศาสนิกชน โดยมีพระสงฆ์ที่ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสัตว์อื่นๆ ให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้พ้นจากสภาพความด้อยพัฒนา ด้อยการศึกษา โดยการช่วยเหลือกันทั้งทางด้านการอบรมในศาสนาธรรม และประสบการณ์ที่มีอิทธิพลสำคัญต่อการก่อรูปแบบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาของพระสงฆ์^{๑๑} การพัฒนา เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากร เพราะตราบไต่ที่บุคลากรนั้นยังไม่บรรลุเป็นพระอรหันต์ เขาผู้นั้นก็ต้องได้รับการศึกษาอบรมตลอดไป เรียกว่าเป็น เสดชะ คือ ผู้ยังต้องศึกษา ต่อเมื่อสำเร็จการศึกษาเป็นพระอรหันต์แล้ว จึงเรียกว่าเป็น อเสชะ คือ ผู้ไม่ต้องศึกษา “กระบวนการจัดการศึกษาในทางพระพุทธศาสนายึดหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกอบรม (Training) ที่เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าจะเป็นการเรียนการสอนในทางทฤษฎี (Teaching) เมื่อกล่าวในเชิงการจัดการเราต้องยอมรับว่า พระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาอบรม เพื่อพัฒนาบุคลากรเป็นอย่างยิ่ง”^{๑๒} นักวิชาการมองบุคคล ๔ ฝ่าย ที่มีส่วนสำคัญในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นยังมีปัจจัย หลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ อายุ และเพศ

^๙พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๘๑ - ๘๒.

^{๑๐}พระไพศาล วิสาโล, พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกลดิมทอง, ๒๕๓๓), หน้า ๑๘ - ๑๙.

^{๑๑}สมบุรณ์ สุขสำราญ, การพัฒนาชนบทตามแนววิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวญ จำกัด, ๒๕๓๐), หน้า ๕๓.

^{๑๒}กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐.

สภาพในครอบครัว ระดับการศึกษา สภาพทางสังคม อาชีพ รายได้และทรัพย์สิน ระยะเวลาในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ พื้นที่ดินถือครองและสภาพการทำงาน^{๑๓} เมื่อกล่าวถึงแนวคิดการพัฒนานั้น ในการที่จะสามารถปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักการพัฒนาได้ จำเป็นต้องเข้าใจในหลักการเสียก่อนว่า การพัฒนากับการอนุรักษ์นั้นไม่ใช่สิ่งตรงกันข้ามอันแยกออกจากกัน แต่จะต้องถือว่าการพัฒนากับการอนุรักษ์ เป็นส่วนอันสอดคล้องประสานกันดังกล่าว่า “เป็นอันหนึ่งอันเดียวดังเกลียวเชือก” ซึ่งหากยอมรับในข้อตกลงดังกล่าวนี้ ย่อมสรุปเป็นหลักการได้ คือ^{๑๔}

๑. พึงจัดความเชื่ออย่างผิวนั้น ที่ว่าการพัฒนากับการอนุรักษ์เป็นสิ่งขัดกัน
๒. พึงเข้าใจให้ถูกต้องว่า แท้ที่จริงการพัฒนากับการอนุรักษ์นั้นเป็นส่วนประกอบต่อกัน

และกัน

๓. พึงกำหนดว่าไม่มีขบวนการพัฒนาอันใด ที่ถือได้ว่าสมบูรณ์หากขาดข้อพิจารณาในด้านการอนุรักษ์รวมอยู่ด้วยกันอย่างได้ดุลยภาพ

แนวคิดและกลวิธีในการพัฒนานั้นมีกระบวนการพัฒนา เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือจากรัฐบาลและภาคเอกชน การจัดการ นักพัฒนาชุมชน การประสานงานและผลงานที่เกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายสูงสุด ก็คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งเพื่อให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น ไม่ได้มีแต่การพัฒนาชุมชนเท่านั้น ยังมีอีกหลายวิธี เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งการพัฒนาเหล่านี้ต่างก็มีวัตถุประสงค์เป้าหมาย และวิธีการพัฒนาเป็นของตนเองที่แตกต่างออกไป^{๑๕} อนึ่งเมื่อได้กล่าวถึง สภาพธุรกิจโลกเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (World Business Council for Sustainable Development) (CSR: Meeting Changing Expectations, ๑๙๙๙) ได้กล่าวว่าการพัฒนานั้นเป็นความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร คือ ความมุ่งมั่นหรือพันธสัญญาที่ธุรกิจมีอยู่อย่างต่อเนื่องในการที่จะประพฤติปฏิบัติอย่างมีจริยธรรมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงาน ตลอดจนครอบครัวของเขาเหล่านั้น ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคมในวงกว้าง^{๑๖} และปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพ มีความสามารถในการพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงด้านข้อมูล ข่าวสาร ความรู้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งมีความรู้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก จึงเรียกได้ว่าเป็น สังคมฐานความรู้ (knowledge-based society) จึงต้องใช้ความรู้ในการขับเคลื่อนองค์กรและ

^{๑๓}Cohen, John M. Uphoff, Norman T., “Rural Development Participation: Concepts and Measures for Project Design Implementation and Evaluation”, Rural Development Monograph No. 2, Rural Development Committee Center for International Studies, (Cornell University, January, 1977), p. 6.

^{๑๔}นิจ หิณชิระนันท์, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๓), หน้า ๓๑๙.

^{๑๕}สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.images.patternfly.multiply.multiplycontent.com> [๑๓ มีนาคม ๒๕๕๖].

^{๑๖}อ้างแล้ว.

พัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างศักยภาพในการแข่งขันให้องค์กรอยู่รอด^{๑๗} เป็นกลุ่มทางสังคมที่มีการประสานงานกันภายในขอบเขตเฉพาะในลักษณะต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน^{๑๘} ยังได้มีการนำเสนอการพัฒนาสมาชิกในองค์การให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (Total Person) ซึ่งมีอยู่ ๖ ด้าน คือ^{๑๙}

๑. ด้านร่างกาย มีสมรรถนะพร้อมต่อการทำงานหรือไม่ หรือจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการทำงานอย่างปกติราบรื่นหรือไม่ โดยเน้นที่ตัวบุคคลในการมีส่วนร่วมที่จะพัฒนาบรรยากาศดังกล่าวด้วย อาจใช้กิจกรรม ๕ ส. เป็นฐานก็ได้

๒. ด้านจิตใจ การปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การอาจมีความเครียดเกิดขึ้นได้จึงต้องจัดระบบการความเครียดให้กับพนักงาน เช่น การฝึกคลายกล้ามเนื้อโดยการออกกำลังกาย การจัดที่ปรึกษาด้านจิตหรือรับฟังความวิตกกังวลของสมาชิก

๓. ด้านสติปัญญา ประเมินจากการเรียนรู้ในระหว่างการทำงานก็ได้ว่า พนักงานสร้างแนวทางใหม่ๆที่จะปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ประหยัดขึ้นหรือสร้างสรรค์แนวคิดแปลกๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์การหรือไม่ หากไม่มีทั้งนวัตกรรมใหม่ๆ และความคิดสร้างสรรค์ใดๆ เลย อาจตีความได้ว่าผู้บริหารยังไม่จัดบรรยากาศ หรือเปิดโอกาสให้เขาแสดงบทบาทได้อย่างเต็มที่

๔. ด้านความรู้และคุณธรรม ประเมินจากผลงานที่เกิดขึ้นว่าได้เข้าไปพัฒนาความรู้จนเกิดความเชี่ยวชาญ แก่พนักงานหรือไม่ โดยตรวจวัดจากปริมาณ และคุณภาพของผลผลิตหรือบริการ ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาแต่ความรู้โดยไม่ผนวกความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม มุ่งแต่จะพัฒนาผลผลิตโดยไม่สนใจผลกระทบใดๆ ต่อบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมก็คงเป็นการลำบากอย่างยิ่งที่จะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งความรู้และคุณธรรมต้องพัฒนาไปด้วยกัน แยกส่วนไม่ได้

๕. ด้านจริยธรรม และวัฒนธรรมในการปฏิบัติงาน จิตเป็นนายและกายเป็นบ่าว หากจิตมีลักษณะอย่างไรก็จะกำกับหรือสั่งกายให้มีพฤติกรรมไปในทิศทางนั้น ดังนั้นการพัฒนาคุณธรรมของสมาชิกในองค์การจะมีส่วนในการนั้นพฤติกรรมได้ เช่น การรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อเพื่อนร่วมงาน ต่อลูกค้า ต่อองค์การ

๖. สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สมาชิกในองค์การที่ตัดสินใจปัญหาด้วยเหตุผล แทนการตัดสินใจด้วยอารมณ์จะสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดระบบให้มีการตรวจประเมินสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในองค์การอยู่เนื่อง ๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็น กล่าวโดยสรุปตัวชี้วัดที่วัดที่สุดที่วัดว่าสมาชิกในองค์การ ปฏิบัติงานอย่างมีความสุขหรือไม่ คือ "อาการทน" หรือ "ความรู้สึทน" ถ้าหากต้องปฏิบัติงานอย่างทนท่า สักวันหนึ่งความเครียดสะสมก็จะถึงจุดที่เรียกว่า "ทนไม่ได้" หรือ "ทนไม่ไหว" สมาชิกก็ต้องออกจากองค์การไป หากเขาเป็นกำลังสำคัญของ

^{๑๗} สุวัชรรา จุ่นพิการณ, การบริหารจัดการความรู้, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.pharmacy.cmu.ac.th/team/knowledge.pdf> [๑๒ มีนาคม ๒๕๕๖].

^{๑๘} Robbins, S. P., **Organization Behavior: Concepts, Controversies and Application**, (New Jersey : Prentice-Hall, 1996), p. 143.

^{๑๙} สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, **องค์กรและการบริหารองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.ismed.or.th/knowledge/alpha/body2/chapter15.html> [๑๓ มีนาคม ๒๕๕๖].

องค์การ องค์การก็จะต้องสูญเสียสิ่งที่เรียกว่าเป็นอวัยวะที่ดีไป การจัดหาอวัยวะใหม่มาทดแทนก็อาจจะทำให้การดำเนินงานขององค์การได้รับผลกระทบถึงขั้นหยุดชะงักได้

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การพัฒนา คือ การทำให้ดีขึ้น ให้มีคุณภาพและคุณธรรมมากขึ้น กลุ่มชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งเพื่อให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ดังนั้น จึงพอสรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ซึ่งจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้ประมวลแนวคิดและทฤษฎีของการพัฒนา โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถพอสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๒ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๒ แสดงสาระสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

ชื่อนักวิชาการ/ แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), (๒๕๔๓, หน้า ๘๑ – ๘๒)	การพัฒนาของมนุษย์ที่สำคัญ ภาวนา ๔ ประการ ๑) กายภาวนา คือ การเจริญกายพัฒนากาย ๒) สีสภาวนา คือ การเจริญสีลพัฒนาความประพฤติ ๓) จิตภาวนา คือ การเจริญจิตพัฒนาจิต ๔) ปัญญาภาวนา คือ การเจริญปัญญาพัฒนาปัญญา
พระไพศาล วิสาโล (๒๕๓๓, หน้า ๑๘ – ๑๙)	เป็นการพัฒนาที่แท้จริงในทางพุทธธรรม จะต้องเอื้อตนมีต่อสังคมและ ธรรมชาติ ต้องเกื้อกูลปัจจัยแวดล้อม ให้เป็นไปด้วยดี โดยไม่เอา ผลประโยชน์ส่วนตนเป็นเกณฑ์ และมีธรรมะเป็นพื้นฐาน อำนวยให้ เกิดคุณค่าในมนุษยธรรม เมตตา กรุณา และความยุติธรรม
สมบุรณ์ สุขสำราญ (๒๕๓๐, หน้า ๕๓)	เป็นการพัฒนาในพุทธศาสนิกชน โดยมีพระสงฆ์ที่ช่วยเหลือเพื่อน มนุษย์และสัตว์อื่นๆ ให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้พ้นจาก สภาพความด้อยพัฒนา ด้อยการศึกษา และการช่วยเหลือกันทั้ง ทางด้านการอบรมในศาสนาธรรม โดยจะเกิดประสบการณ์ที่มีอิทธิพล สำคัญต่อการก่อรูปแบบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาของพระสงฆ์
คณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ (๒๕๔๓, หน้า ๒๐)	เป็นการพัฒนาระบบการศึกษาในพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือที่ สำคัญในการพัฒนาบุคลากรยังไม่บรรลุนิติภาวะให้มีความรู้โดยอาศัย กระบวนการจัดการศึกษาในทางพระพุทธศาสนายึดหลักไตรสิกขา ซึ่ง พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนา บุคลากรเป็นอย่างยิ่ง

ตารางที่ ๒.๒ แสดงสาระสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา (ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Cohen and Uphoff (1977, p. 6)	บุคคลที่มีส่วนสำคัญในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ๑. ประชาชนในท้องถิ่น ๒. ผู้นำท้องถิ่น ๓. เจ้าหน้าที่ของรัฐ ๔. และบุคคลภายนอก
นิจ ธิญชีระนันท์ (๒๕๕๓, หน้า ๓๑๔)	การพัฒนาการอนุรักษ์ เป็นส่วนอันสอดคล้องประสานกัน ๑. พึ่งพิงความเชื่ออย่างผิดเพี้ยน ที่ว่าการพัฒนาการอนุรักษ์เป็นสิ่งขัดกัน ๒. พึ่งเข้าใจให้ถูกต้องว่า แท้ที่จริงการพัฒนาการอนุรักษ์นั้นเป็นส่วนประกอบต่อกันและกัน ๓. ไม่มีขอบเขตการพัฒนาอันใดที่ถือได้ว่าสมบูรณ์หากขาดการอนุรักษ์รวมอยู่ด้วยกันอย่างได้ดุลยภาพ
สนธยา พลศรี (ออนไลน์, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๖)	๑. การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ๒. การพัฒนาสังคม ชนบท เมือง เศรษฐกิจ ซึ่งการพัฒนาเหล่านี้ต่างก็มีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการพัฒนาเป็นของตนเองที่แตกต่างออกไป
สุวัชร่า จุ่นพิการณ (ออนไลน์, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๖)	ปัจจัยสำคัญยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพ ๑. ความเปลี่ยนแปลงด้านข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ๒. สังคมฐานความรู้ขับเคลื่อนองค์กรและพัฒนา
สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (ออนไลน์, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๖)	การพัฒนาสมาชิกองค์การให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ๖ ด้าน ๑. ด้านร่างกาย มีสมรรถนะพร้อมต่อการทำงาน ๒. ด้านจิตใจ ต้องมีการจัดระบบการความเครียด ๓. ด้านสติปัญญา การเรียนรู้ในระหว่างการทำงาน ๔. ด้านความรู้และคุณธรรม ประเมินจากผลงานที่เกิดขึ้น ๕. ด้านจริยธรรม และวัฒนธรรมในการปฏิบัติงาน ๖. สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกลไกการจัดการ

๒.๒.๑ ความหมายที่เกี่ยวข้องกับกลไกการจัดการ

การบริหารจัดการ (Administration) และการจัดการ (Management) มีความหมายอย่างเดียวกัน แต่นิยมใช้ต่างสถานการณ์กัน คำว่าการบริหารมักใช้กับกิจการสาธารณะ หรือราชการ ส่วนคำว่าจัดการ นิยมใช้กับกิจการธุรกิจ หรืออุตสาหกรรม โดยเหตุนี้เราจึงเรียกผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารในหน่วยราชการว่าผู้บริหาร (Administrator) ในขณะที่บริษัทห้างร้านเรียกว่า ผู้จัดการ

(Manager) เนื่องจากกิจการคณะสงฆ์เป็นกิจการที่มุ่งประโยชน์และความสุขแก่มหาชน และจึงได้ใช้คำว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (SanghaAdministration) และเรียกผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโดยรวมๆ ว่า ผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ ดังนั้นจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแล้ว ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้นิยามคำว่า บริหารไว้ว่า “การออกกำลัง เช่น บริหารร่างกาย; ปกครอง เช่น บริหารส่วนท้องถิ่น; ดำเนินการ, จัดการ เช่น บริหารธุรกิจ”^{๒๐} และได้กล่าวว่า การจัดการวัฒนธรรมองค์กรยังมีข้อสมมติ ค่านิยม ประเพณีและพฤติกรรม ซึ่งกำหนดการกระทำของบุคคลภายในองค์กรประสิทธิผลขององค์กรขึ้นอยู่กับอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งมีผลกระทบต่อนำที่การจัดการในองค์กรนั้น^{๒๑} และการบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ คือ การบริหารเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ คือ มีหลักการกฎเกณฑ์และทฤษฎีที่พึงเชื่อถือได้ อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน โดยลักษณะเช่นนี้ การบริหาร จึงเป็นศาสตร์ (Science) เป็นศาสตร์ทางสังคมซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ แต่ถ้าพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติ ที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งนับเป็นการประยุกต์เอาความรู้หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมแล้ว การบริหาร ก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts)^{๒๒} ส่วนพุทธวิธีทางการจัดการ ให้ความหมายว่า การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting things done through other people) เมื่อว่าตามค่านิยมนี้ การบริหารจัดการในพระพุทธศาสนา เริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือน นับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือ ในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่ พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสงฆ์ขึ้น เมื่อมีพระสงฆ์ขึ้นเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์

ดังนั้นการกำกับดูแลเป็นการควบคุมสมาชิกภายในองค์กรให้ปฏิบัติหน้าที่ เพื่อบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่การกำกับดูแลคณะสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง ดังที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัย เพื่อให้พระสงฆ์ใช้เป็นมาตรฐานควบคุมความประพฤติให้เป็นแบบเดียวกัน พระพุทธเจ้าทรงให้เหตุผลในการบัญญัติพระวินัยไว้ ๑๐ ประการ เช่น เพื่อความผาสุกแห่งคณะสงฆ์ เพื่อข่มบุคคลผู้ร้ายางาย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา^{๒๓} ได้ให้ความหมายของการจัดการไว้ว่า หมายถึง กระบวนการจัดการและดำเนินการทุกๆ ด้าน เพื่อให้การคณะสงฆ์ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของการวัด และเป็นฐานรองรับ

^{๒๐}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๖๐๙.

^{๒๑}ธิดา ภูมิ, “การสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, *ปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๓๐.

^{๒๒}ศรียา โถแก้ว, “การบริหารงานตามหลักธรรมมาภิบาล : กรณีศึกษาโรงเรียนสิริวิทย์ปัญญา จังหวัดสมุทรปราการ”, *ปริญาคุรุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๙), หน้า ๔๔.

^{๒๓}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *พุทธวิธีบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓.

พระพุทธศาสนามีความก้าวหน้า สามารถอำนวยความสะดวก เสริมสร้างความผาสุก ความถูกต้อง ความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม และแสดงความเมตตาอนุเคราะห์ต่อปวงชน ปรากฏชัดทั้งทางรูปธรรมและนามธรรม^{๒๔} และยังเป็นกระบวนการของการวางแผนการจตุตถการ การสั่งการ และการควบคุม กำลังความพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้^{๒๕} ซึ่งการที่มีบุคคลทั้งสองคนขึ้นไปทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อันเดียวกัน หรือศิลปะในการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลอื่นๆ

การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ร่วมกัน หรือหมายถึง กระบวนการทางสังคม ซึ่งสามารถมองได้ในเรื่องของโครงสร้าง เป็นความสำคัญระหว่างบังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นตอนของสายบังคับบัญชา ในหน้าที่เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่เด่นชัด มีความรับผิดชอบ และเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้งานนั้นสำเร็จตามเป้าหมาย หรือทางการปฏิบัติงาน เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์ หรือมีความสัมพันธ์ต่อกัน หรือการร่วมทำปฏิกิริยาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน ส่วนความหมายของการบริหารนั้น หมายถึง การแก้ปัญหาให้บรรลุผลตามเป้าหมายลักษณะของการแก้ปัญหาอาจดำเนินไปในรูปของการตัดสินใจ และการปฏิบัติงานก็ได้ความหมาย การบริหาร คือ การนำทรัพยากรมาใช้ดำเนินงานตามกระบวนการจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๖} ยังมีผู้ให้คำนิยามว่าการบริหาร หมายถึงการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น^{๒๗} หรือที่ว่าการบริหารหมายถึงกระบวนการจัดการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้า^{๒๘} และเป็นกระบวนการสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาศัยทรัพยากรต่างๆ ผ่านทางการบริหารต่างๆ ได้แก่การวางแผนการจตุตถการการนำและการควบคุมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ^{๒๙} อีกทั้งเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การโดยอาศัยบุคคลและทรัพยากรอื่น^{๓๐} และก็มีกระบวนการของการวางแผนการจตุตถการการนำและการควบคุมกิจกรรมต่างๆ ในองค์การเพื่อให้องค์การสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๑} เป็นการขับเคลื่อนงานภายในองค์การให้

^{๒๔} พระธรรมวรานายก (โอภาส นิลุตตมธัมม), “ธรรมปริทัศน์ ๔๖”, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (พิมพ์ในโอกาสสมณการจาริกจาริกอายุครบ ๖๙ ปี และในโอกาสได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่พระธรรมวรานายก, ๒๕๔๖), หน้า ๗๓.

^{๒๕} สมยศ นาวิการ, **การบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘.

^{๒๖} กมล รอดคล้าย, **คู่มือการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในวัด**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๗), หน้า ๙๙.

^{๒๗} Harold D. Koontz and Cyrill O’ Donell, อ้างใน ธิติวดี หมั่นมี, “การสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, **ปริญาพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๔๔.

^{๒๘} Ernest Dale, อ้างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕.

^{๒๙} Dubrin J. Andrew and Duane Ireland, **Management Organization**, 2nd ed., (Ohio : South-Western Publishing Co., 1993), p. 14.

^{๓๐} Samuel C. Certo, **Modern Management : Diversity, Quality, Ethics and Global Environment**, 6th ed., (Boston: Allyn and Bacon, Inc., 1994), p. 6.

^{๓๑} Kae H. Chong, **Management : Critical Success Factors**, (Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1987), p.10.

เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่น ด้วยการเป็นผู้นำการแนะแนวและการกระตุ้นความเพียรของผู้อื่น เพื่อไปสู่เป้าหมายขององค์การรวมทั้งการปลุกขวัญให้กำลังใจการสื่อสารการวางแผนและการจัดการ”^{๓๒} พร้อมทั้งการใช้ศาสตร์และศิลป์นำทรัพยากรมาประกอบการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๓} และได้สรุปสาระสำคัญของการบริหารไว้ดังนี้ คือ^{๓๔}

๑. การบริหารเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง
๒. เป็นกระบวนการทางสังคม
๓. เป็นการตัดสินใจสั่งการ
๔. เป็นการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลตั้งแต่๒คนขึ้นไป
๕. เป็นการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน

จากเอกสารความหมายที่นำมากล่าวนั้นสามารถสรุปได้ว่า การบริหารจัดการ คือ ความสามารถในการนำทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ เช่น เครื่องมือ ทุนอุปกรณ์ ข้อมูลสื่อสาร มาใช้ในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ตามวัตถุประสงค์ขององค์การหรือผู้บริหารจัดการที่ได้กำหนดวางไว้แล้วนั้น

ดังนั้น อาจพอสรุปความหมายที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารจัดการ ซึ่งจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ และผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้ประมวลแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถพอสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๓ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๓ แสดงสาระสำคัญของความหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

ชื่อนักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๔๖, หน้า ๖๐๙)	บริหารร่างกาย; ปกครอง เช่น บริหารส่วนท้องถิ่น; ดำเนินการ, จัดการ
จันทรานี สงวนนาม, (๒๕๔๙)	เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ในสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ จึงเป็นศาสตร์ทางสังคมซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), (๒๕๔๙, หน้า ๓)	เป็นการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น โดยบริหารจัดการในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นคือในวันอาสาฬหบูชาพระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่การกำกับดูแลคณะสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง โดยให้เหตุผลในการบัญญัติพระวินัยไว้ ๑๐ ประการ

^{๓๒} E.N. Chapmen, *Supervisor Survival Kit*, 2nd ed., (California : Science Research Associates Inc., 1995), p. 3.

^{๓๓} เอนก สิทธิประศาสน์, *การบริหารการพัฒนาประเทศ*, (กรุงเทพมหานคร : เทศาภิบาล ๘, ๒๕๓๐), หน้า ๓.

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔.

ตารางที่ ๒.๓ แสดงสาระสำคัญของความหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ (ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระธรรมวรนายก (โอภาส นิลุตติเมธี), (๒๕๔๖, หน้า ๗๓)	เป็นกระบวนการจัดการและดำเนินการของคณะสงฆ์ การคณะ สงฆ์ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของการวัดผลต่างๆ มีฐานรองรับสร้าง ความผาสุก ความถูกต้อง ความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม แสดงความเมตตาอนุเคราะห์ต่อปวงชน ทั้งทางรูปธรรมและ นามธรรม
สมยศ นาวิการ, (๒๕๔๔, หน้า ๑๘)	เป็นกระบวนการของการวางแผนการจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกำลัง เป็นความพยายามของสมาชิกองค์การ และใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จเป้าหมายองค์การที่ กำหนดไว้
กมล รอดคล้าย, (๒๕๓๗, หน้า ๙๙)	เป็นการที่มีบุคคลทั้งสองคนขึ้นไปทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อันเดียวกันกระบวนการทาง สังคม เรื่องโครงสร้าง เป็นความสำคัญระหว่างผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการใน สถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์กัน
Harold D. Koontz และ Cyrrill O' Donnell (1972, p. 43)	การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น
Ernest Dale (1973, p. 4)	เป็นกระบวนการจัดองค์การและการใช้ทรัพยากรต่างๆเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้า
Dubrin J. Andrew และ Duane Ireland (1993, p. 14)	เป็นกระบวนการสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลการบริหาร ต่างๆการวางแผนการจัดองค์การการนำและการควบคุมเพื่อให้ บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ
Samuel C. Certo (1994, p. 6)	เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอาศัยบุคคล และทรัพยากรอื่น
Kae H. Chung (1987, p. 10)	เป็นกระบวนการของการวางแผนการจัดองค์การการนำและ การควบคุมกิจกรรมต่างๆในองค์การเพื่อให้องค์การสามารถ บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ
E. N. Chapman (1995, p. 3)	เป็นการขับเคลื่อนงานภายในองค์การให้เดินไปข้างหน้า การเป็นผู้นำการแนะแนวและการกระตุ้นความเพียรของผู้อื่น เพื่อไปสู่เป้าหมายขององค์การ และการปลุกขวัญให้กำลังใจการ วางแผนและการจัดการ

ตารางที่ ๒.๓ แสดงสาระสำคัญของความหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ (ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
เอนก สิทธิประศาสน์, (๒๕๓๐, หน้า ๓)	เป็นการจัดการเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง โดยอาศัยกระบวนการทางสังคม เพื่อตัดสินใจสั่งการการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคล ตั้งแต่๒คนขึ้นไป เพื่อให้เกิดการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร การจัดการมีควมคลุมเครือกับมนุษย์เป็นเวลานานแล้ว แต่การจัดการกิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวกับสาธารณะในยุคปัจจุบันมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยผู้จัดการมืออาชีพ จึงจะทำให้พันธกิจต่างๆ เหล่านั้น ดำเนินการไปได้ด้วยดี และบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งพระสังฆาธิการผู้จัดการงานคณะสงฆ์ก็ต้องศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการจัดการ ทั้งที่เป็นแนวคิดทางศาสนา และแนวคิดด้านการบริหารจัดการตามหลักสากล ดังต่อไปนี้

ผู้ที่ซึ่งเป็นบิดาแห่งการบริหารจัดการ ได้พัฒนาการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในหลักการ (Principles) ที่สำคัญ ๔ ประการ คือ^{๓๕}

๑. ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) สำหรับงานที่ทำแต่ละอย่าง คือ ต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดที่ช่วยให้สามารถทำงานเสร็จลุล่วงไปด้วยดี ตามวัตถุประสงค์ มาตรฐานของงานจะต้องมีการจัดวางเอาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่า เป็นวิธีที่ดีที่สุดจริง และในเวลาเดียวกัน การจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่างๆ ก็จะจ่ายให้ ตามผลผลิตทั้งหมดสำหรับส่วนที่เกินมาตรฐาน

๒. ต้องมีคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ ต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกวิธีด้วย และในการคัดเลือกคนงานจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้ได้คนที่มีคุณสมบัติ ที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

๓. ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีทำงาน ควบคู่กับการพิจารณาคนงานนี้ คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผลคนงานทุกคน จะเห็นจริงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้น จากการทำงานถูกวิธีที่จะช่วยให้ได้ผลผลิตสูงขึ้น

๔. การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน ฝ่ายบริหารควรจะได้ประสานอย่างใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่ต้องไม่ใช่โดยการไปลงมือปฏิบัติงานที่ควรจะเป็นงานของคนงานเท่านั้น

^{๓๕} ธงชัย สันติวงษ์, พฤติกรรมผู้บริหารปกครองทางการตลาด, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓),

วิธีการต่างๆ ล้วนแต่เป็นวิธีการที่มีหลักเกณฑ์ตามหลักวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดทฤษฎีการบริหารจัดการขึ้นมาและได้เสนอแนะว่า ผู้ต้องมีบทบาทเป็นจุดกลางของปัญหาและความสำเร็จของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบนำเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของกลุ่มมาคิดวิเคราะห์และปรับปรุงหาทางออกให้ได้เป็นผลดีที่สุดสำหรับกลุ่มให้ดีขึ้นและมากขึ้นเรื่อยๆ และมีความเชื่อว่า เป็นไปได้หรือไม่ที่จะหาทางศึกษาถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับบริหารจัดการ (Administrative Sciences) ซึ่งสามารถใช้ได้กับ การบริหารทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานอุตสาหกรรมหรืองานรัฐบาล โดยมีสาระสำคัญ เกี่ยวกับการบริหาร (Management Functions) ประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหารจัดการ ๕ ประการ^{๓๖} คือ ๑)การวางแผน (Planning) ๒)การจัดองค์การ (Organizing) ๓) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) ๔) การประสานงาน (Coordinating) และ ๕) การควบคุม (Controlling)

ผู้ชำนาญด้านการบริหารจัดการได้กำหนดหลักการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการไว้ อีก ๑๔ ประการ ที่สำคัญคือ

๑. การแบ่งงานกันทำ (Division of labor) ฟาโยล ได้เสนอว่า คนงานควรจะได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติมากขึ้น หรือได้รับการกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบในผลลัพธ์ของงานมากขึ้น ซึ่งหลักการนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์การยุคปัจจุบันได้ ดังเช่น การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างส่วนงานต่างๆ คือ ตัวบุคคลและหน้าที่การงาน เพื่อรวมกันเข้าเป็นหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพ สามารถทำงานบรรลุเป้าหมายได้^{๓๗}

๒. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and responsibility) อำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการจะได้มาจากตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหาร ในสายการบังคับบัญชา ส่วนอำนาจหน้าที่แบบไม่เป็นทางการจะได้รับจากความชำนาญงานของบุคคล (Expertise) ความรู้ทางด้านเทคนิค (Technical knowledge) ความมีคุณค่าทางศีลธรรม (Moral worth) และความสามารถในการนำ (Leading) และสร้างความผูกพันกับผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนเห็นว่า อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบควรอยู่คู่กัน

๓. การมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว (Unity of command) คำสั่งสองคำสั่ง (Dual command) อาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน เมื่อผู้ควบคุมสองคนได้ให้คำสั่งกับผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ทำให้เกิดการสับสนในบางสถานการณ์ ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และทำให้เกิดการสับสนในลำดับชั้นของอำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการ และผู้บริหารจะไม่สนใจในความรู้สึกรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชา มักจะโกรธและอาจไม่ให้ความร่วมมือในอนาคตถ้าผู้ใต้บังคับบัญชาไม่เชื่อฟัง

^{๓๖} ศิริวรรณ เสรีรัตน์, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๗๘.

^{๓๗} Meyer, J. P., N. J. Allen, อ้างใน ธิติวุฒิ หมั่นมี, “การสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, **ปริญญาพุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๔๗.

๔. สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ (Line of authority) เป็นสายการบังคับบัญชาจากผู้บริหารในระดับบนสู่ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การ ความสัมพันธ์ของการจำกัดความยาวของสายการบังคับบัญชา โดยการควบคุมจำนวนของระดับในลำดับขั้นของการจัดการจำนวนที่ดีที่สุดในการบังคับบัญชา (Hierarchy) คือ ความยาวของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารระดับสูงและพนักงานระดับล่าง รวมถึง ความล่าช้าในการวางแผน (Planning) และการจัดการ (Organizing) ซึ่งการจำกัดจำนวนของระดับขั้นการบังคับบัญชาให้น้อยลงจะทำให้ปัญหาในการติดต่อ สื่อสารลดลง และองค์การจะมีการปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นมากขึ้น

๕. การรวมอำนาจ (Centralization) เป็นการรวมอำนาจของการบังคับบัญชาไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงขององค์การ ซึ่งอำนาจหน้าที่จะไม่ได้อยู่ที่ผู้บริหารระดับสูงของสายการบังคับบัญชา แต่เป็นการกำหนดว่า ควรมีการรวมอำนาจไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงเท่าไร อย่างไร และมีการกระจายอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาและคนงานในระดับล่างอย่างไร สิ่งนี้ถือว่ามีความสำคัญเนื่องจากว่าจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของพนักงานในทุกๆระดับขององค์การ

๖. การมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of direction) เป็นการออกแบบ หรือกำหนดแผนในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและคนงานที่ใช้ทรัพยากรขององค์การ องค์การใดที่ไม่มีการวางแผนจะทำให้ขาดประสิทธิภาพและขาดประสิทธิผล ซึ่งจะไม่มีการมุ่งไปสู่กิจกรรมของกลุ่มหรือกิจกรรมของบุคคล แต่การวางแผนจะเริ่มที่ผู้บริหารระดับสูงที่ทำงานเป็นทีมร่วมกับกลยุทธ์ขององค์การ ซึ่งจะต้องมีการติดต่อกับผู้บริหารในระดับกลางที่มีส่วนช่วยในการตัดสินใจว่า จะใช้ทรัพยากรขององค์การอย่างไร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกลยุทธ์ หลักการในข้อนี้ยึดหลักว่า กิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมาย และแผนเดียวกันหรืออาจกล่าวได้ว่ากลุ่มคนกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่มที่มีขอบเขตจำกัดและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเฉพาะหรือหลายๆ เป้าหมายในลักษณะที่เป็นโครงสร้างและความร่วมมือกันอย่างเป็นทางการ^{๓๘}

๗. หลักความเสมอภาค (Equity) ความเสมอภาคคือ ความเป็นธรรม (Justice) ความยุติธรรม (Impartiality) และความเหมาะสม (Fairness) สำหรับสมาชิกทุกคนภายในองค์การ ซึ่งในปัจจุบันพนักงานมีความต้องการความเสมอภาคมากขึ้น เป็นการจัดการที่ใช้หลัก ความเท่าเทียมกัน

๘. การออกคำสั่ง (Order) หมายถึง วิธีการจัดการซึ่งอยู่ในตำแหน่งนั้นในการจัดหาเพื่อให้องค์การได้รับประโยชน์สูงสุด และเป็นการจัดหาความพึงพอใจในโอกาสงานให้แก่พนักงานโดยใช้ผังองค์การ (Organization chart) เพื่อแสดงให้เห็นถึงตำแหน่งและหน้าที่ของพนักงานแต่ละคน และเป็นการชี้วัดว่าตำแหน่งของพนักงานแต่ละคนอาจจะมีการเลื่อนขั้นได้ ในอนาคต การวางแผนเกี่ยวกับอาชีพได้รับความสนใจมากขึ้นในองค์การยุคปัจจุบัน เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือว่ามีความจำเป็นที่จะต้องให้การฝึกอบรม (Training) และพัฒนากำลังแรงงาน (Developing) โดยองค์การจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับคนทุกคน และทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ของตนเอง

๙. ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความสามารถของบุคคลในการกระทำการต่างๆ โดยปราศจากการสั่งการจากผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้พนักงานมีความคิดริเริ่มซึ่งความคิดริเริ่มนี้ถือว่าเป็นจุดแข็งขององค์การ เนื่องจากจะสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ได้ ผู้บริหารมีความ

^{๓๘} อ่างแล้ว.

ต้องการทักษะ (Skill) และไหวพริบ (Tact) เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างองค์การและความต้องการของพนักงาน และความสามารถ (Ability) จะทำให้เกิดความสมดุล ซึ่งเป็นสิ่งที่ ชีวัดผู้บริหารระดับสูงในการพัฒนาและการบริหารงาน

๑๐. ความมีระเบียบวินัย (Discipline) เป็นการมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการเชื่อฟัง (Obedience) อำนาจ (Energy) คำขอร้อง (Application) และลักษณะของการแสดงความนับถือออกมา สำหรับอำนาจของผู้บังคับบัญชา ความมีระเบียบวินัยเป็นบุคลิกลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ ผู้บริหารหลายๆ คนที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ปฏิบัติงานและทำงานอย่างเข้มแข็งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ความมีระเบียบวินัยจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในองค์การกับคุณสมบัติผู้นำและเป็นความสามารถของผู้บริหารในการที่จะปฏิบัติอย่างยุติธรรม

๑๑. ค่าตอบแทน (Remuneration of personnel) ระบบการให้รางวัลประกอบด้วย โบนัส และแผนการแบ่งกำไร เป็นการช่วยกระตุ้นการทำงานของพนักงานได้ การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พนักงานมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์การ ระบบรางวัลที่มีประสิทธิภาพสามารถให้ความยุติธรรมทั้งพนักงานและองค์การ รวมทั้งสามารถกระตุ้นผลผลิตเพิ่มโดยการให้รางวัลเพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยยึดหลักว่าการจ่ายค่าตอบแทนควรยุติธรรมและตอบสนองความพึงพอใจสูงสุดทั้งนายจ้างและลูกจ้างเท่าที่จะทำได้

๑๒. ความมั่นคงในงาน (Stability of tenure of personnel) ความมั่นคงในงาน มีความสำคัญต่อการจ้างงานระยะยาว เมื่อพนักงานอยู่ในองค์การซึ่งมีแนวโน้มว่าจะทำงานเป็นทีมเป็นระยะเวลานาน โดยพยายามพัฒนาทักษะ และปรับปรุงความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรขององค์การ การจ้างงานระยะยาวเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้อธิบายการประสบความสำเร็จ ของบริษัทขนาดใหญ่ในญี่ปุ่น

๑๓. ผลประโยชน์ส่วนตัวนั้นย่อมมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์การ (Subordination of individual interests to the common interest) ผลประโยชน์ขององค์การถือว่าเป็นผลประโยชน์ของทุกๆ คน หรือของทุกกลุ่มในองค์การในขณะที่ยังดำเนินการอยู่จะต้องมีการกำหนดผลประโยชน์เพื่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างองค์การและสมาชิกภายในองค์การ

๑๔. ความสามัคคี (Sprit de corps) เป็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกภายในองค์การที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ในการออกแบบประยุกต์ของอำนาจหน้าที่ตามลำดับชั้นภายในองค์การ และสิทธิในการสั่งการ หรือการบริโศก และความร่วมมือกัน ถือว่า เป็นส่วนประกอบสำคัญในการที่ทำให้องค์การบรรลุผลสำเร็จและมีการพัฒนา ความสามัคคี จะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากมีการติดต่อกันระหว่างผู้บริหารและคนงาน โดยการติดต่อ เพื่อแก้ไขปัญหามาในสถานการณ์ที่สำคัญ เพราะความสามัคคีคือพลังเมื่อสมาชิกมีความสามัคคีกันสูงก็จะทำให้องค์การมีความแข็งแกร่งและมีผู้เสนอหลักการบริหารระบบราชการที่เรียกว่า POSDCoRB Model ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้^{๓๔}

๑. P=Planning (การวางแผน) เป็นการคาดคะเนเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งต้องคำนึงถึงทรัพยากรภายในองค์การ และสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อให้แผนที่กำหนดขึ้น มีความรอบคอบและสามารถนำไปปฏิบัติได้

^{๓๔} ศิริวรรณ เสรีรัตน์, องค์การและการจัดการ, หน้า ๘๖.

๒. O=Organizing (การจัดองค์การ) เป็นการจัดองค์การที่เป็นส่วนราชการโดยจัดแบ่งงานตามความชำนาญเฉพาะอย่าง จะพิจารณาปริมาณงาน คุณภาพงาน ขนาดของการควบคุมและแบ่งสายงานหลักและสายงานที่ปรึกษา โดยคำนึงถึงอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบควบคู่กันไป

๓. S=Staffing (การจัดหาบุคคลเข้าทำงาน) เป็นการคัดเลือกบุคคลให้เข้ามาดำรงตำแหน่งภายในองค์การ โดยพิจารณาจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมให้ได้ ในปริมาณที่เพียงพอจะทำให้งานสำเร็จได้

๔. D=Directing (การสั่งการหรือการอำนวยการ) เป็นการกำกับดูแล สั่งงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา โดยอาศัยลักษณะความเป็นผู้นำ การจูงใจ ศิลปะการปกครองคน และการสร้างมนุษยสัมพันธ์ของผู้บังคับบัญชา

๕. Co=Coordinating (การประสานงาน) เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคล ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทุกฝ่าย ทั้งในระดับสูงกว่า ต่ำกว่า และการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา

๖. R=Reporting (การรายงานผลการปฏิบัติงาน) เป็นการนำเสนอผลสัมฤทธิ์ ของการปฏิบัติงานจากผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้บริหารระดับต่างๆ โดยมีการติดต่อสื่อสารแบบเป็นลายลักษณ์อักษร

๗. B=Budgeting (การงบประมาณ) เป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ในการควบคุม การปฏิบัติงาน โดยใช้วงจงบประมาณ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ การเตรียมขออนุมัติงบประมาณ การเสนอให้ผู้บังคับบัญชาให้ความเห็นชอบ การดำเนินงานตามงบประมาณ การตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณตามแผนที่เสนอขอไว้

การบริหารจัดการดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นได้ทั้งทฤษฎีบริหารและทฤษฎีการจัดการ เพราะมีทั้งส่วนที่เป็นการบริหารและส่วนที่เป็นการจัดการ ซึ่งมักนิยมเรียกกันทั่วไปว่า “การบริหารจัดการ” มีอยู่ ๕ ประการ ดังนี้

- (๑) การวางแผน (Planning)
- (๒) การจัดองค์การ (Organizing)
- (๓) การบังคับบัญชา (Directing)
- (๔) การประสานงาน (Coordinating)
- (๕) การควบคุมงาน (Controlling)^{๔๐}

ส่วนของการจัดการคือศาสตร์และศิลปะ ในการทำงานให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ โดยอาศัยฝีมือบุคคลอื่นในยุคเศรษฐกิจปัจจุบันทรัพยากรที่สำคัญที่สุดจะไม่ใช่เรื่องแรงงาน เงินทุนหรือที่ดินอีกต่อไปแต่จะเป็นเรื่องความรู้โดยได้พัฒนาทฤษฎีการจัดการสมัยใหม่ที่เน้นในการจัดการ(เริ่มยุคใหม่) มี ๔ ข้อ คือ^{๔๑}

^{๔๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๘-๑๐๙.

^{๔๑} ปีเตอร์ ดรักเกอร์ (Peter F. Drucker), อ้างใน อภินันท์ จันตะนี, การใช้สถิติเพื่อการวิจัยทางธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๘.

- (๑) การวางแผน (Planning)
- (๒) การจัดองค์กร (Organizing)
- (๓) การนำ/จูงใจ (Leading)
- (๔) การควบคุม (Control)

การพัฒนาทฤษฎีการบริหารจัดการคุณภาพทั้งองค์กร โดยเน้นการบริหารคุณภาพเป็น การจัดระบบการทำงาน เพื่อให้ผลงานได้สร้างความพอใจ ความประทับใจและความมั่นใจให้กับผู้มาใช้บริการ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งแบ่งระดับการดำเนินงานไปตามระดับของบุคลากรใน องค์กรได้ ๓ ระดับ ดังนี้

(๑) การบริหารคุณภาพ เป็นผู้กำหนดทิศทางหรือแนวทางอย่างกว้างๆ ในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นภารกิจของผู้บริหารระดับสูงสุดในองค์กร

(๒) การจัดการคุณภาพ เป็นการนำนโยบายคุณภาพมากำหนดข้อปฏิบัติให้เป็นเป้าหมาย ด้านคุณภาพ และต้องมีการกำหนดเป็นแผนคุณภาพสำหรับการดำเนินงานต่อไป ซึ่งจะเป็นภารกิจ ของผู้จัดการหรือบริหารระดับรองลงมา

(๓) การดำเนินงานให้เกิดคุณภาพ เป็นหน้าที่การปฏิบัติงานให้บรรลุผลหรือเป้าหมายที่ เป็นไปตามคุณภาพ ซึ่งจะต้องตรวจติดตาม ปรับปรุงแก้ไข และการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

ดังนั้น การบริหารคุณภาพต้องอาศัยการทำงานที่ต้องประสานกันด้วยดี ซึ่งเป็นการ บริหารคุณภาพ ที่เรียกว่า “วงจรเดมมิง (Deming Cycle) หรือวงล้อ PDCA” จึงมีภารกิจหลัก ๔ ขั้นตอน

- ขั้นที่ ๑ การวางแผน (Plan : P)
- ขั้นที่ ๒ การปฏิบัติตามแผน (Do : D)
- ขั้นที่ ๓ การตรวจสอบผลการปฏิบัติ (Check : C)
- ขั้นที่ ๔ การแก้ไขปัญหา (Act : A)

โดยขั้นตอนทั้ง ๔ นี้ จะต้องปฏิบัติต่อเนื่องกันไปไม่สิ้นสุด ซึ่งเหมือนกับเป็นวงจรอันหนึ่ง วงจรหรือวงล้อ (PDCA) หมุนเวียนปรับปรุงเปลี่ยนไป กล่าวคือ เป็นขั้นตอนในการที่ทำให้งานเสร็จ อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และเชื่อถือวางใจได้ ซึ่งใช้วงจร PDCA เป็นเครื่องมือการบริหารงาน อย่างต่อเนื่อง ในการติดตามปรับปรุงและพัฒนาให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์กร^{๔๒} การแสดงถึง คุณสมบัติของผู้บริหารที่ได้ฝึกฝนพัฒนาแล้วอย่างบูรณาการหรือแบบองค์รวมมีอยู่ ๔ ด้าน ดังนี้^{๔๓}

๑) ภาวิตกาย มีกายที่พัฒนาแล้ว คือ มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่ เกื้อกูลและได้ผลดี เริ่มแต่รู้จักใช้อินทรีย์ เช่น ตา หู ฟัง, จมูก ดมกลิ่น, ลิ้น ลิ้มรส, กาย สัมผัส, ใจ รับรู้อารมณ์ อย่างมีสติ ดูเป็น ฟังเป็น ให้ได้ปัญญา บริโภคปัจจัย ๔ และสิ่งของเครื่องใช้ ตลอดจน เทคโนโลยีอย่างฉลาดได้ผลตรงเต็มตามคุณค่า

^{๔๒} เดมมิง (TQM : W. Edwards Deming), อ้างใน อภินันท์ จันตะนี, การใช้สถิติเพื่อการวิจัยทาง ธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๙.

^{๔๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), ชีวิตที่เป็นอยู่ดีด้วยการศึกษาทั้ง ๓ ที่ทำให้พัฒนาครบ ๔, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๔), หน้า ๓๒ - ๓๓.

๒) ภาวิตศีล มีศีลที่พัฒนาแล้ว คือ มีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้วไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนเวรภัย ตั้งอยู่ในวินัยและมีอาชีวะที่สุจริต มีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เกื้อกูลสร้างสรรค์และส่งเสริมสันติสุขแก่สังคมและแก่อีก

๓) ภาวิตจิต มีจิตที่พัฒนาแล้ว คือ การศึกษาที่ฝึกฝนพัฒนาในด้านจิต หรือระดับจิตใจ ได้แก่ การพัฒนาในด้านคุณสมบัติต่างๆ ของจิต ๓ ด้าน ดังนี้

(๑) ด้านคุณธรรม มีความเมตตากรุณา ความมีไมตรี ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสุภาพอ่อนโยน ความเคารพ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู

(๒) ด้านความสามารถของจิต มีความเข้มแข็งมั่นคง ความเพียรพยายาม ความกล้าหาญ ความขยัน ความอดทน ความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่นแน่วแน่ ความมีสติ ความมีสมาธิ

(๓) ด้านความสุข เช่น ความมีปิติอิ่มใจ ความสดชื่นผ่องใส ความรู้สึกพอใจ การมีจิตใจที่ร่าเริง ความมีจิตใจสงบสุข

๔) ภาวิตปัญญา มีปัญญาที่พัฒนาแล้ว หมายถึง การศึกษาที่ฝึกพัฒนาในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อที่มีเหตุผล ความเห็นที่เข้าสู่แนวทางของความเป็นจริง การรู้จักหาความรู้ การรู้จักคิดพิจารณา การรู้จักวินิจฉัยไตร่ตรอง การรู้จักทดลอง การรู้จักตรวจสอบ ความรู้ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การเข้าถึงความจริง การนำความรู้มาใช้แก้ไขปัญห และคิดการต่างๆ ในทางเกื้อกูลสร้างสรรค์ เฉพาะอย่างยิ่งเน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริง หรือรู้เห็นตามที่มีนเป็น ตลอดจนรู้แจ้งความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวงจนถึงขั้นรู้เท่าทันธรรมดาของโลกและชีวิต ที่ทำให้มีจิตใจเป็นอิสระ ปลอดปัญหา ไร้ทุกข์ เข้าถึงอิสรภาพโดยสมบูรณ์เมื่อกกล่าวถึงหน้าที่ในการจัดการ (Management functions) ในเชิงพุทธก็คือหน้าที่แต่ละอย่างของกระบวนการการบริหาร ล้วนเป็นหน้าที่ของงานที่จำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้ภารกิจหรืองานทั้งหลายที่บุคคลฝ่ายต่างๆ ในองค์การปฏิบัติอยู่ให้สำเร็จผล โดยมีประสิทธิภาพของ POSDCCR คือ^{๔๔}

๑. การวางแผน (Planning) การกำหนดนโยบายและมาตรการการวางแผนปฏิบัติ หมายถึง การกำหนดแผนงาน หรือวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าเพื่อผลสำเร็จตามที่ต้องการ การวางแผนจะเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจพิจารณาถึงผลสำเร็จที่ต้องการจะได้หนทางที่จะทำให้ได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ในทางปฏิบัติในการวางแผนผู้บริหาร จะทำการคาดการณ์ในอนาคต และจะมีการคิดวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป้าหมายต่างๆ

ในการวางแผนนั้น ผู้บริหารจะใช้ดุลยพินิจต่างๆ ว่า องค์การจะต้องทำอะไร ให้ได้ผลงานอะไร ทำอย่างไร ทำโดยใคร ทำเมื่อไหร่ ก็จะช่วยให้องค์การบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ได้โดยกล่าวได้ว่า ในด้านการวางแผนนี้พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวัตถุประสงค์ส่วนบุคคล เพื่อให้สมาชิกใหม่ได้ปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน พระองค์ทรงประสงค์ให้ผู้บวชในพระพุทธศาสนามีเป้าหมายแบบเดียวกัน ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีที่ทรงประทานการอุปสมบทแก่ท่านอัญญาโกณฑัญญะพระภิกษุรูปแรกในทางพระพุทธศาสนาด้วยพุทธดำรัสว่า “เธอจงเป็นพระภิกษุมาเถิดธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด” จะเห็นได้ว่าพุทธดำรัสนี้ มีการกล่าวถึงวัตถุประสงค์

^{๔๔} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๕ - ๖.

๔. การวินิจฉัยสั่งการ (Directing) คือการเลือกเอาทางใดทางหนึ่ง ในจำนวนทางที่มีให้เลือกเป็นจำนวนมาก การตัดสินใจสั่งการนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในกระบวนการบริหารทั้งหมด เพราะว่าบรรดากระบวนการต่างๆ ล้วนแต่ดำเนินไปเพื่อช่วยและสนับสนุนในการตัดสินใจสั่งการทั้งสิ้นในการตัดสินใจด้านการบริหารของพระสังฆาธิการ จะต้องอาศัยพระธรรมวินัยตัวบทกฎหมาย ระเบียบ กฎ และข้อบังคับ ตลอดจนทั้งแนวนโยบายและระเบียบประเพณีที่เคยปฏิบัติมาฉะนั้น การตัดสินใจจึงหมายถึง การอำนวยการการสั่งการ การชี้แนะงาน ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตลอด ทั้งติดตามคำสั่งชี้แนะนั้น และในการสั่งงานซึ่งตัดสินใจสั่งการลงไป พระสังฆาธิการจะต้องอาศัยข้อมูล ข้อเท็จจริงตลอดจนความคิดเห็นของบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการพิจารณา การสั่งการจะดำเนินไปในทิศทางอันเป็นจุดหมายของหน่วยงานนั้นๆ ต้องใช้เทคนิควิธีให้เกิดแรงจูงใจ การติดต่อสื่อความคิด และการทำงานให้เกิดขึ้นนั้น จึงจะทำให้การปฏิบัติงานของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามคำสั่ง^{๔๖}

๕. การควบคุมงาน (Controlling) คือ การควบคุมเป็นกิจกรรมของผู้เกี่ยวข้องกับการทำงานให้ได้คุณภาพที่ต้องการโดยถือหลักปรัชญาที่ว่า “คุณภาพใส่เข้าไปในผลงานระหว่างกระบวนการการทำงาน ไม่ใช่การตรวจสอบขั้นสุดท้าย” ดังนั้น การควบคุมคุณภาพจึงหมายถึงการส่งเสริมและการเสริมสร้างคุณภาพทุกขั้นตอน การควบคุมแต่ละขั้นตอนเพื่อให้ได้คุณภาพตามวัตถุประสงค์นั้น เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของทุกคนที่เกี่ยวข้อง มิใช่เป็นหน้าที่ของคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ด้วยเหตุนี้การควบคุมคุณภาพ คือ การทำงานเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการสูญเสีย ป้องกันไม่ให้งานผิดพลาดไปจากข้อกำหนด หาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน การกำกับดูแลเป็นการควบคุมสมาชิกภายในองค์กร ให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่การกำกับดูแลคณะสงฆ์เป็นอย่างดี ดังที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัย เพื่อให้พระสงฆ์ใช้เป็นมาตรฐานการควบคุมความประพฤติให้เป็นแบบเดียวกัน พระพุทธเจ้าทรงให้เหตุผลในการบัญญัติพระวินัยไว้ ๑๐ ประการ เช่น เพื่อความผาสุกแห่งคณะสงฆ์ เพื่อข่มบุคคลผู้ไม่มีความละอาย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา

๖. การประสานงาน (Coordinating) การประสานงานหมายถึง การประสานแนวคิด พฤติกรรมของตนเองและเพื่อนร่วมงานผสมผสานกลมกลืนกัน ไม่ขัดหรือแย้งหรือซ้ำซ้อนกันเพื่อประสานประโยชน์ของการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน การประสานงานจึงเป็นการสร้างวิธีการทำงานร่วมกันในหมู่คณะเดียวกัน หรือหมู่คณะที่เกี่ยวข้อง มีการกระทำการระหว่างกันกับเพื่อนร่วมงานหรือบุคคลภายนอกเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน สำหรับคณะสงฆ์ต้องมีการประสานงานกันระหว่างพระสังฆาธิการ ตั้งแต่ระดับบนลงไประดับล่างและระดับล่างขึ้นสู่ระดับบน

๗. การเสนอรายงาน (Reporting) การเสนอรายงาน คือ การเสนอจะเป็นด้วยวาจาหรือด้วยการบันทึกเป็นหลักฐานในการดำเนินงาน พร้อมกับเสนอแนะปัญหาและสถิติข้อมูลที่เกิดขึ้นต่อผู้บังคับบัญชา ตลอดจนทั้งการประชาสัมพันธ์เพื่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน สำหรับพระสังฆา

^{๔๖} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), พุทธวิธีบริหาร, หน้า ๖.

การซึ่งเป็นผู้บริหารงานคณะสงฆ์ ควรนำหลักและวิธีการปฏิบัติดังกล่าวไปปรับปรุงใช้ในงานคณะสงฆ์ ก็จะเป็นประโยชน์ต่องานคณะสงฆ์อย่างยิ่ง

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการของการวางแผนการจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม โดยผู้บริหาร ก็คือบุคคลใดๆ ก็ตามที่พยายามทำให้เกิดความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การ โดยใช้กำลังความพยายามของบุคคลอื่น หรือบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ต่อบุคคลอื่นคือผู้บริหาร ซึ่งในทางพระพุทธศาสนานั้น ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการบริหารกิจการคณะสงฆ์ นอกจากมีรูปแบบที่ดีแล้วจำเป็นต้องมีความรู้และยึดหลักการในการบริหารจัดการเป็นสำคัญอีกด้วย

ดังนั้น อาจพอสรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ซึ่งจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้ประมวลแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถพอสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๔ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๔ แสดงสาระสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

ชื่อนักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ธงชัย สันติวงษ์, (๒๕๔๓, หน้า ๔๘)	หลักการที่สำคัญ ๔ ประการ ๑. ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด ๒. ต้องมีคัดเลือกและพัฒนาคนงาน ๓. ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีทำงาน ๔. การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารกับคนงาน
ศิริวรรณ เสรีรัตน์, (๒๕๔๕, หน้า ๗๘)	หน้าที่ทางการบริหารจัดการ ๕ ประการ ๑. การวางแผน (Planning) ๒. การจัดองค์การ (Organizing) ๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) ๔. การประสาน (Coordinating) ๕. การควบคุม (Controlling)
ศิริวรรณ เสรีรัตน์, (๒๕๔๕, หน้า ๘๖)	๑. P=Planning (การวางแผน) ๒. O=Organizing (การจัดองค์การ) ๓. S=Staffing (การจัดหาบุคคลเข้าทำงาน) ๔. D=Directing (การสั่งการหรือการอำนวยการ) ๕. Co=Coordinating (การประสานงาน) ๖. R=Reporting (การรายงานผลการปฏิบัติงาน) ๗. B=Budgeting (การงบประมาณ)

ตารางที่ ๒.๔ แสดงสาระสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ (ต่อ)

ชื่อนักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
อภินันท์ จันทะนี, (๒๕๕๒, หน้า ๑๐๘)	พัฒนาทฤษฎีการจัดการสมัยใหม่ ๑. การวางแผน (Planning) ๒. การจัดองค์กร (Organizing) ๓. การนำ/จูงใจ (Leading) ๔. การควบคุม (Control)
อภินันท์ จันทะนี, (๒๕๕๒, หน้า ๑๐๙)	วงจรเดมมิง (Deming Cycle) หรือวงล้อ PDCA ๑. การวางแผน (Plan : P) ๒. การปฏิบัติตามแผน (Do : D) ๓. การตรวจสอบผลการปฏิบัติ (Check : C) ๔. การแก้ไขปัญหา (Act : A)
พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (๒๕๕๔, หน้า ๓๒ - ๓๓)	๑. ภาวิตกาย มีกายที่พัฒนาแล้ว ๒. ภาวิตศีล มีศีลที่พัฒนาแล้ว ๓. ภาวิตจิต มีจิตที่พัฒนาแล้ว ๔. ภาวิตปัญญา มีปัญญาที่พัฒนาแล้ว
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต) (๒๕๔๙, หน้า ๕ - ๖)	หน้าที่ในการจัดการ (Management functions) บริหารเชิงพุทธ ๑. การวางแผน (Planning) ๒. การจัดองค์กร (Organizing) ๓. การบริหารงานบุคคล (Staffing) ๔. การวินิจฉัยสั่งการ (Directing) ๕. การควบคุมงาน (Controlling) ๖. การประสานงาน (Coordinating) ๗. การเสนอรายงาน (Reporting)
พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี) (๒๕๔๖, หน้า ๖๘-๗๑)	คุณลักษณะของการจัดการหรือพระนักปกครองที่ดี ๑. ต้องมีเกียรติคุณ ๓ ๒. ต้องมีจุดเด่น ๔ ๓. ต้องมีวิญญานของพระสงฆ์ ๔ รัก ๔. ต้องละเว้นอคติ ๔ ๕. ต้องเจริญพรหมวิหารธรรม ๔ ๖. ต้องประพฤติธรรมของผู้น้อยผู้บังคับบัญชาเหนือตน ๕ ๗. ต้องมีภาวะแห่งผู้นำ ๖ ๘. ต้องมีคุณธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ๖ ๙. ต้องเป็นกัลยาณมิตรของผู้ร่วมงานด้วยคุณธรรม ๗ ๑๐. ต้องมีคุณธรรมนำหมู่คณะไปสู่ความเจริญ ๗ ๑๑. ต้องมีธรรมสำหรับนักปกครอง ๑๐

๒.๔ แนวคิดทฤษฎีกลไกการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ได้ปรากฏตั้งแต่พระบรมศาสดาทรงมีพระชนม์อยู่ ซึ่งหลังจากพระองค์ทรงตรัสรู้ธรรมแล้ว ได้ทรงเสวยวิมุตติอยู่ ๗ สัปดาหฺ์ภายหลังจึงได้ทรงนำหลักธรรมที่ตรัสรู้ ออกเผยแผ่ให้นักบวชชื่อนี้ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ และคนอื่นๆ ในครั้งแรกนั้นพระโคตมพุทธเจ้าสามารถบรรลุโสดาปัตติมรรค (ได้ดวงตาเห็นธรรม) แล้วได้ทูลขออุปสมบทเป็นเอหิภิกขุอุปสัมปทา ในลำดับถัดมา สมาชิกในกลุ่มปัญจวัคคีย์ คือ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ ก็สามารถบรรลุธรรมตามและกราบทูลขออุปสมบทในเวลาต่อมา^{๔๗} การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาซึ่งได้เริ่มตั้งแต่องค์พระบรมศาสดาเป็นต้นมา และได้สืบทอดมาจนถึงพระสงฆ์ในปัจจุบัน โดยการเผยแผ่มีลักษณะที่เหมือนกับครั้งพุทธกาล ได้แก่ เพื่อนำความเลื่อมใสศรัทธาให้เกิดมีขึ้นในจิตใจของประชาชน ทำให้พวกเขาถึงซึ่งพระรัตนตรัยว่าเป็นที่พึ่งทั้งนี้เพื่อดับทุกข์ การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาครั้งแรก พระพุทธองค์ทรงใช้หลักพุทธธรรมที่ได้ตรัสรู้โดยชอบแล้วออกเผยแผ่ให้ชาวโลกได้รู้ตาม เพราะยังไม่มีพระสงฆ์คอยช่วยเหลือในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา และมีกลุ่มบุคคลผู้ยอมรับนับถือถวายตนถึงซึ่งพระพุทธและพระธรรมว่าเป็นสรณะ เรียกว่า เทวาทิก เฉพาะกรณีของตปุสสะและภัลลิกะพ้อคำ จึงเป็นเทวาทิกอุปาสกคนแรกในพระพุทธศาสนา คือ ผู้กล่าววาทาถึงรัตนะ ๒ ว่า เป็นสรณะที่พึ่งอันประเสริฐ

๒.๔.๑ ความหมายทั่วไปของการเผยแผ่

ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กล่าวว่า การเผยแผ่หมายถึงการทำให้ขยายออกไป เช่น เผยแผ่ พระพุทธศาสนา^{๔๘} การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในครั้งสมัยพุทธกาลนั้นได้ทำกันหลายรูปแบบ ได้แก่ การปฏิบัติตนที่น่าเลื่อมใส การสนทนา การแนะนำ การตอบปัญหาข้อข้องใจและการแสดงธรรมไปตามลำดับโดยที่พระพุทธเจ้าทรงประทานหลักการเผยแผ่ให้พระสาวกยึดถือเป็นหลักปฏิบัติว่าให้แสดงธรรมมีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ ชี้แจงให้เข้าใจในแต่ละแง่แต่ละประเด็น แสดงธรรมด้วยจิตเมตตาอนุเคราะห์มุ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ แสดงธรรมไม่ยกตน ไม่เสียดสีข่มผู้อื่น^{๔๙} ตลอดจนยึดหลักโอวาทปาฏิโมกข์คือการไม่กล่าวร้ายผู้ใด มีความสำรวมในศีลเป็นต้น^{๕๐} การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมา พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญเพราะท่านเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัย เป็นหนึ่งในพุทธบริษัท ถือว่าเป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนา^{๕๑} ด้วยเพราะพระสงฆ์สาวกส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควรเป็นผู้ควรแก่การคำนับ ควรแก่การต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การกราบไหว้ เป็นนื่อนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก^{๕๒} มีปณิธานในการเผยแผ่ และไม่เพียงแต่ท่านจะอบรมสั่งสอนหลักธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชนเท่านั้น ท่านยัง

^{๔๗}ว.ม. (ไทย) ๔/๑๘-๑๙/๒๕-๒๖.

^{๔๘}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๔๕๙.

^{๔๙}สุชีพ ปุญญานุภาพ, ศาสนาเปรียบเทียบ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๔), หน้า ๑๓.

^{๕๐}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๙๐/๕๐-๕๑.

^{๕๑}เสฐียร พันธรั้ง, ศาสนาเปรียบเทียบ, (กรุงเทพมหานคร : ผดุงวิทยาการพิมพ์. ๒๕๑๖), หน้า ๑๑.

^{๕๒}ม.ม. (ไทย) ๑๒/๗๔/๖๖.

สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมด้วย นอกจากนี้ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงการประกาศพระพุทธศาสนา^{๕๓} โดยยึดหลักประโยชน์และความสุขของมหาชนเป็นที่ตั้งถือเป็นวัตถุประสงค์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังที่พระพุทธเจ้าทรงประทานโอวาทให้แก่เหล่าพระสาวกชุดแรกที่ทรงส่งให้ไปประกาศพรหมจรรย์ว่า “พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ พวกเธออย่าได้ไปร่วมทางเดียวกันสองรูป” จากพระพุทธพจน์นี้เป็นเครื่องชี้ชัดว่า บทบาทสำคัญของการสืบทอดหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเป็นหลักการและนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเหล่าพุทธสาวกจนตรานับเท่าปัจจุบันนี้ ทั้งนี้ ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่มนุษย์ โดยหลักการก็คือให้เกิดประโยชน์สุขตามพุทธประสงค์ ๓ ประการคือ

๑. ทิฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์ในชาตินี้
๒. สัมปรายิกัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์ในชาติหน้า
๓. ปรมัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์อย่างยิ่ง

ประโยชน์ ๓ ประการกล่าวคือ ผลตอบสนองได้รับสืบมาจากพฤติกรรมที่ประกอบไปด้วยกุศลกรรม ที่พระพุทธศาสนาถือเป็นหลักสำคัญ เพราะก่อให้เกิดผลเป็นความสุข ความมั่งคั่งบริบูรณ์ ความไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ และจุดมุ่งหมายปลายทางของชีวิตที่ถือเป็นสุขที่สงบเย็นเป็นชีวิตที่อยู่จบพรหมจรรย์สิ้นทุกข์ทั้งปวง การที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ให้เกิดเป็นประโยชน์แก่มหาชน คือเกิดเป็นความสุขนั้นทรงหมายเอาลักษณะสุขที่สืบเนื่องจากการดับทุกข์อาจจำแนกออกเป็น ๓ ประการ^{๕๔} และท่านยังให้ละเอียดไว้ในหนังสือเรื่อง “วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า” สรุปได้ว่าพระสงฆ์นักเผยแผ่ต้องมีองค์ประกอบส่วนตัว ดังนี้

๑. คุณสมบัติของผู้สอน พระพุทธเจ้าประกอบด้วยคุณสมบัติของผู้สอนทั้งบุคลิกภายนอก และบุคลิกภายใน ดังนี้

- ก. บุคลิกภาพภายนอก (ความสง่างาม งามอาจ)
- ข. คุณธรรม (บุคลิกภายใน)
๒. หลักทั่วไปในการสอน

๓. ลีลาการสอน พระพุทธเจ้าทรงมีลีลาในการสอน สรุปได้ ดังนี้^{๕๕}

ในพระไตรปิฎก ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ที่เป็นกัลยาณมิตร หรือองค์คุณของความเป็นกัลยาณมิตร ๗ ประการ ไว้ว่า

- ๑) เป็นที่รักเป็นที่พอใจ
- ๒) เป็นที่เคารพ
- ๓) เป็นที่ยกย่อง

^{๕๓} พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๐-๑๑๑.

^{๕๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรมฉบับปรับปรุง**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๔๕.

^{๕๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธวิธีการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๒), หน้า ๗๕.

- ๔) เป็นนักพูด
- ๕) เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ
- ๖) เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้
- ๗) ไม่ชักนำในอฐานะ^{๕๖}

นอกจากนี้ พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า พระพุทธศาสนายังมีรูปแบบในการสอนหรือวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าที่นำ สังเกตหรือพบอยู่บ่อยๆ ซึ่งได้แก่รูปแบบต่อไปนี้

๑. รูปแบบแบบสัจฉาหรือสนทนา เป็นวิธีที่ทรงใช้บ่อยไม่น้อยกว่าวิธีใดๆ โดยเฉพาะเมื่อผู้มาเฝ้าหรือทรงพบนั้นยังไม่ได้เลื่อมใสศรัทธาใน พระพุทธศาสนายังไม่รู้ ไม่เข้าใจในหลักธรรมในการสนทนา พระพุทธเจ้ามักเป็นฝ่ายถามนำคู่สนทนาเข้าสู่ความเข้าใจธรรมและเลื่อมใสศรัทธาในที่สุด แม้ในหมู่พระสาวกพระองค์ก็ใช้วิธีไม่น้อย เช่น ในปฐมปัจจุโรหิตสูตรการสนทนาระหว่างพระพุทธเจ้า กับพราหมณ์ชาณุโสณิ ถึงเรื่องวิธี การอาบน้ำลอยบาป ครั้นจบการสนทนาแล้ว ชาณุโสณิพราหมณ์ ได้ประกาศตนเป็นอุบาสกเข้าถึงพระรัตนตรัย

๒. รูปแบบการบรรยาย วิธีสอนแบบนี้ทรงใช้ ในการแสดงธรรมหรือที่ประชุมใหญ่ซึ่งมีประชาชนหรือพระสงฆ์เป็นจำนวนมากและส่วนมากมี พื้นฐานความรู้ ความเข้าใจกับมีความเลื่อมใสศรัทธาอยู่แล้ว มาฟังเพื่อหาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติมและหาความสงบสุขทางจิตใจ นับได้ว่าเป็นคนประเภทและระดับใกล้เคียงกันพอจะใช้วิธี บรรยายอันเป็นแบบกว้างๆ ได้ ลักษณะพิเศษของพุทธวิธีสอนแบบนี้ที่พบในคัมภีร์ บอกว่า ทุกคนที่ฟังพระองค์ แสดงธรรมอยู่ในที่ประชุม นั้น แต่ละคนรู้สึกว่พระพุทธเจ้าตรัสอยู่กับตัวเอง โดยเฉพาะเป็นความสามารถอัศจรรย์อีกอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้า

๓. รูปแบบแบบตอบปัญหา ผู้ที่มาถามปัญหานั้นนอกจากผู้ที่มีความสงสัยข้องใจในข้อธรรมต่างๆ แล้ว โดยมากเป็นผู้นับถือลัทธิศาสนาอื่นบ้างก็ มาถามเพื่อต้องการรู้คำสอนทางฝ่ายพระพุทธศาสนาหรือเทียบเคียงกับคำสอนในลัทธิของตนบ้างก็ มาถามเพื่อลองภูมิบ้างก็ เตรียมมาถามเพื่อข่มปราบให้จนหรือให้ ได้รับความอับอายในการตอบพระพุทธองค์ ทรงสอนให้พิจารณาคุณลักษณะของปัญหาและใช้วิธีตอบให้เหมาะสม

๔. รูปแบบการวางกฎข้อบังคับ เมื่อเกิดเรื่องมีภิกษุกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นเป็นครั้งแรกพระสงฆ์ หรือประชาชนเล่าลือโพนทะนาติเตียนกันอยู่มีผู้นำความมาราบทูลพระพุทธเจ้าพระองค์ก็จะทรงเรียกประชุมสงฆ์ สอบถามพระภิกษุผู้กระทำความผิดเมื่อเจ้าตัวรับได้ความเป็นสัตย์จริงแล้ว ก็ทรงดำหนิชี้แจงผลเสียหายที่เกิดแก่ ส่วนรวม พรรณนาผลร้ายของความประพฤติไม่ดี และคุณประโยชน์ของความประพฤติที่ดีงาม แล้วทรงแสดงธรรมกถาที่สมควรเหมาะสมกับเรื่องนั้น ต่อจากนั้นจะตรัสให้สงฆ์ทราบว่ จะทรงบัญญัติสิกขาบท โดยทรงแถลงวัตถุประสงค์ในการบัญญัติให้ทราบแล้วทรงบัญญัติสิกขาบทข้อนั้นๆ ไว้ โดยความเห็นชอบพร้อมกันของสงฆ์ในการสอนแบบนี้พึงสังเกตว่ พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบท โดยความเห็นชอบของสงฆ์ซึ่งบาลี ใช้คำว่า “สงฆสมุจจฺจาย” แปลว่ “เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์” หมายความว่าทรงบัญญัติ โดยชี้แจงให้เห็น แล้ว

^{๕๖} ๐.สตุตทก. (ไทย) ๑๕/๓๔/๓๖.

ว่าถ้าไม่รับจะเกิดผลเสียอย่างไร เมื่อรับจะมี ผลดีอย่างไรจนสงสัยรับคำของพระองค์ว่า “ดี แล้ว” ไม่ทรงบังคับเอาโดยพลการ^{๕๗}

นอกจากนี้ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวถึง นโยบายซึ่งเป็นวิธีการเผยแผ่ธรรมหรือกลยุทธ์การดำเนินการประกาศธรรมที่สำคัญของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่สำคัญ มี ๕ ข้อได้แก่

๑. การตกปลานอกบ้าน หมายถึง การทำงานเชิงรุก
๒. ประสานสิบทิศ หมายถึง การสร้างเครือข่าย
๓. ผู้มิตรทั่วหล้า หมายถึง การประสานสามัคคี
๔. บริหารปัญญา หมายถึง การพัฒนาศักยภาพเองอยู่เสมอ
๕. สาลิกาป้อนเหยื่อ หมายถึง การนำธรรมให้เข้าถึงจิตใจของชาวบ้าน

วิธีการเผยแผ่ธรรมหรือกลยุทธ์การดำเนินการประกาศธรรมอันเป็นไปเพื่อการบูรณาการภาคสังคมให้เกิดการทำงานร่วมกันซึ่งมีจุดมุ่งหมายไปที่ความสงบ เรียบร้อย ความสามัคคีและเกิดปัญหาในการแก้ปัญหาตนเองและปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นโดยอาศัยธรรมของพระพุทธเจ้า เพราะนักเผยแผ่มีจุดแข็งจุดอ่อน ถ้าจะวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน จะมีอยู่สี่ประเด็นที่เอามาใช้วิเคราะห์เสมอ ก็คือ ส. คำนี้ไปใช้ในระบบการศึกษาของชาติ คือการสอนโรงเรียนทั่วประเทศ ใช้ตรงนี้เป็นจุดวิเคราะห์ เรียกว่า ทฤษฎีสี่ ส^{๕๘} อันเป็นหลักการที่เรียกว่า สติภาวนาเทศนาธรรม หมายถึง การสอนของพระพุทธเจ้าในแต่ละครั้ง ที่ประกอบด้วยคุณลักษณะ ๔ ประการ ได้แก่

๑. สันติสนา คือ ชี้แจงเรื่องที่ทรงสอนให้เห็นชัดเป็นการแยกแยะ อธิบาย และแสดงเหตุผลให้ชัดเจนจนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นจริงเห็นจัง ดังได้เห็นกับตา

๒. สมาทปนา คือ ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ เป็นการสอนให้เห็นว่าสิ่งใดควรปฏิบัติ ก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่าและเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝน จนยอมรับและนำไปปฏิบัติ

๓. สมุตเตชนา คือ เร้าใจให้อาจหาญกล้ากล้า เป็นการปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะมีกำลังใจที่จะทำให้สำเร็จลงได้

๔. สัมปหังสนา คือ ปลอดภัยโลมใจให้สดชื่นร่าเริงเป็นการการบำรุงจิตให้เข้มแข็ง เบิกบานเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับ และทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและเบิกบานใจ

พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทโร) ได้กล่าวถึงการเผยแผ่^{๕๙} คือการสื่อสารเพื่อการพัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจให้มีความเคารพเลื่อมใส ยำเกรงในพระรัตนตรัยน้อมนำเอาหลักธรรม

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒.

^{๕๘} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), บรรยายในการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ พุทธมณฑล นครปฐม วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๔๖, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article [๗ กันยายน ๒๕๕๕].

^{๕๙} พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทโร), คม ชัด ลึก เล่ม ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสียงเสียง, ๒๕๕๑), หน้า ๔๑.

ในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามสมควรแก่การปฏิบัตินั้น เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก เป็นศาสนาแห่งสันติภาพของโลก

ในส่วนขององค์ประกอบของสารตามแนวทางแห่งพุทธะนั้น มีหลักสำคัญที่ต้องศึกษาอยู่ ๕ หลักใหญ่ๆ ดังนี้

๑. สัจจะ ได้แก่เรื่องที่เสนอต่อมวลชนนั้นต้องเป็นเรื่องจริงเสนอหรือส่งสารตามความเป็นจริงไม่บิดเบือน

๒. ตถตา เรื่องแท้ เรื่องที่เสนอหรือส่งสารนั้น ต้องเป็นเรื่องแท้ เสนอตามสภาพที่แท้จริง ไม่คาดเดา ไม่แต่งแต้ม ไม่ใส่สี หรือใส่ไข

๓. กาละ เรื่องที่เสนอนั้น ต้องเหมาะสมกับกาลเวลา

๔. ปิยะ เรื่องที่เสนอนั้นเป็นเรื่องที่คนชอบ หรือเสนอโดยวิธี ที่ผู้รับสารชื่นชอบ

๕. อัตถะ เรื่องที่เสนอหรือส่งสารนั้น ต้องเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม^{๖๐}

จากแนวคิดและความหมายของการเผยแผ่พอสรุปได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์จะต้องกระทำโดยการจัดการเทศนา อบรม สั่งสอนประชาชน ให้เกิดศรัทธาเลื่อมใส เช่น แนะนำ สั่งสอน อบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับ พระพุทธศาสนาโดยถูกต้องและเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถแยกประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการเผยแผ่ได้ดังนี้

๑) จุดมุ่งหมายในการสอนของพระพุทธเจ้า

จุดมุ่งหมายในการสอนของพระพุทธเจ้าที่สำคัญ ๓ ประการคือ

๑.๑) อภิธัมมยัตถะเทศนาทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังรู้ยิ่งเห็นจริงในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น คือให้ผู้ฟังรู้และเข้าใจดีกว่าความรู้เดิมที่เขารู้มาทั้งชี้ให้เห็นว่า ถ้าปฏิบัติตามธรรมนั้นแล้วย่อมได้รับผลเช่นนั้นแน่นอนคำว่า “ในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น” นั้น ได้แก่ ธรรมทั้งที่เป็นฝ่ายกุศลและอกุศล ฝ่ายที่เป็นบุญกุศลกิริยาสัมมาปฏิบัติควรเจริญให้เกิดให้มีขึ้นส่วนที่เป็นบาปอกุศลก็ให้ละเสีย

๑.๒) สนิทานธรรมเทศนาทรงสั่งสอนและแสดงธรรมอย่างมีเหตุมีผลเพื่อให้ผู้ฟังตรองตามแล้วเห็นจริงได้ก็คือ ทรงชี้แจงถึงเหตุว่าสุขเกิดขึ้นแต่เหตุอันนี้ทุกข์เกิดขึ้นจากเหตุอันนี้ เป็นต้น

๑.๓) สัมปาหาริยธรรมเทศนาเพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามสมควรทรงแสดงธรรมมีคุณเป็นอัครจริยสามารถยังผู้ปฏิบัติตามให้ได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตน เช่น สอนให้โจรองคฺลีมาลเลิกฆ่าคนแล้วมาบวชเป็นภิกษุ เป็นต้น

๒) วิธีที่ทรงใช้ในการเผยแผ่

วิธีที่ทรงใช้ในการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้ามีหลายวิธีด้วยกันโดยพระพุทธองค์ทรงเลือกใช้ตามความเหมาะสมตามสถานการณ์ตามเหตุปัจจัยตามกำลังสติปัญญาตามความพร้อมของผู้ฟังแต่ที่พบบ่อยพระพุทธองค์ทรงใช้วิธีดังต่อไปนี้ คือ

๒.๑) แบบสนทนาพระพุทธองค์จะทรงเป็นฝ่ายถามนำคู่สนทนาให้เข้าสู่ความเข้าใจหลักธรรมและเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในที่สุด

^{๖๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๕๘.

๒.๒) แบบบรรยายจะทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่ในการแสดงธรรมะประจำวันซึ่งมีประชาชนหรือพระสาวกเป็นจำนวนมาก

๒.๓) แบบตอบปัญหาเป็นวิธีการที่ทรงใช้เมื่อมีผู้มาถามปัญหาความสงสัยข้องใจต่างๆในการตอบปัญหาพระองค์ทรงสอนให้พิจารณาคุณลักษณะของปัญหาและใช้วิธีตอบที่เหมาะสม ๔ ประการคือ

(๑) เอกังสพยากรณ์ปัญหาคือปัญหาที่ตอบแสดงยืนยันโดยตรงข้างเดียวซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ถามเช่นถามว่า “ตาเป็นของไม่เที่ยงหรือ” ฟังตอบว่า “ถูกแล้ว” หรือตรัสตอบพระอานนทีในเรื่องที่ทูลถามเกี่ยวกับสิ่งที่ภิกษุพึงปฏิบัติโดยพระอานนทีทูลถามว่า “พวกข้าพระองค์จึงพึงปฏิบัติในมาตุคามอย่างไร ?” การไม่เห็นอานนที “เมื่อการเห็นมีอยู่จะพึงปฏิบัติอย่างไร ?” การไม่เจรจาอานนที “เมื่อต้องเจรจาจะพึงปฏิบัติอย่างไร ?” ฟังตั้งสติไว้อานนที

(๒) ปฏิปุจฉาพยากรณ์คือปัญหาที่ควรย้อนถามก่อนแล้วจึงตรัสสอนคือปัญหาที่ผู้ถามถามโดยอาการจะวางเป็นอุบายให้ผู้ตอบพลาตพลั้งหรือเป็นปัญหาที่ประสงค์จะลงอุบายให้ผู้ตอบปัญหาเช่นนี้หากตอบโดยตรงทันทีจะเป็นผลร้ายได้จึงทรงกำหนดให้จำแนกก่อนแล้วให้ตอบเป็นกลางๆอันเป็นการแสดงให้ผู้ถามทราบว่าผู้ตอบรู้เท่าทันแต่ก็มีเมตตามากพอที่จะตอบคำถามนี้แก่ผู้ถามเช่นคำถามว่า “หูกี้เหมือนตาหรือ” ฟังย้อนถามว่า “ที่ถามนั้นหมายถึงในแง่ใด” ถ้าเขาบอกว่า “ในแง่เครื่องมือมองเห็น” ฟังตอบว่า “ไม่เหมือน” ถ้าเขาว่า “ในแง่ไม่เที่ยง” ฟังตอบว่า “เหมือน”

(๓) วิชัชพยากรณ์ปัญหาคือปัญหาที่ควรจะแยกแยะประเด็นให้ชัดเจนคราวหนึ่งคณะโมคคัลลานะทูลถามพระองค์ว่า “ในเมื่อพระนิพพานมีอยู่ทางปฏิบัติให้ถึงพระนิพพานก็มีอยู่และพระพุทเจ้าผู้สอนก็ดำรงอยู่แต่เหตุใดพุททสาวกจึงไม่ถึงนิพพานทุกองค์” พระพุทเจ้าตรัสตอบว่า “พราหมณ์ท่านชานาญทางไปกรุงราชคฤห์มิใช่หรือ ?” “ใช่” พระองค์ทรงย้อนต่อไปอีกว่า “ถ้าเช่นนั้นหากมีคนสองคนมาถามทางไปกรุงราชคฤห์จากท่านและท่านได้บอกหนทางไปอย่างชัดเจนแล้วคนหนึ่งจำทางผิดไปกรุงราชคฤห์ไม่ถูกส่วนอีกคนหนึ่งจำทางไปกรุงราชคฤห์ถูกโดยคนหนึ่งเดียว” พราหมณ์ทูลตอบว่า “ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าจะได้อย่างไรได้ข้าพเจ้าเป็นแต่เพียงผู้บอกทาง” พระพุทเจ้าจึงตรัสบอกแก่พราหมณ์อีกว่า “ท่านพราหมณ์เช่นเดียวกันในเมื่อพระนิพพานก็ดำรงอยู่ทางไปพระนิพพานก็ดำรงอยู่เราผู้ชักชวนก็ดำรงอยู่แต่สาวกของเราอันเราโอวาทสั่งสอนอยู่อย่างนี้บางพวกเพียงส่วนน้อยยินดีพระนิพพานอันมีความสำเร็จบางส่วนบางพวกไม่ยินดีเราจะได้อย่างไรได้ตกาคติเป็นแต่ผู้บอกหนทางให้เท่านั้น”

(๔) ฐปณียปัญหาคือปัญหาที่ทรงไม่ตอบเพราะเห็นว่าเป็นปัญหาที่ไม่มีประโยชน์หรือยังไม่ถึงเวลาจะรู้เหมือนอย่างชายถูกลูกศรอาบยาพิษนอนเจ็บอยู่ก็ควรจะถอนลูกศรในทันทีแล้วเยียวยารักษาแผลให้หายเสียก่อนไม่ใช่มาไปถามว่าลูกศรนั้นใครยิงมาทำด้วยอะไรขนาดยาวกว้างแคไหนก่อนเป็นต้นดังนี้ว่าแนะนำลูกกยบุตรเธอทั้งหลายจงทรงจำปัญหาที่เราไม่ตอบโดยความเป็นปัญหาที่เราไม่ตอบเกิดอะไรเล่าที่เราไม่ตอบแนะนำลูกกยบุตรทูลทูลว่าโลกเที่ยงโลกไม่เที่ยงโลกมีที่สุดโลกไม่มีที่สุดชีวะอันนั้นสรีระก็อันนั้นชีวะอย่างหนึ่งสรีระอย่างหนึ่งสัตว์หลังจากตายแล้วมีอยู่ก็ไม่มีอยู่ก็มีสัตว์หลังจากตายแล้วมีอยู่ก็หาไม่ได้ไม่มีอยู่ก็หาไม่ได้ดังนี้เราไม่ตอบแนะนำลูกกยบุตรเพราะเหตุใดข้อนี้เราจึงไม่ตอบเพราะข้อนี้ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ไม่เป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ไม่เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่ายเพื่อความคลายกำหนดเพื่อความดับเพื่อความสงบเพื่อความรู้อย่างเพื่อความตรัสรู้เพื่อนิพพาน

เหตุนี้เราจึงไม่ตอบ ประการที่ ๔ นั้นเป็นแบบวางกฎข้อบังคับโดยใช้วิธีการกำหนดหลักเกณฑ์กฎและระเบียบข้อบังคับให้พระสงฆ์สาวกถือปฏิบัติด้วยความเห็นชอบพร้อมกันดังคำว่าสงฆ์สมุญจทายเพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์

๓) ปรัชญาการสอนของพระพุทธเจ้า

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนของแต่ละบุคคลนั้นมีมาก ย่อมมีทัศนคติที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ใครจะศึกษาค้นคว้ามาด้วยวิธีการอย่างไร องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงมีปรัชญาการสอนของพระองค์เช่นเดียวกัน โดยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการสอน ดังนี้

๓.๑) การสอนเป็นการช่วยให้บุคคลเกิดทัศนคติที่ถูกต้อง รู้จักมองสิ่งทั้งหลายตามสภาพความเป็นจริง ทำให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคม ไม่ทำตามอำนาจกิเลสตัณหา

๓.๒) การสอนเป็นการพัฒนาปัญญาและปัญญาเป็นความรู้ความเข้าใจที่เกิดผุดขึ้นในภายในของบุคคลเองไม่มีใครหิบบโยนให้ ความรู้นี้เรียกว่าเกิดปัญญาหรือมีจิตใจเป็นสัมมาทิฐิ

๓.๓) ผู้สอนคือผู้แนะแนวหรือเป็นเพียงผู้ชี้ทางให้ เป็นกัลยาณมิตรที่หาทางช่วยเหลือผู้เรียนด้วยเทคนิควิธีการต่างๆ พยายามสรรหาอุบายกลวิธีและอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดปัญญาเห็นแจ้งด้วยตนเอง

๓.๔) การที่จะพัฒนาตนเองให้เกิดปัญญานั้น ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างปัญญาให้เกิดแก่ตน จะต้องเป็นผู้ลงมือกระทำเองให้มากที่สุดและต้องยอมรับคำชี้แนะจากผู้สอนโดยเคารพแล้วลงมือปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้สอน

๓.๕) ผู้เรียนต้องเป็นอิสระในการใช้ความคิด ผู้สอนไม่มีการบังคับผู้เรียนให้เชื่อตามโดยปล่อยให้ผู้เรียนรู้จักค้นหาเหตุผลเอาเอง หลักการนี้พระองค์ทรงใช้หลักกาลามสูตรกับผู้เรียนมาแล้วไม่มีการบังคับให้เชื่อ ให้ผู้เรียนพิสูจน์ให้เห็นจริงเสียก่อน จึงค่อยให้เชื่อตามจุดประสงค์หรือเป้าหมายสำคัญของการเรียนการสอนตามกระบวนการทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แจ้งด้วยตนเอง^{๖๑}

๔) แผนการสอนของพระพุทธเจ้า

ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแผนการสอนของพระพุทธเจ้าไปตามลำดับก่อนหลังดังนี้

๔.๑) วิเคราะห์ผู้ฟังพระองค์จะทรงศึกษาและเลือกบุคคลอย่างละเอียดจะเห็นได้จากพุทธกิจที่ทรงใช้เช่นในเวลาใกล้รุ่งจะทรงตรวจดูสัตว์โลกผู้สมควรได้รับพระกรุณาเป็นต้น

๔.๒) กำหนดรู้บริบทของผู้ฟังพระองค์จะทรงกำหนดรู้ถึงคุณลักษณะภูมิหลังของผู้ฟัง เช่นเพศวัยฐานะความเป็นอยู่สภาพแวดล้อมชุมชนจารีตประเพณีอุปนิสัยระดับสติปัญญาเป็นต้น

๔.๓) กำหนดเนื้อหาสาระที่จะทรงใช้สอนขั้นตอนการเลือกธรรมที่จะนำมาสอนนั้นนับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะว่าผู้ฟังย่อมมีความพร้อมมีคุณสมบัติบริบททางสังคมที่ต่างกันมีอินทรีย์ที่แก่กล้าต่างกันการกำหนดเนื้อหาสาระที่มีความยากง่ายให้ตรงกับความต้องการของผู้รับฟังย่อมมีผลต่อการรับรู้ธรรมะของผู้ฟังทั้งสิ้น

๔.๔) รูปแบบการนำเสนอพระพุทธเจ้าทรงมีรูปแบบในการสอนมากมายเช่นการสนทนา การบรรยายและการตอบปัญหาเป็นต้น

^{๖๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธวิธีในการสอน, หน้า ๖-๗.

๔.๕) วิธีการนำเสนอ พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการนำเสนอที่หลากหลายเช่นบางครั้งทรงใช้วิธียกอุปมาขึ้นเปรียบเทียบบางครั้งใช้วิธีตอบปัญหาบางครั้งใช้วิธีเล่านิทานประกอบเป็นต้น

๔.๖) ลดส่วนที่เกินเพิ่มส่วนที่พร่องการแสดงธรรมของพระพุทธเจ้ามุ่งประโยชน์เกื้อกูลและประโยชน์ต่อชาวโลกโดยอาศัยพระกรุณาธิคุณเป็นที่ตั้ง

๔.๗) การประเมินผลพระพุทธร่องค์ทรงใช้วิธีการประเมินผลในการแสดงธรรมทุกครั้งเมื่อจบการแสดงธรรมเทศนาแล้วจะเกิดคำว่าธัมมาภิสมาโยคือการได้บรรลุธรรมตามเหตุปัจจัยส่วนคนที่อยู่ในที่ประชุมนั้นก็จักสามารถบรรลุคุณธรรมมากน้อยต่างกันไปตามความแก่กล้าของอินทรีย์

๔.๘) การติดตามผลพระพุทธร่องค์จะทรงติดตามผลความคืบหน้าในเรื่องที่ทรงสอนไป เช่นทรงมอบให้พระสารีบุตรเถระเป็นพระอุปัชฌาย์ให้การอุปสมบทแก่พระราชนัดดาผู้บวชเมื่อแก่ภายหลังเมื่อพระสารีบุตรนำมาเฝ้าจึงได้ตรัสถามถึงความเป็นไปของพระราชนัดดา ซึ่งพระสารีบุตรก็ทูลว่าพระราชนัดดาเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่ายเหลือเกินเป็นต้น

๕) กลวิธีและอุบายประกอบการสอน

พระพุทธองค์ทรงใช้วิธีการสอนเพื่อสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจหลักธรรมแล้วยังใช้กลวิธีและอุบายประกอบการสอนอีกมากมายในที่นี้พอสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

๕.๑) การยกอุทาหรณ์และการเล่านิทานประกอบวิธีการนี้เป็นการทำให้เข้าใจความหมายแห่งธรรมะได้โดยง่ายเช่นลิงเฝ้าสวน เรื่องมีอยู่ว่าพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบัณฑิตได้เตือนฝูงลิงที่ช่วยกันรดน้ำต้นไม้ในพระราชอุทยานโดยที่ลิงได้พากันถอนต้นไม้ดูรากก่อนจึงรดน้ำ ถ้าต้นไม้ที่มีรากยาวก็จะรดน้ำมากถ้าต้นไม้ที่มีรากสั้นก็จะรดน้ำน้อยทำอยู่อย่างนี้ตลอด๗วันต้นไม้จึงตายหมดท่านจึงกล่าวว่าผู้ไม่ฉลาดคิดจะทำประโยชน์แต่ก็ทำประโยชน์ให้เสียไปเหมือนลิงเฝ้าสวนอีกตัวอย่างหนึ่งคราวหนึ่งยังมีนายจับเอาสัตว์ ๖ ชนิดคือ งู จระเข้ นก สุนัขบ้าน สุนัขจิ้งจอก และลิง มาผูกไว้ด้วยกันโดยเชือกที่เหนียวแน่นแล้วทิ้งไว้คราวนั้นสัตว์ทั้ง ๖ ก็กระเสือกกระสนไปยังที่อยู่ของตน กล่าวคือ งูจะเลื้อยไปยังจอมหลวง จระเข้จะคลานไปลงน้ำ นกจะบินขึ้นอากาศ สุนัขบ้านจะเดินกลับบ้านสุนัขจิ้งจอกจะวิ่งไปป่าช้า และลิงก็จะกลับเข้าไปในป่าจึงเกิดการดึงดันกันขึ้นสัตว์ที่มีกำลังมากที่สุดก็สามารถดึงสัตว์ตัวอื่นๆ ติดตามตนไปได้ในที่สุดแล้วพระองค์จึงตรัสสรุปว่าภิกษุรูปใดรูปหนึ่งไม่ได้อบรมซึ่งกายคตาสติก็นั่นจักขุย่อมมฤตภิกษุไปในรูปอันน่าพอใจรูปอันไม่น่าพอใจย่อมเป็นของปฏิกูลอสถวรย่อมเป็นเช่นนี้

๕.๒) การเปรียบเทียบกับข้ออุปมาวิธีการนี้ช่วยให้เข้าใจเรื่องลึกซึ้งที่เข้าใจยากได้ง่ายขึ้นทรงอธิบายเรื่องนามธรรมอันละเอียดอ่อนให้ชัดเจนโดยการอุปมาเช่นภูเขาคินยอมน้ำห้วนไหเพราะแรงลมฉนไค บัณฑิตก็ไม่ห้วนไหเพราะคานินทาและสรรเสริญฉนนั่น เป็นต้น คนเรียนรู้น้อยย่อมแก่ลงดุจโคถึกเนื้อของมันเป็นเจริญและปัญญาหาเจริญไม่ เมื่อดวงอาทิตย์จะขึ้นย่อมมีแสงเงินแสงทองปรากฏขึ้นเป็นนิมิตมาก่อนฉนไคความมีมิตรดีย่อมเป็นเบื้องต้น เป็นนิมิตแห่งการเกิดขึ้นของโพฆมงค์ ๗ ฉนนั่น อีกตัวอย่างหนึ่งทรงสั่งสอนภิกษุทั้งหลายเกี่ยวกับที่สุดของวัฏสงสารโดยทรงยกอุปมาไว้ว่าสมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่าสงสารนี้มีเบื้องต้นและเบื้องปลายรู้ไม่ได้ที่สุดเบื้องต้นที่สุดเบื้องปลายไม่ปรากฏแก่เหล่าสัตว์ผู้ถูกอวิชชาทิดขวางถูกตัณหาผูกไว้วนเวียนท่องเที่ยวไปเปรียบเหมือนบุรุษตัดหญ้าท่อนไม้กิ่งไม้ไปไม่ในชมพูทวีปนี้แล้วรวมเป็นกองเดียวกันครั้งรวมกันแล้วจึงมัดมัดละ ๔ นิ้ววางไว้สมมติว่านี้เป็นมารดาของเรานี้เป็น

มารดาของมารดาของเรามารดาของมารดาแห่งบุรุษนั้นไม่พึงสิ้นสุดส่วนหย้าท่อนไม้กิ่งไม้ใบไม้ในชมพูทวีปนี้พึงหมดสิ้นไปชื่อนั้นเพราะเหตุไร เพราะว่าสงสารนี้มีเบื้องต้นและเบื้องปลายรู้ไม่ได้ที่สุดเบื้องต้นที่สุดเบื้องปลายไม่ปรากฏแก่เหล่าสัตว์ผู้ถูกวิชากัดขวางถูกตัดหาผูกไว้วนเวียนท่องเที่ยวไปอุปมานี้ฉันใด อุปไมยก็ฉันนั้นเธอทั้งหลายเสวยความทุกข์ได้รับความลำบากได้รับความพินาศเต็มป้าเข้าเป็นเวลายาวนานดังนั้นเธอทั้งหลายจึงควรเบื้อหน่วยควรคลายกำหนดควรเพื่อหลุดพ้นจากสังขารทั้งปวง

๕.๓) การใช้สื่อธรรมชาติใกล้เคียงตัวเป็นอุปกรณ์ในการสอนวิธีการนี้พระพุทธองค์จะทรงใช้สื่อธรรมชาติเป็นอุปกรณ์ในการสอนดังจะยกตัวอย่างเช่นสมัยหนึ่งพระพุทธเจ้าเมื่อประทับอยู่ในป่าประดู่ลายใกล้เมืองโกสัมพีได้ทรงหยิบใบประดู่ลายเล็กน้อยใส่กำพระหัตถ์แล้วตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่าใบประดู่ลายในพระหัตถ์กับในป่าอย่างไหนจะมากกว่ากัน ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่าในป่ามากกว่าพระพุทธองค์จึงตรัสว่าสิ่งที่พระองค์ตรัสรู้แต่มิได้ทรงสอนเหมือนใบประดู่ลายในป่าส่วนที่ทรงสอนน้อยเหมือนใบประดู่ลายในพระหัตถ์และตรัสแสดงเหตุผลในการที่มีได้ทรงสอนทั้งหมดเท่าที่ตรัสรู้เพราะสิ่งเหล่านั้นไม่เป็นประโยชน์มิใช่หลักการดำเนินชีวิตอันประเสริฐไม่ช่วยให้เกิดความรู้ถูกต้องนำไปสู่จุดหมายคือนิพพานได้

๕.๔) การทำเป็นตัวอย่างเป็นทำนองสาธิตให้ดูแบบไม่ต้องกล่าวสอนสำหรับวิธีการนี้พระพุทธองค์จะทรงกระทำให้เป็นแบบอย่างในทำนองสาธิตให้สาวกดูแล้วให้สาวกทำตามดังตัวอย่างเช่นเรื่องทรงพยาบาลภิกษุไข้สมัยหนึ่งพระองค์พร้อมด้วยพระอานนทตามเสด็จขณะเสด็จจาริกไปตามเสนาสนะที่อยู่ของพระสงฆ์ทรงเห็นพระภิกษุรูปหนึ่งเป็นไข้เป็นโรคท้องร่วงนอนจมกองคูและบุตรของตนไม่มีผู้พยาบาลแลจึงเสด็จเข้าไปหาจัดการทำความสะอาดให้นอนโดยเรียบร้อยเสร็จแล้วประชุมสงฆ์ทรงสอบถามเรื่องราวแล้วตรัสกับภิกษุสงฆ์ตอนหนึ่งว่าภิกษุทั้งหลายพวกเธอไม่มีมารดาไม่มีบิดาผู้ใดเล่าจะพยาบาลพวกเธอถ้าพวกเธอไม่พยาบาลกันเองใครเล่าจักพยาบาลผู้ใดจะพึงอุปัฏฐากราขอให้ผู้พยาบาลภิกษุให้เกิด

๕.๕) การใช้ภาษาในความหมายใหม่วิธีการนี้เป็นการใช้ภาษาในความหมายใหม่อันเป็นการเล่นภาษาเล่นคำเป็นเรื่องของความสามารถในการใช้ภาษาผสมกับปฏิภาณดังเช่นคำว่า “ยัญ” หมายถึงเครื่องไทยธรรมซึ่งพระองค์ทรงสรรเสริญมิใช่หมายถึงมหายัญ ๕ ประการของพราหมณ์ดังที่อุชชยพราหมณ์ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่าแม่ท่านพระโคตมเองก็ทรงสรรเสริญยัญของพวกข้าพเจ้าหรือเป็นต้นพระผู้มีพระภาคตรัสว่าเราไม่ได้สรรเสริญยัญไปเสียทุกอย่างและเราก็ไม่ได้ติเตียนยัญไปเสียทั้งหมดเราไม่สรรเสริญยัญที่มีกิริยาคือยัญที่มีการฆ่าโค ยัญที่มีการฆ่าแพะแกะ ยัญที่มีการฆ่าไก่สุกร๑ ยัญที่ทำให้สัตว์ต่างๆ ได้รับความเดือดร้อน ชื่อนั้นเพราะเหตุไรเพราะพระอรหันต์หรือท่านผู้บรรลอรหัตตมรรคยอมไม่เกี่ยวข้องกับยัญที่มีกิริยาอย่างนั้นแต่เราสรรเสริญยัญที่ไม่มีกิริยาเป็นนิจทานและอนุกุลยัญคือยัญที่ไม่มีการฆ่าโค ยัญที่ไม่มีการฆ่าแพะแกะ ยัญที่ไม่มีการฆ่าไก่สุกร ยัญที่ไม่ทำให้สัตว์ต่างๆ ได้รับความเดือดร้อน ชื่อนั้นเพราะเหตุไรเพราะพระอรหันต์หรือท่านผู้บรรลอรหัตตมรรคยอมเกี่ยวข้องกับยัญที่ไม่มีกิริยาอย่างนี้แล้วตรัสสีกว่ามหายัญที่มีกิริยามากเหล่านั้นคืออัสวเมธบุรุษเมธสัมมาปาสะวาชเปยยะนิรคคละไม่มีผลมากพระอริยะผู้ปฏิบัติชอบแสวงหาคุณยิ่งใหญ่ยอมไม่เกี่ยวข้องกับยัญที่มีการฆ่าแพะแกะโคและสัตว์ต่างๆ แต่พระอริยะผู้ปฏิบัติชอบแสวงหาคุณยิ่งใหญ่ยอมเกี่ยวข้องกับยัญที่ไม่มีกิริยาเอื้ออำนวยประโยชน์ประชาชนบุชาทุกเมื่อและไม่มีการฆ่าแพะแกะโคและ

สัตว์ต่างๆ นักปราชญ์พึงบูชาญี่ที่มีผลมากเพราะเมื่อบูชาญี่อย่างนี้ย่อมมีแต่ความดีไม่มีความชั่ว ญี่ย่อมแพร่หลายและเทวดาก็เลื่อมใส

๕.๖) การเลือกบุคคลที่จะทรงเผยแผ่ในการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธองค์จักทรงเลือกบุคคลที่เป็นหัวหน้าก่อนแม้ในการแสดงธรรมในท่ามกลางพุทธบริษัทเมื่อมีเป้าหมายจะโปรดบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นพิเศษแต่ก็ไม่ทรงทิ้งบุคคลส่วนมากทำให้ทุกคนได้รับประโยชน์ในการฟังธรรมตามกำลังของตนเช่นเมื่อครั้งตรัสรู้ใหม่ๆ ได้เสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดพระองค์เมื่อครั้งออกแสวงหาธรรมก่อนข้อนี้พิจารณาได้ทั้งในแง่ที่ปัญจวัคคีย์เป็นผู้ใฝ่ธรรมหรือในแง่ที่เป็นผู้ที่เคยมีอุปการะกันมาหรือในแง่ที่ว่าเป็นการสร้าง ความมั่นใจทำให้ผู้เคยเกี่ยวข้องหมดความสงสัยในพระองค์ตัดปัญหาในการที่ท่านเหล่านั้นอาจไปสร้างความสงสัยขึ้นแก่ผู้อื่นต่อไปด้วยจากนั้นก็ได้อุปสงกุลบุตรพร้อมทั้งเศรษฐีผู้เป็นบิดาและญาติมิตรจากนั้นเมื่อจะเสด็จแล้วนครพระองค์ก็เสด็จไปโปรดขุททกพิน้องพร้อมทั้งบริวารหนึ่งพันแล้วนำขุททกเหล่านั้นผู้เป็นสาวกแล้วเข้าสู่กรุงราชคฤห์ประกาศหลักธรรมได้พระราชเป็นสาวกทำให้การประกาศ พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างกว้างขวางได้โดยง่ายในระยะเวลาอันรวดเร็ว

๕.๗) การรู้จักจังหวะและโอกาสวิธีการนี้คือการรอความพร้อมของผู้รับฟังทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางจิตใจของบุคคลนั้นเช่นเรื่องนายโคบาลซื้อน้ำมันที่เล่าไว้ว่าเศรษฐีคนหนึ่งผู้มั่งคั่งซื้อว่านันทะหลักหลบลบราชภัยไปเป็นคนเลี้ยงโคนาปัญญาโครสไปให้อานาถปิณฑิกเศรษฐีเป็นประจำจนได้พบกับพระพุทธเจ้าด้วยความศรัทธาในพระพุทธเจ้านายนั้นนันทะก็ได้ทูลนิมนต์พระองค์ให้เสด็จไปยังที่อยู่ของตนแต่พระพุทธองค์ไม่ทรงรับรอให้ญาณแก่กล้าก่อนและต่อมาพระองค์ทรงทราบว่าเขามีญาณแก่กล้าแล้วจึงเสด็จไปหาเขาเขามั่นนันทะก็ได้นิมนต์แล้วถวายทานตลอด๗วันในวันที่๗พระพุทธเจ้าได้ทรงอนุโมทนาแสดงธรรมให้ฟังเขาได้บรรลุธรรม

๕.๘) การยืดหยุ่นในการสอนวิธีการนี้ทรงมีความยืดหยุ่นในการสอนตามเหตุปัจจัยคือทรงให้การยกย่องการชมการปลอบประโลมและการโอบอุ้มผ่อนตามพระพุทธเจ้าทรงตรัสว่าเราย่อมฝึกคนด้วยวิธีละมุนละไมบ้างด้วยวิธีรุนแรงบ้างด้วยวิธีที่ทั้งอ่อนละมุนละไมและทั้งรุนแรงปนกันไปบ้างดังที่พระพุทธองค์ตรัสกับนายเกสสาริณคนฝึกม้า นายเกสฝึกม้าใช้วิธีฝึกม้า ๔ แบบ คือแบบนุ่มนวลแบบรุนแรงแบบผสมผสานทั้งสองอย่างและแบบฆ่าทั้งในการฝึกม้าถ้าตัวไหนเป็นม้าอาชาไนยเป็นม้ารู้ระเบียบวินัยก็ใช้วิธีนุ่มนวลถ้าเป็นม้าพยศเกรี้ยวต้องใช้วิธีรุนแรงจึงจะฝึกได้แต่ถ้าเป็นม้าที่ฝึกยากสอนยากบางครั้งติบบางครั้งไม่ตีว่ายากสอนยากก็ใช้วิธีผสมผสานรวมกันเมื่อใช้ทั้ง ๓ วิธีครบแล้วสอนไม่ได้เลี้ยงไปก็เสียหญ้าและน้ำเสียเวลาก็ฆ่าทิ้งเสียฝึกไปก็เปล่าประโยชน์และนายเกสได้เรียนถามว่าพระองค์เวลาสอนสาวกใช้วิธีอย่างไรบ้างที่จะถอดพยศสาวกได้พระพุทธองค์ตรัสตอบว่าเราก็คือใช้วิธี ๔ แบบเหมือนกันคือวิธีนุ่มนวล (สเนหนปิวิเนมิ) วิธีรุนแรง (ผรุเสนปิเวเนมิ) วิธีผสมผสาน (สณหผรุเสนปิเวเนมิ) และวิธีฆ่าทั้ง (หนามิ) แต่ในการฆ่าทั้งของพระองค์คือการไม่เกี่ยวข้องด้วยเพราะว่าไม่มีประโยชน์ที่จะทรงสั่งสอน

๕.๙) การลงโทษและการให้รางวัลสำหรับวิธีการนี้นั้นในทางวินัยถือว่ามิทบทบัญญัติแห่งความประพฤติอยู่แล้วทรงบัญญัติด้วยความเห็นชอบร่วมกันของสงฆ์พร้อมทั้งกำหนดบทลงโทษผู้ละเมิดไว้สำหรับการตรัสชมของพระพุทธองค์ทรงใช้ในลักษณะการยอมรับคุณความดีของผู้นั้นให้มั่นใจในการทำความดีของตนดังที่มีในพระไตรปิฎกที่ว่าทรงแสดงธรรมในบริษัทไม่ทรงยกบริษัทไม่ทรงรุกรานบริษัททรงชี้แจงให้บริษัทเห็นแจ้งให้สมาทานให้อาจหาญให้ร่าเริงด้วยธรรมิกถา ตรัสชม

พระสุชาตะ ดังเรื่องที่เล่าไว้ว่าพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวันทอดพระเนตรเห็นท่านพระสุชาตะกำลังเดินมาแต่ไกลตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่ากุลบุตรนี้ย่อมงามด้วยสมบัติ ๒ ประการคือ

(๑) มีรูปงามน่าดูน่าชมประกอบด้วยผิวพรรณงามยิ่งนัก

(๒) ได้ทำให้แจ้งประโยชน์ยอดเยี่ยมตรัสชมพระลกุณฏกภัททิยะ ดังเรื่องที่เล่าไว้ว่าพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวันทอดพระเนตรเห็นท่านพระลกุณฏกภัททิยะกำลังเดินมาแต่ไกลแล้วตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่าเธอทั้งหลายเห็นภิกษุผู้มีผิวพรรณไม่งามไม่น่าดูแต่เป็นผู้ถูกภิกษุทั้งหลายดูแคลนที่กำลังเดินมานั้นหรือเมื่อภิกษุทั้งหลายทูลว่าเห็นพระพุทธรูปเจ้าข้าจึงตรัสว่าภิกษุนั้นมีฤทธิ์านุภาพมากสมบัติที่เธอไม่เคยเข้าเธอก็เข้าได้โดยง่ายและเธอได้ทำให้แจ้งประโยชน์ยอดเยี่ยม เรื่องทรงดำหนิเตือนพระนันทะ ดังเรื่องที่เล่าไว้ว่าพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวันทราบบว่าท่านพระนันทะห่มจีวรที่ทาบแล้วทาบอีกหยอดนัยน์ตาและถือบาตรมีสีกาวาวจึงตรัสว่านันทะข้อที่เธอห่มจีวรที่ทาบแล้วทาบอีกหยอดนัยน์ตาและถือบาตรมีสีกาวาวไม่สมควรแก่เธอ ผู้เป็นกุลบุตรผู้บวชด้วยศรัทธาข้อที่เธอพึงเป็นผู้อยู่ป่าเป็นวัตรเป็นผู้เที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตรเป็นผู้นั่งห่มผ้าบังสุกุลเป็นวัตรและไม่มุ่งหวังในกาัมทั้งหลายอยู่อย่างนี้จึงสมควรแก่เธอผู้เป็นกุลบุตรผู้บวชด้วยศรัทธา

๕.๑๐) การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าพระพุทธรูปองค์ทรงเป็นผู้เลิศด้วยปฏิภาณไหวพริบสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ด้วยดีดังจะยกตัวอย่างเช่นคราวหนึ่งพระเจ้าปเสนทิโกศลเข้าเฝ้าพระพุทธรูป ณ วัดเชตวัน หลังจากสนทนาธรรมแล้วได้ทูลถามว่าบรรดาคณาจารย์เจ้าลัทธิผู้มีชื่อเสียงทั้งหลายคือปุณณะกัสสปะ เป็นต้นเมื่อถูกพระองค์ถามก็ไม่ปฏิญาณว่าตนได้ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณเหตุใดพระพุทธรูปเจ้าซึ่งบวชไม่นานและยังมีอายุน้อยจึงกล้าปฏิญาณว่าตนได้ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณพระพุทธรูปเจ้าตรัสตอบด้วยไหวพริบปฏิภาณว่ามหาพิตรมีของอยู่ ๔ อย่างคือที่ไม่ควรดูหมิ่นของ ๔ อย่างนั้นคือกษัตริย์ไม่ควรดูหมิ่นว่ายังทรงพระเยาว์ งูไม่ควรดูหมิ่นว่าตัวเล็กไฟไม่ควรดูหมิ่นว่าเล็กน้อย และภิกษุไม่ควรดูหมิ่นว่ายังหนุ่ม เมื่อพระพุทธรูปเจ้าตรัสจบลงพระเจ้าปเสนทิโกศลก็บังเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธรูปอย่างจริงจังและปวารณาตนเป็นอุบาสกตลอดชีวิต

จากความหมายทั่วไปของการเผยแผ่และผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยประมวลได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น เป็นการแสดงหลักธรรมเพื่ออนุเคราะห์ประชาชนด้วยการแนะนำหลักการ วิธีการและเป้าหมายสูงสุดเพื่อให้ประชาชนได้นำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติ ซึ่งความหมายทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงแนวคิดและให้ความหมายเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไว้ต่างๆ มากมาย ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังตาราง ๒.๕ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๕ ความหมายทั่วไปของการเผยแผ่

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๒), หน้า ๔๕๙.	๑. การทำให้ขยายออกไป ๒. การปฏิบัติตนที่น่าเลื่อมใส
สุชีพ ปุญญานุภาพ (๒๕๒๔), หน้า ๑๓.	๑. อนุเคราะห์มุ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง ๒. แสดงธรรมไม่ยกตน ไม่เสียดสีชมผู้อื่น

ตารางที่ ๒.๕ ความหมายทั่วไปของการเผยแผ่ (ต่อ)

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๔๘), หน้า ๑๑๐.	๑. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม ๒. ประโยชน์และความสุขของมหาชนเป็นที่ตั้งถือเป็น วัตถุประสงค์
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๕๐), หน้า ๔๕.	๑. ผลตอบสนองได้รับสืบมาจากพฤติกรรม ๒. บุคลิกภาพภายนอก ๑. เป็นที่รักเป็นที่พอใจ ๒. เป็นที่เคารพ
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๔๒), หน้า ๗๕.	๓. เป็นที่ยกย่อง ๔. เป็นนักพูด ๕. เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ ๖. เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตฺโต), (๗ กันยายน ๒๕๕๕).	๑. การทำงานเชิงรุก ๒. การสร้างเครือข่าย ๓. การประสานสามัคคี ๔. การพัฒนาศักยภาพตนเองอยู่เสมอ ๕. การนำธรรมให้เข้าถึงจิตใจของชาวบ้าน
พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทร) (๒๕๕๑, หน้า ๔๑)	๑. พัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจให้มีความเคารพเลื่อมใส ๒. น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติ ปฏิบัติ ๓. ต้องเหมาะสมกับกาลเวลา ๔. เป็นเรื่องที่คนชอบ หรือเสนอโดยวิธี ที่ผู้รับสารชื่น ชอบ

๒.๔.๒ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันนั้น มีเทคนิคและวิธีการในการเผยแผ่พุทธธรรมหลายวิธีด้วยกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑) รูปแบบและวิธีการเทศนาของพระสงฆ์ไทย

พระสงฆ์ซึ่งถือว่าเป็นบริษัทเดียวที่มีบทบาทสำคัญต่อพระพุทธศาสนาย่อมต้องศึกษาให้เข้าใจถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาคือการนำธรรมะไปสู่ประชาชนเพื่อให้เขาเหล่านั้นปฏิบัติเป็นสัมมาปฏิบัติอันก่อให้เกิดความสงบสุขแก่ตนเองและแก่สังคมโดยทั่วไปพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ดังกล่าวนี้เรียกว่า “พระนักเทศน์, พระนักเผยแผ่, พระธรรมจาริก” ซึ่งตรงกับภาษาบาลีว่า “ธมมกถิก” โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันนี้รูปแบบและวิธีการเทศนาก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปได้อย่างสะดวกและเป็นที่ยอมรับของประชาชนดั่งนั้นแล้วจึง

จำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาควรเรียนรู้หลักการเทศน์ที่ถูกต้อง (The Principle of Sermon) ดังนี้^{๒๒}

๑.๑) ความหมายของการเทศน์ คำว่า “ การเทศน์ ” หมายถึงการยกหัวข้อธรรมขึ้นแสดงเพื่อสั่งสอนประชาชนให้รู้และเข้าใจจะได้ละชั่วทำดีมีสวรรค์และนิพพานเป็นจุดหมายของชีวิต ฉะนั้น ความหมายของนักเทศน์หมายถึงผู้เชี่ยวชาญในการแสดงธรรมสามารถยกหลักธรรมขึ้นอธิบายได้อย่างแจ่มแจ้งเป็นที่ประทับใจของท่านผู้สดับรับฟังทำให้ผู้ฟังมีจิตเลื่อมใสในคำสอนและจดจำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อพัฒนากายวาจาและใจให้บริสุทธิ์สะอาดปราศจากความชั่วร้ายนักเทศน์หมายถึงพระผู้นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปแสดงให้ผู้ฟังได้รู้และเข้าใจโดยผู้ฟังเหล่านั้นสามารถปฏิบัติให้บรรลุผลตามสมควรแก่การปฏิบัติ

๑.๒) ประเภทของนักเทศน์โดยปกติจะแบ่งพระนักเทศน์ออกเป็น ๒ ประเภทดังนี้

(๑) นักเทศน์ปฏิภาณไม่อ่านคัมภีร์หรือนักเทศน์ปากเปล่าคือนักเทศน์แบบไม่อ่านหนังสือแต่ถือหนังสือเทศน์เป็นคัมภีร์ประกอบไว้เพื่อเป็นการแสดงความเคารพ การเทศน์แบบนี้เป็นการแสดงถึงความสามารถของนักเทศน์ที่มีไหวพริบปฏิภาณความเฉลียวฉลาดในการแสดงธรรมะนักเทศน์แบบนี้ต้องมีความรู้และได้รับการฝึกฝนตนเองมาเป็นอย่างดี

(๒) นักเทศน์อ่านคัมภีร์หมายถึงการเทศน์ไปตามคัมภีร์ที่มีผู้แต่งไว้หรือที่ตนเองแต่งไว้แล้ว

เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วไม่ว่าจะเป็นการเทศน์แบบใดก็ตามก็มีแนวการพรรณนาความเพียง ๒ ลักษณะคือ

(๑) บุคคลาธิษฐานเทศนาพรรณนาโดยยกบุคคลเป็นที่ตั้งเช่นยกเรื่องนิทานหรือยกเหตุการณ์มาเล่าประกอบ

(๒) ธรรมาธิษฐานเทศนาพรรณนาความโดยเน้นหลักธรรมเป็นที่ตั้งอธิบายให้เห็นอาการของธรรมะส่วนใหญ่จะใช้ภาษาที่เป็นนามธรรมไม่ยกนิทานไม่ยกเหตุการณ์ไม่ยกบุคคลมาเป็นตัวอย่างเทศนาจะไม่เป็นยาขมแต่จะเป็นที่นิยมชมชอบเพราะนิทานจะช่วยในการขยายธรรมจะเป็นเทศนาที่เข้าใจง่ายฟังง่ายและง่ายต่อการจดจำนำไปประพฤติปฏิบัติจัดเป็นเทศนาที่ยอดนิยมที่องค์สมเด็จพระบรมศาสดาทรงนำมาแสดงมากที่สุด

๑.๓) วัตถุประสงค์ของการเทศน์ การเทศน์แต่ละครั้งผู้เทศน์ต้องตั้งเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายไว้จะให้ธรรมะอะไรแก่ผู้ฟังแต่เป้าหมายสูงสุดของเทศน์ขั้นสูงสุดคือวิมุตติหมายถึงความหลุดพ้นจากกิเลสจนถึงมรรค ผล นิพพานแต่การเทศน์จนถึงวิมุตตินั้นเป็นเรื่องยากทั้งผู้เทศน์และผู้ฟังแต่ถึงอย่างไรแล้วผู้เทศน์ก็ต้องใช้ความสามารถในการเทศน์อย่างจริงจังรู้จักจิตใจของผู้ฟังว่าเขาต้องการฟังอย่างไรผู้ฟังก็ควรมีอุปนิสัยในการฟังเพื่อถึงวิมุตติเมื่อกระทำได้เช่นนี้แม้จะไม่ถึงวิมุตติตามพุทธประสงค์แต่ผู้เทศน์ก็ต้องนึกไว้ทุกครั้งว่าเทศน์ว่าวิมุตติคือจุดหมายของการเทศน์เพราะวิมุตติมิใช่อะไรอย่างเดียวแต่มีถึง ๕ อย่างคือ

^{๒๒} เสนาะ ผดุงฉัตร, วาทศาสตร์ศิลปะเพื่อการพูด, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒๖.

(๑) วิกขัมภนนิโรธ (วิกขัมภณวิมุตติ) ดับหรือพ้นจากกิเลสด้วยการข่มไว้เช่นการดับกิเลสของท่านผู้บำเพ็ญจนถึงปฐมฌานย่อมข่มนิรรมไว้ได้ตลอดเวลาที่อยู่ในฌานนั้น

(๒) ตัทธกนิโรธ (ตัทธกวิมุตติ) ดับด้วยองค์นั้นๆ คือดับกิเลสด้วยธรรมที่เป็นคู่ปรับหรือธรรมตรงกันข้ามเช่นดับสักกายทิฏฐิด้วยความรู้ที่กำหนดแยกอุปนามออกได้เป็นการดับชั่วคราวกิเลสยังเกิดขึ้นได้อีก

(๓) สมุจเฉทนิโรธ (สมุจเฉทวิมุตติ) คือดับด้วยตัดขาดคือดับกิเลสสิ้นเด็ดขาดด้วย โลกุตตรมรรคกิเลสย่อมไม่เกิดขึ้นอีก

(๔) ปฏิปัสสัทธินิโรธ (ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ) คือดับด้วยสงบระงับหมายถึงอาศัยโลกุตตรมรรคดับกิเลสเด็ดขาดไปแล้วบรรลุลोकุตตรผลกิเลสเป็นอันสงบระงับไปหมดแล้วไม่ต้องขวนขวายเพื่อดับในขณะแห่งผลนั้นชื่อว่าปฏิปัสสัทธินิโรธ

(๕) นิสสรณนิโรธ (นิสสรณวิมุตติ) ดับด้วยความปลอดโปร่งคือดับกิเลสสิ้นเชิงดำรงอยู่ในภาวะที่กิเลสดับแล้วนั้นยังยืนตลอดไปภาวนานั้นชื่อว่านิสสรณนิโรธคืออมตธาตุได้แก่นิพพาน^{๖๓}

๑.๔) จุดมุ่งหมายของการเทศน์ในการเทศน์ทุกครั้งนักเทศน์ทุกคนจะต้องวางจุดมุ่งหมายของการเทศน์ไว้ ๒ ชั้นคือ

(๑) จุดหมายชั้นสูงสุดได้แก่วิมุตติคือเทศน์ให้ผู้ฟังเข้าถึงวิมุตติหลุดพ้นจากกิเลสจนบรรลุมรรคผลนิพพาน

(๒) จุดหมายชั้นต่ำลงมาคือให้ผู้ฟังได้อานิสงส์การฟังธรรมอย่างน้อย ๕ ประการคือ

(๒.๑) ผู้ฟังย่อมได้ฟังสิ่งที่ไม่เคยฟัง

(๒.๒) ย่อมเข้าใจชัดสิ่งที่ได้ฟังแล้ว

(๒.๓) ย่อมบรรเทาความสงสัยเสียได้

(๒.๔) ย่อมทำความเห็นให้ตรง

(๒.๕) จิตของผู้ฟังย่อมเลื่อมใส

๑.๕) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเทศน์เรื่องที่นักเทศน์จะต้องรู้นั้นมีอยู่มากมายแต่สำหรับเรื่องที่มีความจำเป็นที่จะต้องรู้ก่อนในเบื้องต้นมีอยู่ด้วยกันอย่างน้อย ๕ เรื่องคือ^{๖๔}

๑. เรื่องการเทศนา

๒. จรรยานักเทศน์

๓. การสังเกตบุคคล

๔. ประเมินผลเทศนา

๕. รู้คุณค่าสมาธิ

๑.๖) หลักการเทศนาสำหรับนักเทศน์นักเทศน์ชั้นแนวหน้าท่านถือหลักว่า “ก่อนจะเทศน์ต้องเตรียมถ้าไม่เตรียมก็เสียเหลี่ยมนักเทศน์” การเตรียมตัวของการเป็นนักเทศน์ที่ดีนั้นจะต้องเตรียมสิ่งที่เป็นพื้นฐาน ดังนี้ ๑.เตรียมตัวคือ เรียนรู้วิชาการต่างๆ ให้ถูกต้องตามขั้นตอนของจรรยา

^{๖๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๔.

^{๖๔} พระโสภณธรรมวาที (บุญมา อาคมบุญโญ), **ความรู้พื้นฐานการเทศน์**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทศิลปสยามบรรณกิจและการพิมพ์จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐.

หรือศาสนพิธีที่เกี่ยวกับการเทศน์๒.เตรียมใจคือ ควบคุมใจให้มีสมาธิมีใจปลอดโปร่งสร้างความเชื่อมั่นไม่หวั่นไหวกังวลพรรณนาว่าในใจไปเป็นตอนๆ๓.เตรียมวิชัยผู้ฟังคือ รู้ลักษณะคนฟังและเลือกวิธีการเทศนาให้เหมาะสมกับคนฟังเหมือนกับการป้อนข้าวว่าจะป้อนคำเล็กหรือคำโตต้องดูขนาดปากของผู้ที่จะทานเสียก่อน๔.เตรียมหลักการเทศน์คือ ถ้าต้องการให้เทศนางามในเบื้องต้นในท่ามกลางและในที่สุดก็ต้องอธิบายตามพุทธวิธี ๔ ส. คือ^{๖๕}

ส.๑ สันทสสนาคือเทศน์ได้แจ่มแจ้ง

ส.๒ สมาทปนาคือเทศน์ได้จุใจ

ส.๓ สมุตเตชนาคือเทศน์ปลุกให้กล้า

ส.๔ สัมปหังสนาคือเทศน์ให้รำเรง

หลักการเทศน์แบบ ๔ ส. มีความหมายดังนี้^{๖๖}

(๑) สันทสสนาคือ เทศน์ได้แจ่มแจ้งสอนได้แจ่มแจ้งดูเห็นด้วยตาของตนเองเช่นการสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงสอนได้แจ่มแจ้งชัดเจนเห็นภาพพจน์ปรากฏเป็นรูปธรรมจนได้รับคำชื่นชมนิยมนยกย่องว่าเทศนาของพระองค์แจ่มแจ้งเหลือเกิน“เหมือนจับภาชนะที่คว่ำให้หงายเหมือนเปิดของที่ปิดอยู่เหมือนการจุดประทีปในที่มืดเหมือนการชี้ทางแก่ผู้หลงทาง”

(๒) สมาทปนาคือ เทศน์ได้จุใจสอนให้มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนายึดมั่นในหลักศีลธรรมและค่านิยมที่ดีงามและเชื่อมั่นในหลักกรรม

(๓) สมุตเตชนาคือ เทศน์ปลุกให้กล้าสอนให้มีความพยายามในการปฏิบัติตามหลักธรรมและศาสนพิธีโดยเฉพาะมีการนำการบริหารจัดการและการเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

(๔) สัมปหังสนาคือ เทศน์ให้รำเรงสอนสนุกด้วยลีลาหรารำเรงทำให้ผู้ฟังรักที่จะเรียนรู้เรื่องพระพุทธศาสนาต่อไปซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาต่อเนื่องตลอดชีวิตไม่คิดล้มเลิกการเรียนรู้พระพุทธศาสนา^{๖๗}

๒) วิธีการเทศนา

จุดสำคัญของการเทศน์อยู่ที่การนำเสนอจะนำเสนออย่างไรจึงจะเร้าใจผู้ฟังเป็นเรื่องสำคัญที่นักเทศน์ควรเรียนรู้ซึ่งมีการแนะนำไว้ว่า“ขึ้นต้นให้ตื่นตันท่อนกลางให้กลมกลืนสรุปจบให้จับใจ”^{๖๘} จะใช้วิธีไหนนักเทศน์เลือกใช้ได้ตามถนัดแต่ต้องเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคลและในการเทศน์นั้นท่านได้วางโครงไว้ ๓ ตอน คือ

๒.๑) อุเทศคือส่วนของหัวข้อเทศนาซึ่งประกอบด้วยการเริ่มเรื่องการปลุกใจให้คนสนใจฟังธรรมและการนำใจความเทศนาเข้าหาบทเทศต่อไปซึ่งมีลำดับความดังนี้ นะโม ๕ ชั้น อุเทศคาถาอารัมภบท เชื่อมความทั้งหมดเข้าสู่บทเทศ

^{๖๕} อด. จตุกก. (ไทย) ๒๑/๙๗/๑๑๕.

^{๖๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธวิธีในการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๔๕.

^{๖๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒.

^{๖๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

๒.๒) นิเทศ คือ ตอนจำแนกแจกความอธิบายขยายความให้ไพเราะเหมาะเจาะหมดจด ได้รสได้สาระได้ธรรมะแจ่มแจ้งมีองค์ประกอบในการนิเทศดังนี้ ฐำนัยภาษิต คิตติความหมาย กระจาย ประเด็น มีลูกเล่นลูกฮา สาธกเหตุการณ์ มินิทานสาธิต ใส่ภาษิตคำสอน แทรกภาพยกตอนที่กินใจ

๒.๓) ปฏิบัติ คือ ตอนสรุปใจความได้แก่การเก็บเนื้อความที่อธิบายบรรยายมาฝากไว้ให้คิดก่อนจะจบมีลำดับความดังนี้ สรุปใจความ ตามด้วยบทให้พร บทตอนเอวัง

สรุปการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันนั้น มีรูปแบบและวิธีการที่คล้ายคลึงกัน เน้น การเทศน์หรือสนทนาธรรมเป็นหลัก และประยุกต์เอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันมาประยุกต์ใช้ในการเทศน์ให้ประชาชนได้สนใจมากยิ่งขึ้นและเข้าใจเนื้อหาสาระในการเทศน์นั้นให้มากยิ่งขึ้นด้วย จากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยประมวลได้ว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันมีความหมายที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ ดังตาราง ๒.๖ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๖ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระวุฒิกโรธ วุฒิกโรธ (พรมพิมพ์) (๒๕๔๓)	๑. การยกอุทาหรณ์และเล่านิทานประกอบ ๒. วิธีอุปมาเปรียบเทียบ ๓. ยกพุทธศาสนสุภาษิตสุภาษิตปรัชญาคำคมโคลงบทประพันธ์ เป็นต้น ๔. พุดเชื่อมโยงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ในสถานการณ์ต่างๆ ๕. ยกบุคคลตัวอย่างประกอบ ๖. การแทรกด้วยเรื่องที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน
ปิ่นนิตดา นพพานวัน (๒๕๓๓)	๑. การขาดแคลนพระสงฆ์ที่มีความสามารถในการเผยแผ่ธรรมะ ๒. เน้นรูปแบบการเทศน์หรือการบรรยายธรรมะภาคทฤษฎีเป็นหลัก ๓. วิธีการหรือกลวิธีการเผยแผ่ ๔. ไม่มีการวิจัยประเมินผลในการเผยแผ่ธรรมะเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์
เสนาะ ผดุงฉัตร (๒๕๔๐, หน้า ๒๖)	๑. ยกหัวข้อธรรมขึ้นแสดงเพื่อสั่งสอนประชาชนให้รู้และเข้าใจ ๒. ยกหลักธรรมขึ้นอธิบายได้อย่างแจ่มแจ้ง
พระโสภณธรรมวาที (บุญมา อาคมบุญโย)(๒๕๔๖, หน้า ๑๐)	๑. เรื่องการเทศนา ๒. จรรยานักเทศน์ ๓. การสังเกตบุคคล ๔. ประเมินผลเทศนา ๕. รู้คุณค่าสมาธิ
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๔๑, หน้า ๔๕)	๑. เทศน์ได้แจ่มแจ้ง ๒. เทศน์ได้จริงใจ ๓. เทศน์ปลุกให้กล้า ๔. เทศน์ให้รู้จริง

๒.๕ แนวปฏิบัติโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

การดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะยาว (ปี ๒๕๕๘ – ๒๕๖๐) เป็นกระบวนการการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับองค์กรภาคีเครือข่ายอื่น ๆ ในสังคม ให้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ เรียนรู้ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอแนะ ร่วมคิดแนวทาง ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ร่วมกระบวนการพัฒนาสังคมในฐานะหุ้นส่วนของการพัฒนา และดำเนินการที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจ^{๖๙} ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในฐานะเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน และร่วมรับประโยชน์อันจากผลของโครงการนี้โดยจะเน้นการดำเนินการประชาสัมพันธ์รณรงค์ เชิญชวนให้พุทธศาสนิกชนหมู่บ้าน สถานศึกษา และหน่วยงานสมัครเข้าร่วมโครงการและรักษาศีล ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของหมู่บ้าน/ชุมชน และมีองค์กรเครือข่ายปกป้องพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นทุกหมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งทุกภาคส่วนในประเทศควรมีบทบาทหน้าที่ต่อการขับเคลื่อนโครงการนี้ ดังนี้

คณะสงฆ์

คณะสงฆ์คือกลไกสำคัญในการเป็นผู้นำการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการ ตั้งแต่ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือมหาเถรสมาคม เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับ ตลอดจนพระภิกษุสามเณรทุกรูป โดยขยายผลการดำเนินงานต่อยอดจากภารกิจของหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ซึ่งเป็นภาระกิจที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดำเนินการร่วมกับคณะสงฆ์ ตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๔๖ ให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับ ครอบคลุมทุกพื้นที่ คณะสงฆ์ควรมีบทบาทและหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน ดังนี้^{๗๐}

๑. ดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานภาคีเครือข่าย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์

๒. ส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรและทรัพยากรที่จำเป็นในการขับเคลื่อนงาน ตามมติมหาเถรสมาคมและระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๓. ประสาน อำนวยความสะดวกในการใช้พื้นที่ของวัด หรือสถานที่ที่ได้รับจัดตั้งเป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เพื่อประสานงานการดำเนินโครงการ รวมถึงการอำนวยความสะดวกด้านอื่น ๆ ตามสมควร

๔. รับสมัครอาสาสมัครปกป้องพระพุทธศาสนาและมีองค์กรเครือข่ายปกป้องพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นทุกหมู่บ้าน/ชุมชน

^{๖๙} แก้ว ชิตตะขบ, พุทธธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๖๙-๗๐.

^{๗๐} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”, ๒๕๕๘), หน้า ๒๕.

๕. ประชาสัมพันธ์ รมรงค์ และเชิญชวนพุทธศาสนิกชน ให้เห็นความสำคัญของการรักษาศีล ๕ ตามรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมโดยเน้นการจัดกิจกรรมการพัฒนาตน ตามหลักศีล ๕ การจัดกิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และอื่น ๆ

๖. ให้คำปรึกษาแนะนำแก่คณะกรรมการโครงการ หรือพิจารณาดำเนินการอื่น ๆ ตามสมควร

แนวทางการมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

๑. ส่งเสริม สนับสนุนโครงการ โดยร่วมเป็นคณะกรรมการโครงการ ตามที่ได้รับการประสานจากจังหวัด อำเภอ ตำบล หรือหมู่บ้าน และร่วมเป็นเจ้าภาพในการจัดโครงการกิจกรรมเพื่อ รมรงค์ สร้างกระแส และอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

๒. ส่งเสริม สนับสนุนกำลังคน เจ้าหน้าที่ บุคลากร หรืออนุญาตให้เจ้าหน้าที่จัดกลุ่ม รวมเป็นหมู่คณะไปร่วมเป็นจิตอาสาช่วยวัด ชุมชน หรือหมู่บ้านจัดกิจกรรม รมรงค์^{๗๑}

๓. ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับศาสนา เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมที่หลากหลายให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม

๔. รมรงค์ ประชาสัมพันธ์ เชิญชวนข้าราชการในสังกัดทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เข้าร่วมเป็นสมาชิกครอบครัวศีล ๕ และสมัครเป็นอาสาสมัครปกป้องพระพุทธศาสนาประจำหน่วยงาน

๕. ในฐานะกระทรวงทบวงกรมขอความร่วมมือให้กษัตริย์ส่วนราชการในสังกัดที่อยู่ในส่วนภูมิภาค ให้การสนับสนุนส่งเสริมทุกกลุ่มเป้าหมาย ที่อยู่ในความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ โดยในส่วนภูมิภาคประสานงานติดต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด หรือวัดทุกแห่ง เพื่อสอบถามข้อมูลรายละเอียดโครงการ

๖. สอดแทรกสาระความรู้เกี่ยวกับหลักการของศีล ๕ ในกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน ผ่านช่องทางของหน่วยงาน เช่น การประชุมผู้บริหารส่วนการและส่วนภูมิภาค การประชุมสัมมนา บุคลากรในหน่วยงาน เป็นต้น

๗. ร่วมสนับสนุนในการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์โครงการ โดยดำเนินการหรือร่วมกับหน่วยงานเครือข่าย พร้อมทั้งนำไปติดตั้งในสถานที่ที่เหมาะสม

๘. รมรงค์ ประชาสัมพันธ์โครงการดังกล่าวผ่านสื่อต่าง ๆ ที่อยู่ในอำนาจของกระทรวง กรม และหน่วยงาน เช่น วารสาร รายการวิทยุ รายการทีวี

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ขับเคลื่อนดำเนินการในภาพรวมของจังหวัด ดังนี้

๑. แต่งตั้งคณะกรรมการในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ตามโครงสร้างที่กำหนด

๒. เป็นเลขานุการจัดประชุมคณะกรรมการ ระดับจังหวัด เพื่อวางแผนสร้างความเข้าใจในการขับเคลื่อนโครงการ รมรงค์เชิญชวนประชาชนให้เข้าร่วมโครงการ และติดตามความคืบหน้าในการดำเนินงานในภาพรวมของจังหวัด

^{๗๑} ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล, “จิตวิทยาแนวพุทธ : แนวทางเพื่อการเยียวยาและพัฒนาจิตใจมนุษย์”, วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๔, (ตุลาคม – ธันวาคม, ๒๕๕๒) : ๑๙๐.

๓. ประสานงานกับคณะกรรมการทุกระดับ เพื่อร่วมมือในการดำเนินงานตามโครงการทุกขั้นตอน

๔. จัดประชุมชี้แจงหรือประสานงานให้มีการชี้แจงคณะสงฆ์ หน่วยงาน กลุ่มบุคคล และบุคคลที่เกี่ยวข้องในจังหวัด เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการขับเคลื่อนโครงการกิจกรรม

๕. ขอความอนุเคราะห์ให้หน่วยงาน กลุ่มบุคคล และบุคคลที่ร่วมดำเนินงาน ให้จัดทำรายงานผลการดำเนินงาน ส่งให้จังหวัดตามขั้นตอนและกรอบระยะเวลา

๖. สนับสนุนส่งเสริม และรณรงค์ให้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาตนตามหลักศีล ๕^{๗๒} การจัดกิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ ในเรื่องอันเกี่ยวข้องกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตและสังคม เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้กับประชาชนในชาติอย่างต่อเนื่อง

๗. รับสมัครอาสาสมัครปกป้องพระพุทธศาสนาและมืองค์กรเครือข่ายปกป้องพระพุทธศาสนา เกิดขึ้นทุกหมู่บ้าน/ชุมชน

๘. ส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการประกาศยกย่อง โดยการมอบใบประกาศเกียรติคุณบุคคล ครอบครัว หมู่บ้าน ผู้นำชุมชน สถานศึกษา ส่วนราชการ และหน่วยงานเอกชน ที่มีผลการดำเนินงานผ่านเกณฑ์

๙. สนับสนุนหน่วยงานอื่นที่มีส่วนร่วมดำเนินการ และให้คอยดูแลช่วยเหลือแก่หมู่บ้าน ตำบล และอำเภอที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างยั่งยืน

๑๐. ติดตามประเมินผลและรวบรวมผลการดำเนินงานในทุกระดับภายในจังหวัด รายงานเป็นรายเดือนและรายปีให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทราบ ตามแบบรายงานที่กำหนด หรือตามความเหมาะสมของแต่ละหน่วยงาน

๑๑. ประชาสัมพันธ์รณรงค์เชิญชวนให้ภาคส่วนต่าง ๆ ในจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ

๑๒. ประสานงานกับสื่อต่าง ๆ ภายในจังหวัด เช่น ประชาสัมพันธ์จังหวัด สถานีวิทยุกระจายเสียงของจังหวัด วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว เสียงตามสาย หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เพื่อทำการประชาสัมพันธ์ให้คนในจังหวัดได้รับทราบอย่างกว้างขวาง

๑๓. เผยแพร่ข่าวสารโครงการกิจกรรมสู่สาธารณชน เช่น จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลโครงการทางเว็บไซต์ของจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และเครือข่ายต่าง ๆ

แนวทางการมีส่วนร่วมของสถานศึกษา

๑. สถาบันการศึกษาร่วมสนับสนุนการจัดทำข้อมูลสารสนเทศและฐานข้อมูลให้กับหมู่บ้าน ชุมชนหรือหน่วยงานที่ร่วมดำเนินงานโครงการที่ประสานขอความร่วมมือ ให้เป็นระเบียบถูกต้อง เป็นหมวดหมู่

๒. ร่วมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์โครงการดังกล่าว ผ่านการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้กับกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่แล้ว เช่น กิจกรรมไหว้พระสวดมนต์หน้าเสาธงหลังเคารพธงชาติทุกวัน เพื่อ

^{๗๒} เสฐียรพงษ์ วรรณปก, คำบรรยายพระไตรปิฎก, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๓๗.

เชิญชวนนักเรียนให้สมัครเป็นสมาชิกผู้รักษาศิล ๕ กิจกรรมอบรมธรรมะ โดยพระวิทยากรในสถานศึกษา กิจกรรมแสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือกิจกรรมอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควร^{๗๓}

๓. ร่วมสนับสนุนดำเนินโครงการ ด้วยการเผยแพร่ข้อมูลโครงการผ่านเว็บไซต์ของสถานศึกษา จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานกิจกรรม สถานศึกษา/โรงเรียนรักษาศิล ๕ ในโอกาสต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

๔. เชิญชวนผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาให้เข้าร่วมโครงการ โดยใช้นักเรียน นักศึกษา เป็นสื่อในการรณรงค์เชิญชวน และขยายผลไปยังภาคส่วนต่าง ๆ และเชิญชวนสมัครเป็นอาสาสมัครปกป้องพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นประจำหน่วยงาน/สถานศึกษา

๕. อำนวยความสะดวกให้กับหมู่บ้าน ชุมชน ที่อยู่ในเขตบริการสถานศึกษาที่เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ เช่น ออกแบบแผ่นพับ ออกแบบป้ายประชาสัมพันธ์ โครงการ ตามความประสงค์ของวัด ชุมชน หรือหมู่บ้าน

๖. จัดกิจกรรมเดินรณรงค์ ประชาสัมพันธ์รอบชุมชน หมู่บ้าน เพื่อเผยแพร่โครงการและเชิญชวนประชาชนเข้าร่วมโครงการ

แนวทางการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

๑. ส่งเสริม สนับสนุนโครงการ โดยร่วมเป็นคณะกรรมการโครงการ ตามที่ได้รับการประสานจากจังหวัด อำเภอ ตำบล หรือหมู่บ้าน และร่วมเป็นเจ้าภาพในการจัดโครงการกิจกรรมเพื่อรณรงค์สร้างกระแส และอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

๒. อนุญาตและเปิดโอกาสให้พนักงาน คนงาน ลูกจ้างในหน่วยของตน ได้จัดตั้งกลุ่มหรือรวมเป็นหมู่คณะ ไปร่วมเป็นจิตอาสาช่วยวัด ชุมชน หรือหมู่บ้านจัดกิจกรรมรณรงค์

๓. รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เชิญชวนให้พนักงานในหน่วยงานได้รับทราบ และเข้าร่วมโครงการ โดยผ่านช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ กิจกรรมฝึกอบรมพนักงาน หรือดำเนินการอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควร

๔. จัดกิจกรรมด้านพัฒนาจิต โดยการนิมนต์พระวิทยากรมาให้ข้อธรรมะ ในโอกาสสำคัญ

๕. รับสมัครอาสาสมัครปกป้องพระพุทธศาสนาและมีการจัดตั้งองค์กรเครือข่ายอาสาปกป้องพระพุทธศาสนาในหน่วยงาน/สถานประกอบการ

หมู่บ้าน/ชุมชน

๑. ประสานงานกับวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด หรือหน่วยงาน องค์กร ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการ ฯ ประจำหมู่บ้าน เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน และรายงานผลการแต่งตั้งให้อำเภอและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทราบ

๒. จัดประชุมคณะกรรมการประจำหมู่บ้านเพื่อกำหนดกิจกรรม และรณรงค์เผยแพร่ให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเห็นคุณค่าของการรักษาศิล ๕ และการนำหลักธรรมทาง

^{๗๓} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, มนุษย์กับความขัดแย้ง : โลกทัศน์และชีวิตในพระพุทธศาสนา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=821&articlegroup_id=187 [๗ สิงหาคม ๒๕๕๗].

พระพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตและสังคม^{๗๔} เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้กับประชาชนในชุมชน หมู่บ้าน อย่างต่อเนื่อง โดยประสานการดำเนินงานกับวัดหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด

๓. เชิญชวนคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม และสนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาตนตามหลักศีล ๕ การจัดกิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

๔. ตรวจสอบติดตามการดำเนินการโครงการ ของหมู่บ้านที่รับผิดชอบ โดยใช้รูปแบบที่หมู่บ้านหรือชุมชนร่วมกันกำหนด เช่น ประชาคมหมู่บ้าน เป็นต้น

๕. ให้วัด ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หรือศาลาประชาคมหมู่บ้าน ชุมชน เป็นศูนย์กลางในการประสานงานหรือรับใบสมัครของชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการ และแจ้งรายงานผลการดำเนินงานรอบ ๑๕ วัน และรอบ ๑ เดือน ให้นายอำเภอ หรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทราบ

๖. ประสานงานกับสื่อต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน เช่น สถานีวิทยุชุมชน หอกระจายข่าวเสียงตามสายหรือหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เพื่อทำการประชาสัมพันธ์โครงการให้คนในหมู่บ้านหรือชุมชนได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง

๗. จัดทำแผนป้ายประชาสัมพันธ์ณรงค์เชิญชวนประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเข้าร่วมโครงการ ณ บริเวณหน้าวัด หรือหน้าที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน หรือศาลาประชาคมหมู่บ้าน

๘. เผยแพร่โครงการเครือข่าย สถานศึกษา หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน หรือผ่านเครือข่ายสื่อมวลชน ในหมู่บ้านหรือชุมชนได้ทราบ และเชิญชวนให้ไปเข้าโครงการ

๙. รับสมัครอาสาสมัครปกป้องพระพุทธศาสนาและมีการจัดตั้งองค์กรเครือข่ายอาสาสมัครปกป้องพระพุทธศาสนาในหมู่บ้าน/ชุมชน โดยพิจารณาถึง

๑. ด้านยุทธศาสตร์การขับเคลื่อน ได้แก่

๑.๑ จัดทำแผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการ

๑.๒ มีการกำหนดตัวชี้วัดการดำเนินงานที่ชัดเจนและสามารถวัดผลการดำเนินงานได้

๑.๓ แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ในแผนยุทธศาสตร์มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

๑.๔ การสรุปผลและรายงานผลการขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรม

๑.๕ มีการวิเคราะห์และปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์ โครงการและกิจกรรม ให้มีประสิทธิภาพสัมฤทธิ์ผลมีความทันสมัยและทันเหตุการณ์อยู่เสมอ

๒. ด้านกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕

๒.๑ การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๑

๒.๒ การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๒

๒.๓ การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๓

๒.๔ การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๔

๒.๕ การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีลข้อที่ ๕

^{๗๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), หยาดเพชรหยาดธรรม : ภูมิปัญญาเพื่อการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร : เพื่อฟ้าการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๓๔-๓๖.

- ๒.๖ ประชาชนในหมู่บ้านไม่มีคดีทำร้ายร่างกาย และ/หรือคดีฆ่าคนตาย
- ๒.๗ ประชาชนในหมู่บ้านไม่มีคดีเกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สิน
- ๒.๘ ประชาชนในหมู่บ้านไม่มีคดีเกี่ยวกับพฤติกรรมผิดทางเพศ
- ๒.๙ ประชาชนในหมู่บ้านไม่มีคดีหลอกลวง ดูหมิ่น
- ๒.๑๐ ประชาชนในหมู่บ้านไม่มีคดีเกี่ยวกับสิ่งเสพติดให้โทษ
- ๒.๑๑ การรณรงค์ให้สมาชิกในครอบครัวของหมู่บ้านสมัครเป็นครอบครัวรักษา

ศีล ๕

๒.๑๒ มีการจัดตั้งหมู่บ้านและจัดทำป้ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๓. ด้านกิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ

- ๓.๑ การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา^{๗๕}
- ๓.๒ การจัดกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมไทย
- ๓.๓ การจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติสถาบันพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์

นุ่งผ้า

- ๓.๔ การจัดกิจกรรมส่งเสริม ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา
- ๓.๕ การจัดกิจกรรมรณรงค์การลด ละ เลิกอบายมุขและสิ่งเสพติดให้โทษ
- ๓.๖ การจัดกิจกรรมทำบุญตักบาตรประจำวัน/วันธรรมสวนะ/ ทำบุญกลางบ้าน
- ๓.๗ การจัดกิจกรรมส่งเสริมความปรองดอง สมานฉันท์
- ๓.๘ การจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ
- ๓.๙ การจัดกิจกรรมเข้าวัดวันเสาร์/อาทิตย์ ไกล่ลည်พระพุทธศาสนา^{๗๖}
- ๓.๑๐ การจัดกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปะ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม

ท้องถิ่น

- ๓.๑๑ การจัดกิจกรรมกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP)
- ๓.๑๒ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง
- ๓.๑๓ การจัดกิจกรรมมัคคุเทศก์ทางวัฒนธรรมประจำหมู่บ้าน และส่งเสริม

มัคนายกน้อย

- ๓.๑๔ การจัดกิจกรรมประกวดบ้าน/ครอบครัวดีเด่นประจำหมู่บ้าน
- ๓.๑๕ กิจกรรมพัฒนาวัด บ้าน โรงเรียน และสถานที่สำคัญตามวงรอบ

๔. ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)

ทั้ง ๘ ด้าน

- ๔.๑ ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม
- ๔.๒ ด้านสุขภาพอนามัย

^{๗๕} วศิน อินทสระ, ไตรลักษณ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๖๔.

^{๗๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), “ลักษณะแห่งพุทธศาสนา (๑๗) ลักษณะที่ ๑๒ ”, ขาวสด, (๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๓) : ๓๑.

๔.๓ ด้านสัมมาชีพ

๔.๔ ด้านสันติสุข

๔.๕ ด้านศึกษาสงเคราะห์

๔.๖ ด้านสาธารณสงเคราะห์

๔.๗ ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม

๔.๘ ด้านสามัคคี

รวมทั้งมีการบันทึกกิจกรรมดีเด่น และบันทึกข้อเสนอแนะ และมีแบบประเมินผลโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

๕. ระดับอำเภอ ดำเนินการดังนี้

๕.๑ นายอำเภอประกาศนโยบายตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของจังหวัด ในที่ประชุมประจำเดือน ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าส่วนราชการของอำเภอ และกำหนดเป็นนโยบายของอำเภอ

๕.๒ นายอำเภอมอบหมายผู้รับผิดชอบ ดำเนินการจัดทำโครงการ/กิจกรรมรองรับ และประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” โดยมีนายอำเภอ เป็นประธาน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และกำนัน เป็นรองประธาน หัวหน้าส่วนราชการของอำเภอและผู้เกี่ยวข้องเป็นคณะกรรมการ ผู้ใหญ่บ้านเป็นคณะกรรมการและเลขานุการ (ตามรูปแบบในภาคผนวก)

๕.๓ นายอำเภอดำเนินการแจ้งรายชื่อหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ระยะที่ ๑, ๒ และระยะที่ ๓ (ระยะยาว) รวมทั้งหมู่บ้านที่เหลือที่เข้าร่วมโครงการเพิ่มเติม ส่งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด

๕.๔ ดำเนินการจัดประชุมคณะกรรมการดำเนินการ ตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของอำเภอร่วมกับตำบล และหมู่บ้าน เพื่อวางแผนดำเนินงาน กำหนดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้านและจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานของอำเภอ ให้มีความสอดคล้องกับโครงการและกิจกรรมของจังหวัด

๕.๕ ประสานขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีจิตศรัทธาด้านงบประมาณ และดำเนินการจัดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน

๕.๖ คณะกรรมการดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของอำเภอ ดำเนินการประเมินผลและคัดเลือก “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ต้นแบบระดับตำบล ที่คณะกรรมการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ฯ ระดับตำบล ดำเนินการประเมินผลและคัดเลือกส่งให้แล้วนั้น ให้เลือกหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ระดับอำเภอ ๆ ละ ๑ หมู่บ้าน ส่งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด

๕.๗ ดำเนินการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งสรุปและรายงานผลการดำเนิน การจัดกิจกรรมเป็นภาพรวมของอำเภอ รายงานให้จังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ (ตามรูปแบบในภาคผนวก)

๖. ระดับตำบล ดำเนินการดังนี้

๖.๑ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ร่วมกันประกาศนโยบายตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของจังหวัด ในที่ประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าส่วนราชการของตำบล และร่วมกำหนดเป็นนโยบายของตำบล

๖.๒ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล มอบหมายผู้รับผิดชอบ ดำเนินการจัดทำโครงการ/กิจกรรม รับรอง และประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของตำบล โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือกำนัน ตามที่นายอำเภอมอบหมาย เป็นประธาน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นรองประธาน และฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นคณะกรรมการและเลขานุการ (ตามรูปแบบในภาคผนวก)

๖.๓ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือกำนัน รวบรวมรายชื่อหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้นแบบ ระยะที่ ๑, ๒ และระยะที่ ๓ (ระยะยาว) รวมทั้งหมู่บ้านที่เหลือที่เข้าร่วมโครงการเพิ่มเติมไว้เพื่อองค์การบริหารส่วนตำบลหรือกำนัน และส่งให้อำเภอทราบ

๖.๔ ดำเนินการจัดประชุมคณะกรรมการดำเนินการ ตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา^{๗๗} “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของตำบล ร่วมกับหมู่บ้าน หมู่บ้าน เพื่อวางแผนดำเนินงาน กำหนดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้านและจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานของตำบล ให้ความสอดคล้องกับโครงการและกิจกรรมของอำเภอและจังหวัด

๖.๕ ประสานขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีจิตศรัทธาด้านงบประมาณ และดำเนินการจัดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน ร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน องค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ

๖.๖ คณะกรรมการดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของตำบล ดำเนินการประเมินผลและคัดเลือก “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ต้นแบบระดับตำบล จำนวน ๑ หมู่บ้านส่งอำเภอ เพื่อให้อำเภอดำเนินการประเมินผล และพิจารณาคัดเลือก “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระดับอำเภอ อำเภอละ ๑ หมู่บ้าน ส่งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดต่อไป

๖.๗ ดำเนินการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งสรุปและรายงานผลการดำเนิน การจัดกิจกรรมเป็นภาพรวมของตำบล รายงานให้อำเภอและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ (ตามรูปแบบในภาคผนวก)

การดำเนินการหมู่บ้านศีล ๕ ในครั้งแรกเริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๕๕ ที่จังหวัดสระบุรีโดยผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรีได้รับเมตตาให้การชี้แนะจากเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าและได้รับความเมตตาจากพระธรรมปิฎก เจ้าคณะจังหวัดสระบุรี จึงเกิดโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดสระบุรี ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้นำทั้งฝ่ายศาสนาจักรและอาณาจักรที่ร่วมกันทุ่มเทสรรพ

^{๗๗} แก้ว ชิตตะขบ, รวมวิทยารมศึกษาขั้นตรี (ตามหลักสูตรของสนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ. ๒๕๔๖), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๙๓-๙๔.

กำลัง เพื่อให้สระบุรีร่มเย็นด้วยศีลธรรม จนปัจจุบันประสบความสำเร็จมีหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่ผ่านเกณฑ์ คือ มีคนในครอบครัวร้อยละ ๕๐ และคนในหมู่บ้านร้อยละ ๕๐ รักษาศีล ๕ รวม ๘๑ หมู่บ้าน ๑๐,๒๖๒ ครอบครัว จากทุกอำเภอของจังหวัดสระบุรี พร้อมกันนี้ ยังมีการต่อยอดไปยังโรงเรียนรักษาศีล ๕ อีก ๑๒ โรงเรียน ซึ่งมีการมอบป้ายประกาศอย่างเป็นทางการที่จังหวัดสระบุรีเป็นแห่งแรก เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ ที่ผ่านมา และได้ขยายไปยังจังหวัดต่างๆ เช่น ลพบุรี สระแก้ว แพร่ นครสวรรค์ ตาก อุทัยธานี อุดรดิตถ์ สุโขทัย รวมถึงเชียงใหม่ ขณะเดียวกันคณะสงฆ์ในแต่ละจังหวัดได้นำไปปฏิบัติ โดยเริ่มจากร้อยละ ๕๐ ของแต่ละหมู่บ้าน โดยมีหลักแนวคิดว่า การดำเนินการโครงการนี้ หากจังหวัดใดสามารถดำเนินการได้จนประสบความสำเร็จ ก็จะส่งผลให้เกิดความสงบสุขในจังหวัดนั้นและสุดท้ายจะส่งผลทำให้ประเทศชาติสงบสุขด้วย

การรักษาศีล ๕ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนคนอื่น ส่งผลให้สังคมสงบสุขร่มเย็นดังที่บันทึกทั้งหลาย กล่าวว่า “ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้ง เป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีทั้งหลายและเป็นประธานแห่งธรรมทั้งปวง บุคคลใดชำระศีลให้บริสุทธิ์แล้วย่อมเป็นเหตุให้พ้นจากความทุกข์ จิตจะร่าเริงแจ่มใสและเป็นทางหยั่งลงมหาสมุทรคือ พระนิพพาน”

ดังนั้น เพื่อน้อมนำดำริของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งมงคลจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชมาปฏิบัติ กรมการศาสนาจึงได้จัดทำ “โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาชนเป็นสุข” เพื่อส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนได้รับการส่งเสริมให้ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมเพื่อกระตุ้นให้เกิดความรัก ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาให้รู้จักใช้หลักธรรมมาเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตให้ได้รับความสุขจากการแบ่งปัน และความเอื้ออาทรต่อกัน ตลอดจนเพื่อเป็นการแสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและเป็นการจรรโลงพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงสืบไป โครงการนี้นับเป็นโครงการที่เป็นนโยบายสำคัญของกรมการศาสนาที่จะส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเห็นความสำคัญของการรักษาศีล ๕ และมาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนโครงการนี้ ไปสู่ผลสัมฤทธิ์ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อถือซึ่งกันและกัน และมีจิตสำนึกต่อตนเองในการรักษาคุณค่าของข้อบัญญัติแห่งศีล ๕

โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาชนเป็นสุข มีวัตถุประสงค์ ๔ ข้อ ดังนี้

- ๑) เพื่อสืบสานงาน อ.ป.ต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล)
- ๒) เพื่อความสามัคคี และประโยชน์สุขของประชาชน
- ๓) เพื่อความมั่นคงและสันติสุขของประเทศชาติ
- ๔) เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

๒.๕.๑ แนวความคิดการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๒.๕.๑.๑. การสร้างเครือข่าย (Networking)

การสร้างเครือข่าย เป็นการดำเนินการเพื่อเชิญชวนให้คนในหมู่บ้านมาร่วมกันรักษาศีล ๕ จะต้องมีการสร้างเครือข่าย เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมัครใจที่จะมาร่วมกันรักษาศีล ๕

ภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน โดยมีหลักการ ดังนี้

- ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจที่จะมาร่วมรักษาศีล ๕
- มีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (Common Perception) มีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้เหมือนกันถึงเหตุผลในการเข้าร่วมกันเป็นเครือข่าย มีความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างหมู่บ้านรักษาศีล ๕
- การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (Stakeholders Participation) เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายในหมู่บ้าน เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็งให้คนในชุมชนร่วมดำเนินการรักษาศีล ๕ ด้วยความสมัครใจ มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน^{๗๘}
- มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship) ทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็สร้างความเข้มแข็งให้กันและกัน เอาใจใส่ดูแล เอื้ออาทรซึ่งกันและกันทั้งหมู่บ้าน
- มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน (Interdependent) ระหว่างสมาชิกในเครือข่ายเป็นการทำให้หุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันอย่างเหนียวแน่น เกิดการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่สามารถพึ่งพาซึ่งกันและกัน

๒.๕.๑.๒. การประชาสัมพันธ์ส่งต่อความดี

ในยุคโลกาภิวัตน์ การประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งจำเป็น และสำคัญในการที่จะเผยแพร่ข่าวสารความรู้ หลักธรรมที่ถูกต้อง ให้เข้าใจตรงกันและถือเป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งวัด หน่วยงานของรัฐ และเอกชน ได้เล็งเห็นความสำคัญและมีการดำเนินการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ โดยเลือกใช้สื่อที่สามารถนำเสนอและสื่อความหมายที่ต้องการถ่ายทอดได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม การประชาสัมพันธ์รณรงค์การรักษาศีล ๕ ควรจัดทำในรูปแบบต่างๆ ทุกช่องทาง และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์บางประเภท อาจจำเป็นต้องประสานขอความช่วยเหลือ/สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชนเพื่อเผยแพร่สร้างความตระหนักให้ประชาชนในหมู่บ้าน ได้รับทราบข้อมูลถึงคุณประโยชน์ของการรักษาศีล ๕

การประชาสัมพันธ์รณรงค์ในการรักษาศีล ๕ อาจจะกระทำได้ทั้งระยะยาวและระยะสั้น ซึ่งจะต้องอาศัยการตัดสินใจร่วมกันกับคณะทำงานภายในหมู่บ้าน มีการวางแผนการใช้เครื่องมือหรือสื่อในการดำเนินงานต่างๆ อาจใช้สื่อมวลชน และสื่อต่างๆ ช่วยเสริมการดำเนินงานรณรงค์ เช่น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วิทยุชุมชน โทรทัศน์ท้องถิ่น หอกระจายข่าว เสียงตามสายและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ของหน่วยงาน ตลอดจนใช้สื่อบุคคล เช่น เจ้าอาวาส พระธรรมวิทยากร ผู้นำชุมชน ที่จะมาร่วมกันประชาสัมพันธ์ถึงคุณค่าของการรักษาศีล ๕ และเป็นต้นแบบที่สำคัญที่ประชาชนในชุมชนจะได้นำไป

^{๗๘} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”, หน้า ๓๓.

เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติที่ดี ตลอดจนเผยแพร่ผ่านทางช่องทางต่างๆ เพื่อนำข่าวสารนี้ไปปฏิบัติ และเผยแพร่ส่งต่อความดีไปสู่ประชาชนในหมู่บ้านนั้นๆ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๒.๕.๒ ประโยชน์และคุณค่าที่ได้รับ

๒.๕.๒.๑ ต่อสังคมและประเทศชาติ

๑. เป็นการใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในสังคมให้เกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชนทำให้วัด เป็นแหล่งบ่มเพาะความดี สามารถธำรงรักษาความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย

๒. ภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน ภาคสื่อมวลชน มีความตระหนักในการมีส่วนร่วมสร้างสังคมสันติสุขโดยการรณรงค์ให้ทุกคนรักษาศีล ๕

๓. เกิดการบูรณาการความร่วมมือและส่งเสริมสนับสนุนบทบาทภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมในการสร้างเสริมความดีในทุกหมู่บ้านทุกครอบครัว ทุกโรงเรียน

๔. เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนในชุมชน ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ประองดองสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

๕. ทำให้มีหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นศูนย์รวมคนดีของสังคม เป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศและทั่วโลก เป็นการเผยแพร่ชื่อเสียง ทั้งระดับชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติ ส่งผลให้คนในชุมชนรู้คุณค่าของศาสนาด้วยการปฏิบัติ

๖. เป็นการสร้างประเทศไทยให้มีความเข้มแข็ง ปลอดภัยจากพิษภัยที่บ่อนทำลายชาติ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขทางตรงต่อประโยชน์สุขทางตรงต่อประชาชนในชุมชนและเกิดประโยชน์ทางอ้อมต่อการพัฒนาประเทศ

๗. เป็นโครงการที่เป็นพื้นฐานของทุกชีวิตชาวพุทธที่ต้องการความสุขที่แท้จริง และยังเป็นการสร้างความผูกพันอันดีระหว่างคนในชาติ ก่อเกิดความประองดอง สมานฉันท์ สามัคคี และความมั่นคงของประเทศชาติ

๒.๕.๒.๒ ต่อประชาชน

๑. ประชาชนในจังหวัดมีความตระหนักที่จะนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจำตามแนวทาง “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

๒. ประชาชนในจังหวัดทุกสาขาอาชีพสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข มีความสามัคคี เกื้อกูลซึ่งกันและกัน

๓. ได้ประกอบศาสนกิจที่มีคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม เป็นการสร้างบุญสร้างกุศล เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา ซึ่งถือเป็นมงคลชีวิต

๔. ได้ฝึกจิตให้ไม่หวั่นไหวกับสรรเสริญ-นินทา, สุข-ทุกข์, ลาภ-เสื่อมลาภ, ยศ-เสื่อมยศ ทำให้จิตไม่เศร้าโศก ไม่มัวหมอง มีจิตที่อัมเิบผ่องใส สามารถเข้าถึงพระนิพพาน ได้พบความสุข ที่แท้จริง

๕. ได้ฝึกวินัยในตัวเองให้รู้จักระวังตัว ควบคุมตัว วางตัวได้เหมาะสมปฏิบัติตามระเบียบวินัยของหมู่คณะ

๖. ได้พัฒนาคุณภาพชีวิต คือ รู้จักใช้ชีวิตตามบทบัญญัติของศีล ๕ รู้จักพัฒนาตัวเองให้มีคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัวและประเทศชาติ

๗. ได้ผ่อนคลายความเครียดต่าง ๆ จากความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักของศีล ๕ เป็นการพักผ่อนทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้มีความสุขในชีวิต

๒.๕.๓ แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕: ชาวประชาเป็นสุข ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน^{๗๙} ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การแต่งตั้งคณะกรรมการ

๑.๑ การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการฯ ระดับจังหวัด ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้งเพื่อบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕: ชาวประชาเป็นสุข โดยมีโครงสร้างประกอบด้วยเจ้าคณะจังหวัด (มหานิกายและธรรมยุติกนิกาย) เป็นที่ปรึกษา ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ ปลัดจังหวัดเป็นรองประธานกรรมการ มีหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัด ไม่เกิน ๙ ท่าน (ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด, นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สาธารณสุขจังหวัด เกษตรจังหวัด ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา พัฒนาชุมชนจังหวัด ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ฯลฯ) ผู้แทน เจ้าคณะจังหวัด ๒ นิกาย ผู้แทนเครือข่ายทางศาสนา (พุทธสมาคม ยุวพุทธิกสมาคม ฯลฯ) เป็นกรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิตามที่จังหวัดเห็นสมควร (ผู้นำตามธรรมชาติ/ปราชญ์ท้องถิ่น ฯลฯ) ไม่เกิน ๓ คน ร่วมเป็นกรรมการ และมีวัฒนธรรมจังหวัดและผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เป็นกรรมการ และเลขานุการร่วม และมีนักวิชาการวัฒนธรรมและนักวิชาการศาสนา (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด) ที่ได้รับมอบหมายจำนวน ๒ คน เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการร่วม

อำนาจหน้าที่

๑. อำนาจการ ประสานงานและประชุมหารือกับเจ้าอาวาส ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน เพื่อวางแผนรณรงค์เชิญชวนประชาชนเข้าร่วมโครงการฯ กับจังหวัด

๒. ส่งเสริม สนับสนุนอำนาจการบริหารโครงการและให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการฯ ให้กับคณะทำงานโครงการฯ ประจำหมู่บ้าน ภายในจังหวัดให้เกิดการพัฒนาและบรรลุเป้าหมาย

๓. ให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร่วมกับผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด กำกับดูแลโครงการฯ ทั้งจังหวัด

๔. กำกับติดตามการดำเนินโครงการฯ ภายในจังหวัดและเป็นผู้ประเมิน “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ที่ผ่านเกณฑ์ (ตามแบบหมู่บ้านรักษาศีลห้า) และรวบรวมรายงานส่งกรมการศาสนาและสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติทราบ

๕. แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานตามที่เห็นสมควร

๖. มีอำนาจสั่งการให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ภายในจังหวัดเอื้ออำนวยและสนับสนุนการดำเนินการ โครงการฯ เพื่อให้บังเกิดผลสัมฤทธิ์

^{๗๙} สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย, การดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” (ระยะที่ ๓) จังหวัดหนองคาย, หน้า ๒๗. (อัดสำเนา).

๗. ให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินการโครงการฯ ภายในจังหวัดเป็นราย ๑๕ วัน รายเดือน และรายปี รวมทั้งประมวลสรุปผลเป็นภาพรวมรายงานตามแบบหมู่บ้านรักษาศีลห้า ส่งกรมการศาสนา และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๘. ดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงวัฒนธรรม

๑.๒ การแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการฯ ประจำหมู่บ้าน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้งโดยประสานงานกับเจ้าอาวาส และผู้นำชุมชนตามธรรมชาติ ผู้นำหน่วยงานระดับท้องถิ่น (อบต., กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ) ตลอดจนคนในหมู่บ้านเป้าหมาย เป็นผู้นำเสนอรายชื่อคณะกรรมการฯ ดังกล่าวประจำหมู่บ้าน ๆ ละ ๑ คณะ เพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนโครงการฯ ภายใต้วัดและหมู่บ้านนั้นๆ โดยร่วมศึกษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในหมู่บ้านร่วมคิดกิจกรรมที่สอดคล้องและสร้างสรรค์ เพื่อให้นำหลักธรรมทางศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันโดยมีวัดเป็นสถานที่ปลูกปัญญาและเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของหมู่บ้านให้เกิดเป็นครอบครัว รักษาดี ๕ หมู่บ้าน รักษาดี ๕ จากความรักความศรัทธาที่มีต่อวัดแห่งนั้นๆ

โครงสร้างของคณะกรรมการโครงการฯ ประจำหมู่บ้าน ประกอบด้วย นายอำเภอ และเจ้าคณะอำเภอ/ตำบลที่วัดนั้นตั้งอยู่ เป็นที่ปรึกษา โดยมีเจ้าอาวาส เป็นประธานคณะกรรมการฯ ผู้ใหญ่บ้านเป็นรองประธานและหัวหน้าหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในตำบล/หมู่บ้านไม่เกิน ๑๐ คน (ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอ/ตำบล, ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ผู้บริหารสถานศึกษาที่วัดตั้งอยู่, กำนัน, อาสาสมัครสาธารณสุข, นักจัดรายการวิทยุชุมชน, พัฒนาการตำบล ฯลฯ) และผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน ๔ รูป/คน (เป็นคนในชุมชนที่เป็นผู้นำตามธรรมชาติ เช่น เจ้าอาวาสที่เป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ข้าราชการที่เกษียณ/คนที่ชาวบ้านนับถือ/ผู้นำเด็ก/ผู้นำเอกชนภาคธุรกิจ ฯลฯ) ซึ่งจะเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมโครงการฯ ในชุมชน) ผู้แทนเครือข่ายทางศาสนาในพื้นที่ (พุทธสมาคมยุวพุทธิกสมาคม ศพอ. ลานธรรม ฯลฯ) ร่วมเป็นคณะกรรมการฯ และโดยมีนักวิชาการวัฒนธรรมประจำอำเภอ เป็นคณะกรรมการฯ และเลขานุการ ผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นคณะกรรมการฯ และผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

๑. ดำเนินการจัดประชุมคณะกรรมการโครงการฯ ประจำหมู่บ้าน เพื่อปรึกษาหารือและมอบหมายบุคคลให้ดำเนินงานตามโครงการฯ เพื่อจัดตั้ง “ครอบครัวรักษาศีล ๕” และ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

๒. ดำเนินการจัดทำสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์เชิญชวนสมาชิกในครัวเรือนมาร่วมรักษาศีล ๕

๓. ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมกระบวนการในการวางแผนขับเคลื่อนสู่ประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนอาจมีการมอบหมายให้อาสาสมัครเป็นผู้รับผิดชอบกิจกรรมย่อยต่างๆ เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด

๔. ตรวจสอบติดตามการดำเนินการโครงการฯ และร่วมแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์^{๘๐}

^{๘๐} ชัยวัฒน์ อัดพัฒนและทวี ผลสมภพ, **หลักพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๙), หน้า ๙๘-๙๙.

๕. ประชาสัมพันธ์เชิญชวนคนในชุมชนมาร่วมรักษาศีล ๕ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งขอความร่วมมือทุกหน่วยงานในชุมชนสอดแทรกกิจกรรมการรณรงค์รักษาศีล ๕ ไว้ในกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน จัดเสวนา เยี่ยมเยือนให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ จัดเทศนาธรรมในโอกาสต่างๆ ในวันธรรมสวนะ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานบวช งานแต่งงาน งานเทศกาลต่างๆ งานประเพณี โดยสอดแทรกความสำคัญของการรักษาศีล ๕ เข้าไปในบทเทศน์และกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านชุมชน

๖. เป็นผู้ประเมินสมาชิกของครอบครัวที่รักษาศีล ๕ ที่ผ่านเกณฑ์เป็น “ครอบครัวรักษาศีล ๕” (แบบหมู่บ้านรักษาศีล ๕) จากนั้นรายงานจังหวัดทราบ เพื่อมอบเกียรติบัตรในโอกาสวันสำคัญ

๗. แต่งตั้งคณะทำงานในด้านต่างๆ เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานตามที่เห็นสมควร

๘. มีอำนาจเรียกส่วนราชการในชุมชน มาสอบถามในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ

๙. รายงานสรุปผลการดำเนินการโครงการฯ ของหมู่บ้านที่รับผิดชอบ เป็นราย ๑๕ วัน รายเดือน รวมทั้งประมวลสรุปผลในภาพรวมรายปี ตามแบบหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ส่งสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เพื่อรวบรวมนำเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดและกรมการศาสนาและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติต่อไป

ขั้นตอนที่ ๒ การดำเนินงานโครงการฯ^{๔๑}

๒.๑ การดำเนินงานในส่วนกลาง กรมการศาสนาจัดทำโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” : ชาวประชาเป็นสุข ดำเนินการ ดังนี้

กิจกรรมหลัก

๑) ขอความร่วมมือให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทุกจังหวัด ประสานความร่วมมือกับเจ้าคณะจังหวัด (มหานิกายและธรรมยุติกนิกาย) เจ้าอาวาสวัดทุกวัดในทุกจังหวัด/นายอำเภอท้องที่ทุกอำเภอ/เทศบาลทุกแห่ง/องค์การบริหารส่วนจังหวัดทุกแห่ง/องค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่ง/ส่วนราชการในภูมิภาค/กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกท้องที่/ที่ทำการปกครองจังหวัด/สถานศึกษาทุกแห่ง/เครือข่ายของกรมการศาสนา ลานธรรมลานวิถีไทย ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พระธรรมวิทยากร คลินิกคุณธรรมในสถานศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธให้ทุกภาคส่วนในจังหวัดร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕ และรณรงค์ประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชนในทุกพื้นที่ มองเห็นคุณค่าและร่วมสมัครเป็นสมาชิก “ครอบครัวรักษาศีล ๕” และ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” โดยเน้นส่งเสริมให้หมู่บ้านที่ใกล้ชิดร่วมปฏิบัติรักษาศีล ๕

๒) กรมการศาสนาประสานงาน ขอความร่วมมือ กระทรวงกรมต่างๆ ในส่วนกลาง ส่งการให้ข้าราชการในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในสังกัดให้การส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมรณรงค์การรักษาศีล ๕ ในทุกพื้นที่ ตลอดจนขอความร่วมมือหน่วยงานในระดับกระทรวง กรม รัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน ให้เข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนกิจกรรมการรณรงค์รักษาศีล ๕ ทั่วประเทศ

^{๔๑}สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย. การดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” (ระยะที่ ๓) จังหวัดหนองคาย, หน้า ๔๗. (อัดสำเนา).

เชิญชวนประชาชนทุกพื้นที่ในสังกัด ให้เห็นคุณค่าและสมัครเป็นสมาชิก “ครอบครัวรักษาศีล ๕” และ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”

กิจกรรมรอง

ส่งเสริมให้โรงเรียนที่นับถือพระพุทธศาสนาทุกโรงเรียน รวมทั้งโรงเรียนวิถีพุทธในกองทุนเผยแผ่พระพุทธศาสนาเฉลิมพระเกียรติของกรมการศาสนา จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และจัดกิจกรรมรณรงค์รักษาศีล ๕ กับทั้งส่งเสริมให้มีการสร้างเยาวชนยุคใหม่ใส่ใจการรักษาศีล ๕ มีความปรองดองสมานฉันท์โดยดำเนินการในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา^{๘๒}

- กรมการศาสนาจัดทำแนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุขและมอบให้กับจังหวัด/หมู่บ้านต่างๆ ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน

- กรมการศาสนาขอความร่วมมือกระทรวงมหาดไทย มอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน เป็นหน่วยงานหลักในรณรงค์ทำความเข้าใจกับพี่น้องประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดต่างๆ เชิญชวนประชาชนในหมู่บ้านมาร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ พร้อมมอบใบสมัครสมาชิกครอบครัวรักษาศีล ๕ แก่ผู้สนใจ

- กรมการศาสนาขอความร่วมมือสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ๗๖ จังหวัดทั่วประเทศ ติดตามประเมินผลโครงการฯ ทั้งจังหวัด และจัดทำรายงานในระดับจังหวัดแจ้งให้กรมการศาสนาทราบเป็นรายปักษ์ (ทุก ๑๕ วัน) รายเดือนและรายปี และขอความอนุเคราะห์จากผู้ใหญ่บ้านติดตามผล และจัดทำรายงานในระดับหมู่บ้านแจ้งจังหวัดทราบ เป็นรายปักษ์ รายเดือน และรายปี

๑) ครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวสมัครเข้าร่วมโครงการมากกว่า ๕๐% ของจำนวนสมาชิกในครอบครัวทั้งหมดและผ่านเกณฑ์ จะได้รับเกียรติบัตร “ครอบครัวรักษาศีล ๕”

๒) หมู่บ้านที่มีจำนวนครัวเรือนที่เป็น “ครอบครัวรักษาศีล ๕” มากกว่า ๕๐% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้านและผ่านเกณฑ์ จะได้รับการประกาศเป็น “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” โดยทางจังหวัดจะเป็นผู้จัดพิธีมอบใบประกาศเกียรติคุณให้กับผู้แทนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และจะมีการคัดเลือกจากจังหวัด โดยหากหมู่บ้านใดที่มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน จะเป็น “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดีเด่น” จะได้รับโล่ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดีเด่น” จากเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

- การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน : กรมการศาสนาจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงานให้กับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและสำนักงานวัฒนธรรมอำเภอทุกอำเภอ เพื่อใช้จ่ายในการดำเนินงานจัดประชุม/เชิญชวนหน่วยงาน/ส่วนราชการในจังหวัด/อำเภอ/องค์การศาสนาร่วมรณรงค์เชิญชวนและจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีล ๕ ทั้งจังหวัด/หมู่บ้าน

- กรมการศาสนา มีงบประมาณจำกัด จึงขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือจากเครือข่ายทางศาสนา/หน่วยงานในทุกระดับ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้การส่งเสริมสนับสนุน โดยสนับสนุนให้ใช้ทรัพยากรของหน่วยงานในการดำเนินงานในการกิจนี้ อาทิ อนุเคราะห์ให้ใช้สถานที่ ใน

^{๘๒} ชัยอนันต์ สมุทรวนิช, ประชาธิปไตยกับการเปลี่ยนแปลง, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๔๒), หน้า ๑๒๑.

การติดตັังคััดเอาท่ประชาสััมพัันท์ ให้สัถานท่จััดประชัุมพร้อมวัสตุอุปกรณั เครื่องเสัียง หรืออื่่นๆ ตามท่หนัวยงานพอจะอนุเคราะห่ได้ เป็นต้น โดยขอให่ถือว่ากรสร้างเสริมคุณธรรมของคนในชาตินััน เป็นหน้าท่ของคนไทยทุกคนท่จะต้งอื้อเพื่อต้งอกััน

๒.๒ การด้าเนินงานในส่วนภูมิภาค

๑) สัานักงานวัฒนธรรมจัังหวัดและสัานักงานพระพุทธรศาสนาจัังหวัดจััดต้งเป็นศูนย์ ประสานงานโครงการฯ ระดัับจัังหวัดและประสานงานให่ผู้ว่าราชการจัังหวัดเป็นผู้ต้งต้ง คณะกรรณการบริหารโครงการฯ ระดัับจัังหวัด เพื่อบริหารโครงการหมุ่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชา เป็นสุข โดยมีโครงสร้าง ประกอบ เจ้าคณะจัังหวัด (มหานิกาย และธรรมยุติกนิกาย) เป็นท่ปรีกษา ผู้ว่าราชการจัังหวัด เป็นประธานกรรณการ ปลัดจัังหวัดเป็นรองประธานกรรณการ และมีวัฒนธรรม จัังหวัดและผู้อ้านวยการสัานักงานพระพุทธรศาสนาจัังหวัดเป็นกรรณการและเลขานุการร่วม และมี นักวิชาการวัฒนธรรมและนักวิชาการศาสนา (สัานักงานพระพุทธรศาสนาจัังหวัด) ท่ได้รับมอบหมาย เป็นกรรณการและผู้ช่วยเลขานุการร่วม

๒) สัานักงานวัฒนธรรมจัังหวัดร่วมกัับสัานักงานพระพุทธรศาสนาจัังหวัดจััดประชัุม คณะกรรณการบริหารโครงการฯ ระดัับจัังหวัด โดยมี ผู้ว่าราชการจัังหวัดเป็นประธานเพื่อวางแผนใน กรสร้างควมเข้าใจในการขับเคลื่อนการจััดต้ง “หมุ่บ้านรักษาศีล ๕” รณรงค์เชิญชวนประชาน มาร่วมรักษาศีล ๕ และติดตามควมคืบหน้าของโครงการท่ขับเคลื่อนโดย เจ้าอาวาสและผู้ใหญ่บ้าน ในหมุ่บ้านนัันๆ ในทุก ๑๕ วันและรายงานให้กรรณการศาสนาทราบ

๓) สัานักงานวัฒนธรรมจัังหวัด ประสานงานให่ผู้ว่าราชการจัังหวัดเป็นผู้ต้งต้ง คณะทำงานโครงการฯ ประจำหมุ่บ้าน โดยประสานงานกัับเจ้าอาวาสและผู้นำชุมชน^{๘๓} เป็นผู้นำเสนอ รายชื่อคณะทำงานฯ ดังกล่าวประจำหมุ่บ้าน หมุ่บ้านละ ๑ คณะ เพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนโครงการฯ ภายไต้วัดและหมุ่บ้านนัันๆ โดยนักวิชาการวัฒนธรรมประจำอำเภอจะต้องเลือกหมุ่บ้าน อย่างน้อย อำเภอละ ๑ หมุ่บ้าน ท่ผ่านเกณฑ์ “ครอบครวัรักษาศีล ๕” และ “หมุ่บ้านรักษาศีล ๕” ซัั้งจัังหวัดจะ มีการคััดเลือกให้เป็น “หมุ่บ้านรักษาศีล ๕ ดีเด่น” จัังหวัดละ ๑ หมุ่บ้าน จากนั้นมีการถ่ายทำเป็น วิดีโอถึงวิถีชีวิตของคนในหมุ่บ้านท่ดีงามและน้าออกเผยแพร์และส่งมอบให้กรรณการศาสนา

๔) ในการด้าเนินงานภายในจัังหวัดจะเป็นเสมือนมีการแบ่งสายการทำงานเป็น ๒ สาย

- ในส่วนของฝ่ายราชการหรือฝ่ายฆราวาสในจัังหวัด จะเริ่มจากผู้ว่าราชการจัังหวัด ต้งต้งคณะกรรณการบริหารโครงการระดัับจัังหวัด โดยมี ผู้ว่าราชการจัังหวัดเป็นประธาน วัฒนธรรม จัังหวัดร่วมกัับผู้อ้านวยการสัานักงานพุทธรศาสนาจัังหวัด เป็นเลขานุการร่วม จากนั้นจะมีการต้งต้ง คณะทำงานโครงการฯ ประจำหมุ่บ้าน โดยมีเจ้าอาวาสเป็นประธาน ผู้ใหญ่บ้านเป็นรองประธาน มี นักวิชาการวัฒนธรรมประจำอำเภอ เป็นคณะทำงานและเลขานุการ และมีผู้ท่เจ้าอาวาสมอบหมาย เป็นคณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการซัั้งทางฝ่ายราชการจะมีนายอำเภอ อบจ. อบต. เทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านคอยให้การช่วยเหลือสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางศาสนาส่งเสริมให้มีการรักษาศีล ๕ เพื่อให้กำลังใจผู้ท่ขับเคลื่อนโครงการของฝ่ายคณะสงฆ์ อาจมีการตรวจเยี่ยม ในสายนี้ผู้ใหญ่บ้านจะ

^{๘๓} บุญมี แท่นแก้ว, จริยธรรมกับชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑๙-๑๒๔.

ร่วมกับนักวิชาการวัฒนธรรมประจำอำเภอรายงานผลให้วัฒนธรรมจังหวัดและเจ้าอาวาสทราบ ซึ่งวัฒนธรรมจังหวัดจะรวบรวมทุกหมู่บ้านรายงานภาพรวมให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและกรมการศาสนาทราบ เพื่อถวายเป็นรายงานเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มิ่งมงคลอาจารย์ กระทรวงวัฒนธรรมและฝ่ายสังคมจิตวิทยา ศสช. ทราบ

- ในส่วนของฝ่ายคณะสงฆ์ในจังหวัด จะเริ่มจากเจ้าคณะจังหวัด (มหานิกายและธรรมยุติกนิกาย) เป็นที่ปรึกษาในคณะกรรมการบริหารโครงการระดับจังหวัด และมีผู้แทนเจ้าคณะจังหวัดทั้ง ๒ นิกายเป็นกรรมการร่วมบริหารโครงการ จากนั้นจะเป็นคณะทำงานโครงการฯ ประจำหมู่บ้าน มีเจ้าคณะอำเภอ/เจ้าคณะตำบลเป็นที่ปรึกษา เจ้าอาวาสเป็นประธาน พระผู้ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาส จะเป็นผู้ช่วยเหลือในการทำหน้าที่ประสานงาน มี อบต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล) เป็นคณะทำงาน การดำเนินงานในสายนี้จะมีเจ้าคณะอำเภอ/เจ้าคณะตำบล/เจ้าอาวาส/อบต. คอยให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ในสายนี้ผู้ใหญ่บ้านจะร่วมกับนักวิชาการวัฒนธรรมประจำอำเภอรายงาน เจ้าอาวาสซึ่งเป็นประธานคณะทำงานฯ ประจำหมู่บ้าน จากนั้นเจ้าอาวาสจะรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อทราบ รายละเอียดตามแผนภูมิการดำเนินงานในระดับจังหวัด

๕) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประสานงานกับเจ้าอาวาส/ผู้ใหญ่บ้านในคณะทำงานโครงการฯ ประจำหมู่บ้าน เพื่อบอกหมายให้เป็นผู้ดำเนินการเชิญชวนสร้างแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนในเขตบริการของวัดสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกครอบครัวรักษาศีล ๕ ในชีวิตประจำวันโดยมีนายอำเภอไปเยี่ยมเยียนวัดต่างๆ ที่ดำเนินการ

๖) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจัดประชุมชี้แจงคณะสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำท้องถิ่น องค์กรทางพระพุทธศาสนา เครือข่ายของกรมการศาสนา (ศพอ.ลานธรรม ฯลฯ) ผู้แทนภาคเอกชน (หอการค้าจังหวัด ฯลฯ) ในจังหวัด เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับการขับเคลื่อนกิจกรรมการรณรงค์รักษาศีล ๕ ให้เกิดขึ้นในทุกครัวเรือนทุกหมู่บ้านครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยเชิญชวนให้ประชาชนทุกครัวเรือนมาสมัครเป็นสมาชิกครอบครัวรักษาศีล ๕ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยสมัครผ่านวัดใกล้บ้านหรือที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหรือนักวิชาการวัฒนธรรมประจำอำเภอ หรือเว็บไซต์ของจังหวัด โดยให้กรอกใบสมัครเพียง ๑ ฉบับ ซึ่งในช่วงท้ายของใบสมัครจะมีการประเมินผลหลังจากสมัครแล้วภายใน ๑๕ วัน คณะทำงานฯ ประจำหมู่บ้านจะมาประเมินสมาชิกที่ได้สมัครเข้าร่วมโครงการฯ

๗) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดขอความร่วมมือและประสานงานกับทุกหน่วยงานในจังหวัดขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์เชิญชวนพุทธศาสนิกชนมาสมัครเป็นสมาชิก “ครอบครัวรักษาศีล ๕” ได้ที่วัดใกล้บ้านหรือที่ทำการผู้ใหญ่บ้านที่ร่วมโครงการหรือที่นักวิชาการวัฒนธรรมประจำอำเภอ ตลอดจนมอบหมายให้นักวิชาการวัฒนธรรมประจำอำเภอเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกต่อผู้ที่มีความประสงค์จะสมัครเข้ามาเป็นสมาชิก “ครอบครัวรักษา ศีล ๕”

๘) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ใหญ่บ้านขึ้นทะเบียนบุคคลในครอบครัว ศีล ๕ ตามใบสมัครที่ยื่นต่อวัดใกล้บ้านหรือที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน บันทึกข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ ตลอดจนจัดทำทะเบียนรายชื่อนามสมาชิกของครอบครัวที่รักษาศีล ๕ ที่ผ่านเกณฑ์แล้ว และที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ส่งจังหวัดและแจ้งถึงความพร้อมของหมู่บ้านตนเองที่จะให้คณะกรรมการบริหาร

โครงการฯ ระดับจังหวัดมาประเมินเพื่อเป็น “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” อย่างน้อยอำเภอละ ๑ หมู่บ้าน ที่ผ่านเกณฑ์ และอย่างน้อยจังหวัดละ ๑ หมู่บ้านที่เป็น “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดีเด่นประจำจังหวัด”

๙) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดรวบรวมทะเบียนรายชื่อสมาชิกในครอบครัวรักษาศีล ๕ ที่ผ่านเกณฑ์แล้วและที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ ตลอดจนให้จัดทำทะเบียนรายชื่อหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่ผ่านเกณฑ์แล้ว และยังไม่ผ่านเกณฑ์จากการรายงานของผู้ใหญ่บ้านทั้งจังหวัด

๑๐) คณะทำงานโครงการฯ ประจำหมู่บ้าน โดยเจ้าอาวาสร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน นักวิชาการวัฒนธรรมอำเภอ เป็นผู้ทำการประเมิน “ครอบครัวรักษาศีล ๕”

๑๑) คณะกรรมการบริหารโครงการฯ ระดับจังหวัดโดยผู้ว่าราชการจังหวัด หรือปลัดจังหวัด ร่วมกับ วัฒนธรรมจังหวัดผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้ทำการประเมิน “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ตามที่ผู้ใหญ่บ้านแจ้งความประสงค์ขอรับการประเมิน

๑๒) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จัดพิธีมอบโล่หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดีเด่น และมอบใบประกาศให้กับผู้แทนครอบครัวรักษาศีล ๕ ที่ผ่านเกณฑ์เป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติต่อสาธารณชน

ขั้นตอนที่ ๓ การติดตามประเมินผลโครงการฯ

การติดตามประเมินผลโครงการฯ มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้จังหวัดและหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้ติดตามผลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด ให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของ โครงการฯ ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่า ประหยัด ทรัพยากรของทางราชการและปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ รวมทั้งผลลัพธ์หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นมาจากการดำเนินงานของชุมชน ตลอดจนเพื่อให้ข้อสังเกต ข้อคิดเห็นและหรือข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป กรมการศาสนาได้จัดทำแบบติดตามและรายงานผลดังนี้

๓.๑ การติดตามประเมินผลในระดับจังหวัด

กระบวนการจัดทำรายงาน และการติดตามประเมินผลระดับจังหวัดให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดรายงานเป็นรายจังหวัด ตามแบบรายงานผลของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด (แบบหมู่บ้านรักษาศีล ๑) และนำเสนอรายงานกรมการศาสนา โดยสรุปผลจากการประเมินผลเบื้องต้นติดเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ ๑% ของจังหวัด ส่วนระยะเวลาและความถี่ในการรายงานผล : ขอให้รายงานผลการดำเนินงานแจ้งกรมการศาสนา ทุก ๑๕ วัน และสรุปเป็นรายเดือน/รายปี โดยการประเมินผล “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ที่ผ่านเกณฑ์เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารโครงการฯ ระดับจังหวัด

๓.๒ การติดตามประเมินผลในระดับหมู่บ้าน

กระบวนการจัดทำรายงาน และการติดตามประเมินผลระดับหมู่บ้าน ให้ดำเนินการภายในทุก ๑๕ วัน ซึ่งจะมีการประเมินผลโดยคณะทำงานโครงการฯ ประจำหมู่บ้าน ขอความร่วมมือให้ผู้ใหญ่บ้านที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ เป็นผู้จัดทำรายงานเป็นรายหมู่บ้าน ตามแบบรายงานผลของหมู่บ้าน (แบบหมู่บ้านรักษาศีลห้า ๒) โดยมีนักวิชาการวัฒนธรรมประจำอำเภอคอยให้การดูแลอย่างใกล้ชิดและนำเสนอรายงานไปยังจังหวัด โดยให้รายงานเกี่ยวกับ การดำเนินการเชิญชวนไปแล้วก็

ครอบครัว ก็คน ผลการประเมินเบื้องต้น คิดเป็นก % ของหมู่บ้าน ส่วนระยะเวลาและความถี่ในการรายงานผล : ขอให้รายงานผลการดำเนินงานแจ้งสำนักวัฒนธรรมจังหวัดทุก ๑๕ วัน และสรุปเป็นรายเดือน/รายปี และรายงานเจ้าอาวาสในฐานะประธานคณะกรรมการฯ ประจำหมู่บ้าน เพื่อรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อทราบ

ขอความร่วมมือผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการฯ ประจำหมู่บ้านประเมินผลครอบครัวที่ผ่านเกณฑ์ “ครอบครัวรักษาศีล ๕” พร้อมกันนี้ให้มีการสำรวจความพึงพอใจของสมาชิก

เป็นระบบเปิดที่ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม (Public Participation) และเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนมีโอกาสได้เข้ามาร่วมรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอแนะ ร่วมคิดแนวทาง ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาชุมชนในฐานะหุ้นส่วนของการพัฒนาชุมชน ซึ่งย่อมส่งผลให้การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข ประสบผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน

โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข จึงให้ทุกภาคส่วนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม อันเป็นกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับภาคอื่นๆ ในชุมชน เช่น องค์กรเครือข่ายทางพระพุทธศาสนา ธุรกิจเอกชน สื่อมวลชน คนในชุมชน และองค์กรต่างๆ ให้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจและดำเนินการ^{๘๔} เป็นพลังที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจในการดำเนินการในฐานะเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน และสามารถร่วมรับประโยชน์จากโครงการนี้ทั้งชุมชน ซึ่งทุกภาคส่วนต่างก็มีบทบาทหน้าที่ต่อการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข ดังนี้

๑) บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการฯ ประจำหมู่บ้าน (เจ้าอาวาส/ผู้ใหญ่บ้าน)

เจ้าอาวาส นักวิชาการวัฒนธรรมประจำอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน และคนในชุมชนร่วมกันพิจารณารายชื่อเพื่อแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการฯ ประจำหมู่บ้าน ซึ่งมีเจ้าอาวาสเป็นประธานคณะกรรมการฯ มีผู้ใหญ่บ้านเป็นรองประธาน โดยคัดเลือกตามโครงสร้างที่กำหนดไว้แล้ว นำเสนอรายชื่อคณะกรรมการฯ ประจำหมู่บ้านต่อสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดลงนามแต่งตั้ง เมื่อได้รับการแต่งตั้งแล้ว ควรดำเนินการ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๗ แสดงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการฯ ประจำหมู่บ้าน (เจ้าอาวาส/ผู้ใหญ่บ้าน)

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงานของคณะกรรมการฯ ประจำหมู่บ้าน
๑. เป็นศูนย์ดำเนินงาน	๑) ประสานงานกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เพื่อดำเนินการแต่งตั้งโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
คณะกรรมการฯ ประจำหมู่บ้าน โดยมีเจ้าอาวาสเป็นประธาน	คณะกรรมการฯ ประจำหมู่บ้าน โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้
: ชาวประชาเป็นสุข ของ	ลงนามแต่งตั้ง เจ้าอาวาสเป็นประธานคณะกรรมการฯ มีผู้ใหญ่บ้านเป็น
หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการ	รองประธาน นักวิชาการวัฒนธรรมประจำอำเภอเป็นประธานและ
	เลขานุการ

^{๘๔} พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปญโญ), เรื่องสำคัญที่สุดสำหรับพุทธบริษัท: ปฏิจจนูปบาทหลักปฏิบัติจริยกิจที่สมบูรณ์แบบ, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๐), หน้า ๒๑.

ตารางที่ ๒.๗ แสดงบทบาทหน้าที่ของคณะทำงานโครงการฯ ประจำหมู่บ้าน (เจ้าอาวาส/ผู้ใหญ่บ้าน)
(ต่อ)

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงานของคณะทำงานโครงการ ประจำหมู่บ้าน
	๒) จัดประชุมคณะทำงานโครงการฯ ประจำหมู่บ้าน เพื่อกำหนดกิจกรรมและการรณรงค์เผยแพร่ให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการรักษาศิล ๕ โดยมีวัฒนธรรมอำเภอ เป็นผู้ประสานงาน และร่วมดำเนินการเพื่อให้มีหมู่บ้านอย่างน้อย ๑ หมู่บ้านในอำเภอผ่านเกณฑ์ “หมู่บ้านรักษาศิล ๕” และสมัครเข้ารับการประเมินเป็น “หมู่บ้านรักษาศิล ๕ ดีเด่น” ของจังหวัด ๓) ประสานงานเชิญชวนคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมรณรงค์ของวัดเพื่อให้ดำเนินการไปได้ด้วยความเรียบร้อย เช่น ร่วมสนับสนุนอาหาร น้ำดื่ม และการบริการต่าง ๆ เป็นต้น ๔) จัดกิจกรรมและเชิญชวนคนในหมู่บ้านมาสมัครเป็นสมาชิก “ครอบครัวรักษาศิล ๕” และตรวจติดตามการปฏิบัติตนของชาวบ้านในหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการฯ ๕) ให้วัดและที่ทำการผู้ใหญ่บ้านเป็นศูนย์กลางรับใบสมัครของชาวบ้านที่สมัครเป็นสมาชิก “ครอบครัวรักษาศิล ๕” และ “หมู่บ้านรักษาศิล ๕” โดยให้กรอกใบสมัครเป็น ๒ ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ ๑ เป็นของครอบครัวรักษาศิล ๕ และฉบับที่ ๒ สำหรับหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ๖) ให้ผู้ใหญ่บ้านร่วมกับนักวิชาการวัฒนธรรมประจำอำเภอจัดทำทะเบียนบุคคลในครอบครัวรักษาศิล ๕ ตามใบสมัครที่ยื่นต่อวัดใกล้บ้านหรือที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน โดยให้บันทึกข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ ตลอดจนจัดทำทะเบียนรายชื่อสมาชิกในครอบครัวรักษาศิล ๕ ที่ผ่านเกณฑ์แล้ว และที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ ส่งจังหวัด ตลอดจนแจ้งผลความพร้อมของหมู่บ้านของตนว่าพร้อมรับการประเมินให้เป็นหมู่บ้านรักษาศิล ๕ แล้วหรือยัง ๗) เป็นผู้ประเมินสมาชิกของครอบครัวรักษาศิล ๕ ว่าผ่านการประเมินตามเกณฑ์การประเมินเป็น “ครอบครัวรักษาศิล ๕” (แบบหมู่บ้านรักษาศิล ๕) จากนั้นรายงานจังหวัดทราบ เพื่อบอกเกียรติบัตรในโอกาสสำคัญ

ตารางที่ ๒.๗ แสดงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการฯ ประจำหมู่บ้าน (เจ้าอาวาส/ผู้ใหญ่บ้าน)
(ต่อ)

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงานของคณะกรรมการฯ ประจำหมู่บ้าน
	๘) ให้ผู้ใหญ่บ้านที่เข้าร่วมโครงการฯ ประเมินผลลัพธ์เชิงคุณภาพจากประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ ตามแบบสำรวจความพึงพอใจในการรักษาศีล ๕ ตามแบบหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ตามแบบหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยคำแนะนำของสำนักงานวัฒนธรรมอำเภอ ๙) ให้ผู้ใหญ่บ้านร่วมกับวัฒนธรรมอำเภอรายงานสรุปผลการดำเนินการโครงการฯ ของหมู่บ้านที่รับผิดชอบทุก ๑๕ วัน ทุกเดือน รวมทั้งประมวลสรุปผลในภาพรวมรายปี ตามแบบหมู่บ้านรักษาศีลห้า ๒ ส่งวัฒนธรรมจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และรายงานเจ้าอาวาสในฐานะประธานคณะกรรมการฯ
๒.เป็นศูนย์ประชาสัมพันธ์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข ของหมู่บ้าน	๑) ประสานงานกับสื่อต่างๆ ภายในจังหวัด เช่น ประชาสัมพันธ์จังหวัด สถานีวิทยุกระจายเสียงของจังหวัด วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว เสียงตามสายตามหมู่บ้าน หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เพื่อทำการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการรักษาศีล ๕ ให้คนในหมู่บ้านได้รับทราบอย่างกว้างขวางและสมัครมาร่วมโครงการนี้ ๒) จัดทำแผ่นป้ายไวณิลประชาสัมพันธ์ รณรงค์เชิญชวนประชาชนรอบชุมชน มาร่วมรักษาศีล ๕ ติดประกาศให้ประชาชนเห็นได้อย่างชัดเจน ณ บริเวณหน้าวัด หรือหน้าที่ทำการของผู้ใหญ่บ้าน หรือศาลากลางหมู่บ้าน ๓) เผยแพร่โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของวัด ให้เครือข่ายสถานศึกษา หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่ของหมู่บ้านได้รับทราบและเชิญชวนให้ไปเข้าโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยผ่านช่องทางเป็นหนังสือแจ้งเวียน และช่องทางอื่นที่เหมาะสมเพื่อให้ทราบโดยทั่วกัน

๒) บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารโครงการฯ ระดับจังหวัด (ผู้ว่าราชการจังหวัด-วัฒนธรรมจังหวัด-สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด)

ตารางที่ ๒.๘ แสดงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารโครงการฯ ระดับจังหวัด (ผู้ว่าราชการจังหวัด-วัฒนธรรมจังหวัด-สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด)

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงานของคณะทำงานโครงการฯ ระดับจังหวัด
๑.เป็นศูนย์บริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุขของจังหวัด	๑) ผู้ว่าราชการจังหวัดลงนามแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการฯ ระดับจังหวัด และคณะทำงานในโครงการฯ ประจำหมู่บ้านตามโครงสร้างที่กรมการศาสนากำหนด ๒) จัดประชุมคณะกรรมการบริหารโครงการฯ ระดับจังหวัด เพื่อร่วมกันวางแผนขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุขของจังหวัดให้ทุกหมู่บ้านในจังหวัดมาร่วมกันรักษาศีล ๕ ให้มั่นคง ๓) ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งการและขอความร่วมมือให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ สถานศึกษา โรงพยาบาล โรงงาน สถานประกอบการ ในจังหวัดให้การสนับสนุนใน ๒ กรณี คือ ๑.ให้ไปเชิญชวนข้าราชการ/พนักงานในสังกัดเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และ ๒. ให้ข้าราชการ/พนักงาน นำโครงการนี้ไปเผยแพร่ในกลุ่มเป้าหมายของตน เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มผู้สูงอายุ ฯลฯ โดยให้สอดแทรกโครงการนี้ลงไปในกิจกรรมในความรับผิดชอบในมิติของตนทุกกิจกรรม ๔) ผู้ว่าราชการจังหวัด สั่งการผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน ภายในจังหวัด นำโครงการนี้ไปเผยแพร่ และเชิญชวนให้ชาวบ้านทุกหมู่บ้านสมัครเข้าร่วมโครงการนี้ โดยรับที่จะรักษาศีล ๕ ในชีวิตประจำวันให้เกิดผลสำเร็จ โดยในเบื้องต้นจะมีหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดีเด่น จังหวัดละ ๑ หมู่บ้าน ที่เป็นต้นแบบให้กับหมู่บ้านอื่น ๕) เป็นผู้ประเมินหมู่บ้านทุกหมู่บ้านที่สมัครเข้ารับการประเมินว่าผ่านการประเมินตามเกณฑ์การประเมินเป็น “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” (แบบหมู่บ้านรักษาศีลห้า) จากนั้นรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดทราบเพื่อมอบเกียรติบัตรในโอกาสสำคัญ ๖) ติดตามประเมินผลและรวบรวมผลการดำเนินงานในจังหวัดในภาพรวมโดยมอบหมายให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดรายงานผลเป็นรายปักษ์ รายเดือน และรายปี ให้กรมการศาสนาและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทราบตามแบบติดตามและรายงานผลระดับจังหวัดของกรมการศาสนา (ตามแบบหมู่บ้านรักษาศีลห้า)

ตารางที่ ๒.๘ แสดงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารโครงการฯ ระดับจังหวัด (ผู้ว่าราชการจังหวัด-วัฒนธรรมจังหวัด-สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด) (ต่อ)

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงานของคณะทำงานโครงการฯ ระดับจังหวัด
๒.เป็นศูนย์ประชาสัมพันธ์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุขของจังหวัด	๑) ประสานงานกับสื่อต่างๆ ภายในจังหวัด เช่น ประชาสัมพันธ์จังหวัด สถานีวิทยุกระจายเสียงของจังหวัด วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว เสียงตามสาย หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เคเบิลทีวีของจังหวัด เอกสารสิ่งพิมพ์ของจังหวัด เพื่อทำการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการรักษาศีล ๕ ให้คนในจังหวัดได้รับทราบอย่างกว้างขวางและสมัครเข้าร่วมโครงการนี้ ๒) จัดทำแผ่นป้ายไว้นิลประชาสัมพันธ์รณรงค์เชิญชวนประชาชนในจังหวัด มาร่วมรักษาศีล ๕ ติดประกาศให้ประชาชนเห็นได้อย่างชัดเจน ณ ศาลากลางจังหวัด ๓) เผยแพร่โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้เครือข่ายสถานศึกษา หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในจังหวัดได้รับทราบให้การสนับสนุนและเชิญชวนให้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยผ่านช่องทางต่างๆ อาทิ หนังสือแจ้งเวียน กิจกรรมในวันธรรมสวนะ กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนานิทรรศการ การประชุมประจำเดือนของจังหวัด ฯลฯ

๓) บทบาทหน้าที่ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ขอความร่วมมือสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นศูนย์กลาง^{๘๕} ประสานงานโครงการฯ ในจังหวัด โดยเน้นประสานงานกับเครือข่ายทางศาสนาของกรมการศาสนา และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นอันดับต้นๆ อาทิ อ.บ.ต. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ลานธรรมลาน วิถีไทย พระธรรมวิทยากร ฯลฯ โดยมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

^{๘๕} ทรงวิทย์ แก้วศรี, “การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕๑-๑๕๒.

ตารางที่ ๒.๙ แสดงบทบาทหน้าที่ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนา
จังหวัด

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงานของคณะกรรมการฯ ในจังหวัด
๑. เป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวก บริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุขในระดับ จังหวัด	๑) ประสานงานกับผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อดำเนินการแต่งตั้ง คณะกรรมการฯ รวม ๒ คณะ ได้แก่ คณะกรรมการบริหาร โครงการฯ ระดับจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และมีวัฒนธรรมจังหวัด/ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดเป็นเลขานุการร่วม และคณะทำงาน โครงการฯ ประจำ หมู่บ้าน (มีหลายคณะเท่ากับจำนวนหมู่บ้านที่สมัครเข้าร่วม โครงการฯ) มีเจ้าอาวาสเป็นประธาน ผู้ใหญ่บ้านเป็นรองประธาน นักวิชาการวัฒนธรรมประจำอำเภอเป็นเลขานุการ เพื่อให้ผู้ว่า ราชการจังหวัดลงนาม และให้จัดตั้งศูนย์ประสานงานโครงการฯ ระดับจังหวัด โดยมีวัฒนธรรมจังหวัดร่วมกับผู้อำนวยการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นหัวหน้าศูนย์และมีเจ้าหน้าที่ วัฒนธรรมจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด รวม ๒ คน เป็นผู้ประสานงานในภาพรวมของโครงการฯ ๒) เป็นเลขานุการร่วมจัดประชุมคณะกรรมการบริหาร โครงการฯ ระดับจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน เพื่อวางแผนในการสร้างความเข้าใจในการขับเคลื่อนการจัดตั้ง “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” รมณรงค์เชิญชวนประชาชนมาร่วมรักษาศีล ๕ และติดตามความคืบหน้าของโครงการที่ขับเคลื่อนโดยเจ้า อาวาส และผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้น ๆ ทั้งจังหวัด ๓) ประสานงานกับเจ้าอาวาส/ผู้ใหญ่บ้านในคณะกรรมการฯ ประจำหมู่บ้าน เพื่อบอกหมายให้เป็นผู้ดำเนินการเชิญชวนสร้าง แรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกครอบครัว รักษาศีล ๕ ๔) จัดประชุมชี้แจงคณะสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำท้องถิ่น องค์กรทางพระพุทธศาสนา เครือข่ายของกรมการศาสนาและ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ศพอ. ลานธรรมอ.ป.ต. ฯลฯ) ผู้แทนภาคเอกชน (หอการค้าจังหวัด ฯลฯ) ในจังหวัด เพื่อสร้าง ความเข้าใจ เกี่ยวกับการขับเคลื่อนกิจกรรมการรณรงค์รักษาศีล ๕ ให้เกิดขึ้นในทุกครัวเรือนครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยเชิญ ชวนให้ประชาชนทุกครัวเรือนมาสมัคร โดยขอรับและส่งใบสมัคร ณ วัดใกล้บ้านหรือที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน

ตารางที่ ๒.๙ แสดงบทบาทหน้าที่ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนา
จังหวัด (ต่อ)

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงานของคณะทำงานโครงการฯ ในจังหวัด
๑. เป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวก บริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุขในระดับ จังหวัด	๕) ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ใหญ่บ้านขึ้นทะเบียนบุคคลใน ครอบครัวรักษาศีล ๕ ตามใบสมัครที่ยื่นต่อวัดใกล้บ้านหรือที่ท่า การผู้ใหญ่บ้าน จากนั้นให้ทำการบันทึกข้อมูลในระบบ คอมพิวเตอร์ จัดทำทะเบียนรายชื่อสมาชิกในครอบครัวรักษาศีล ๕ ที่ผ่านเกณฑ์แล้ว และที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ส่งจังหวัด พร้อมแจ้งผล ความพร้อมของหมู่บ้านของตนที่จะขอรับการประเมินเป็น “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ๖) รวบรวมทะเบียนรายชื่อสมาชิกในครอบครัวรักษาศีล ๕ ที่ผ่าน เกณฑ์แล้ว และที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ ตลอดจนให้จัดทำทะเบียน รายชื่อหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่ผ่านเกณฑ์แล้ว และที่ยังไม่ผ่าน เกณฑ์จากการรายงานของผู้ใหญ่บ้านทั้งจังหวัด ๗) เป็นเลขานุการร่วมในการประชุมคณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด เพื่อคัดเลือกหมู่บ้านที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ โดยพิจารณา ประเมินผลตามแบบหมู่บ้านรักษาศีลห้า ๕ โดยคณะกรรมการ บริหารทั้งชุดลงนามรับรองการประเมินผลทุกท่าน ๘) ดำเนินการตามกระบวนการปลูกจิตสำนึกให้คนในจังหวัดมา เข้าร่วมในโครงการรักษาศีล ๕ อย่างต่อเนื่อง เพื่อความยั่งยืนของ โครงการฯ ๙) งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรให้นำไปบริหารโครงการฯ ใน ระดับจังหวัดและอำเภอ อาทิ เป็นค่าจัดประชุมผู้เกี่ยวข้องและ คณะกรรมการบริหารโครงการฯ ระดับจังหวัด เพื่อติดตาม ประเมินผล “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” และติดตามความก้าวหน้าของ โครงการฯในระดับจังหวัดและหมู่บ้าน เป็นค่าประชาสัมพันธ์ ขับเคลื่อนโครงการฯ ค่าพาหนะเดินทางสำหรับเจ้าหน้าที่ไป ติดตามความก้าวหน้าของโครงการฯ และเป็นค่าจัดทำเอกสาร สรุปผลการดำเนินงานและรายงานผลเป็นรายปักษ์/รายเดือน/ รายปี ๑๐) ให้วัฒนธรรมอำเภอและเจ้าหน้าที่ สำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัด ร่วมเป็นคณะทำงานประจำหมู่บ้านในทุก หมู่บ้านที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ และให้คอยดูแลให้ความ ช่วยเหลือแก่หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการฯอย่างใกล้ชิด

ตารางที่ ๒.๙ แสดงบทบาทหน้าที่ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนา
จังหวัด (ต่อ)

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงานของคณะทำงานโครงการฯ ในจังหวัด
๑. เป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวก บริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุขในระดับ จังหวัด	๑๑) ให้กำกับดูแลและให้คำปรึกษาแก่คณะทำงานโครงการฯ ประจำหมู่บ้าน ในการจัดกิจกรรมของหมู่บ้านให้เป็นไปตาม ศักยภาพของหมู่บ้านนั้น ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินการอย่าง ต่อเนื่องตลอดไป ๑๒) ติดตามประเมินผลและรวบรวมผลการดำเนินงานของ หมู่บ้านภายในจังหวัด รายงานเป็นรายปักษ์ รายเดือนและรายปี ให้กรมการศาสนาทราบตามแบบติดตามและรายงานผลระดับ จังหวัดของกรมการศาสนา ตามแบบหมู่บ้านรักษาศีลห้า ๑๓) ร่วมกับหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการฯ ประเมินผลลัพธ์เชิง คุณภาพจากประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมตามแบบ ประเมินความพึงพอใจ แบบหมู่บ้านรักษาศีลห้า ๑๔) จัดพิธีมอบป้ายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่ผ่านเกณฑ์ซึ่งชาวบ้าน จะนำไปติดตั้งที่หมู่บ้านของตนเอง และมอบใบประกาศให้กับ ผู้แทนครอบครัวรักษาศีล ๕ ที่ผ่านเกณฑ์เป็นการยกย่องเชิดชู เกียรติต่อสาธารณชน หรือจัดพิธีประทาน “โล่หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดีเด่น” จากผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช
๒. เป็นศูนย์ประชาสัมพันธ์ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข ระดับจังหวัด	๑) ขอความร่วมมือและประสานงานกับทุกหน่วยงานในจังหวัด ในอำเภอ ในตำบล ให้ขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์เชิญชวน พุทธศาสนิกชนมาสมัครเป็นสมาชิก “ครอบครัวรักษาศีล ๕” และ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ๒) ประสานงานกับสื่อต่างๆ ภายในจังหวัด เช่น ประชาสัมพันธ์ จังหวัด สถานีวิทยุกระจายเสียงของจังหวัด วิทยุชุมชนหอ กระจายข่าว เสียงตามสาย หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพื่อทำการ ประชาสัมพันธ์ให้คนในจังหวัดได้รับทราบอย่างกว้างขวาง ๓) จัดทำแผ่นป้ายไว้นิลประชาสัมพันธ์โครงการนี้ในภาพรวมตาม ความเหมาะสม โดยหาผู้สนับสนุน และให้ติดตั้งไว้ ณ บริเวณหน้า ศาลากลางจังหวัด/สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด/สำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัด ๔) จัดทำข่าวประชาสัมพันธ์โดยผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้ให้ สัมภาษณ์โดยจัดทำเป็นข่าวแจกและนำแจกจ่ายไปยังสื่อมวลชน ต่าง ๆ ภายในจังหวัดในทุกสื่อทุกช่องทาง

ตารางที่ ๒.๙ แสดงบทบาทหน้าที่ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด (ต่อ)

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงานของคณะทำงานโครงการฯ ในจังหวัด
๒. เป็นศูนย์ประชาสัมพันธ์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาชนเป็นสุข ระดับจังหวัด	๕) เผยแพร่ข่าวสารในเรื่องนี้ทางเว็บไซต์/Instagram/facebook ของจังหวัด กระทรวงวัฒนธรรม กรมการศาสนาสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและจังหวัด และเครือข่ายต่างๆ ๖) เผยแพร่โครงการนี้ของจังหวัด ให้องค์กร เครือข่าย สถานศึกษา หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทุกภาคส่วนของจังหวัดได้รับทราบให้การสนับสนุนและเชิญชวนให้ไปเข้าร่วมโครงการโดยสมัครเป็นสมาชิกรักษาศีล ๕ โดยผ่านช่องทางเป็นหนังสือราชการแจ้งเวียน บรรจุเป็นวาระในการประชุมประจำเดือนของจังหวัดหรืออื่น ๆ เพื่อให้ทุกภาคส่วนในจังหวัดได้รับทราบและให้การสนับสนุนโครงการนี้

๔) บทบาทหน้าที่ของกรมการศาสนาและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

กรมการศาสนา และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจะร่วมดำเนินการอำนวยความสะดวกในภาพรวมของประเทศ^{๔๖} ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงบทบาทหน้าที่ของกรมการศาสนาและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงาน
๑. เป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวกบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาชนเป็นสุขในระดับประเทศ	๑) จัดทำตัวอย่างเอกสารใบสมัคร ประสานงานการเขียนโปรแกรมเพื่อบันทึกข้อมูลสมาชิก ครอบครัวรักษาศีล ๕ และหมู่บ้านรักษาศีล ๕ (ส่งต่อให้จังหวัดดำเนินการ) ๒) จัดทำโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” : ชาวประชาชนเป็นสุข เพื่ออนุมัติงบประมาณและกำหนดกิจกรรม ดำเนินการ ดังนี้ กิจกรรมหลัก (๑) ขอความร่วมมือให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดทุกจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ประสานความร่วมมือกับพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นในจังหวัด/ส่วนราชการในจังหวัด/อำเภอ/ตำบล/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/สถานศึกษา/เครือข่ายทางพระพุทธศาสนาในจังหวัด รวมทั้งเครือข่ายของกรมการศาสนา และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ให้ทุกภาคส่วนในจังหวัด

^{๔๖} พัน ดอกบัว, ศาสนาเปรียบเทียบ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทบุรพาสาน, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕๓.

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงบทบาทหน้าที่ของกรมการศาสนาและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ต่อ)

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงาน
	ร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕ และธรรมาภิบาล ประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชนในทุกพื้นที่ มองเห็นคุณค่าและร่วมสมัครเป็นสมาชิก “ครอบครัวรักษาศีล ๕” และ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” โดยเน้นส่งเสริมให้หมู่บ้านที่ใกล้ชิดร่วมปฏิบัติรักษาศีล ๕ (๒) ขอความร่วมมือส่วนราชการระดับกระทรวงและองค์กรทางพระพุทธศาสนาส่วนกลาง อาทิ เปரியธรรมสมาคมแห่งประเทศไทย/องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก/ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย/พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย/สภายูวสิกสมาคมแห่งชาติ ให้ส่งเสริมสนับสนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕ และธรรมาภิบาลประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชนทุกพื้นที่ในสังกัดให้เห็นคุณค่าและสมัครเป็นสมาชิก “ครอบครัวรักษาศีล ๕” และ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” กิจกรรมรอง ส่งเสริมให้โรงเรียนทุกโรงเรียนที่นับถือพระพุทธศาสนาและโรงเรียนวิถีพุทธในกองทุนเผยแผ่พระพุทธศาสนาเฉลิมพระเกียรติของกรมการศาสนาให้มีการสวดมนต์สมาทานศีล ๕ หน้าเสาธงทุกเช้า กับทั้งส่งเสริมให้มีการสร้างเยาวชนยุคใหม่ใส่ใจการรักษาศีล ๕ โดยดำเนินการในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ๓) จัดทำแนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ชาวประชาเป็นสุขและมอบให้กับจังหวัด/หมู่บ้านต่างๆ ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ๔) ประสานงานขอความร่วมมือ กระทรวงกรมต่างๆในส่วนกลาง ส่งการให้ข้าราชการในส่วนกลางและภูมิภาคในสังกัดให้การส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมธรรมาภิบาลรักษาศีล ๕ ในทุกพื้นที่ ตลอดจนขอความร่วมมือหน่วยงานในระดับกระทรวง กรม รัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน ให้เข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนกิจกรรมธรรมาภิบาลรักษาศีล ๕ ๕) ขอความร่วมมือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ให้ทำความเข้าใจกับพี่น้องประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดต่างๆ เชิญชวนประชาชนในหมู่บ้านมาร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงบทบาทหน้าที่ของกรมการศาสนาและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ต่อ)

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงาน
	๖) ขอความอนุเคราะห์จากภาคีเครือข่ายองค์การทางพระพุทธศาสนาในส่วนกลางและภูมิภาค เช่น พุทธสมาคม สภายวพุทธิกสมาคม เปரியุทธธรรมสมาคม พสล. ชมรมพุทธศาสนาในสถานศึกษาต่างๆ ลานธรรมลานวิถีไทยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ คลินิกคุณธรรมในสถานศึกษา ร่วมรณรงค์ขับเคลื่อนส่งเสริมให้มีการรักษาศีล ๕ โดยให้เชิญชวนสร้างความเข้าใจ ให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการรักษาศีล ๕ ๗) ขอความร่วมมือสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ๗๖ จังหวัดทั่วประเทศ ติดตามประมวลผลโครงการฯทั้งจังหวัด และจัดทำรายงานในระดับจังหวัดแจ้งให้กรมการศาสนาและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทราบและขอความอนุเคราะห์จากผู้ใหญ่บ้านติดตามผล และจัดทำรายงานในระดับหมู่บ้านแจ้งจังหวัดทราบ ๘) กำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกและประกาศโดยใช้เกณฑ์ ๕๐% ของสมาชิกในครอบครัว หมู่บ้านรักษาศีล ๕ สำหรับประชาชนที่ได้สมัครเข้าร่วมโครงการฯโดยพิจารณาตั้งใจรักษาศีล ๕ เป็นปกติและจะร่วมเชิญชวนผู้อื่นมาร่วมรักษาศีล ๕ เพื่อความสงบร่มเย็นของครอบครัวและสังคมประเทศชาติ โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ * ครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวสมัครเข้าร่วมโครงการมากกว่า ๕๐% ของจำนวนสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด จะผ่านเกณฑ์และได้รับเกียรติบัตร “ครอบครัวรักษาศีล ๕ * หมู่บ้านที่มีจำนวนครัวเรือนที่เป็น “ครอบครัวรักษาศีล ๕” มากกว่า ๕๐% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้านและผ่านเกณฑ์ จะได้รับการประกาศเป็น “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” โดยทางจังหวัดจะเป็นผู้จัดพิธีมอบใบประกาศเกียรติคุณให้กับผู้แทนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และหากหมู่บ้านใดที่มีจำนวนครัวเรือนที่เป็น “ครอบครัวรักษาศีล ๕” มากกว่า ๘๐-๑๐๐% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน จะได้รับโล่ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดีเด่น” จากท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงบทบาทหน้าที่ของกรมการศาสนาและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ต่อ)

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงาน
๒. เป็นศูนย์ประชาสัมพันธ์ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข	๑) จัดทำสปอร์ตวิทยุเชิญชวนประชาชนทั่วประเทศร่วมโครงการ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ๒) จัดทำข่าวแจกเผยแพร่ทางสื่อสารมวลชน หนังสือพิมพ์ทั่ว ประเทศ ๓) จัดรายการวิทยุเผยแพร่โครงการนี้ทางวิทยุ FM ๑๐๕ MHz และทางสถานีวิทยุของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ๔) จัดทำรายงานโทรทัศน์เผยแพร่

๕) บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานองค์กรในทุกภาคส่วนของสังคม

ในการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ชาวประชาเป็นสุขในดำริของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช จำเป็นต้องให้ทุกภาคส่วนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นเจ้าของพระพุทธศาสนาด้วยกัน เพื่อให้คนในชุมชนมีความรักความปรองดองสมานฉันท์ และสามัคคี ยึดมั่นในคุณธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน^{๘๗} โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสถาบันทางการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน องค์กรมูลนิธิ รัฐวิสาหกิจบริษัท ห้างร้านสรรพสินค้า โรงพยาบาล โรงงาน สถานประกอบการต่างๆ ในตำบล/หมู่บ้านและสื่อมวลชน ร่วมให้การสนับสนุนโครงการดังกล่าว โดยมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันทั้งหมู่บ้าน ทั้งจังหวัด ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ในมิติของศาสนา ส่งเสริมให้มีการรักษาศีล ๕ โดยหน่วยงานองค์กรในทุกภาคส่วนของสังคม มีดังนี้

๕.๑) บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.): องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาล

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในระดับปฏิบัติการในทุกพื้นที่ และมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ดังนั้น ความสำเร็จของโครงการฯ ส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้ที่จะให้ความร่วมมือสนับสนุนร่วมขับเคลื่อนโครงการนี้ตามบทบาทหน้าที่ ดังนี้

^{๘๗} หลวงวิจิตรวาทการ, **ของดีในอินเดีย**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๔๔), หน้า ๔๘-๕๐.

ตารางที่ ๒.๑๑ แสดงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.): องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)
องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาล

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงาน
๑. ให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณ/บุคลากร และมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	๑) เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารโครงการฯ ระดับจังหวัดและคณะทำงานโครงการฯ ประจำหมู่บ้านแล้วแต่กรณี ๒) เข้าร่วมประชุมในฐานะเป็นคณะกรรมการบริหารโครงการฯ ระดับจังหวัด/คณะทำงานโครงการฯ ประจำหมู่บ้านแล้วแต่กรณี ๓) ให้คำแนะนำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการภายในจังหวัด/ภายในหมู่บ้าน ๔) ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการบริหารโครงการฯ ในจังหวัด/ในวัด ให้เกิดการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมให้บรรลุเป้าหมาย ๕) ร่วมเป็นเจ้าภาพให้การสนับสนุนงบประมาณ ปัจจัยสิ่งของ อาหาร น้ำดื่ม ยานพาหนะ ในการจัดกิจกรรมทางศาสนา หรือสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่/บุคลากร รวมกลุ่มเป็นหมู่คณะสมัครเป็นสมาชิกครอบครัวรักษาศีล ๕
๒. ให้การสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ภายในจังหวัด/ชุมชน	๑) ร่วมสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์แผ่นพับ รณรงค์ให้รักษาศีล ๕ แบบง่ายๆ เผยแพร่ในวันสำคัญหรือเทศกาลสำคัญต่างๆ หรือตลอดทั้งปี ๒) ร่วมสนับสนุนการจัดทำป้ายไวณิลประชาสัมพันธ์โครงการฯ ติดตั้งที่หน้าวัด ๓) ร่วมประชาสัมพันธ์ทางสื่อมวลชน เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว เคเบิลทีวีในจังหวัด เสียงตามสายของหน่วยงาน รณรงค์รักษาศีล ๕ ให้ชาวบ้านในท้องถิ่น ชุมชน หมู่บ้านได้รับทราบเกิดความสนใจสมัครร่วมเป็นครอบครัวรักษาศีล ๕ ๔) ร่วมรณรงค์เชิญชวนประชาชนโดยสอดแทรกสาระเข้าไปในทุกกิจกรรม/ทุกการประชุมของ อปท.

๕.๒) บทบาทสถาบันทางการศึกษา สถานศึกษาในจังหวัด/ชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ)
สถาบันทางการศึกษา เป็นสถาบันสังคมที่มีความสำคัญต่อการขัดเกลาบ่มเพาะความดีให้กับเด็กและเยาวชน ให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขได้รับการปลูกฝังให้รู้และมองเห็นคุณค่าของศาสนาเข้าร่วมกิจกรรมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาทั่วประเทศ จึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเรียนรู้และสร้างความตระหนักและจิตสำนึกที่ดีให้แก่เด็ก เยาวชน^{๘๘} รวมทั้งมีบทบาทสำคัญต่อการร่วมขับเคลื่อนโครงการนี้ โดยสถานศึกษาในชุมชนมีบทบาทต่างๆ ดังนี้

^{๘๘} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕, หน้า ๑-๑๐.

ตารางที่ ๒.๑๒ แสดงบทบาทสถาบันทางการศึกษา สถานศึกษาในจังหวัด/ชุมชน
(กระทรวงศึกษาธิการ)

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงาน
๑.ให้การสนับสนุนโดยมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามโครงการฯ	๑) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในพื้นที่เข้าร่วมเป็นคณะทำงานโครงการฯประจำหมู่บ้านและร่วมประชุมวางแผนดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครอง ๒) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในพื้นที่ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการฯ ให้เกิดการพัฒนาและบรรลุเป้าหมายโดยเร็ว ๓) สถานศึกษาในพื้นที่ ร่วมเป็นเจ้าภาพสนับสนุนกำลังคนในการเดินรณรงค์ให้เห็นความสำคัญและคุณค่าของการรักษาศีล ๕ รวมทั้งสนับสนุนทางวิชาการและกำลังคนจากอาสาสมัครที่เป็นเด็กนักเรียนร่วมจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ประชาชนรักษาศีล ๕ ๔) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในพื้นที่เชิญชวน ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนในสถานศึกษาร่วมสมัครเป็นสมาชิกครอบครัวรักษาศีล ๕ ๕) กระทรวงศึกษาธิการ รณรงค์เชิญชวนข้าราชการในสังกัดทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เข้าร่วมในโครงการนี้ โดยพิจารณาตั้งใจรักษาศีล ๕ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งโรงเรียนครอบครัวหรือหมู่บ้านใดผ่านการประเมินจะได้รับเกียรติบัตรป้ายและโล่จากเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ๖) กระทรวงศึกษาธิการกำชับให้สถานศึกษา โรงเรียนสถาบันการศึกษาในสังกัดที่อยู่ในส่วนกลางและภูมิภาคให้การสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนผู้ปกครอง มองเห็นความสำคัญของการรักษาศีล ๕ เพื่อสร้างครอบครัวศีล ๕ โดยผู้สนใจในส่วนกลางสามารถติดต่อมาที่กรมการศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในส่วนภูมิภาคให้ประสานงานติดต่อ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เจ้าอาวาส ผู้ใหญ่บ้านที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อขอรับใบสมัครเข้าร่วมโครงการได้ตั้งแต่บัดนี้ ๗) กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการให้มีการสอดแทรกสาระความรู้เกี่ยวกับการรักษาศีล ๕ ลงในกิจกรรมต่าง ๆ ของ นักเรียน นักศึกษา เพื่อเกิดการซึมซับในสิ่งที่ดีงามและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อความสุขที่ยั่งยืนของตนเองครอบครัวและประเทศชาติ

ตารางที่ ๒.๑๒ แสดงบทบาทสถาบันทางการศึกษา สถานศึกษาในจังหวัด/ชุมชน
(กระทรวงศึกษาธิการ) (ต่อ)

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงาน
๒.ให้การสนับสนุนการ ประชาสัมพันธ์ภายใน ชุมชน	๑) สถาบันการศึกษาร่วมสนับสนุนการจัดทำข้อมูลสารสนเทศและฐานข้อมูลของ “ครอบครัวรักษาศีล ๕” และ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ให้เป็นระบบถูกต้อง เป็นหมวดหมู่ ๒) กระทรวงศึกษาธิการร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์โครงการดังกล่าวผ่านการเรียนรู้หน้าเสาธง หลังเคารพธงชาติทุกเช้า โดยให้มีการไหว้พระสวดมนต์แสดงมนต์แสดงตนเป็นพุทธมามกะ สมาทานศีล ๕ หรือกิจกรรมอบรมธรรมะโดยพระธรรมวิทยากรในทุกวันศุกร์สำหรับโรงเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ ๓) สถานศึกษาร่วมสนับสนุนจัดทำเว็บไซต์แนะนำคุณประโยชน์ของการรักษาศีล ๕ ๔) กระทรวงศึกษาธิการ เชิญชวนผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และคนในชุมชน ร่วมสมัครเป็นสมาชิก “ครอบครัวรักษาศีล” และ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ๕) ร่วมสนับสนุนการออกแบบแผ่นพับแนะนำคุณค่าของโครงการนี้ออกแบบป้ายไวนิลประชาสัมพันธ์โครงการฯ ตามความประสงค์ของวัด ๖) สถานศึกษา เชิญชวนเด็ก เยาวชน และครู อาจารย์ เติมนรณรงค์ประชาสัมพันธ์รอบชุมชน เผยแพร่โครงการฯ เพื่อเชิญชวนประชาชนมาร่วมรักษาศีล ๕

๕.๓) บทบาทหน่วยงานภาครัฐ (กระทรวง/ส่วนราชการในจังหวัด)

ในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ หมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านต่างมีวัดประจำหมู่บ้านของตนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งถือว่าเป็นสมบัติรวมของคนทั้งหมู่บ้าน วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรม อันเป็นความผูกพันกับวิถีชีวิตของทุกคน โดยมีพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัด ในการแสดงบทบาทต่างๆ เป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพ เชื่อถือ และการร่วมมือกันให้เกิดความสามัคคีความเป็นระเบียบเรียบร้อย อันเป็นการสร้างรากฐานคุณธรรมให้กับสังคมไทย ที่จะทำให้เกิดความมั่นคงของชาติอย่างยั่งยืน ดังนั้น จึงขอความร่วมมือหัวหน้าส่วนราชการต่างๆ โดยเฉพาะ เกษตรจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาท้องถิ่นและการกีฬาจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด ตลอดจนรัฐวิสาหกิจต่างๆ อาทิ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ฯลฯ ร่วมสนับสนุนโครงการฯ ดังนี้^{๘๙}

^{๘๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓

ตารางที่ ๒.๑๓ แสดงบทบาทหน่วยงานภาครัฐ (กระทรวง/ส่วนราชการในจังหวัด)

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงาน
๑. สนับสนุนโครงการฯ ในภาพรวมตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานนั้นๆ	๑) ทุกกระทรวงให้การสนับสนุนโครงการนี้ โดยรับเป็นเจ้าภาพในการจัดกิจกรรมเพื่อรณรงค์ โดยสนับสนุนปัจจัย งบประมาณ สิ่งของ และอื่นๆ ตามความเหมาะสม ๒) ทุกกระทรวงให้การสนับสนุนกำลังคน เจ้าหน้าที่ บุคลากร หรืออนุญาตให้เจ้าหน้าที่จัดกลุ่มรวมเป็นหมู่คณะไปร่วมเป็นจิตอาสาช่วยวัดจัดกิจกรรมรณรงค์รักษาศีล ๕ ๓) ทุกกระทรวงให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการในมุมมองที่หลากหลายในฐานะที่เป็นหน่วยงานของภาครัฐที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานศาสนา เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ที่เข้าถึงประชาชนร่วมส่งเสริมให้ประชาชนรักษาศีล ๕ โดยผ่านมิติต่างๆ ๔) กระทรวงแรงงาน/กระทรวงสาธารณสุข/กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์/กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำชับให้ส่วนราชการในสังกัดในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ทุกกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ให้ความสำคัญกับการรักษาศีล ๕ เพื่อสร้างครอบครัวรักษาศีล ๕ และหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อาทิ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร อาสาสมัครสาธารณสุขกลุ่มพนักงานในโรงงาน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กและเยาวชน ฯลฯ ๕) กระทรวงมหาดไทย กำชับให้ส่วนราชการในสังกัดที่อยู่ในส่วนภูมิภาคได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนัน โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้าน ผู้มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนโครงการดังกล่าว เนื่องจากเป็นรองประธานคณะทำงานโครงการฯ ประจำหมู่บ้านให้ดำเนินการขับเคลื่อนโครงการดังกล่าวตามแนวทางการดำเนินงานฯ โดยเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานเพื่อสร้างครอบครัวรักษาศีล ๕ และให้มีหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๕๐ ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสอดแทรกสาระความรู้เกี่ยวกับการรักษาศีล ๕ ลงในโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เห็นคุณค่าของการรักษาศีล ๕ และนำไปปฏิบัติโดยสมัครเป็นสมาชิกครอบครัวรักษาศีล ๕ ตลอดจนให้กำชับผู้ใหญ่บ้านรายงานผลของหมู่บ้านต่อสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพื่อรวบรวมเป็นภาพรณมนำเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด

ตารางที่ ๒.๑๓ แสดงบทบาทหน่วยงานภาครัฐ (กระทรวง/ส่วนราชการในจังหวัด) (ต่อ)

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงาน
	๖) กระทรวงกลาโหม กระทรวงการคลัง กระทรวงการต่างประเทศ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงยุติธรรม กระทรวงคมนาคม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงพลังงาน กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงแรงงาน/กระทรวงสาธารณสุข/กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์/กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ รมรณรงค์เชิญชวนข้าราชการในสังกัดทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เข้าร่วม ปวารณาตั้งใจรักษาศีล ๕ ในชีวิตประจำวัน และร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ของหน่วยงาน อาทิ หอกระจายข่าว วารสารของหน่วยงาน รายการวิทยุทีวี เพื่อเพิ่มจำนวนคนรักษาศีล ๕ ให้มากยิ่งขึ้น โดยสมัครเป็นสมาชิก “ครอบครัวรักษาศีล ๕” ตลอดจนให้ สอดแทรกสาระความรู้เกี่ยวกับการรักษาศีล ๕ ลงในโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงาน ๗) ขอความร่วมมือให้กระทรวงทุกกระทรวงรวบรวมผลการดำเนินงานโครงการนี้ ทั้งส่วนกลางและภูมิภาครายงานผลการดำเนินงานตามแบบรายงานผลของกระทรวงตามแบบหมู่บ้านรักษาศีลห้า ส่งกรมการศาสนาเป็นรายปักษ์ รายเดือน สรุปผลรายปีเพื่อกรมการศาสนาจะรวบรวมรายงาน คสช. ต่อไป
๒. ประชาสัมพันธ์ภายใน-ภายนอกหน่วยงาน	๑) เชิญชวนเจ้าหน้าที่ บุคลากรของหน่วยงานทุกคน สมัครเข้าเป็นสมาชิกครอบครัวรักษาศีล ๕ ให้ยึดมั่นในคุณธรรมความดี ๒) สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำป้ายไวณิลของวัดต่างๆ ตามความเหมาะสม หรือเป็นผู้จัดทำป้ายไวณิลเพื่อร่วมประชาสัมพันธ์โครงการฯ โดยจัดทำเองและนำไปติดตั้งที่หน้าหน่วยงาน หรือที่ศูนย์กลางหมู่บ้าน ๓) ร่วมรณรงค์ประชาสัมพันธ์โครงการดังกล่าวผ่านสื่อต่างๆ ที่อยู่ในส่วนงานของตน อาทิ วารสารของหน่วยงาน รายการวิทยุ รายการทีวี ภายใต้งานหน่วยงาน เพื่อเชิญชวนให้พุทธศาสนิกชนทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค ได้เห็นคุณค่าของการรักษาศีล ๕

๕.๔) บทบาทหน่วยงานภาคเอกชน (สื่อมวลชน บริษัท ห้างร้านสรรพสินค้า โรงพยาบาล โรงงาน สถานประกอบการต่างๆ)^{๙๐}

โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข เป็นโครงการหนึ่งที่มีการดำเนินการเพื่อคนทั้งมวล เป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อทุกชีวิต ดังนั้นการขยายความร่วมมือไปยังภาคเอกชนเพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาจิตใจนับเป็นการสร้างกลไกที่ทำให้เกิดผลอย่างกว้างขวาง และให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งตรงกับเจตนารมณ์ของภาคเอกชนหลายแห่งที่ให้ความสนใจการพัฒนาที่ยั่งยืนเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันการสร้างกระแส CSR เป็นกลยุทธ์ของภาคเอกชนที่ให้ความสนใจ เพื่อตอบสนองกลับคืนสังคม อีกด้านหนึ่งก็เพื่อสร้างแบรนด์ให้มีการเติบโตอย่างยั่งยืนต่อไป โครงการนี้เป็นสิ่งจูงใจที่สามารถกระตุ้นให้ภาคเอกชนเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งอาจถือว่าเป็น CSR สำหรับภาคเอกชนที่ต้องการคืนกำไรให้สังคม โดยอาจมีบทบาท ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑๔ แสดงบทบาทหน่วยงานภาคเอกชน (สื่อมวลชน บริษัท ห้างร้านสรรพสินค้า โรงพยาบาล โรงงาน สถานประกอบการต่างๆ)

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงาน
๑. ให้การสนับสนุนโครงการในภาพรวม ตามความพร้อมของหน่วยงาน	๑) รับเป็นเจ้าภาพสนับสนุนงบประมาณในการจัดอบรมและสัมมนาเรื่องเกี่ยวกับการรักษาศีล ๕ ที่จัดขึ้นในวัด ๒) เปิดโอกาสให้พนักงาน/คนงาน/ลูกจ้างในหน่วยงานของตนได้มีโอกาสเรียนรู้ศาสนาโดยเฉพาะการรักษาศีล ๕ และสมัครเข้าร่วมโครงการ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ๓) เชิญชวนให้พนักงานทุกคนมาร่วมรักษาศีล ๕ โดยจะมีรางวัลมอบให้เป็นพิเศษสำหรับผู้ทำผ่านเกณฑ์เป็นครอบครัวรักษาศีล ๕ ๔) กำหนดให้การรักษาศีล ๕ เป็นข้อกำหนดข้อหนึ่งที่จะได้รับการเลื่อนตำแหน่งสำหรับบุคคลที่รักษาศีล ๕ ไว้ได้จะได้รับการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น ๕) กำหนดเป็นระเบียบสำหรับโรงงานคือการห้ามดื่มสุรา ๖) เป็นศูนย์กลางการพัฒนาจิตใจวันอาทิตย์ โดยการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมรักษาศีล ๕ จัดให้มีการรับสมัครเป็นครอบครัวรักษาศีล ๕ ๗) ประชุมหรือประสานงานกับบริษัทในเครือต่างๆ ให้การส่งเสริมเชิงวิชาการเพื่อปรับปรุงพฤติกรรมของพนักงานให้เรียนรู้การรักษาศีล ๕ และร่วมรักษาศีล ๕ ทั้งองค์กร ๘) พนักงานคนใดที่ผ่านเกณฑ์เป็นครอบครัวรักษาศีล ๕ บริษัทจะให้การรับรอง (Endorsing) เชิดชูเกียรติ เป็นตัวอย่างที่ดีที่จะได้รับการพิจารณาเงินเดือนขึ้นในอัตราก้าวหน้า ๙) สื่อมวลชนทุกประเภท ร่วมใจที่จะเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการรักษาศีล ๕ ของทุกจังหวัดทั่วประเทศ

^{๙๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓

ตารางที่ ๒.๑๔ แสดงบทบาทหน่วยงานภาคเอกชน (สื่อมวลชน บริษัท ห้างร้านสรรพสินค้า โรงพยาบาล โรงงาน สถานประกอบการต่างๆ) (ต่อ)

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงาน
	๑๐) สื่อมวลชนทุกประเภทจะร่วมกันรณรงค์ให้ประชาชนรักษาศีล ๕ ทั่วประเทศ โดยเผยแพร่ในสื่อของตนเป็นพิเศษและให้มีความถี่เพื่อสร้างกระแสสังคม
	๑๑) บริษัท/ห้างสรรพสินค้า/โรงพยาบาล/โรงงาน/สถานประกอบการร่วมทำหน้าที่เชิญชวน ประชาสัมพันธ์ให้ลูกค้า/พนักงาน เข้าร่วมเป็นสมาชิก “ครอบครัวรักษาศีล ๕”
๒. ให้ การสนับสนุนใน เรื่อง การประชาสัมพันธ์ ตามศักยภาพ ของหน่วยงาน	๑) เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในการผลิตสื่อเพื่อร่วมรณรงค์ให้รักษาศีล ๕ โดยผลิตเป็นจดหมายข่าว (News Letter) ป้ายประกาศและโปสเตอร์ แผ่นพับ (Folder) เอกสารแจกจุลสาร (Booklet and Bulletin) หรือใบปลิว (Leaflet) ๒) สอดแทรกเนื้อหาสาระไว้ในสื่อต่าง ๆ ขององค์กร อาทิ สื่อสิ่งพิมพ์ (Print Media) สื่อโสตทัศน์ (Audio-visual Media) สื่อกิจกรรมต่าง ๆ (Activity Media) รวมทั้งสื่อบุคคล (Personal Media) ให้มีการบรรยายเกี่ยวกับการรักษาศีล ๕

๕.๕) บทบาทหน่วยงานภาคประชาสังคม (ภาคประชาชน : องค์กรการกุศล มูลนิธิ เครือข่ายทางศาสนา หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ฯลฯ)

ในเบื้องต้นนี้ กรมการศาสนาขอความร่วมมือจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดให้ประสานความร่วมมือให้ดำเนินการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล ๕ โดยในอันดับแรกให้ขอความอนุเคราะห์จากองค์กรภาคีเครือข่ายทางพระพุทธศาสนาของกรมการศาสนาและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อให้ร่วมกันขับเคลื่อนโครงการนี้ไปสู่พี่น้องชาวไทยเพื่อให้ร่วมกันขับเคลื่อนโครงการนี้ไปสู่พี่น้องชาวไทยโดยเร็วที่สุด ได้แก่ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ลานธรรมลานวิถีไทย ตลอดจนขอความอนุเคราะห์จากองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่อยู่ในส่วนภูมิภาค อาทิ เปรียญธรรมสมาคม ยวพุทธิกสมาคม พุทธสมาคม สภา ยวพุทธิกสมาคม เนื่องจากการดำเนินงานในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นี้ เป็นการช่วยปกป้องคุ้มครองและดูแลคนไทยให้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัย มีความเอื้ออาทรต่อกัน อันเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ คืนความสุขให้กับคนในชาติ ตามนโยบายเร่งด่วนของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ โดยอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลทั่วประเทศที่มีความพร้อมที่จะส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนรักษาศีล ๕ โดยภาคประชาสังคมอาจมีบทบาท ดังนี้^{๙๑}

^{๙๑} พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร., “พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม : กระบวนทัศน์ใหม่เกี่ยวกับเบญจศีล”, บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ ๙ ฉบับพิเศษ เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของโลก, (พฤษภาคม, ๒๕๕๖) : ๒๓.

ตารางที่ ๒.๑๕ แสดงบทบาทหน่วยงานภาคประชาสังคม (ภาคประชาชน : องค์กรการกุศล มูลนิธิ
เครือข่ายทางศาสนา หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ฯลฯ)

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงาน
๑.ให้การสนับสนุนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชา เป็นสุข ในภาพรวม ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาคตามความพร้อมของแต่ละองค์กรภาคประชาสังคม	๑) รับหน้าที่ในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับเด็กเยาวชนโดยมุ่งเน้นการทำกิจกรรมทางศาสนาส่งเสริมหลักธรรมของศีล ๕ ให้เด็กเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ให้เด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มแกนนำในการรักษาศีล ๕ ที่นำไปขยายผลโดยไปเชิญชวนเพื่อนนักเรียนในโรงเรียนเดียวกับตนเองและต่างโรงเรียน ตั้งเป็น “ชมรมรักษาศีล ๕ ในโรงเรียน ให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕ อย่างต่อเนื่องมีการจัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์และความสามัคคีระหว่างโรงเรียน ๒) รับหน้าที่ที่จะเติมเต็มกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ไว้ในกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ขององค์กร เช่น บรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นพิเศษ โดยเน้นนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาศีล ๕ ไว้ในกิจกรรมพัฒนาอาชีพของลานธรรมลานวิถียไทยเพื่อให้ผู้ปกครองได้เรียนรู้และนำไปปฏิบัติก่อนที่จะมีการอบรมเรื่องวิชาชีพ เป็นต้น ๓) รับหน้าที่ไปเชิญชวนสถาบันระดับอุดมศึกษาให้มาร่วมจัดตั้งกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ใส่ใจศีล ๕ เพื่อเป็นแกนนำจิตอาสา ส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ในกลุ่มวัยรุ่น เน้นไปที่ทุกกิจกรรมของสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จะต้องมีการจัดกิจกรรมอาสาสมัครสร้างเสริมศีล ๕ ซึ่งกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ จะเป็นกลุ่มจิตอาสาออกไปทำความดีในชุมชน/ชนบท ซึ่งจะมีการสอดแทรกความรู้อันเกี่ยวกับการรักษาศีล ๕ ในทุกกิจกรรม ๔) เชิญชวนกลุ่มสมาชิกในองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่เข้ามาค้าขาย มารับการอบรม มาปฏิบัติธรรมเป็นประจำให้เป็นผู้นำหน้าที่เผยแผ่โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้แก่ญาติพี่น้อง เพื่อในวัยเดียวกันและเพื่อนต่างวัยเพื่อนบ้าน คนรู้จักให้มาเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยไปสมัครเป็นสมาชิก ณ วัดใกล้บ้าน หรือที่ทำการผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านของตน

ตารางที่ ๒.๑๕ แสดงบทบาทหน่วยงานภาคประชาสังคม (ภาคประชาชน : องค์กรการกุศล มูลนิธิ เครือข่ายทางศาสนา หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ฯลฯ) (ต่อ)

บทบาทหน้าที่	การดำเนินงาน
	๕) บรรจุโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ไว้ในตารางกิจกรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาในทุกกิจกรรมเพื่อให้โอกาสแก่ประชาชนในทุกกลุ่มเป้าหมายได้เข้าถึงการรักษาศีล ๕ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเด็กด้อยโอกาสทางสังคม กลุ่มคนพิการต่างๆ กลุ่มเด็กเยาวชนที่มีปัญหาในศาลเยาวชนและครอบครัวกลางและจังหวัด เพื่อให้ได้เรียนรู้และนำศีล ๕ ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อให้ชีวิตดีขึ้นโดยจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้การอบรมในเรื่องศีล ๕ ตลอดจนเชิญชวนให้ไปสมัครเป็นสมาชิกเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ณ วัดหรือที่ทำการผู้ใหญ่บ้านที่เข้าร่วมโครงการ ๖) ให้การสนับสนุนปัจจัยต่างๆ อาทิ วิชาการ วิทยากร สิ่งของที่จำเป็น แก่วัดที่จัดอบรม จัดสัมมนาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมรักษาศีล ๕ ของประชาชน ที่วัดจัดขึ้นในหมู่บ้าน ๗) เป็นศูนย์กลางการพัฒนาจิตใจในวันเสาร์-อาทิตย์โดยการจัดปฏิบัติธรรมรักษาศีล ๕ เชิญชวนให้ไปสมัครเป็นสมาชิกครอบครัวรักษาศีล ๕ ๘) ประชุมหรือประสานงานกับองค์กรที่เป็นเครือข่ายของตนเพื่อขอความร่วมมือเครือข่ายในสังกัดทั้งในส่วนกลางและภูมิภาคให้การส่งเสริมกิจกรรมการรักษาศีล ๕ ของวัดทั่วประเทศ ๙) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลทั่วประเทศ ส่งเสริมและสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์แก่ประชาชน โดยให้การอบรมประชาชนในเรื่องการรักษาศีล ๕
๒. ให้การสนับสนุนในเรื่องการประชาสัมพันธ์ตามศักยภาพขององค์กรของภาคประชาสังคม	๑) สอดแทรกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการรักษาศีล ๕ ไว้ในสื่อต่างๆ ขององค์กรตนเอง เช่น วารสารของพุทธสมาคม ๒) บรรจุไว้ในระเบียบวาระการประชุมขององค์กรในเรื่องที่เกี่ยวกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อให้ผู้บริหารองค์กรได้รับทราบและให้การสนับสนุน ๓) ให้มีการประชาสัมพันธ์โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ขององค์กรที่มีการจัดประชุมจัดค่าย จัดสัมมนา เพื่อให้ทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับรู้และสมัครเข้าเป็นสมาชิก ครอบครัวรักษาศีล และหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ตามลำดับ

๒.๖ บริบทพื้นที่การวิจัย

อำเภอและตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ (จำนวน ๒๕ อำเภอ ๒๐๘ ตำบล)

๑. อำเภอกัลยาณิวัฒนา มี ๓ ตำบล ได้แก่ ๑.๑ แจ่มหลวง ๑.๒ บ้านจันทร์ ๑.๓ แม่แดด

๒. อำเภอจอมทอง มี ๖ ตำบล ได้แก่ ๒.๑ แม่สอย ๒.๒ ช่างเปา ๒.๓ ดอยแก้ว ๒.๔ บ้านแปะ ๒.๕ บ้านหลวง ๒.๖ สบต้ายะ

๓. อำเภอไชยปราการ มี ๔ ตำบล ได้แก่ ๓.๑ แม่ทะลบ ๓.๒ ปงดำ ๓.๓ ศรีดงเย็น ๓.๔ หนองบัว

๔. อำเภอเชียงดาว มี ๗ ตำบล ได้แก่ ๔.๑ เชียงดาว ๔.๒ เมืองคอง ๔.๓ เมืองงาย ๔.๔ เมืองนะ ๔.๕ แม่่นะ ๔.๖ หุ่นข้าวพวง ๔.๗ ปิงโค้ง

๕. อำเภอดอยสะเก็ด มี ๑๔ ตำบล ได้แก่ ๕.๑ เชียงดอย ๕.๒ เทพเสด็จ ๕.๓ แม่โป่ง ๕.๔ แม่คือ ๕.๕ แม่ฮ้อยเงิน ๕.๖ ตลาดใหญ่ ๕.๗ ตลาดขวัญ ๕.๘ ป่าเมียง ๕.๙ ป่าป้อง ๕.๑๐ ป่าลาน ๕.๑๑ ลวงเหนือ ๕.๑๒ สง่าบ้าน ๕.๑๓ สันปูเลย ๕.๑๔ สำราญราษฎร์

๖. อำเภอดอยเต่า มี ๖ ตำบล ได้แก่ ๖.๑ โป่งทุ่ง ๖.๒ ดอยเต่า ๖.๓ ท่าเตือ ๖.๔ บงตัน ๖.๕ บ้านแอน ๖.๖ มีดกา

๗. อำเภอดอยหล่อ มี ๔ ตำบล ได้แก่ ๗.๑ ดอยหล่อ ๗.๒ ยางคราม ๗.๓ สองแคว ๗.๔ สันติสุข

๘. อำเภอฝาง มี ๘ ตำบล ได้แก่ ๘.๑ เวียง ๘.๒ แม่ข้า ๘.๓ แม่คะ ๘.๔ แม่ฮอน ๘.๕ แม่ฮูน ๘.๖ โป่งน้ำร้อน ๘.๗ ม่อนปิน ๘.๘ สันทราย

๙. อำเภอพร้าว มี ๑๑ ตำบล ได้แก่ ๙.๑ เชื่อนผาก ๙.๒ เวียง ๙.๓ แม่แวน ๙.๔ แม่ปิง ๙.๕ โหล่งขอด ๙.๖ หุ่นหลวง ๙.๗ น้ำแพร่ ๙.๘ บ้านโป่ง ๙.๙ ป่าใหม่ ๙.๑๐ ป่าดุ่ม ๙.๑๑ สันทราย

๑๐. อำเภอแม่วาง มี ๕ ตำบล ได้แก่ ๑๐.๑ แม่วิน ๑๐.๒ ดอนเปา ๑๐.๓ หุ่นปี ๑๐.๔ หุ่นรวงทอง ๑๐.๕ บ้านกาด

๑๑. อำเภอแม่แจ่ม มี ๘ ตำบล ได้แก่ ๑๑.๑ แม่นาจร ๑๑.๒ แม่ศึก ๑๑.๓ กองแขก ๑๑.๔ ช่างเค็ง ๑๑.๕ ท่าผา ๑๑.๖ บ้านทับ ๑๑.๗ ปางหินฝน ๑๑.๘ แจ่มหลวง

๑๒. อำเภอแม่แตง มี ๑๔ ตำบล ได้แก่ ๑๒.๑ เมืองก่าย ๑๒.๒ แม่แตง ๑๒.๓ แม่หอพระ ๑๒.๔ กัดช้าง ๑๒.๕ ขี้เหล็ก ๑๒.๖ ซ่อแล ๑๒.๗ บ้านเป้า ๑๒.๘ บ้านช้าง ๑๒.๙ ป่าแป ๑๒.๑๐ สบเปิง ๑๒.๑๑ สบกาย ๑๒.๑๒ สันป่ายาง ๑๒.๑๓ สันมหาพน ๑๒.๑๔ อินทขิล

๑๓. อำเภอแมริม มี ๑๑ ตำบล ได้แก่ ๑๓.๑ เหมืองแก้ว ๑๓.๒ แม่แรม ๑๓.๓ แม่สา ๑๓.๔ โป่งแยง ๑๓.๕ ขี้เหล็ก ๑๓.๖ ดอนแก้ว ๑๓.๗ ริมเหนือ ๑๓.๘ ริมใต้ ๑๓.๙ สะถาง ๑๓.๑๐ สันโป่ง ๑๓.๑๑ ห้วยทราย

๑๔. อำเภอแม่ฮอน มี ๖ ตำบล ได้แก่ ๑๔.๑ แม่ทา ๑๔.๒ ทาเหนือ ๑๔.๓ บ้านสหกรณ์ ๑๔.๔ ห้วยแก้ว ๑๔.๕ ออนเหนือ ๑๔.๖ ออนกลาง

๑๕. อำเภอแม่ฮวย มี ๗ ตำบล ได้แก่ ๑๕.๑ แม่ฮวย ๑๕.๒ แม่สาว ๑๕.๓ แม่ฮวย ๑๕.๔ ท่าตอน ๑๕.๕ บ้านหลวง ๑๕.๖ มะลิกา ๑๕.๗ สันตันหม้อ

๑๖. อำเภอเมืองเชียงใหม่ มี ๑๖ ตำบล ได้แก่ ๑๖.๑ แม่เหียะ ๑๖.๒ ช่างเผือก ๑๖.๓ ช่างคลาน ๑๖.๔ ช่างม่อ ๑๖.๕ ท่าศาลา ๑๖.๖ ป่าแดด ๑๖.๗ ป่าตัน ๑๖.๘ พระสิงห์ ๑๖.๙ ฟ้าฮ่าม ๑๖.๑๐ วัดเกต ๑๖.๑๑ ศรีภูมิ ๑๖.๑๒ สันผีเสื้อ ๑๖.๑๓ สุเทพ ๑๖.๑๔ หนองป่าครั่ง ๑๖.๑๕ หนองหอย ๑๖.๑๖ หายยา

๑๗. อำเภอเวียงแหง มี ๓ ตำบล ได้แก่ ๑๗.๑ เปียงหลวง ๑๗.๒ เมืองแหง ๑๗.๓ แสนไห

๑๘. อำเภอสะเมิง มี ๕ ตำบล ได้แก่ ๑๘.๑ แม่สาบ ๑๘.๒ บ่อแก้ว ๑๘.๓ ยั้งเมิน ๑๘.๔ สะเมิงเหนือ ๑๘.๕ สะเมิงใต้

๑๙. อำเภอสนักำแพง มี ๑๐ ตำบล ได้แก่ ๑๙.๑ แซ่ซ้าง ๑๙.๒ แม่ปู่คา ๑๙.๓ ต้นเปา ๑๙.๔ ทรายมูล ๑๙.๕ บวงค้ำง ๑๙.๖ ร้องวัวแดง ๑๙.๗ สันกลาง ๑๙.๘ สันกำแพง ๑๙.๙ ห้วยทราย ๑๙.๑๐ ออนใต้

๒๐. อำเภอสนทราย มี ๑๒ ตำบล ได้แก่ ๒๐.๑ เมืองเส้น ๒๐.๒ แม่แฝก ๒๐.๓ แม่แฝกใหม่ ๒๐.๔ ป่าไผ่ ๒๐.๕ สันทรายน้อย ๒๐.๖ สันทรายหลวง ๒๐.๗ สันนาเม็ง ๒๐.๘ สันป่าเปา ๒๐.๙ สันพระเนตร ๒๐.๑๐ หนองแห้ง ๒๐.๑๑ หนองจ้อม ๒๐.๑๒ หนองหาร

๒๑. อำเภอสนป่าตอง มี ๑๑ ตำบล ได้แก่ ๒๑.๑ แม่ก้า ๒๑.๒ ท่าวังพร้าว ๒๑.๓ หุ้งต้อม ๒๑.๔ หุ้งสะโตก ๒๑.๕ น้ำบ่อหลวง ๒๑.๖ บ้านแม ๒๑.๗ บ้างกลาง ๒๑.๘ มะขามหลวง ๒๑.๙ มะขุนหวาย ๒๑.๑๐ ยู่หว้า ๒๑.๑๑ สันกลาง

๒๒. อำเภอสารภี มี ๑๒ ตำบล ได้แก่ ๒๒.๑ ไชยสถาน ๒๒.๒ ขัวมุง ๒๒.๓ ชมพู ๒๒.๔ ดอนแก้ว ๒๒.๕ ท่ากว้าง ๒๒.๖ ท่าวังตาล ๒๒.๗ ป่าบง ๒๒.๘ ยางเน็ง ๒๒.๙ สันทราย ๒๒.๑๐ สารภี ๒๒.๑๑ หนองแฝก ๒๒.๑๒ หนองผึ่ง

๒๓. อำเภอหางดง มี ๑๑ ตำบล ได้แก่ ๒๓.๑ ขุนคอง ๒๓.๒ น้ำแพร่ ๒๓.๓ บ้านแหวน ๒๓.๔ บ้านปง ๒๓.๕ สบแม่ข้า ๒๓.๖ สันผักหวาน ๒๓.๗ หนองแก้ว ๒๓.๘ หนองควาย ๒๓.๙ หนองตอง ๒๓.๑๐ หางดง ๒๓.๑๑ หารแก้ว

๒๔. อำเภออมก๋อย มี ๖ ตำบล ได้แก่ ๒๔.๑ แม่ตื่น ๒๔.๒ นาเกียน ๒๔.๓ ม่อนจอง ๒๔.๔ ยางเปียง ๒๔.๕ สบโขง ๒๔.๖ อมก๋อย

๒๕. อำเภอฮอด มี ๖ ตำบล ได้แก่ ๒๕.๑ นาคอเรือ ๒๕.๒ บ่อสลี ๒๕.๓ บ่อหลวง ๒๕.๔ บ้านตาล ๒๕.๕ หางดง ๒๕.๖ ฮอด

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินงานวิจัย ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนา

เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินงานวิจัย ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในการศึกษาเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้ ดังต่อไปนี้

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร. ได้เขียนบทความทางวิชาการเรื่อง “พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม : กระบวนทัศน์ใหม่เกี่ยวกับเบญจศีล” สรุปได้ว่า การตีความศีล ๕ โดยเครือข่ายพุทธศาสนิกชน เพื่อสังคมนานาชาติที่เป็นสากลทั่วไบนั้น ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) เสนอไว้ในบทความเรื่องศีลกับเจตนารมณ์ทางสังคม และแนวคิดของพระดิช นัท ธันท์ เกี่ยวกับการตีความศีล ๕ แนวใหม่ โดยได้ตีความศีล ๕ นั้น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่เป็นเจตนารมณ์ของศีล และส่วนที่เป็นคำนิยามของศีล ส่วนที่เป็นเจตนารมณ์ของศีล หมายถึง เจตนารมณ์ที่มุ่งให้มนุษย์ในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่เบียดเบียนกันให้รู้จัก เอาใจเขามาใส่ใจเรา นอกจากนี้ เจตนารมณ์ของศีลยัง

ครอบคลุมถึงการจัดระบบโครงสร้างทางสังคมความสัมพันธ์ทางสังคมและสภาพแวดล้อม ความที่เอื้อต่อการเข้าถึงสัจธรรม ส่วนค่านิยมความหมายของศีล เครือข่ายพุทธศาสนิกชนมองว่า ศีลห้าต้องมีพลวัตและมีความหมายที่ยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความซับซ้อนของปัญหาในแต่ละยุคสมัย อาทิเช่น ศีลข้อห้ามฆ่าสัตว์ ต้องให้ครอบคลุมถึงปัญหาความรุนแรงประเภทต่าง ๆ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่น ปัญหาสงคราม ปัญหาการก่อการร้าย ปัญหาการใช้สารเคมี เป็นต้น^{๙๒}

พระมหากษัตริย์ กิตติโสภโณ (แช่หลี่) ได้วิจัยเรื่อง “การสร้างความปลอดภัย สมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ๑) การสร้างความปลอดภัยสมานฉันท์นั้น เริ่มจากการสร้างความปลอดภัยในจิตใจของแต่ละคนก่อน เพื่อสร้างสันติภาพสู่สังคมภายนอก โดยใช้หลักการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ส่วนกระบวนการสร้างความปลอดภัย สมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้หลักการบริหารโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การวางแผน (Planning) การจัดหน่วยงาน (Organizing) การจัดสายงานและการจัดตัวบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และ งบประมาณ (Budgeting) โดยผู้นำชุมชนจะต้องยึดหลักการสร้างความปลอดภัย สมานฉันท์ ๖ ประการคือ หลักความถูกต้อง หลักความเหมาะสม หลักความบริสุทธิ์ หลักความยุติธรรม หลักพรหมวิหารธรรม และหลักความเสียสละ จะทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชนอย่างแท้จริง ๒. แนวทางการสร้างความปลอดภัย สมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย ๔ กลยุทธ์ คือ **กลยุทธ์ที่หนึ่ง** จัดตั้งศูนย์อำนวยการกลาง และศูนย์อำนวยการความสะอาดระดับชุมชนที่มีประสิทธิภาพ เช่น มีวัสดุอุปกรณ์ในการบันทึกและจัดเก็บข้อมูล เป็นศูนย์ประสานงานและขับเคลื่อนโครงการ มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง **กลยุทธ์ที่สอง** จัดอบรมประชาชน สร้างความรู้ความเข้าใจในการรักษาศีล ๕ รวมถึงสถานศึกษา หน่วยงานราชการ โรงงาน และชุมชนอย่างต่อเนื่อง จัดทำเอกสาร แผ่นพับและสื่อการสอนเพื่อเผยแพร่โครงการให้ทั่วถึง และขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระดับ ๒ อย่างต่อเนื่อง ตามนโยบายของคณะสงฆ์ **กลยุทธ์ที่สาม** พัฒนาศักยภาพของบุคลากรทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ และสร้างจิตอาสาในการปฏิบัติงานให้เพิ่มมากขึ้น เน้นการประสานงานระหว่างบ้าน วัด และชุมชน (บวร) และ **กลยุทธ์ที่สี่** สร้างเครื่องมือในการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการที่มีคุณภาพ ขอความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาของจังหวัด เช่น มหาวิทยาลัย วิทยาลัย เป็นต้น ในการช่วยสร้างเครื่องมือในการกำกับติดตามและประเมินผลที่มีคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ มีการรายงานผลการดำเนินงานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพอย่างต่อเนื่อง^{๙๓}

^{๙๒} อ่างแล้ว.

^{๙๓} พระมหากษัตริย์ กิตติโสภโณ, “การสร้างความปลอดภัย สมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ , ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓, (กันยายน – ธันวาคม, ๒๕๕๙) : ๕๕-๖๒.

วงศ์กร เพิ่มผล ได้วิจัยเรื่อง “ศีล ๕ มิตติอารยธรรมสากล” ผลการวิจัยพบว่า มนุษย์อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นสังคม มีความรักและความใคร่เป็นเรื่องธรรมดา แต่ความใคร่นั้น ต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและศีลธรรม กฎหมายป้องปรามได้เฉพาะการละเมิดทางกาย แต่ศีลธรรมสามารถป้องปรามได้จากภายในคือจิตใจ โดยมีการส่งเสริมให้มีความเคารพกันระหว่างเพศ มีจิตสำนึกผิดชอบชั่วดี ผิดฝนตนเองให้สามารถควบคุมเรื่องเพศได้ อันจะแสดงออกมาทางพฤติกรรม คือ มีความซื่อสัตย์กับคู่ครองของตน อันจะก่อให้เกิดเป็นความสงบสุข และความอบอุ่นภายในครอบครัวขึ้นได้^{๙๔}

สรุปได้ว่าการรักษาศีล ๕ นั้น เท่ากับว่าได้รับกษัตริย์สมบัติสัมพัชฌ์ญะ เพราะศีลเกี่ยวข้องกับสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องละวางโดยเจตนา เมื่อเรารักษากาย วาจา ให้เรียบร้อยเป็นปกติแล้ว ก็จะเป็นเหตุเป็นปัจจัยหนุนเนื่องให้ให้จิตมีความเป็นปกติ เมื่อจิตเป็นปกติ ศีลก็วิ่งไปสู่จิต จิตก็จะสั่งให้เรามีความสำนึกผิดชอบชั่วดีอยู่ตลอดเวลา ความเจริญของโลกปัจจุบันนี้ นับว่าสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องมศีลเป็นหลักยึด ถึงไม่รู้ว่าเป็นศีล หากว่าไม่ทำความชั่วทางกาย วาจา ก็ถือว่าเป็นการปฏิบัติตามศีลเพราะสำคัญ คือ ตัวเจตนานั้นเอง งดเว้นจากความชั่วต่างๆ ดังนั้น เมื่อมนุษย์ประพฤติปฏิบัติตามศีลกันอย่างแพร่หลายแล้ว ย่อมทำให้สังคมเกิดความสงบร่มเย็น อันเป็นหลักประกันให้มนุษย์เคารพในชีวิตของผู้อื่น เคารพในทรัพย์สินของผู้อื่น เคารพในคู่ครองของตนและผู้อื่น เคารพในคำพูดของตนเอง และเคารพในสติ ย่อมก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้ คือ เกิดความรักผูกพัน สมานฉันท์กันได้ก็ด้วยศีล ๕ นั้นนั่นเอง เพราะการขาดศีลขาดธรรม ย่อมนำมาไปสู่ความประมาทอันเป็นเหตุให้ตนเองผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมสูญเสียตามไปด้วย

บุญหนา จิมานัง และคณะ^{๙๕} ได้ศึกษาพฤติกรรมรักษาศีล ๕ ของเด็กเยาวชนชนตำบลโคกสี อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ว่า เด็กเยาวชนในตำบลโคกสี เคยประพฤติผิดทั้ง ๕ ข้อทุกข้อ โดยเฉพาะเคยพูดโกหกมีมากถึงร้อยละ ๙๖ รองลงมาเป็นการขโมยเงินของพ่อแม่ และการดื่มเหล้าหรือเปย์ร้อยละ ๕๐ และ ๔๖.๓ ตามลำดับ และยังพบว่า พฤติกรรมรักษาศีลทุกข้อโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เด็กและเยาวชนที่มีการปฏิบัติและร่วมกิจกรรมทางศาสนามาก ไม่มีผลต่อพฤติกรรมในการรักษาศีลของเด็กและเยาวชนในตำบลโคกสีแต่อย่างใด

พระครูอุทัยกิจจารักษ์ สุจิณโณ ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัย พบว่า ๑) รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์มีการดำเนินการตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งภารกิจดังกล่าวบางประการกำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายอาตราศมาคม แต่บางประการคงเห็นไปตามจารีตประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อมา ๒) การบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรคณะสงฆ์ภาค ๒ มีปัญหาที่ชัดเจน องค์กรสงฆ์มีบุคลากรไม่พอเพียงที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องและถ่องแท้ พระนักเผยแผ่ที่มีความรู้ ความเข้าใจในหลักพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องถ่องแท้มีจำนวนจำกัด เห็นปัญหาในการเผย

^{๙๔}วงศ์กร เพิ่มผล, “ศีล ๕ มิตติอารยธรรมสากล”, *วิทยานิพนธ์ศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑-๒.

^{๙๕}บุญหนา จิมานัง และคณะ, *พฤติกรรมรักษาศีลห้าของเด็กเยาวชนตำบลโคกสี อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น, รายงานการวิจัย*, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ก-ข.

แผ้ว ทำให้พุทธศาสนิกชนเกิดความสับสน สำคัญผิด และเข้าใจคลาดเคลื่อนไปจากความเห็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนา ๓) แบบการบริหารจัดการการเผยแผ่ขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ ควรมีอำนาจและหน้าที่ที่สำคัญ กล่าวคือ เป็นศูนย์กลางในการประสานบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับภาคและระดับจังหวัด เพื่อให้ปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์และอื่นๆ ตามที่องค์กรกำหนดและมอบหมาย จัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือประกอบการเรียนการสอนและการเผยแผ่ และอำนวยความสะดวก และเห็นที่ปรึกษาในการดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา และส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ติดตามประเมินผลบุคลากรที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา และจัดทำรายงานผลการดำเนินงานการเผยแผ่ และจัดทำงบประมาณสนับสนุนให้การอุปถัมภ์กิจกรรมและบุคลากรที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป^{๔๖}

ทรงวิทย์ แก้วศรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า” ผลการวิจัยพบว่า

๑) พระพุทธเจ้าทรงประกาศศาสนา ด้วยพระปรีชาสามารถและกุศโลบายอันแยบยลลึกซึ้ง ยุทธวิธีของพระองค์นั้น เมื่อเทียบเคียงแล้วแสดงว่า ทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธวิธีของตะวันตกมาสอดคล้องกับวิธีการของพระพุทธเจ้าโดยมีข้อสงสัย ทั้งวิธีการของพระพุทธเจ้ามีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุดด้วย

๒) ตามหลักการวิเคราะห์สวอต (SwotAnalysis) ของตะวันตก แยกการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมออกเป็น ๒ คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อหาโอกาสและภัยอันตราย และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน เพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อน พระพุทธเจ้าทรงวิเคราะห์โดยรวมทุกสภาพแวดล้อม ในการวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยจำแนกสภาพแวดล้อมต่างๆ ออกเป็น ๓ กลุ่มคือ สภาพแวดล้อมทางศาสนา สภาพแวดล้อมทางการเมืองการปกครอง และสภาพแวดล้อมทางสังคม จึงทรงสามารถนำ พระพุทธศาสนาเข้าแทรกแซงขึ้นในหมู่ประชาชนชาวชมพูทวีป จนประดิษฐานพระพุทธศาสนาได้มั่นคงภายในเวลาเพียง ๔ ปี

๓) กระบวนการคิดออกมาเป็นทฤษฎีระหว่างตะวันตกกับพระพุทธเจ้า แตกต่างกัน ตะวันตกหรือสามัญชนทั่วไปนั้นคิดตั้งทฤษฎีจากปัญหา คือ ความรู้แค่ ๒ ประการ ได้แก่เงินตามยปัญญาและสุตมยปัญญา จึงเป็นการตั้งสมมุติฐานแล้วคิดหาวิธีการเพื่อไปสู่เป้าหมาย โดยคาดคะเนเอาว่าจะต้องเป็นไปตามนั้น ซึ่งอาจจะไม่แน่นอน แต่พระพุทธเจ้าทรงคิดค้นทฤษฎีจากภวานามยปัญญา ได้ผ่านการทดลองปฏิบัติการจนเห็นผลมาแล้ว จึงทรงนำมาประมวลสรุปเป็นทฤษฎี อาจจะได้กล่าวได้ว่าตะวันตกคิดทฤษฎีต่างๆ ได้เพียงแค่ “ทฤษฎี” แต่พระพุทธเจ้านั้นทรงคิดได้ถึงขั้นเป็นทฤษฎีปฏิบัติ

๔) ยุทธวิธีการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้าทุกขั้นตอน สามารถนำหัวข้อธรรมมาใช้เป็นหลักควบคู่กันไปได้อย่างกลมกลืน กล่าวคือการใช้โยนิโสมนสิการ การตัดสินใจใช้ปริยญา ๓ อธิฐาน ๔ และแปดปัญจธรรม ๓ การวางแผนใช้โกศล ๓ และสัมมปปธาน ๔ การบริหารใช้อธิบาท ๔

^{๔๖} พระครูอุทัยกิจจารักษ์ สุจินโณ, “รูปแบบการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๒”, *ปริยญาพุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก-ข.

พละ ๔ และทิวทัศน์มิกัดถสังวัตตนิกรรม ๔ ภาวะผู้นำใช้อัตตหิตสมบัติ ปรีติปฏิบัติ และยุทธการแบบทหารมืออาชีพตามที่ตรัสไว้ในโยธาชีวสูตร

๕) ยุทธวิธีของพระพุทธเจ้านั้น สามารถบูรณาการออกมาใช้กับการดำเนินงานทั่วไปในองค์การต่างๆ ในที่นี้แสดงเป็นรูปแบบไว้ ๓ รูปแบบคือ แบบตรีกรรม แบบจตุราริยสัง และแบบรัตนตรัย แต่ละแบบแสดงด้วยแผนภูมิให้เห็นวิธีการและขั้นตอนอย่างชัดเจน สุดท้ายได้แสดงตัวอย่างการบูรณาการยุทธวิธีแบบพุทธวิธี ใช้กับห้องสมุดและสถาบันวิทยการบริการ “แบบรัตนตรัย” เพื่อเป็นแบบอย่างแก่องค์การต่างๆ นำไปประยุกต์ใช้ในฐานะเป็นองค์ความรู้ใหม่ต่อไป^{๔๗}

พระครูภาวนาโสภิต (บุญรัตน์ เมืองวงศ์) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา” พบว่ารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนานั้น เป็นรูปแบบขั้นบันไดมีการประสานงานแบบบนลงล่างลงมาตามลำดับขั้น คือ ระดับภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล วัด ส่วนในเขตล้านนามีอัตลักษณ์ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นของตนเอง ด้านแนวทางการบริหารจัดการเจ้าอาวาสสั่งการให้ดำเนินงานตามจารีตประเพณีที่เคยปฏิบัติมา ในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการใหม่ มาใช้เพื่อรองรับความทันสมัย ตามแนวทางปฏิบัติของพระสังฆาธิการที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายเพื่อปฏิบัติงานส่วนหนึ่งการบริหารเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เห็นเป็นรูปธรรมก็คือ สายงานของพระธรรมทูต ซึ่งพระธรรมทูตจะมีหน้าที่สั่งสอนอบรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยตรง มีองค์กรมีการจัดอบรมฝึกฝนรับนโยบายและงบประมาณมาปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่จากการศึกษาพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนานั้นต้องอาศัยความร่วมมือกับทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลหรือภาคประชาชนพุทธศาสนิกชนทุกคนเพื่อให้พระพุทธศาสนาดำรงต่อไปในอนาคต^{๔๘}

จุมพล พูลภัทรชีวิน และคณะ ศึกษาเรื่องการวิจัยและพัฒนากระบวนการสร้างควมดีมีคุณธรรม ผลการวิจัยพบว่า ระดับบุคคลพบว่า คุณลักษณะที่สำคัญของคนดีมีคุณธรรมคือ คนที่มีศีล มีธรรมะมีสติ มีความรับผิดชอบประพฤติดี มีความซื่อสัตย์ละเอียดและเกรงกลัวต่อบาปมีสัมมาอาชีวะ ขยันหมั่นเพียรรักษาคุณค่าและความสำคัญของสิ่งที่ตั้งใจเอาเพื่อแผ้วเมตตาหมั่นทำบุญทำทาน อดทนอดกลั้นอดออมสามัคคี กตัญญูกตเวทิมิจิตสำนึกสาธารณะมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมายรักชาติ ศาสนา ศักดิ์ศรี ระดับครอบครัว พบว่าครอบครัวดี มีคุณธรรมมีลักษณะสำคัญคือครอบครัวที่ตั้งอยู่ในศีล ๕ มีความรับผิดชอบต่อนานที่และบทบาทในครอบครัวมีความสัมพันธ์อันดีและอบอุ่นไม่ประมาททำการโดยใช้ปัญญาสุภาพรับฟังผู้อื่นใฝ่หาความรู้ครองตนเป็นพลเมืองดีเอื้อเฟื้อแผ่สงเคราะห์บำรุงศาสนา ระดับชุมชน พบว่าคุณลักษณะที่สำคัญของชุมชนดีมีคุณธรรมคือคนในชุมชนเป็นสมาชิกที่ดี มีศีลธรรมมีผู้นำ/ผู้ปกครองที่ดี ชุมชนพึ่งตนเองได้รวมกันแก้ไขปัญหาเมืองนครเครือข่ายที่

^{๔๗} ทรงวิทย์ แก้วศรี, “การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า”, **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ก-ข.

^{๔๘} พระครูภาวนาโสภิต (บุญรัตน์ เมืองวงศ์), “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา”, **ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ๒๕๕๓), หน้า ๑-๒.

เข้มแข็งกระบวนการสร้างชุมชนดี มีคุณธรรมโดยสร้างชุมชนให้เข้มแข็งสร้างกระบวนการเรียนรู้และสร้างองค์กรเครือข่ายที่เข้มแข็ง^{๙๙}

บัญชายุทธ นาคมุจลิน ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศาสนาทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการพัฒนาศาสนาทายาทในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น เป็นการพัฒนาในลักษณะการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบพิเศษมี ๓ แผนก คือ แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา การจัดการศึกษาของสถานศึกษาดำเนินไปตามนโยบายรัฐและมหาเถรสมาคม มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและกระทรวงศึกษาธิการคอยกำกับดูแลด้านหลักสูตร ด้านการวัดผลประเมินผลและการจัดสรรงบประมาณ ส่วนการบริหารจัดการให้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส ในการพัฒนาศาสนาทายาทให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ต้องให้ได้รับการพัฒนาคุณลักษณะด้านวิชาการและการศึกษาเชิงพุทธโดยบูรณาการเข้ากับทฤษฎีไตรสิกขาของพระพุทธเจ้า ทฤษฎีแรงจูงใจและทฤษฎีบุคลิกภาพของนักจิตวิทยาสมัยใหม่

รูปแบบในการพัฒนาศาสนาทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนานั้น พบว่า นโยบายการจัดการศึกษายังขาดความเข้าใจในการนำทฤษฎีการศึกษาและทฤษฎีจิตวิทยามาใช้ในการสร้างแรงจูงใจสร้างความมุ่งมั่นที่จะศึกษาให้สำเร็จ การศึกษาแผนกธรรมและแผนกบาลีเป็นการศึกษาเฉพาะทางยังไม่บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้ศาสนาทายาทเกิดการเรียนรู้และประพฤติคนตามหลักศีลาจารวัตรและการพัฒนาบุคลิกภาพยังไม่เป็นตามมาตรฐานที่สังคมจะยอมรับได้ จึงได้เสนอรูปแบบพัฒนาใหม่ตามกระบวนการ PTCC Model มองผ่านระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.๒๕๕๓^{๑๐๐}

พระครูวินัยศีลขันธ์ (ณรงค์ ฐิตวฑฺฒโน) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาส่วนมากเป็นหลักแห่งการพัฒนามนุษย์ โดยเฉพาะการพัฒนามนุษย์ให้พ้นจากบ่วงแห่งทุกข์ พระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักอริยสัจ ๔ มาเป็นกรอบให้เกิดการแก้ไขปัญหาเชิงระบบ ขณะที่วิธีการหรือแนวทางนั้นพระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือมรรคมงคล ๘ มาเป็นเครื่องชี้แนวทาง ทั้งนี้มรรคมงคล ๘ นั้นพระพุทธองค์ยังทรงย่อให้เหลือเพียง ๓ ส่วนสำคัญที่จะสนับสนุนเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ซึ่งก็คือ “ไตรสิกขา” หรือหลักที่ว่าด้วยแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติที่เรียกว่า “ศีล” การหมั่นทำจิตใจเกิดความใสบริสุทธิ์สะอาด สงบนิ่งด้วยแนวทางแห่ง “สมาธิ” และสุดท้ายคือการเข้าถึงองค์ความรู้ที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและสมบูรณ์เพื่อเป็นเครื่องมือในการฟันฝ่าทุกอุปสรรคปัญหาที่เรียกว่า “ปัญญา”

สำหรับทฤษฎีการพัฒนาทุนมนุษย์ในทางสากลส่วนใหญ่ให้การยอมรับแนวทางของ Leonard Nadler ที่มีการจัดชุดของกิจกรรมอย่างเป็นระบบประกอบด้วยการพัฒนาทุนมนุษย์ด้าน

^{๙๙} จุมพล พูลภัทรชีวิน และคณะ, การวิจัยและพัฒนากระบวนการสร้างความดีมีคุณธรรม, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรมสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), ๒๕๕๙), หน้า ๑๔.

^{๑๐๐} บัญชายุทธ นาคมุจลิน, “รูปแบบการพัฒนาศาสนาทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก-ข.

การฝึกอบรม การให้การศึกษาและการพัฒนาตนเอง ซึ่งจากการศึกษาสภาพการพัฒนาทุนมนุษย์ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญในการพัฒนาในเรื่องศิลปะเนื่องจากเห็น ในเชิงรูปธรรมมากกว่า ส่วนเรื่องของสมาธิและด้านปัญญานั้นอาจจะมีข้อจำกัดในหลายประเด็นจึง ส่งผลให้การพัฒนาในด้านนี้ไม่ค่อยมีการขับเคลื่อนหรือได้รับการตอบรับเท่าใดนัก

ในส่วนของรูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรม (ไตรสิกขา) ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านศิลปะจะเน้นไปที่การพัฒนาพฤติกรรมทางกายและวาจาใน ๔ มิติตามหลัก บริสุทธิศีล ๔ ประการด้วย ๑) อาชีวบริสุทธิ์ หรือ การทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต หลีกไกลจากการทุจริต ๒) อินทรีย์สังวร หรือ การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ให้มีการสำรวมระวัง ๓) ปาฏิโมกขสังวร หรือ การอยู่ร่วมกันโดยยึดถือกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ จรรยาบรรณวิชาชีพ ฯลฯ และ ๔) ปัจจยปัจเจกขณะ หรือ การพัฒนาพฤติกรรมในการเสพ การ บริโภคอย่างมีสติมีความพอดีและพอเพียง

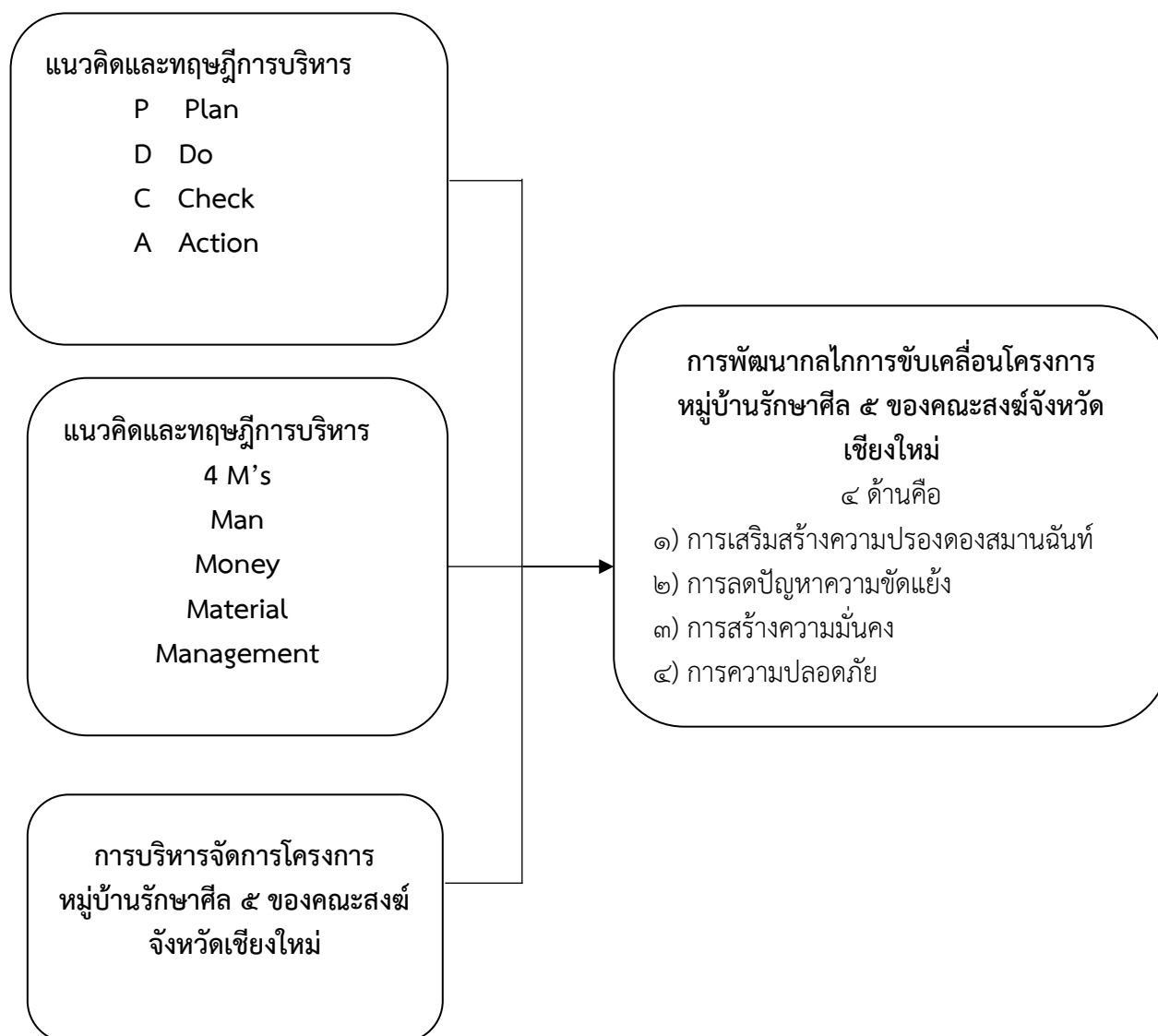
ขณะที่การพัฒนาด้านสมาธิถือเป็นการฝึกฝนพัฒนาจิตใจให้มีสมาธิ ประกอบด้วย ๑) การพัฒนาคุณภาพของจิตให้ตั้งมั่นให้เป็นจิตใจที่บริสุทธิ์ ประณีตและประเสริฐ ๒) การพัฒนาจิตใจ ให้มีความเข้มแข็ง หนักแน่น มั่นคง แก่กล้าสามารถ ๓) การพัฒนาความสุขภาวะของจิตใจเป็นการ พัฒนาสุขภาพจิตที่ดี จิตที่มีความร่าเริง สดชื่นปิติและอิ่มเอมใจ สำหรับการพัฒนาทุนมนุษย์ในขั้น สูงสุดหรือด้านปัญญา ประกอบด้วย ๑) การพัฒนาเพื่อมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องลึกซึ้งและ ชัดเจน ๒) การพัฒนาเพื่อช่วยให้ดำเนินเข้าสู่วิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงาม และ ๓) การพัฒนาปัญญาขั้นสูงที่ จะเกิดจากความรู้ ความเข้าใจ และสามารถเข้าถึงจนสามารถปรับตัว ปรับใจไปในทิศทางที่ถูกต้อง และมีชีวิตที่เป็นอยู่หรือดำรงอยู่ด้วยปัญญาที่แท้จริง^{๑๐๑}

จากการทบทวนวรรณกรรมสรุปได้ว่าการดำเนินโครงการทางการพัฒนาการกลไกการ ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จะเป็นการจัดการในด้านต่าง ๆ ให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการสร้างความ ประองตองสมานฉันท์ โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล ๕ มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน โดยเน้นการรณรงค์ส่งเสริม และสนับสนุนให้มี “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ให้สอดคล้องกับ นโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) กำหนดพื้นที่เป้าหมาย สร้างความปรองดอง สมานฉันท์ แก่ประชาชนในชาติ โดยดำเนินการพร้อมกันทั้ง ๗๖ จังหวัด ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของ โครงการหมู่บ้านศีล ๕ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระ นางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้าง ความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ให้กับประชาชนในประเทศ เพื่อให้ประชาชนได้นำ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข และเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและ สร้างความตระหนัก รักและเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ให้เป็นสถาบันหลักของประเทศ อย่างมั่นคง

^{๑๐๑} พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ ฐิตวฑฺฒโน), “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก-ข.

๒.๘ กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อสร้างทางพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งมีกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของ คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการ วิจัยตามลำดับ ๕ ขั้นตอนดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของ คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบไป ด้วยการวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

๓.๑.๑ รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะสงฆ์และ ประชาชนที่เข้าร่วมปฏิบัติการในโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลตัวชี้วัดในระดับบุคคล องค์กร และ ชุมชนของการรักษาศีล ๕ ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ พร้อมทั้ง กระบวนการบริหารด้วย หลักการบริหาร 4 M ได้แก่ Man(คน) Money(เงิน) Material (วัตถุดิบ) Management (การจัดการ) และวงจร PDCA หรือ วงจรเต็มมิ่ง การพัฒนาการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีองค์ประกอบ ๔ ด้านคือ ๑) เสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ๒) ลดปัญหาความขัดแย้ง ๓) สร้างความมั่นคง ๔) ความ ปลอดภัย เพื่อกำหนดประเด็นปัญหาการวิจัย รวมทั้งกำหนดกรอบการศึกษาในคัมภีร์ทาง พระพุทธศาสนา หนังสือ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นต้น

๒. เมื่อผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นสำหรับการสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้วโดยผ่านการให้ คำแนะนำจากประธานที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมกับการกำหนดผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ไว้ดังนี้ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ผู้นำชุมชน

๓. การติดต่อประสานงานไปยังผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอทำการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) พร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกภาพ บันทึกเสียงตลอดการสัมภาษณ์ในวันเวลา และสถานที่ตามกำหนด

๔. ขออนหนังสือรับรองการเข้าสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

๕. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาทำการ สังเคราะห์ วิเคราะห์ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ เพื่อสร้างเป็นการพัฒนาหลักการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๓.๑.๒ รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านศีล ๕ เพื่อตอบแบบสอบถามให้กับผู้วิจัย โดยมีลำดับการวิจัยเชิงปริมาณ ดังต่อไปนี้

๑. การรวบรวมข้อมูลเอกสาร เช่น คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ตำรา หนังสือ บทความ ผลงานวิจัยระดับปริญญาเอก และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๒. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงกลุ่มเป้าหมายแต่ละพื้นที่เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บและรวบรวมข้อมูล

๓. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) คือ สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านศีล ๕ จำนวน ๔๐๐ คน ซึ่งในการแจกแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

๓.๒ ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

๑. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) เพื่อกำหนดตัวชี้วัด คือระดับบุคคล องค์กร และชุมชนของการรักษาศีล ๕ ในโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๓๗ รูป / คน ได้แก่

๑. พระราชโพธิวรคุณ	เจ้าคณะอำเภอต๋อยสะเกิด
๒. พระราชรัชนี	เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่
๓. พระวิมลมุณี	เจ้าคณะอำเภอกัลยาณิวัฒนา
๔. พระครูสาทรกิจโกศล	เจ้าคณะอำเภอสารภี
๕. พระครูวิมลญาณประยุต	เจ้าคณะอำเภอสันกำแพง
๖. พระครูวินิจสุภาจาร	เจ้าคณะอำเภอแม่อน
๗. พระครูโกศลธรรมวิจิตร	เจ้าคณะอำเภอสันทราย
๘. พระครูปัญญาวชิเรียร	เจ้าคณะอำเภอแม่ริม

๙. พระครูกัลยาณวัตรสุนทร	เจ้าคณะอำเภอแม่แตง
๑๐. พระครูวิมลธรรมานุศาสน์	เจ้าคณะอำเภอพร้าว
๑๑. พระครูบุรיתารกานนุรักษ์	เจ้าคณะอำเภอเชียงดาว
๑๒. พระครูกันตศีลानุยุต	เจ้าคณะอำเภอเวียงแหง
๑๓. พระครูสถิตธรรมานุรักษ์	เจ้าคณะอำเภอไชยปราการ
๑๔. พระครูสุจิตตานุรักษ์	เจ้าคณะอำเภอฝาง
๑๕. พระครูวิธานธรรมโสภณ	เจ้าคณะอำเภอแม่อาว
๑๖. พระครูอาทรวิสุทธิคุณ	เจ้าคณะอำเภอหางดง
๑๗. พระครูสุนทรขันติรัตน์	เจ้าคณะอำเภอสันป่าตอง
๑๘. พระครูสุทธิญาณรังสี	เจ้าคณะอำเภอแม่ว่าง
๑๙. พระครูสุนทรธรรมานุโยค	เจ้าคณะอำเภอดอยหล่อ
๒๐. พระครูอินทญาณรังสี	เจ้าคณะอำเภอจอมทอง
๒๑. พระครูสังวรสิทธิโชติ	เจ้าคณะอำเภอฮอด
๒๒. พระครูสุจิตธรรมสาร	เจ้าคณะอำเภอดอยเต่า
๒๓. พระครูสุนทรวิภาต	เจ้าคณะอำเภออมก๋อย
๒๔. พระครูสุวัฒนวรรธรรม	เจ้าคณะอำเภอสะเมิง
๒๕. พระครูมงคลวิสุทธิ	เจ้าคณะอำเภอแม่แจ่ม
๒๖. นายสุทัศน์ วัฒนพูน	ไวยาวัจกรวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร
๒๗. นายศราวุธ จันทรทิศ	มัคทายกวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร
๒๘. นายสังวร พองคำ	ไวยาวัจกรวัดพระครู
๒๙. นายพิชัย ศิริประพาส	มัคทายกวัดพระครู
๓๐. นางพรรณณี บุญประเสริฐ	นายกพุทธสมาคมจังหวัดเชียงใหม่
๓๑. นายมานิตย์ ขันธสีมา	นายกยุวพุทธิกสมาคมจังหวัดเชียงใหม่
๓๒. นายอวยชัย ศรีตระกูล	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต ๓๔	
๓๓. นายสมเพชร เตชาติ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ ต.แม่ฮ้อยเงิน อ.ดอยสะเก็ด
๓๔. ดร.พญ.วรลักษณ์ สัจจาตุระ	ผู้ช่วยคณบดี คณะแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	
๓๕. นางศรีพร วัฒนพูน	ชุมชนวัดหมื่นเงินกอง อ.เมืองเชียงใหม่
๓๖. นายบุญเลิศ โปธิตา	กรรมการวัดป่าตึง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่
๓๗. นางอารีย์ พันธุ์จันทร์	รก. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา
จังหวัดเชียงใหม่	

๒. ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในวันพุธที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๒ เพื่อการระดมสมอง ยืนยัน และประเมินคุณภาพตัวชี้วัดในระดับบุคคล องค์กร และชุมชนของการรักษาศิล ๕ ในโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย พระเถระผู้ใหญ่ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กร จำนวน ๑๒ รูป/คน ได้แก่

๑. พระเทพปริยัติ	เจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่
๒. พระเทพรัตนนายก	เจ้าคณะจังหวัดลำพูน
๓. พระภาวนาธรรมาภิรัช วิ.	เจ้าคณะตำบลสุเทพ เขต ๒
๔. พระครูอาทรวิสุทธิคุณ	เจ้าคณะอำเภอหางดง
๕. พระครูธีรสุตพจน์, ดร.	เจ้าอาวาสวัดผาลาด
๖. นางสาวเกษสุตา ต.เจริญ	ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด

พะเยา

๗. นายณรงค์ เหล็กสมบูรณ์	ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ

และวัฒนธรรม

๘. นายเอกชัย ชมพู	นักวิชาการศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนา
- จังหวัดเชียงใหม่

๙. รศ. ดร.สุรพล สุษะพรหม	ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๑๐. ผศ. ดร.รัฐพล เย็นใจมา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๑๑. ผศ. ดร.อนันต์ อุปสอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
๑๒. ผศ. ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

๓.๒.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ที่มีจำนวน ๒๕ อำเภอ ๒๐๔ ตำบล และ ๑,๔๒๘ หมู่บ้าน โดยมีสมาชิกทั้งหมดรวม ๑,๒๐๒,๗๐๒ คน จากจำนวนประชากรในจังหวัด ๑,๗๒๘,๒๔๒ คน โดยการหากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการคำนวณสูตรของ Taro Yamane (1967)^๑ กำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจ เท่ากับ ๐.๕ ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ๕% และระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างโดยมี ๒ ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ ๑ การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยหลักการคำนวณของ Taro Yamane และให้มีความคลาดเคลื่อนได้ 0.05 จากสูตร

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

^๑Taro Yamane (1967) อ้างใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: บิซิเนสสอ์แอนด์ดี, ๒๕๕๒), หน้า ๔๘ – ๔๙.

โดยที่ e = เป็นการคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง ซึ่งกำหนดไว้ที่ 0.05

N = เป็นขนาดของประชากร

n = เป็นขนาดของตัวอย่าง

$$\text{แทนค่า} \quad n = \frac{1,202,702}{1 + 1,202,702 (0.05)^2}$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ ๔๐๐ คน

ขั้นที่ ๒ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมาตราส่วนโดยใช้สัดส่วนที่เท่ากัน (Proportional Stratified Sampling) จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มชั้นของประชาชนทั้งหมด ๒๕ แห่ง เท่ากับ ๔๐๐ คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ การวิจัยเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือเชิงคุณภาพ

๑. ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของ คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่พร้อมกับการกำหนดร่างคำถามการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาให้ตรวจสอบความชัดเจน พร้อมกับการนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

๒. ผู้วิจัยนำคำถามการวิจัยไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ รูป/คนเพื่อนำมาวิเคราะห์ว่ามีความชัดเจน และสามารถจะตอบคำถามตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ พร้อมกับการนำข้อมูลขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง พร้อมกับการเสนอแนะ และการแก้ไข

๓. การนำคำถามการวิจัยไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญอีกจำนวน ๓๐ รูป/คน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ชัดเจนว่ามีความครบถ้วนตามที่ผู้วิจัยต้องการหรือไม่ ซึ่งจะได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอประเด็นการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของ คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

๑) แบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-depth Interview) สร้างขึ้นจากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ประกอบด้วย

๑.๑ สภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๑.๒ ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๑.๓ ด้านองค์ประกอบ ตัวชี้วัดในระดับบุคคล องค์กร และชุมชนตามโครงการหมู่บ้านศีล ๕ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ (ปรับให้เหมือนกับวัตถุประสงค์)

หลังจากกำหนดประเด็นข้อคำถามแล้ว ผู้วิจัยนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และนำมาแก้ไขปรับปรุงอีกครั้ง ก่อนนำไปขอสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๒) สทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นสร้างแนวทางการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ที่ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยออกมาและสร้างเป็นแนวทางในเบื้องต้น เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารยืนยันและตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง พร้อมทั้งเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ ประกอบด้วย

๒.๑ สภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๒.๒ แนวคิด องค์ประกอบ ตัวชี้วัดในระดับบุคคล องค์กร และชุมชนตามโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๒.๓ แนวทางการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ด้วยเทคนิควิภาษวิธี (Dialectic Process) เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์และครบถ้วน

๓.๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

การกำหนดสร้างเครื่องมือวิจัยจากกรอบแนวคิด ทางการพัฒนาการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีการตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิและจากอาจารย์ที่ปรึกษานำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ประเด็นในสิ่งที่ต้องการนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล เชิงปริมาณเป็นการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน ประกอบด้วย ๓ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๔๐ ข้อ

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

การสร้างเครื่องมือ

๑. ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับทางพัฒนาการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่จากพระไตรปิฎก หนังสือ เอกสาร และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดเป็นกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาวิจัย

๒. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ ประชาชน และผู้นำท้องถิ่นมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Numerical Rating Scale) มี ๕ ระดับ^๒ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วย เห็นด้วยน้อยและเห็นด้วยน้อยที่สุด โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนน ดังนี้ ๕ หมายถึงเห็นด้วยมากที่สุด ๔ หมายถึงเห็นด้วยมาก ๓ หมายถึงเห็นด้วย ๒ หมายถึงไม่เห็นด้วย ๑ หมายถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

^๒ ธีรยุทธ พิงเทียร, สถิติเบื้องต้นและการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, ๒๕๔๕),

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) และทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ตามขั้นตอนคือ การทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้ศึกษาวิจัยได้นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย ช่วยตรวจสอบความถูกต้องครอบคลุม และแก้ไขปรับปรุงให้เกิดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

ผู้ศึกษาวิจัยได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงครายข้อ (Index of Item – Objective Congruence) : IOC^๓ ซึ่งค่า IOC จะต้องมามีค่า ≥ 0.5 ขึ้นไปจึงจะแปลผลว่าใช้ได้ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ มีผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามได้ค่า $\geq$ มากกว่า ๐.๕ ทุกข้อ

๓. การทดสอบหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

ผู้ศึกษาวิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) โดยการขออนุญาตเก็บข้อมูลกับเจ้าคณะอำเภอ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึง กับประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำนวน ๒๕ รูป เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)^๔ โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้องรายข้อและสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น .๘๐

๔. นำแบบสอบถามที่ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้เก็บข้อมูลจริงต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑) การวิเคราะห์เชิงเอกสาร ศึกษาจากเอกสารต่างๆ ดังนี้

(๑) ข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่างๆจากพระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐, พระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ

(๒) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสือวารสารบทความงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวกับหลักการแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่รวบรวมโดยหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาและแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับ

^๓พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร., ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการเชิงพุทธ, (พระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๒๒๔-๒๒๖.

^๔บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๙๙.

อนึ่ง ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบทความงานวิจัยในวารสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ แล้ว ทำให้เห็นกรอบแนวคิด ประเด็นปัญหาของการวิจัย จากเอกสารที่ได้มีการทบทวนก่อนหน้านี้ หลังจากที่ได้ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดแล้ว ผู้วิจัยได้สร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และจากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในครั้งนี้

๒) การสัมภาษณ์ (Interview)

การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-formal interview) และการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรทั้งหมด จึงมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

(๑) **ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์** ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับขอเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่พร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

(๒) **ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์** ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงเลย

๓) **การสนทนากลุ่มเฉพาะ** จัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อหาข้อเสนอแนะถึงกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของ คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน ๑๒ รูป/คน ในวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๒ ณ วัดพระสิงห์ ธรรมวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๕.๑ เชิงคุณภาพ

๑. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๒. การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๓๗ รูป/คน

๓. การนำข้อมูลจากสังเคราะห์ ไปสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ไปตามวัตถุประสงค์เป็นหลัก เพื่อวิเคราะห์กลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๔. สังเคราะห์ วิเคราะห์ ข้อมูลต่างๆ เพื่อนำเสนอการพัฒนาโครงการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๕. สรุป อภิปรายผล และนำเสนอผลการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อการแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ต่อไป

๓.๕.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) การหาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังนี้

๑. ร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๒. ค่าเฉลี่ยตัวอย่าง ($\bar{X}$) เพื่อใช้อธิบายค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้ง ๕ ตอน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อใช้อธิบายค่าความแปรปรวนของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้ง ๕ ตอน

วิเคราะห์ความคิดเห็นของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาจากแบบสอบถาม จำนวน ๔๐๐ ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยการหา ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ ดังนี้^๕

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓. วิเคราะห์หลักพุทธธรรมได้แก่หลักการบริหารงานที่มีอิทธิพลต่อกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ค่าเฉลี่ยตัวอย่าง ($\bar{X}$) เพื่อใช้อธิบายค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้ง ๓ ตอน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

^๕ สีน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทฐานพับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙๒.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของ คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ๑. สภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ๒. กระบวนการของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ และ ๓. การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบไปด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) เพื่อกำหนดตัวชี้วัด คือระดับบุคคล องค์กร และชุมชนของการรักษาศีล ๕ ในโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๓๗ รูป/คน รวมทั้งมีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อการระดมสมอง ยืนยัน และประเมินคุณภาพตัวชี้วัดในระดับบุคคล องค์กร และชุมชนของการรักษาศีล ๕ ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบไปด้วย พระเถระผู้ใหญ่ นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กร จำนวน ๑๒ รูป/คน เพื่อสำหรับการหาลักษณะร่วม (Common Character) และข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) ความเป็นไปได้ของการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งการใช้แบบสอบถามจากสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่มีจำนวน ๒๕ อำเภอ ๒๐๔ ตำบล และ ๑,๔๒๘ หมู่บ้าน โดยมีสมาชิกทั้งหมดรวม ๑,๒๐๒,๗๐๒ คน จากจำนวนประชากรในจังหวัด ๑,๗๒๘,๒๔๒ คน โดยการหา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการคำนวณสูตรของ Taro Yamane เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยทำการสรุปเป็น ๔ ส่วนดังนี้

ส่วนที่ ๑. สภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ ๒. กระบวนการของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ ๓. การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ ๔. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ส่วนที่ ๑. สภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของ คณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่

ปัจจุบันการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะเป็นการดำเนินการรณรงค์ให้ประชาชนรักษาศีล ๕ ครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่ โดยแบ่งระยะการดำเนินงานเป็น ๓ ระยะ ดังนี้^๑

๑. ระยะเร่งด่วน (ระยะที่ ๑) ได้ดำเนินการลงนามข้อตกลงในการขับเคลื่อนการดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่

๒. ระยะปานกลาง (ระยะที่ ๒) ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ รณรงค์ เชิญชวน ให้พุทธศาสนิกชนสมัครเป็นสมาชิกครอบครัว หมู่บ้าน สถานศึกษา และหน่วยงาน สมัครเข้าร่วมโครงการและรักษาศีล ๕ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของหมู่บ้าน/ชุมชน

๓. ระยะยาว (ระยะที่ ๓) ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ รณรงค์ เชิญชวน ให้พุทธศาสนิกชนสมัครเป็นสมาชิกครอบครัว หมู่บ้าน สถานศึกษา และหน่วยงาน สมัครเข้าร่วมโครงการและรักษาศีล ๕ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๙๐ ของหมู่บ้าน/ชุมชน เน้นในเชิงคุณภาพภายในชุมชน หมู่บ้าน อย่างมีประสิทธิภาพ

การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ดำเนินการเป็นไปในลักษณะดังต่อไปนี้

๑. การสร้างความร่วมมือ

การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่จะมีการสร้างความร่วมมือกันโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. การบันทึกข้อตกลงระหว่างคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่และอีกหลายฝ่าย^๒ อาทิ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๑-๖ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลทุกตำบล นายอำเภอทุกอำเภอ เทศบาลตำบลทุกแห่ง องค์การบริหารส่วนตำบลทุกตำบล และกำนันทุกตำบล โดยพิจารณาแล้ว มีความเห็นร่วมกันในการรณรงค์ให้ประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ ในเขตพื้นที่ปกครอง ปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา ถือนิสัย ๕ เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และมีหลัก “บวร” คือ บ้าน วัด และราชการ ลักษณะขอความร่วมมือ^๓

๒. การร่วมแรงร่วมใจนำพาสังคมให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ประชาชนมีสุขภาพชีวิตที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการเบียดเบียนประทุษร้าย

^๑สัมภาษณ์ พระครูสุจิตตานุรักษ์, เจ้าคณะอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^๒สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิธิ (นิมิต สิริสุวณโณ), เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่ วัดสวนดอก พระอารามหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๘ กันยายน ๒๕๖๑.

^๓สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิธิ (นิมิต สิริสุวณโณ), เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่ วัดสวนดอก พระอารามหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๘ กันยายน ๒๕๖๑.

ร่างกาย ชีวิตซึ่งกันและกัน อันเนื่องมาจากความโลภ ความโกรธ ความหลง ปัญหาเกี่ยวกับอุบัติเหตุและการทะเลาะวิวาท ซึ่งมีสาเหตุจากการดื่มสุรา เสพยาเสพติด ทำให้บั่นทอนกำลังสติปัญญา ขาดสติสัมปชัญญะ ความยั้งคิด ทั้งนี้ ถ้าหากผู้คนในสังคมสำรวมระวังเว้นจากการดื่มสุรา เสพยาเสพติดให้โทษ ก็จะช่วยลดอุบัติเหตุ และการทะเลาะวิวาท ต่าง ๆ ก็จะลดน้อยลง^๔ ทั้งในระดับประชาชนธรรมดา นักการเมือง แม้กระทั่งพระสงฆ์ก็ไม่ยกเว้น ชำกัณตายอย่างทารุณโหดร้าย มองเห็นร่างกายและชีวิตของคนเป็นผักปลา ดังปรากฏในข่าวทางสื่อมวลชนทุกวัน ไม่เว้นแต่ละวัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้คนขาดศีลธรรม^๕ โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ดำเนินงานตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะยาว ซึ่งต่อจากการดำเนินงานในระยะเร่งด่วน และระยะปานกลาง ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อประโยชน์สุขแห่งประชาชน และสันติสุขแห่งประเทศชาติ

สรุปได้ว่าการขับเคลื่อนมี ๒ ลักษณะคือรับนโยบายและสนองกิจกรรมในวัด และบูรณาการกับหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ การสร้างความเข้าใจ และให้เห็นถึงความสำคัญประโยชน์ที่จะได้รับในการปฏิบัติตน ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการรักษาศีล ๕ อีกทั้ง มีการทำ MOU การมีส่วนร่วมระหว่างวัด สถานศึกษา ชุมชน หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรม เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และติดป้ายประกาศภายใน ชุมชน มีสถานที่บริการเกี่ยวกับธรรมะให้คนในชุมชนมาใช้บริการ เช่น ห้องสมุด ห้องวิดิทัศน์ เข้าค่าย คุณธรรม สวดมนต์ นั่งสมาธิ เป็นต้น

๒. การกำหนดยุทธศาสตร์

ปัจจุบันคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ มีการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในลักษณะดำเนินงานตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะที่ ๑ – ๓ และยกระดับหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนถาวรและเป็นวิถีชาวพุทธของประชาชนชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ ให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน โดยยึดหลักในการดำเนินการ ดังนี้

๑. กำหนดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยกำหนด “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็นนโยบายของจังหวัด ขยายผลไปทุกอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน
๒. แต่งตั้งคณะกรรมการ ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายสงฆ์และฝ่ายฆราวาสเพื่อดำเนินการขับเคลื่อนฯ
๓. มีกิจกรรมรองรับในการขับเคลื่อนดังนี้ กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕ กิจกรรมตามวิถีชีวิตชาวพุทธ กิจกรรมส่งเสริมงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)

^๔สัมภาษณ์ นางอารีย์ พันธุ์จันทร์, รก. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงใหม่, ๑๖ กันยายน ๒๕๖๑.

^๕สัมภาษณ์ ดร.พญ.วรลักษณ์ สัจจาตุระ, ผู้ช่วยคณบดีคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๑๕ กันยายน ๒๕๖๑.

สรุปได้ว่าการจัดให้มีการบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างคณะสงฆ์ ส่วนราชการ หน่วยงานองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน^๖ โดยมีการทำงานเป็นคณะตามหลักยุทธศาสตร์ ๒ คือระยะสั้น และระยะยาว ระยะสั้น ๑-๒ ปี ระยะยาว ตั้งแต่ ๕ ปีขึ้นไป^๗

๓. การสร้างจิตอาสา

ในการทำงานขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้บูรณาการความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนงานหมู่บ้านตำบลรักษาศีล ๕ สู่เป้าหมายการพัฒนาเด็กและเยาวชนเชียงใหม่ จิตอาสา พัฒนาเด็ก / เยาวชน ผู้ยากไร้ ให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างเชียงใหม่และชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็งบนฐานศาสนธรรม มีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดชีวิต มุ่งเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีทักษะชีวิต มีทักษะการทำงาน มีสัมมาอาชีพที่สามารถพึ่งตนเองได้ และร่วมสืบสานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น^๘

๔. การทำงานผ่านโครงการกิจกรรม

ในสภาวะปัจจุบันนี้คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ได้ให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ศีล ได้แก่สภาพเช่นไร ศีลอย่างแท้จริงเป็นไปด้วยความมีสติ รู้ สิ่งที่ต้องหรือไม่ต้อง ระวางการระบายออกทางทวารทั้งสาม คอยบังคับกาย วาจา ใจ ให้เป็นไปในขอบเขตของศีลที่เป็นสภาพปกติ ศีลที่เกิดจากการรักษา มีสภาพปกติไม่คะนองทางกาย วาจา ใจ ให้เป็นที่เกลียด นอกจากความปกติงดงามทางกาย วาจา ใจของผู้มีศีลว่าเป็นศีล เป็นธรรม^๙ ทำให้ศรัทธาประชาชนเกิดความกระตือรือร้นหันมารักษาศีล ๕ กันเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะทางคณะสงฆ์ ได้ดำเนินการดังนี้

๑. การประชาสัมพันธ์ให้ศรัทธาประชาชนเข้าร่วมโครงการมีสถิติเพิ่มมากขึ้นเป็นที่น่าพอใจ จนในปัจจุบันนี้ได้สำเร็จไปแล้วหลายโครงการ เช่น โครงการครอบครัวอบอุ่นเพราะมีศีล ๕, โครงการลดเหล้าเข้าพรรษา ซึ่งสุรา ยาเสพติด เป็นของมีนเมาและให้โทษ ดื่มเข้าไปย่อมทำให้คนดี ๆ กลายเป็นคนบ้าได้ ลดคุณค่าลงโดยลำดับ ผู้ต้องการเป็นคนดีมีสติปกครองตัว อย่างมนุษย์จึงไม่ต้องดื่มสุรา เครื่องทำลายสุขภาพทางร่างกายและใจอย่างยิ่ง เป็นการทำลายตัวเอง และผู้อื่นไปด้วยในขณะเดียวกัน^{๑๐}

^๖ สัมภาษณ์ พระครูวิมลญาณประยุต, เจ้าคณะอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ พระครูวินิจสุภาจาร (สุภาจาโร), เจ้าคณะอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ พระครูสาทรกิจโกศล, เจ้าคณะอำเภอสารภี/เจ้าอาวาสวัดสารภี ตำบลสารภี จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์ นายอวยชัย ศรีตระกูล, รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๔, ๑๘ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นางพรณี บุญประเสริฐ, นายกพุทธสมาคมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ กันยายน ๒๕๖๑.

๒. การปฏิบัติธรรมทุกวันพระ ณ ปัจจุบันนี้คดีต่างๆมีสถิติคดีความสูงขึ้นพนักงานสอบสวนลดลงเป็นที่น่าสนใจมาก เป็นการนำการแก้ปัญหาแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการพูดคุยจากผู้นำชุมชนในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่างๆ^{๑๑} เป็นการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ของคณะสงฆ์อำเภอแม่อริม เป็นการสร้างความสามัคคี ความเข้าใจในสังคมให้มีการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข^{๑๒}

๓. การชี้ให้เห็นถึงความสำคัญประโยชน์ที่จะได้รับในการปฏิบัติตน ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการรักษาศีล ๕ อีกทั้ง มีการทำ MOU การมีส่วนร่วมระหว่างวัด สถานศึกษาชุมชน หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรม เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๔. การบูรณาการของทุกภาคส่วนให้ไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้เกิดความสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อให้เกิดสันติสุขอย่างยั่งยืนต่อไป^{๑๓}

สรุปได้ว่าคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ได้ร่วมกับจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการ ร่วมกันว่าด้วยความร่วมมือดำเนินงานโครงการปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ร่วมกันขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ การสร้างความเข้าใจ และให้เห็นถึงความสำคัญประโยชน์ที่จะได้รับในการปฏิบัติตน ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการรักษาศีล ๕ อีกทั้ง มีการทำ MOU การมีส่วนร่วมระหว่างวัด สถานศึกษาชุมชน หน่วยงานราชการด้านปกครอง ระดับหัวหน้าส่วน กำนันผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรม เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

๕. การทำงานเป็นระบบตามคำสั่งและปฏิบัติตามลักษณะของงาน

การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีลักษณะการทำงานเป็นระบบตามคำสั่งและปฏิบัติตามลักษณะของงาน มีการขับเคลื่อนร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน ทุกภาคส่วน โดยเห็นความสำคัญของความปรองดองสมานฉันท์การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม ถึงอย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นั้น มีการประชุมปรึกษาวางแผนการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ความร่วมมือของชุมชนแต่ละท้องถิ่น ผู้นำแต่ละท้องถิ่นให้ความสนใจร่วมจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่ากิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทยจึงทำให้สำเร็จในปัจจุบัน^{๑๔}

^{๑๑}สัมภาษณ์ พระครูโกศลธรรมวิจิตร (ธมฺมวิจาโร), เจ้าคณะอำเภอสันทราย/เจ้าอาวาสวัดข้าวแต๋นหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๒}สัมภาษณ์ พระครูปัญญาวชิเรศ (ปญฺญาวชิโร ชมฺภู), เจ้าคณะอำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๓}สัมภาษณ์ พระครูวิธานธรรมโสภณ (คำอ้าย สิริธมฺโม), เจ้าคณะอำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๔}สัมภาษณ์ พระครูสุนทรขันติรัตน์, เจ้าคณะอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ระยะแรกมุ่งเน้นเชิงปริมาณ มีการทำ MOU ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ ระยะที่สาม มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม บ-ว-ร ระหว่างบ้าน วัด สถานศึกษาชุมชน หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีบทบาทเชิงคุณภาพสอดคล้องตามแผนยุทธศาสตร์ของมหาเถรสมาคม ระยะ ๔ ปี (๒๕๖๑-๒๕๖๔) ขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมเชิงปฏิบัติการได้จริง มีคณะกรรมการระดับตำบล ระดับอำเภอ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายโดยมีติดตามเยี่ยมเยียนจากคณะกรรมการจังหวัดสู่ชุมชน และระดับอำเภอสู่ระดับตำบลโดยตรง^{๑๕}

รวมไปถึงการดำเนินการโดยใช้หลักการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ๘ ข้อ ซึ่งประกอบด้วย

๑. ศีลธรรมและวัฒนธรรม
๒. สุขภาพอนามัย
๓. สัมมาชีพ
๔. สันติสุข
๕. ศึกษาสงเคราะห์
๖. สาธารณสงเคราะห์
๗. กตัญญูกตเวทีตาธรรม
๘. สามัคคีธรรม

โดยให้แต่ละตำบลเน้นหนักในหลักการข้อที่ ๑ ที่ว่าด้วยศีลธรรมและวัฒนธรรม โดยในปัจจุบันมีกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จและยังดำเนินการอยู่คือ โครงการธรรมสัญจรส่งเสริมศีลธรรมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ พัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเวียนจัดทุกๆตำบลภายในอำเภอ รวมถึงมีการรณรงค์ให้คณะศรัทธาประชาชนเข้าวัดประกอบกุศลธรรมทุกวันธัมมัสสวนะตลอดปี^{๑๖}

การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่จึงมีลักษณะเป็นไปแบบองค์รวมอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการมีส่วนร่วมช่วยกันขับเคลื่อนและมีหลักในการดำเนินการเป็นแบบสามัคคีธรรมโดยนำหลักอริยสัจ ๔ มาเป็นตัวหลักในการดำเนินคือการให้เหตุผลเป็นตัวกำหนด ระหว่างลูก หลาน สามี ภริยา อยู่ด้วยกันเป็นผาสุก ไม่มีผู้คอยล่วงล้ำล้ำกรายต่างครองกัน อยู่ด้วยความเป็นสุข^{๑๗} รวมทั้งกิจกรรมหรือความสำเร็จที่เป็นไปอยู่ ณ ปัจจุบันก็เป็นไปแบบบูรณาการมีความมั่นคงยั่งยืนอย่างยั่งยืน^{๑๘}

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระครูสุทธินาถรังษี, เจ้าคณะอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่, ๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระครูอินทญาณรังษี, เจ้าคณะอำเภอยางทอง จังหวัดเชียงใหม่, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายมานิตย์ ชันธสีมา นายกยุวพุทธิกสมาคมจังหวัดเชียงใหม่, ๘ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระครูสังวรสิทธิโชติ, รองเจ้าคณะอำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

๖. การสร้างความเข้าใจแก่ภาครัฐ เอกชน และประชาชน

การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ เน้นสร้างความเข้าใจแก่ภาครัฐ เอกชน และประชาชน และให้เห็นถึงความสำคัญประโยชน์ที่จะได้รับในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งทำ MOU ร่วมกันในการผลักดันโครงการให้เป็นรูปธรรม^{๑๙} มีส่วนร่วมระหว่างวัด สถานศึกษาชุมชน หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรม เพื่อให้สู่ความสำเร็จตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นจุดเริ่มต้นของการสังคมที่สงบสุข^{๒๐} อาทิเช่น อำเภอหางดง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีอยู่หลายหน่วย การปกครององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนแต่ละหมู่บ้าน ได้ประสานงานในการปฏิบัติแบบบูรณาการ เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน^{๒๑} ทำกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จนทำให้ศีลใกล้ชิดกับสาธุชนจนเป็นสิ่งที่น่าชื่นชม และต้องต่อเนื่องโครงการนี้ให้ยาวนาน

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะการบริหารจัดการแบบพระพุทธเจ้า ส่งสาวกไปประกาศพระศาสนา คือแยกกันทำงาน เผยแผ่อุดมการณ์หลักการทางพระพุทธศาสนาแก่ศาสนิกนัับถือ ที่ไม่เข้าใจหลักธรรมศีลธรรมแนวทางการปฏิบัติด้วยการสร้างความเข้าใจ มีการสร้างกลุ่มเครือข่าย สร้างความเข้าใจให้เห็นความสำคัญของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยทำบันทึกข้อตกลงต่อหน่วยงานส่วนราชการท้องถิ่น ให้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรม โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

ในขณะเดียวกันการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ก็มีอุปสรรคขัดข้องที่จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างล่าช้าหรือไม่ได้ผล ก็ด้วยมาจากสาเหตุที่

๑. ความไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของโครงการ

การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ หน่วยงานต่างๆ บางหน่วยงานไม่ให้ความร่วมมือ จนทำให้โครงการล่าช้าหรือหยุดลง ต้องสร้างความเข้าใจระหว่างกันมากยิ่งขึ้น^{๒๒} โดยระยะเริ่มแรก หน่วยงาน องค์กร ศรัทธาประชาชนในพื้นที่แต่ละอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ยังไม่มีความเข้าใจวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของโครงการฯ จึงไม่ให้การยอมรับเท่าที่ต้องการ อีกทั้งประชากรในหมู่บ้าน มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ซึ่งได้มีการประชาสัมพันธ์ตลอดถึงการจัดกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดความตื่นตัวและได้รับผลตอบรับในการขับเคลื่อนโครงการดังกล่าวเป็นอย่างดี^{๒๓}

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตธรรมสาร, เจ้าคณะอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรวิภาต, เจ้าคณะอำเภอมกน้อย จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระครูอาทวิสุทธิคุณ, เจ้าคณะอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่, ๗ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตธรรมสาร, เจ้าคณะอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูวิมลญาณประยุต, เจ้าคณะอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

๒. การขาดการประสานงานและการร่วมมือของหน่วยงาน

การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทุกองค์หน่วยงานของจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหน่วยงานของรัฐ เอกชน ประชาชนจะต้องร่วมมือกันอย่างเต็มที่ บางคนอาจคิดว่าเป็นหน้าที่ของพระเถระ ความเป็นจริงการชักจูง มีผู้เคารพเชื่อถือ คำพูดมีเสน่ห์เป็นที่จับใจไพเราะ ด้วยสัจด้วยศีล^{๒๔} ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรม ผู้นำชุมชนจะต้องออกมาก่อนปฏิบัติให้ดูก่อน^{๒๕} โดยตั้งเป้าหมายในการดำเนินการในการแก้ปัญหาด้าน

๑. เป้าหมายส่วนใหญ่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร^{๒๖}

๒. การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนบางแห่งค่อนข้างมีข้อจำกัดเพราะเป็นประเพณีที่ยึดถือมานาน

๓. บุคลากรมีจำนวนจำกัด

๔. การจัดกิจกรรมที่ขาดงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐที่ให้น้อยไป

๕. ถูกจำกัดด้านการเสนอแผนงาน/โครงการที่ขอรับสนับสนุนจาก อบต. ซึ่งเป็นไปตามระเบียบสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน^{๒๗}

สาเหตุที่ทำให้การเคลื่อนไหวล่าช้าไม่ได้ผล เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีอยู่หลายหน่วยงานขาดความประสานในการปฏิบัติแบบบูรณาการ เพื่อให้การปฏิบัติเป็นในแนวทางเดียวกัน^{๒๘} รวมไปถึงอุปสรรคในการเผยแพร่ไปในครั้งนี้อยู่ที่ผู้เผยแพร่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน ในขณะที่โลกพัฒนาการไปอย่างรวดเร็ว วิธีการรับมานั้นดีมาก แต่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินงานความรู้ไม่พอ จะเข้าข่ายที่ว่าไม่รู้แล้วอธิบายจึงไม่เข้าข่ายจากวัตถุประสงค์ จึงไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร^{๒๙}

๓. กระบวนการและกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

กระบวนการและกลไกในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นั้น การทำงานนั้นไม่มีการบันทึกเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีแต่กิจกรรมที่ทำเป็นประจำ เช่นกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เมื่อมีการจัดกิจกรรมหรือมีผู้ต้องการทราบข้อมูล ไม่สามารถบอกแหล่งข้อมูลหรือรายงานเป็นเอกสารได้ครบถ้วนสมบูรณ์ แต่การจัดทำกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมนั้นมีมากตามแผนนโยบาย

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายสมเพชร เตชะดี, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ ตำบลแม่ฮ้อยเงิน อำเภอดอยสะเก็ด , ๑๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาวิเชียร (ปญญาชิโร ชมภู), เจ้าคณะอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูวินิจสุภาจาร (สุภาจาโร), เจ้าคณะอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาวิเชียร (ปญญาชิโร ชมภู), เจ้าคณะอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูกันตศีลานุยุต, เจ้าคณะอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระครูสถิตธรรมาภิรักษ์, รักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนโครงการฯ ได้จัดทำดำเนินการกิจกรรมตามวิถีชีวิตของชาวพุทธอย่างต่อเนื่อง^{๓๐} โดยมีการดำเนินโครงการดังนี้

๑. การสื่อสารจากจังหวัดสู่ระดับอำเภอ ผ่านการประชุมประจำเดือน แต่ระดับอำเภอสู่ตำบลในบางพื้นที่ใช้เวลานานทำให้การรายงานทุกไตรมาสเกิดความล่าช้า

๒. เครื่องมือหรือนวัตกรรมใหม่^{๓๑} ที่ใช้ต้องทำการศึกษาเรียนรู้ในระดับตำบล โดยเฉพาะบุคลากรผู้ประสานงาน ได้แก่ เลขานุการเจ้าคณะตำบล

๓. รูปแบบโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีวัตถุประสงค์ที่ไปตรงหรือสอดคล้องโครงการที่ดำเนินการอยู่ เช่น โรงเรียนสีขาว โรงเรียนวิถีพุทธ ชุมชนคุณธรรม เป็นต้น ทำให้ผู้รับผิดชอบโครงการอยู่แล้วทำงานซ้ำซ้อน^{๓๒}

๔. การไม่เข้าใจเป้าหมายร่วม

ความเข้าใจจุดประสงค์หลักในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์ในบางส่วนยังไม่กระจ่างชัด การจัดกิจกรรมในบางส่วนทำให้หลงประเด็นหลักไป^{๓๓} จึงต้องยกระดับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และสนองโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดเชียงใหม่มาตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ จนถึงปัจจุบัน พร้อมได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน ๒๕ อำเภอๆละ ๒ ครั้งต่อปี เพื่อสร้างการเรียนรู้สู่การขับเคลื่อนงานและการจัดเก็บข้อมูลเพื่อนำเสนอในเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ ระดับอำเภอและระดับจังหวัด ซึ่งมีภาคีเครือข่ายทั้งคณะสงฆ์ สถานศึกษา ภาคประชาสังคม ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำเยาวชน^{๓๔} เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความสุขที่ดี โดยมุ่งประเด็นพัฒนาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น และได้รณรงค์ขับเคลื่อนด้วยตัวเอง^{๓๕}

๕. ความแตกต่างทางวัฒนธรรม

การขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีปัญหา อุปสรรค คือ คนในพื้นที่นับถือหลายศาสนา จึงไม่เข้าใจในโครงการ ฯ ดังกล่าว การเข้าไปพื้นที่ติดต่อประสานงานเป็นไปด้วยความลำบากและการติดต่อสื่อสารด้านภาษามีปัญหาในการสร้างความเข้าใจการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕^{๓๖} โดยรายละเอียดดังนี้

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรขันธ์ศิริต, เจ้าคณะอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระครูอินทญาณรังษี, เจ้าคณะอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระครูสุทธินิพนธ์รังษี, เจ้าคณะอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่, ๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระครูสังวรสิทธิโชติ, รองเจ้าคณะอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระครูสาทรกิจโกศล, เจ้าคณะอำเภอสารภี/เจ้าอาวาสวัดสารภี ตำบลสารภี จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายสังวร ฟองคำ, ไวยาวัจกรวัดพระครู, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระครูมงคลวิสิฐ, เจ้าคณะอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

๑. สภาพพื้นที่ที่มีคนหลากหลายวัฒนธรรม^{๓๓๗} ทำให้ดำเนินการล่าช้า และขาดการสนับสนุน เช่น มาจากต่างศาสนา ไม่ใช่คนในพื้นที่

๒. ประชาชนขาดความเข้าใจในการดำเนินงานตามโครงการ จึงเป็นเหตุให้ผู้ทำโครงการและผู้ร่วมโครงการเน้นปฏิบัติเฉพาะเรื่อง เช่น เน้นปฏิบัติเฉพาะเรื่องสัมมาชีพเท่านั้น

๓. มีการสนับสนุนงบประมาณน้อยแก่ผู้ที่ดำเนินการตามโครงการฯ บางหมู่บ้านผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนนับถือศาสนาคริสต์เลยไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร และบางหมู่บ้านแตกแยกความสามัคคีกัน เลยยากแก่การนำพาให้มาเข้าร่วมโครงการ^{๓๓๘}

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าอุปสรรคในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ คือ

๑. ในด้านบุคลากรภายในพื้นที่อำเภอยังขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ตามโครงการที่ต้องดำเนินการในตำบลอยู่มาก รวมถึงบุคคลกรที่มีอยู่ก็ยังขาดความชำนาญบางประการอยู่ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ไม่ได้รับความสนใจจากภาครัฐเท่าที่ควร สมาชิกหมู่บ้านบางคน ยังไม่มีความเข้าใจวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของโครงการฯ จึงไม่ให้การยอมรับเท่าที่ควร รวมทั้งประกอบกับเยาวชน คนรุ่นใหม่ เริ่มห่างเหินจากวิถีชุมชน เพราะชวนชวายเป็นการศึกษา ประกอบอาชีพในเขตเมืองและผู้ปฏิบัติงานจิตอาสาฝ่ายเผยแผ่ มีไม่เพียงพอการดำเนินงานจึงล่าช้าและยังขาดการจัดตั้งกลุ่มแนวร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจึงทำให้การดำเนินโครงการฯ และกิจกรรมเป็นไปอย่างล่าช้าขาดประสิทธิภาพ ทำให้การประเมินผลไม่บรรลุตาม วัตถุประสงค์ตามเป้าหมายเท่าที่ควร

๒. ในด้านพื้นที่ มีบางพื้นที่ในเขตรับขอบที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ อีกทั้งประชากรในพื้นที่ยังมีความหลากหลายทางศาสนาไม่สามารถจะเข้าไปเผยแผ่โครงการได้

๓. ในด้านการจัดการ งบประมาณในการดำเนินงานไม่มีแหล่งสนับสนุน ถึงแม้ว่าจากสภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของ คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็นการรณรงค์ส่งเสริมให้หมู่บ้าน ชุมชน สถานศึกษา สถานประกอบการต่าง ๆ องค์กรทางศาสนาร่วมกันสร้างหมู่บ้านศีล ๕ ประชาเป็นสุข โดยน้อมนำหลักเบญจศีล เบญจธรรม มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต^{๓๓๙} จะมีทั้งสภาพการดำเนินอย่างเป็นระบบขนานไปกับอุปสรรคในบางประเด็น แต่คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ก็มีความพร้อมในการดำเนินงานที่เห็นได้ชัดในประเด็น ดังนี้

^{๓๓๗} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิธิ (นิมิต สิทธิสุนทร), เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่ วัดสวนดอก พระอารามหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๘ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๓๓๘} สัมภาษณ์ พระครูโกศลธรรมวิจิตร ธรรมวิจิตร, เจ้าคณะอำเภอสันทราย/เจ้าอาวาส วัดข้าวพั่นหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๓๓๙} สัมภาษณ์ นายสุทัศน์ วัฒนพูน, ไวยาวัจกรวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร, ๑๘ กันยายน ๒๕๖๑.

๑. ด้านความร่วมมือของทุกภาคส่วน

โดยทุกภาคส่วนนั้นพร้อมที่จะให้ความร่วมมืออยู่แล้ว^{๔๐} เพียงประสานงาน และช่วยกันอย่างจริงจัง ด้วยกระบวนการทำงานของหน่วยงานของคณะสงฆ์ที่มีความเข้าใจในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เจ้าคณะพระสังฆาธิการ มีความพร้อมที่จะขับเคลื่อนโครงการฯ และมีหน่วยอบรมประจำตำบล(อ.ป.ต.) ได้มีบทบาทในการขับเคลื่อนได้เป็นอย่างดี ซึ่งปัจจุบันคณะสงฆ์ได้ดำเนินการในด้านดังนี้^{๔๑}

๑. จัดทำแผนยกระดับหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี โดยกำหนดหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน และแนวทางรูปแบบการดำเนินกิจกรรม ล้อมตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์

๒. ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ระยะที่ ๓ โดยให้หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นหน่วยงานหลักในการจัดกิจกรรมโครงการขับเคลื่อนฯ ดังกล่าวสร้างความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา ๒. ความสามัคคี และ ๓. ความเสียสละ^{๔๒} ในขณะที่ส่วนหน้าเมืองมีส่วนราชการต่างๆ ให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการฯ และมีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ในพื้นที่ มีความพร้อมในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้เป็นอย่างดี^{๔๓}

๒. การสร้างจิตสำนึกการรับผิดชอบต่อสังคม

การสร้างจิตอาสา พัฒนาเด็ก /เยาวชน ผู้ยากไร้ ภายใต้อาณัติหลักการ มีศีล มีสุข ปรองดองสมานฉันท์ในพื้นที่มุ่งหวังให้ประชาชนในชาติมีความรักและเทิดทูนในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเสริมสร้างความสามัคคีปรองดอง^{๔๔}

๓. การสร้างระบบการบริหารโครงการ

ประชาชนร่วมบริหารโครงการฯ เป็นอย่างดียิ่งับคณะกรรมการ คณะสงฆ์ มีความพร้อมด้านการจัดการ และการเผยแพร่/สถานที่ โครงการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีความพร้อมในการดำเนินงานดังนี้คือ

๑. ด้านคณะสงฆ์ เป็นหลักในการเผยแพร่ โดยทั้งพระธรรมทูตแต่ละศูนย์ ออกเผยแผ่ สอดแทรกศีล ๕ ในการออกเผยแผ่ ให้กับประชาชนทุกเพศ ทุกวัย และ ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน ก็มีความพร้อมในการขับเคลื่อนภายในโรงเรียน ปัจจุบันครูสอนศีลธรรม มีเกือบทุกโรงเรียน

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระราชธัมมโป (นิมิต สิริสุวณโณ), เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่ วัดสวนดอก พระอารามหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๘ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระครูวิมลญาณประยุต, เจ้าคณะอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระครูวินิจสุภาจาร (สุภาจาโร), เจ้าคณะอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระครูมงคลวิสิฐ, เจ้าคณะอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระครูสาทรกิจโกศล, เจ้าคณะอำเภอสารภี/เจ้าอาวาสวัดสารภี ตำบลสารภี จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

๒. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) เป็นศูนย์ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นหน่วยที่ดำเนินการได้เป็นอย่างดี^{๔๕} โดยมีวัตถุประสงค์ คือ ศาสนิกชนนั้นอยู่ระหว่างการพัฒนาตัวเขาที่จะเป็นสังคมเมือง การเผยแผ่ไปนั้นยังทำได้ง่ายอยู่ บุคลากรในการดำเนินงานนั้นก็มีมาก แต่ยังขาดความรู้ในการดำเนินการดีจึงไม่ค่อยได้ผลเท่าที่ควร^{๔๖} สร้างแรงจูงใจให้หมู่บ้าน/ชุมชน ร่วมกันทำความดีถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา ในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชน^{๔๗}

ปัจจุบันคณะสงฆ์ได้ดำเนินการ จัดทำแผนยกระดับหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี โดยมี หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นแม่ข่ายหลักในการขับเคลื่อนโครงการฯ โดยยึดหลักการดำเนินงาน ๘ ด้านคือ ศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวทิตาธรรม สามัคคีธรรม^{๔๘}

๔. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าร่วมโครงการ

โครงการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีส่วนเสริมสร้างมนุษย์ให้มีสติมากขึ้น และเข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่อง จนทำให้ทุกครอบครัวมีความสุขและเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยปฏิบัติตามหลักศีล ๕ ทุกคน รวมทั้งหัวหน้าส่วนราชการ เทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี^{๔๙}

๕. การสร้างกิจกรรมภายในโครงการ

โครงการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีความพร้อมในด้านการจัดกิจกรรมแสดงผลงาน ได้ทำเป็นกิจวัตร และทุกวัดได้ดำเนินการตามนโยบายของคณะสงฆ์ในด้านการเผยแผ่ ประยุกต์กับงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ปัจจุบันการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีความพร้อมในด้านของคุณภาพมากกว่าปริมาณ เพราะได้เคยทำมาตลอดเป็นกิจวัตร และแต่ละวัดก็ได้จัดทำเป็นปกติตามวิถีแบบชาวพุทธ^{๕๐} รวมทั้งทุกหน่วยงานภายในอำเภอต่างให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือด้วยดี^{๕๑} และรณรงค์ส่งเสริมให้หมู่บ้าน ชุมชน สถานศึกษา สถานประกอบการต่าง ๆ องค์กรทางศาสนา ร่วมกันสร้างหมู่บ้านศีล ๕ ประชาเป็นสุข โดยน้อมนำหลักเบญจศีล เบญจธรรม มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต^{๕๒}

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระครูกันตศีลานุยุต, เจ้าคณะอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระครูสถิตธรรมาภิรักษ์, รักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๔๗} สัมภาษณ์ นายศราวุธ จันทร์ทิต, มัคทายกวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร, ๒๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตตานุรักษ์, เจ้าคณะอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระครูโกศลธรรมวิจิตร ธรรมวิจิตร, เจ้าคณะอำเภอสันทราย/เจ้าอาวาส วัดข้าวพาดหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรขันติรัตน์, เจ้าคณะอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์ พระครูอินทญาณรังษี, เจ้าคณะอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นางศรีพร วัฒนพูน, ชุมชนวัดหมื่นเงินกอง อ.เมืองเชียงใหม่, ๘ กันยายน ๒๕๖๑.

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นถึงสภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อพิจารณาจากการเก็บข้อมูลประกอบการวิจัยเห็นว่าหลักการวิธีการหรือใช้และการนำหลักทฤษฎีที่นำช่วยในการดำเนินการ ได้แก่หลักของ บ ว ร อันประกอบไปด้วย บ้าน วัด และหน่วยงานราชการ ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญ วัด จำเป็นต้องมีบ้านและโรงเรียน/ราชการให้การอุปถัมภ์ คำชู ทำนุบำรุงพระศาสนา บ้านก็มีวัดคอยให้สติ เตือนใจ รวมทั้งจิตวิญญาณและมีโรงเรียน/ราชการ คอยสนับสนุนกิจกรรมในชุมชน /ราชการ มีวัด ที่ให้การสนับสนุน อบรมสั่งสอนในศีลธรรม และมีบ้านที่คอยให้การสนับสนุน โดยเฉพาะในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น^{๕๓} เพื่อความเจริญงอกงามของสังคม เป็นการรักษาฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้เกิดความรักในถิ่นฐานบ้านเกิดที่ทุกคนมีส่วนในการรักษา ด้วยความรู้สึกเป็นส่วนร่วมนี้อาจทำให้เกิดพัฒนาทั้งสามสิ่งไปพร้อม ๆ กัน ตรงกับเจตนารมณ์ของโครงการที่เป็นการเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน

การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ เบื้องต้นนั้นได้รับยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จากบัญชาของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมัง-คลาจารย์ ที่มีความประสงค์ต้องการให้ประชาชนในชาติ มีความปรองดองสมานฉันท์ ไม่ทะเลาะวิวาทกัน ไม่ติดยาเสพติดและลุ่มหลงในอบายมุข โดยมีการรณรงค์ให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รักษาศีล ๕ เป็นนโยบายของมหาเถรสมาคม ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็นแนวทางในการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการฯ โดยขั้นตอนแรกนั้นกำหนด “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็นนโยบายของจังหวัด

มากไปกว่านั้นในชุมชนยังมีการสืบสานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มุ่งเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีทักษะชีวิต มีทักษะการทำงาน มีสัมมาอาชีพที่สามารถพึ่งตนเองได้^{๕๔} ในการดำเนินการโครงการดังกล่าว ได้ใช้หลักการและเหตุผล ตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของมหาเถรสมาคมที่ได้ทำแผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา โดยนำทฤษฎีของ เจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ อดีตผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ที่มีแนวคิดเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน มาช่วยในการดำเนินการ^{๕๕} อาทิเช่น การดำเนินงานของคณะสงฆ์อำเภอแม่ออน^{๕๖} คือ

^{๕๓} สัมภาษณ์สัมภาษณ์ พระราชโพธิวรคุณ (พัพ จิตปุณโณ กาวิยศ), เจ้าคณะอำเภอต๋อยสะเก็ด เจ้าอาวาสวัดพระธาตุต๋อยสะเก็ด พระอารามหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๕๔} สัมภาษณ์ พระครูสาทรกิจโกศล, เจ้าคณะอำเภอสาร์ภี/เจ้าอาวาสวัดสารภี ตำบลสารภี จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระครูวิมลญาณประยุต, เจ้าคณะอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระครูวินิจสุภาจาร (สุภาจาโร), เจ้าคณะอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๑. จัดทำโครงการและขออนุมัติโครงการ
๒. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการ
๓. จัดทำเอกสารประกอบการดำเนินงานตามโครงการ
๔. จัดประชุมคณะกรรมการดำเนินงานโครงการ
๕. ประสานงานกับคณะสงฆ์ วัด หมู่บ้าน หน่วยงาน สถานศึกษา องค์กร ฯลฯ ที่เกี่ยวข้อง
๖. ดำเนินการตามแผนงาน โครงการ
๗. สรุป / ประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ
๘. รายงานผลการดำเนินงาน ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากที่คณะสงฆ์นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และแนวทางพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ^{๕๗} โดยการทำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์มีการดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนใช้หลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของรัชกาลที่ ๙ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน มีวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่ามีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง รักความสงบ มีความสามัคคีในหมู่คณะเคารพผู้นำและบรรพบุรุษ มีการรักษาศีล ๕ อุโบสถศีลในวันพระและวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น^{๕๘}

๖. การนำหลักพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหาร

การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ นำหลักการในพระพุทธศาสนาแสดงให้เห็นแนวคิดที่มาของศีลกับการอยู่ร่วมกันในสังคมทำให้เกิดความสงบสุขของสังคมชุมชนและเป็นการพัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งศีล ๕ เป็นหนทางแห่งการเกิดสันติภาพและสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีตามหลักของศาสตร์สมัยใหม่เกี่ยวกับการสร้างสันติภาพ^{๕๙} เมื่อเทียบในสมัยพุทธกาลใช้วิธีการแบบพระพุทธเจ้า ส่งสาวกไปประกาศพระศาสนา คือ แยกกันทำงาน เผยแผ่อุดมการณ์หลักการทางพระพุทธศาสนาแก่ศาสนิกชนที่ ไม่เข้าใจหลักธรรม ศีลธรรมแนวทางการปฏิบัติ ที่ถูกต้อง ให้เข้าใจได้ถูกต้อง ปฏิบัติได้ถูกต้อง^{๖๐} รวมทั้งคู่มือการดำเนินงาน จัดเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่ง เพราะมีรายละเอียดขั้นตอนปฏิบัติ และกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจตรงกัน และปรับทิศทางการดำเนินงาน ไปในแนวทางเดียวกัน^{๖๑}

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาวชิเรียร (ปัญญาวชิโร ชมภู), เจ้าคณะอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระครูโกศลธรรมวิจิตร ธรรมวิจาโร, เจ้าคณะอำเภอสันทราย/เจ้าอาวาส วัดข้าวพั่นหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระครูกันตศีลานุยุต, เจ้าคณะอำเภอยางนา จังหวัดเชียงใหม่, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระครูสถิตธรรมภาณีรักษ์, รักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๖๑} สัมภาษณ์ นายบุญเลิศ โปธิตา กรรมการวัดป่าตึง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๑.

ส่วนในการดำเนินการโครงการดังกล่าว ได้ใช้หลักการและเหตุผล ตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ของมหาเถรสมาคมที่ได้ทำแผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา โดยนำทฤษฎีของ เจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าจารย์ อดีตผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ที่มีแนวคิดเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบ สันติสุข^{๖๒} มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน มาช่วยในการดำเนินการ^{๖๓}

ปัจจุบันการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีวิธีการประชุมวางแผนการขับเคลื่อนโดยใช้หลัก PDCA ของ เดมมิ่ง มาใช้ในการดำเนินงาน และให้หน่วยงานราชการ สถานศึกษา ใกล้เคียงแต่ละวัดแต่ละชุมชนมาช่วยดำเนินงาน และกำหนดให้เป็นนโยบาย ช่วยกันขับเคลื่อน มีการวางแผนดำเนินงานเป็นระบบ รวมถึงหลักการดำเนินงานนั้นใช้หลักการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลทั้ง ๘ ข้อ โดยเน้นข้อที่ ๑ คือ ศีลธรรมและวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในแต่ละตำบลนั้นเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ที่ดำเนินโครงการอยู่ก่อนแล้ว ดังนั้นเมื่อมีการดำเนินโครงการฯ จึงสามารถทำให้การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของอำเภอขับเคลื่อนไปได้โดยไม่จำเป็นต้องนำหลักการอื่นมาปรับใช้^{๖๔}

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีอยู่หลายหน่วยงานต้องประสานในการปฏิบัติแบบบูรณาการเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน สำคัญต้องอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมีหลักการว่า จะให้ประชาชนในพื้นที่มีการปฏิบัติตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อย่างทั่วถึงโดยมีวิธีการดำเนินการโดยระดมสรรพกำลังทั้งฝ่ายคณะสงฆ์และหน่วยงานราชการในพื้นที่ได้ร่วมกันลงพื้นที่เพื่อสร้างความเข้าใจ ถึงความสำคัญและประโยชน์ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยใช้ทฤษฎีของพระพุทธเจ้าในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเป็นบุคคล กลุ่มคน และชุมชน

ส่วนที่ ๒. กระบวนการของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

ในส่วนของกระบวนการของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการตามแนวคิดของการมีส่วนร่วมของทุกภาคประชาชนในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้มีประสิทธิภาพของครอบครัวเป็นอย่างดี^{๖๕} โดยการมีกลไกขององค์ประกอบ ๔ ส. ประกอบไปด้วย^{๖๖}

^{๖๒} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรวิภาต, เจ้าคณะอำเภอมกน้อย จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๖๓} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตตานุรักษ์, เจ้าคณะอำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๖๔} สัมภาษณ์ พระครูอินทญาณรังษี, เจ้าคณะอำเภอมกน้อย จังหวัดเชียงใหม่, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๖๕} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรวิภาต, เจ้าคณะอำเภอมกน้อย จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตธรรมสาร, เจ้าคณะอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๑.

ส ๑ ใส่ใจของผู้นำ

ส ๒ สร้างการมีส่วนร่วมและสืบหาสาเหตุ

ส ๓ สันติสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีคิดต่าง และ

ส ๔ สืบสานแผนงานอย่างต่อเนื่อง คือลงมือทำตามเป้าหมายจนให้เกิดผลชัดเจน
โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส ๑ ใส่ใจของผู้นำ

การสร้างแนวคิดหลักของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ คณะสงฆ์คือกลไกสำคัญในการเป็นผู้นำการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการ ตั้งแต่ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือมหาเถรสมาคม เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับ ตลอดจนพระภิกษุสามเณรทุกรูป โดยแนวคิดหลักในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นั้น ต้องมีความเข้มแข็งของผู้นำในการสร้างความสามัคคีภายในชุมชน สร้างข้อตกลง กติกาชุมชนที่เข้มแข็ง โดยอาศัยวิถีชาวบ้านที่เอื้อเพื่อพึ่งพาอาศัยกัน ขยายผลการดำเนินงานต่อยอดจากภารกิจของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ที่เรียกว่าหน่วย อ.ป.ต. ซึ่งเป็นภารกิจที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติดำเนินการร่วมกับคณะสงฆ์^{๖๗} ในการร่วมมือกันสร้างเชียงใหม่และชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็งบนฐานศาสนธรรม มีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดชีวิต มุ่งเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีทักษะชีวิต มีทักษะการทำงาน มีสัมมาอาชีพที่สามารถพึ่งตนเองได้^{๖๘}

ส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้มีความยั่งยืน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน บูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง^{๖๙} เพื่อร่วมดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จะเป็นแนวคิดที่เป็นตัวขับเคลื่อนให้โครงการดำเนินการได้เป็นอย่างดี

โดยองค์กรของคณะสงฆ์ คือ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ต้องมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมขับเคลื่อนโครงการฯ หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ระยะยาว^{๗๐}

ส ๒ สร้างการมีส่วนร่วมและสืบหาสาเหตุ

หลักปฏิบัติเกี่ยวกับการสร้างความปรองดองสมานฉันท์เชิงพุทธมาใช้ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ผ่านมิติทางด้านหลักความถูกต้อง หลักความเหมาะสม หลักความบริสุทธิ์ หลักความยุติธรรม หลักพรหมวิหารธรรม และหลักความเสียสละ มุ่งประเด็นการสร้างคุณภาพในการครองศีล มีใช้เน้นประมาณในการสร้างภาพ^{๗๑} รวมทั้งนำแนวคิดอิทธิบาท ๔^{๗๒} มาเป็นเป้าหมายคือ สร้างฉันทะ

^{๖๗} สัมภาษณ์ พระราชชินนี (นิมิต สิขรสุนโณ), เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่ วัดสวนดอก พระอารามหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๘ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๖๘} สัมภาษณ์ พระครูสาทรกิจโกศล, เจ้าคณะอำเภอสาร์ภี/เจ้าอาวาสวัดสารภี ตำบลสารภี จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๖๙} สัมภาษณ์ พระครูวิมลญาณประยุต, เจ้าคณะอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๐} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตตานุรักษ์, เจ้าคณะอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๑} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตธรรมสาร, เจ้าคณะอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๒} สัมภาษณ์ พระครูสังวรสิทธิโชติ, รองเจ้าคณะอำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

ให้เกิดขึ้นร่วมกัน มุ่งมั่นตั้งใจให้ความร่วมมือกับคณะสงฆ์ เน้นงานการขับเคลื่อนเป็นหลัก ตรีตรอง แก้ปัญหาาร่วมกัน ร่วมกันประกาศนโยบายหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข ของจังหวัดลพบุรี ในที่ประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าส่วนราชการของตำบล และกำหนดเป็นนโยบายของตำบล^{๗๓}

โดยมีวิธีการจัดการกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ด้วยหลักการดังนี้

๑. หลักความถูกต้อง กล่าวคือ ผู้นำหรือผู้ปกครอง/ผู้บริหารหมู่คณะทุกระดับ พึงปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามหลัก “ธรรม” และเว้นขาดจากการปฏิบัติ “อธรรม” ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

๒. หลักความเหมาะสม รู้จักยืดหยุ่น ผ่อนหนัก ผ่อนเบา โดยไม่เสียหลักการ โดยอาศัยหลักสัปปริสธรรม ๗ คือ ความเป็นผู้รู้จักพิจารณาเหตุ สังเกตผล ความเป็นผู้รู้จักบุคคล รู้จักฐานะ ของตน รู้จักประชุมชน รู้จักกาลเวลาที่เหมาะสม และรู้จักประมาณในการบริโภค ใช้สอยทรัพย์ ตลอดจนทั้งงบประมาณของแผ่นดินให้ได้ประโยชน์คุ้มค่า ไม่สูญเปล่า ฯลฯ เป็นต้น

๓. หลักความบริสุทธิ์ ภาย วาจา ใจ ด้วยธรรมปฏิบัติดังกล่าว และ/หรือ การบริหาร กิจการ ตลอดจนทั้งการบริหารราชการแผ่นดิน ด้วยจิตใจซื่อ มือสะอาด โปร่งใส ตรวจสอบได้

๔. หลักความยุติธรรม กล่าวคือ ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเที่ยงธรรม ตามหลักนิติรัฐ นิติธรรม ชื่อว่า “ยุติธรรม” ให้เสมอหน้ากัน ไม่เลือกปฏิบัติด้วยความลำเอียง หรือ อคติ ๔

๕. หลักพรหมวิหารธรรม (คุณธรรมเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่) คือ ปฏิบัติต่อกันด้วยเมตตา พรหมวิหาร ปราบปรามที่จะทำให้ผู้อื่นเป็นสุข กรุณาพรหมวิหาร ปราบปรามที่จะทำให้ผู้ที่มีทุกข์ให้พ้นทุกข์ มุทิตาพรหมวิหาร พลอยยินดีที่ผู้อื่นได้ดีมีสุข ไม่อิจฉาริษยา กัน และอุเบกขาพรหมวิหาร มีใจมัธยัสถ์ เป็นกลางวางเฉย เมื่อผู้อื่นถึงซึ่งความทุกข์หรือความวิบัติ อันเราช่วยอะไรไม่ได้ และไม่ดูถูกเหยียด ขำเค็ม

๖. หลักความเสียสละ ผู้นำคน หรือนักปกครอง/นักบริหาร เป็นผู้มีอำนาจเหนือผู้อื่น พึงลดมานะ ละทิฐิ ด้วยความเสียสละความสุขส่วนตน และสละความเห็นแก่ตัว เพื่อประโยชน์สุข ของหมู่คณะ และ/หรือ เพื่อประเทศชาติและประชาชนโดยรวม^{๗๔} แนวคิดคือ เลือกรับหนึ่งหมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านนำร่องหรือทำเป็นตัวอย่างก่อน ในขณะที่แนวการปฏิบัติคือ เมื่อมีงานทุกอย่างในหมู่บ้าน จะไม่มีการนำสุราเข้ามาในงาน และผู้ที่ดื่มสุรามาจากที่อื่นมา จะไม่ให้เข้ามาร่วมงาน ทุกงานจะต้องมีการประชาสัมพันธ์อยู่เสมอ^{๗๕} ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีจิตศรัทธา ด้านงบประมาณ และดำเนินการจัดกิจกรรมรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้าน ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล หรือกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน^{๗๖}

^{๗๓} สัมภาษณ์ นางพรรณิ บุญประเสริฐ, นายกพุทธสมาคมจังหวัดเชียงใหม่, ๑๗ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๔} สัมภาษณ์ พระครูโกศลธรรมวิจิตร ธมฺมวิจาโร, เจ้าคณะอำเภอสันทราย/เจ้าอาวาส วัดข้าวพั่นหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๕} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาวชิเรียร (ปญฺญาวชิโร ชมฺภู), เจ้าคณะอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๖} สัมภาษณ์ ดร.พญ.วรลักษณ์ สัจจาตุระ ผู้ช่วยคณบดี คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๑๕ กันยายน ๒๕๖๑.

ส ๓ สันติสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีคิดต่าง

แนวคิดหลักการบูรณาการโดยการนำแนวคิดทฤษฎี ตามหลัก ศีล๕, สาราณียธรรม ๖ เพื่อให้เกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕^{๗๑} ด้วยการที่ ชุมชน/หน่วยงาน/วัดมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น คณะสงฆ์ ภาคประชาชน ข้าราชการ ท้องถิ่น และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยร่วมคิดร่วมทำ ให้ คำแนะนำต่างๆในช่วงระยะ เวลาเข้าพรรษาที่โยมมาถือศีลกันที่วัด มีการร่วมทำกิจกรรมทางศาสนา มีการแลกเปลี่ยนความคิดในเรื่อง ของศีล ๕ ในความเข้าใจของเยาวชนในปัจจุบัน เพราะเขาเป็นเจ้าของ พื้นที่ เขาจะทราบถึงการเปลี่ยนแปลง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ต้องสร้างให้เกิดขึ้นในระดับบุคคล ก่อนแล้วจึงจะส่งผลต่อในระดับครอบครัว และชุมชน^{๗๒} โดยมีแนวคิดตามหลักอภิธานียธรรม ของพระพุทธองค์ เพื่อหาวิธีการดำเนินงาน และการแก้ไข^{๗๓} มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยนำคณะธรรมะสู่ บ้าน ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เช่น คณะสงฆ์อำเภอแม่เมาะ ได้จัดกิจกรรมโครงการ ธรรมสัญจรประจำปี ๒๕๖๑ ในช่วงพรรษา โดยนำโครงการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชากรร่วมใจ เข้าร่วมในกิจกรรม ทำให้การมีส่วนร่วมของทาง หมู่บ้าน วัด โรงเรียนและส่วนราชการ หรือการขับเคลื่อน พลังบวร ทำให้การดำเนินการของอำเภอแม่เมาะเป็นไปในทิศทางที่ดี^{๗๔}

ในขณะเดียวกันการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านให้ความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมทั้งภาคฝ่ายปกครอง องค์กร และชุมชนในการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้ได้รับอานิสงส์ในทางปฏิบัติต่อชุมชนนั้น ๆ^{๗๕} ตามหลัก ศีล๕ และกุศล กรรมบถ ๑๐ เพื่อให้เกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕ การ อยู่ร่วมกันสันติสุขปราศจาก การเบียดเบียนกัน ก็อาศัยการรักษาศีล ๕ ของชาวโลก ถ้ามีศีล ๕ เป็น พื้นฐานแล้วก็จะทำให้มนุษยโลกมีความสุข ดังคำที่ว่า ศีลธรรมไม่กลับมา โลกาก็จะวินาศ จะเกิดความ เดือดร้อน ตัวขับเคลื่อนให้โครงการดำเนินการได้เป็นอย่างดีนั้นต้องอาศัยทุกภาคส่วน ทั้งบ้านวัด ราชการ โรงเรียน โดยให้พระภิกษุเป็นผู้ประสานและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง^{๗๖} โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

^{๗๑} สัมภาษณ์ พระครูวิธานธรรมโสภณ (คำอ้าย สิริธมโม), เจ้าคณะอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๒} สัมภาษณ์ พระครูกันตศีลานุยุต, เจ้าคณะอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๓} สัมภาษณ์ พระครูสถิตธรรมภาสิรักษ์, รักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๔} สัมภาษณ์ พระครูวิธานธรรมโสภณ (คำอ้าย สิริธมโม), เจ้าคณะอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๕} สัมภาษณ์ พระครูอาทรวิสุทธิคุณ, เจ้าคณะอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่, ๗ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๖} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรขันติรัตน์, เจ้าคณะอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

๑) การบูรณาการร่วมกับหน่วยอบรมประจำตำบล (อปต.) ที่ปฏิบัติในเชิงประจักษ์และเข้าถึงสู่ชุมชนระดับล่าง การมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งบ้านวัดโรงเรียน (บ-ว-ร) ให้เหมาะสมกับบริบทแต่ละพื้นที่โดยมีเจ้าคณะอำเภอเป็นที่ปรึกษาฝ่ายสงฆ์ และมีนายอำเภอเป็นที่ปรึกษาฝ่ายฆราวาส ประกอบทางฝ่ายปกครองมีการรณรงค์เรื่องจิตอาสาประชารัฐ โดยชุมชนทุกระดับมีส่วนร่วมและเป็นคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการรักษาศีล ๕ เกิดสำนึกรักชุมชนตนเอง มีการเยี่ยมเยียนติดตามผล ชื่นชมโดยมอบรางวัล สร้างขวัญและกำลังใจที่กระทำอยู่ เช่น มอบโล่รางวัล ใบประกาศเกียรติคุณสู่ระดับชุมชน

๒) พระสังฆพัฒนาเชียงใหม่ร่วมกับ ส.ส.ส.ได้ขับเคลื่อนอำเภอรักษาศีล ๕ โดยแบ่งการทำงานเป็น ๓ โซน มีการติดตามและนำเสนอของแต่เจ้าอาวาส และระดับโซน มีนวัตกรรม เครื่องมือสื่อสาร และทีมที่ปรึกษา ที่มาเรียนรู้และถอดบทเรียน ให้คำแนะนำต่อชุมชนระดับล่างได้จริง ละนำมาใช้ประเมินผลความสำเร็จของชุมชนตนเองสู่ระดับอำเภอรักษาศีล ๕ ต้นแบบของละโซน^{๘๓} แนวคิดหลักในการขับเคลื่อนคือ การเน้นการให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความมีศีล มีสุข มีความประดอง และ สมานฉันท์ ทั้งนี้ในการดำเนินงานนั้นใช้หลักของ อปต. ๘ ข้อ โดยมีตัวชี้วัดจากการดำเนินงานว่าประชาชนในพื้นที่นั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ว่า มีศีล มีสุข ประดองและสมานฉันท์ หรือไม่^{๘๔} เป็นหลักในการทำงานให้การขับเคลื่อนประสบความสำเร็จ อาศัยหลักอริยสัจ ๔ มาเป็นหลักคิดวิเคราะห์หาเหตุผลในการดำเนินงาน^{๘๕}

มากไปกว่านั้นยังมีกิจกรรมต่างๆ ที่เห็นได้ชัดเจนเป็นรูปธรรม คือ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) เป็นหน่วยงานที่เข้าถึงประชาชนได้มากที่สุดและสามารถบูรณาการในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้เป็นอย่างดี^{๘๖} มีความพร้อมในการดำเนินงาน โดยเฉพาะหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) เป็นศูนย์ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้อย่างดีของคณะสงฆ์^{๘๗} ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน จัดทำกิจกรรม/ โครงการรองรับ และแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข โดยมีผู้ใหญ่บ้าน/ประธานชุมชน เป็นประธาน และมีผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เป็นกรรมการ ตามรูปแบบที่จังหวัดกำหนด^{๘๘} เพื่อให้เกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕^{๘๙} มีแนวคิดโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ร่วมกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล(อ.ป.ต) ให้มีการขับเคลื่อนโครงการฯ ไปด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ^{๙๐} โดยการ

^{๘๓} สัมภาษณ์ พระครูสุทธินาถรังษี, เจ้าคณะอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่, ๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๘๔} สัมภาษณ์ พระครูอินทญาณรังษี, เจ้าคณะอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๘๕} สัมภาษณ์ พระครูสังวรสิทธิโชติ, รองเจ้าคณะอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๘๖} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตธรรมสาร, เจ้าคณะอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๘๗} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรวิภาต, เจ้าคณะอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๘๘} สัมภาษณ์ นางศรีพร วัฒนพูน, ชุมชนวัดหมื่นเงินกอง อ.เมืองเชียงใหม่, ๘ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๘๙} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรวิภาต, เจ้าคณะอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๙๐} สัมภาษณ์ พระครูมงคลวิสิฐ, เจ้าคณะอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

๑. พัฒนาชีวิตตามแบบวิถีพุทธ ยึดเอาวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นหลัก
๒. การพัฒนาชีวิตตามหลักศีล ๕
๓. ร่วมมือกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล^{๙๑}

ส ๔ สืบสานแผนงานอย่างต่อเนื่อง

การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยแนวทางการลงมือทำตามเป้าหมายจนให้เกิดผลชัดเจน ประกอบด้วยหลักสำคัญ ๓ ประการ^{๙๒} ที่อาศัยเครือข่ายบวร คือ

(๑) ชุมชนมีการร่วมการแสดงความคิดเห็น ร่วมกันวางแผน นำไปสู่การปฏิบัติและติดตามผล เพื่อสร้างรากฐานของหมู่บ้าน คือ “ความซื่อสัตย์สุจริต” ฉะนั้น ความซื่อสัตย์สุจริตจึงอุปมาเหมือนกับ “เสาเข็ม” เพราะเสาเข็มที่ตัวยึดมิให้บ้านทรุดพังลง หรือโอนเอนตามแรงลม หรือสิ่งยั่วยุที่เข้ามาระตุ้นจิตใจให้หลงใหล จนทำให้ละโมภโลภมาก

(๒) แหล่งศรัทธาการทำให้เกิดมีส่วนร่วมในกิจกรรมในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในการสร้างเสา ๔ ต้น คือ เสากายสะอาด เสาพฤติกรรมสะอาด เสาจิตใจสะอาด และเสาปัญญาสะอาด ที่ผุดขึ้นบนเสาเข็มคือความซื่อสัตย์สุจริต ความเจริญงอกงาม และแข็งแกร่งของเสาเข็มย่อมส่งผลต่อเข็มแข็งของเสาแต่ละต้นด้วยเช่นกัน ฉะนั้น ความสะอาดของเสาจะเกิดขึ้นไม่ได้หากรากฐานแห่งความซื่อสัตย์สุจริตไม่เข็มแข็งเพียงพอ

(๓) หลักค้ำ คือ สัญลักษณ์ของ “บวร” อันได้แก่บ้าน หมู่บ้านในพื้นที่ ประชาชนในหมู่บ้าน ในพื้นที่ วัดใช้เป็นสถานที่ทำกิจกรรม พระสงฆ์ สามเณร จะต้องให้ความร่วมมือ เป็นหลักใน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ วัดทุกวัด พระสงฆ์ทุกรูป ในพื้นที่และ

โรงเรียน ส่วนราชการ- ทุกภาคส่วนในพื้นที่ หน่วยงานทางสังคมซึ่งเป็นสถานบันการศึกษาของชุมชน^{๙๓} ที่จะทำหน้าที่มุ่งบังเพื่อบังให้มีให้ฝน ลมและแดดฝนจนเจ้าของบ้านอยู่ในบ้านมิได้ ฉะนั้น การทำหน้าที่ร่วมกันระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนอย่างสอดคล้องประสาน จะทำให้คนอยู่อาศัย และตัวบ้านมีความคงทนมากยิ่งขึ้น โดยมีราชการเป็นหน่วยงานนำที่จะทำให้เข้าถึงประชาชนมากยิ่งขึ้นอันเป็นองค์ประกอบในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ พลังของ “บวร” โดยใช้พลัง บวร เป็นตัวจักรในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ผนึกประสานใช้พลังในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

ในทำนองเดียวกันองค์ประกอบที่เป็นตัวขับเคลื่อนให้โครงการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ดำเนินการได้เป็นอย่างดี ได้แก่ วัด ส่วนราชการ สถานศึกษา ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมู่บ้าน องค์กร ภาคเอกชน^{๙๔} เป็นองค์ประกอบของของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยมีแนวทางการดำเนินงานและ การติดตามประเมินผล ประกอบด้วยหลักการและเหตุผล

^{๙๑} สัมภาษณ์ พระครูวินิจจุสฎาจารย์ (สุภาจาโร), เจ้าคณะอำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๙๒} สัมภาษณ์ พระครูโกศลธรรมวิจิตร ธมมวิจาโร, เจ้าคณะอำเภอสันทราย/เจ้าอาวาส วัดข้าวพั่นหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๙๓} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตธรรมสาร, เจ้าคณะอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๙๔} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรวิภาต, เจ้าคณะอำเภอมกน้อย จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน เป้าหมายโครงการ สถานที่ดำเนินการ ระยะเวลาดำเนินการ งบประมาณ หน่วยงาน/บุคคลที่รับผิดชอบ การรายงานผล เกณฑ์การประเมิน

โดยที่คณะสงฆ์เป็นแกนหลักสำคัญในการนำพาให้การขับเคลื่อนโครงการฯโดยสังฆานมอบหมายเป็นระดับชั้นปกครอง จนถึงระดับเจ้าอาวาสในแต่ละวัดเป็นผู้เข้าถึงชุมชน^{๙๕} กล่าวคือ องค์ประกอบที่เป็นตัวขับเคลื่อนให้โครงการดำเนินการได้เป็นอย่างดีก็คือ ความร่วมมือ^{๙๖} จาก

๑. คณะสงฆ์ อันได้แก่บุคคล คือ เจ้าคณะอำเภอเป็นประธานฝ่ายบรรพชิต นายอำเภอเป็นประธานฝ่ายฆราวาสในระดับอำเภอ เจ้าคณะตำบลทุกตำบลเป็นประธานฝ่ายบรรพชิต นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลทุกตำบลหรือกำนันเป็นประธานฝ่ายฆราวาสในระดับตำบล เจ้าอาวาสทุกวัดเป็นประธานฝ่ายบรรพชิต ผู้ใหญ่เป็นประธานฝ่ายฆราวาส^{๙๗} ระดับหมู่บ้าน และร่วมกับพระภิกษุ สามเณร มัคทายก ชุมชนทุกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มพ่อบ้านแม่บ้าน กลุ่มหนุ่มสาว ต้องแชร์ความคิดแนวคิดของแต่ละคนออกมา^{๙๘} นำไปสู่การปฏิบัติและติดตามเจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับ ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรทุกรูป โดยส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรและทรัพยากรที่จำเป็นในการขับเคลื่อนงาน ประสาน อำเภอ ความสะดวกในการเข้าสถานที่ของวัด เป็นต้น

๒. หน่วยงานราชการ โดยร่วมเป็นคณะกรรมการ ส่งเสริมสนับสนุนกำลังคน เจ้าหน้าที่ บุคลากร และช่วยรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เชิญชวนข้าราชการในสังกัดเข้าร่วมเป็นสมาชิกครอบครัวศีล ๕ ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญในภาคประชาชน โดยเฉพาะผู้นำในหน่วยงานราชการที่จะช่วยขับเคลื่อนโครงการได้ดี ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นองค์กรที่กำกับดูแลความทุกข์สุขพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งรวมไปถึงผู้นำท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มต่างๆ ในชุมชนมีบทบาทสำคัญในชุมชนที่จะขับเคลื่อนโครงการไปได้ดี^{๙๙} ร่วมกับวัดและบ้าน^{๑๐๐}

๓. สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ โดยขับเคลื่อนดำเนินการในภาพรวมของจังหวัดเชียงใหม่ เช่น เผยแพร่ข่าวสารโครงการกิจกรรมสู่สาธารณชน อาทิ จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลโครงการทางเว็บไซต์ของจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ และเครือข่ายต่าง ๆ

๔. สถานศึกษา โดยร่วมสนับสนุนการจัดทำข้อมูลสารสนเทศและฐานข้อมูลให้กับหมู่บ้าน ชุมชนหรือหน่วยงานที่ร่วมดำเนินงานโครงการที่ประสานขอความร่วมมือ

^{๙๕} สัมภาษณ์ พระครูสังวรสิทธิโชติ , รองเจ้าคณะอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๙๖} สัมภาษณ์ พระราชธัมม (นิมิต สิริสุวณฺโณ), เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่ วัดสวนดอก พระอารามหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๘ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๙๗} สัมภาษณ์ พระครูโกศลธรรมวิชัย ธมฺมวิจาโร, เจ้าคณะอำเภอสันทราย/เจ้าอาวาส วัดข้าวเว่นหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๙๘} สัมภาษณ์ นางศรีพร วัฒนพูน, ชุมชนวัดหมื่นเงินกอง อ.เมืองเชียงใหม่, ๘ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๙๙} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตตานุรักษ์, เจ้าคณะอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ พระครูสถิตธรรมาภิกข, รักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

๕. เอกชน โดยร่วมเป็นคณะกรรมการโครงการตามที่ได้รับการประสานจากจังหวัด อำเภอ ตำบล หรือหมู่บ้าน ทั้งร่วมเป็นเจ้าของในการจัดโครงการกิจกรรมและอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

๖. หมู่บ้านหรือชุมชน โดย ประสานงานกับวัดเชิญชวนคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม ร่วมกันในการรณรงค์ให้ประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่มาปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา ถ้อยคำ ๕ เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ยึดหลัก “บวร” คือ บ้าน วัด และราชการร่วมแรงร่วมใจนำพาสังคมให้เกิดความสงบสุข ร่มเย็น ประชาชนมีสุขภาพชีวิตที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน^{๑๐๑} โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการปฏิบัติแบบบูรณาการ ทั้งด้านปริมาณและด้านคุณภาพ^{๑๐๒} องค์ประกอบในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อย่างดีที่สุด คือ องค์การคณะสงฆ์ในพื้นที่ร่วมมือกันขับเคลื่อนตามนโยบาย^{๑๐๓} เป็นองค์ประกอบของโดยมีแนวทางการดำเนินงานและ การติดตามประเมินผล ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน เป้าหมายโครงการ สถานที่ดำเนินการ ระยะเวลาดำเนินการ งบประมาณ หน่วยงาน/บุคคลที่รับผิดชอบ การรายงานผล เกณฑ์การประเมิน โดยที่องค์ประกอบของการขับเคลื่อนต้องประกอบด้วย บ้าน วัด โรงเรียน อันเป็นหน่วยทางสังคมที่มีความสำคัญทั้งหมด วัด มีบ้านและโรงเรียนให้การอุปถัมภ์ คำบูชา ทำนุบำรุงพระศาสนา บ้านก็มี วัดคอยให้สติ เตือนใจ รวมทั้งจิตวิทยญาณและมีโรงเรียนคอยสนับสนุนกิจกรรมในชุมชน โรงเรียนมีวัด ที่ให้การสนับสนุน อบรมสั่งสอนในศีลธรรม และมีบ้านที่คอยให้การสนับสนุน ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษา โดยอาจเป็นครูภูมิปัญญา ให้ความรู้ในเรื่องที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้นๆ และกรรมการ สถานศึกษาก็มีพระ มีผู้นำชุมชน เป็นส่วนหนึ่งในการบริหารงานในโรงเรียน ในการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน^{๑๐๔} เพื่อที่พุทธศาสนิกชนชาวบ้านที่รับหลักธรรมทางศาสนาปฏิบัติตาม ผลการปฏิบัติความร่มเย็นเป็นสุขก็เกิดแก่ ทั้งองค์ประกอบที่สำคัญในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดำเนินการได้เป็นอย่างดี ต้องประกอบด้วย ๑. คณะสงฆ์ โดยหน่วย อ.ป.ต. ซึ่งเป็นหน่วยงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การขับเคลื่อนให้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดำเนินการได้เป็นอย่างดีนั้น ต้ององค์ประกอบที่สำคัญก็คือตัวบุคคลในชุมชนเห็นความสำคัญในการขับเคลื่อน โดยเน้นที่สถาบันครอบครัว แล้วสู่หมู่บ้าน สู่ตำบล อำเภอ จังหวัด เป็นลำดับ และให้การสนับสนุนยกย่องคนดีมีศีลธรรม และปกป้องคนดีที่จะถูกรังแก จากคนไม่ดี และสร้างค่านิยมที่ดีเป็นสำคัญ ถ้าสังคมในระดับใดก็ตามสนับสนุนยกย่องคนดีมี

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ นายบุญเลิศ โปธิตา กรรมการวัดป่าตึง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ พระครูสุทธาทิโกศล, เจ้าคณะอำเภอสารภี/เจ้าอาวาสวัดสารภี ตำบลสารภี จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาวชิเรศ (ปณฺญาวชิโร ชมภู), เจ้าคณะอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ พระครูกันตศีลานุยุต, เจ้าคณะอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

ศีลธรรม การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ก็จะสามารถสำเร็จที่ตั้งไว้อย่างยั่งยืนต่อไป^{๑๐๕} โดยบูรณาการร่วมขับเคลื่อนกับหน่วยอบรมประจำตำบล ที่ทำงานอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่องมาโดยตลอด ดังนี้

๑) คณะกรรมการแต่ละอำเภอมีความพร้อมในการดำเนินงาน โดยเฉพาะหน่วยอบรมประชาชน ประจำตำบล (อปท.) เป็นศูนย์ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕^{๑๐๖}

๒) มีความชัดเจนวัตถุประสงค์ของโครงการและการลงข้อตกลงระดับจังหวัดสู่ระดับอำเภอ

๓) มีทีมงานระดับชุมชนที่เข้มแข็งอยู่ทุกระดับโดยมีองค์ประกอบในการขับเคลื่อนให้โครงการดำเนินการไปได้ภายในอำเภอนั้น แบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ ระดับอำเภอ ระดับตำบล ระดับหมู่บ้าน โดยในแต่ละระดับนั้นแบ่งเป็นฝ่ายบรรพชิต และคฤหัสถ์ โดยแต่ละฝ่ายจะมีประธานและคณะกรรมการในการรับผิดชอบและขับเคลื่อนโครงการ^{๑๐๗} วัด ส่วนราชการ สถานศึกษา ชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น หมู่บ้าน องค์กรภาคเอกชน^{๑๐๘} โดยมีแนวทางการดำเนินงานและ การติดตามประเมินผล ประกอบด้วยหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน เป้าหมายโครงการ สถานที่ดำเนินการ ระยะเวลาดำเนินการ งบประมาณ หน่วยงาน/บุคคลที่รับผิดชอบ การรายงานผล เกณฑ์การประเมินแผนการดำเนินงานตามหาหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินงาน เป้าหมายโครงการ ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน ระยะเวลาดำเนินงาน งบประมาณ หน่วยงานโดยรับผิดชอบ รายงานผลการปฏิบัติงาน^{๑๐๙}

ในทำนองเดียวกันองค์ประกอบที่สำคัญในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดำเนินการได้เป็นอย่างดี ต้องประกอบด้วย^{๑๑๐}

๑. คณะสงฆ์ โดยหน่วย อ.ป.ต. ซึ่งเป็นหน่วยงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๒. ส่วนราชการ มีบทบาทสำคัญในภาคประชาชน โดยเฉพาะผู้นำในหน่วยงานราชการที่จะช่วยขับเคลื่อนโครงการได้ดี

๓. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นองค์กรที่กำกับดูแลความทุกข์สุข พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นส่วนหนึ่งที่จะขับเคลื่อนโครงการได้เป็นอย่างดี

๔. ผู้นำท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มต่างๆ ในชุมชน มีบทบาทสำคัญในชุมชนที่จะขับเคลื่อนโครงการไปได้ดี

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรจันทิรต์, เจ้าคณะอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ พระครูสุทธินิธยานรังษี, เจ้าคณะอำเภอแม่จวน จังหวัดเชียงใหม่, ๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ พระครูอินทญาณรังษี, เจ้าคณะอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ พระครูสังวรสิทธิโชติ, รองเจ้าคณะอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ พระครูมงคลวิสิฐ, เจ้าคณะอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ พระครูวิมลญาณประยุต, เจ้าคณะอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

ประกอบด้วย วัด คณะสงฆ์ ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มต่างๆ ในชุมชน สถานศึกษา ร่วมทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕^{๑๑๑} องค์กรประกอบอันเป็นแกนที่หมุนไปด้วยกันคือ บ้าน วัด โรงเรียน คือ ใช้ศีล ๕ ในการสร้างคุณธรรม และส่งเสริมสัมมาชีพแก่ชุมชนและโรงเรียน ผ่านทาง อบต.^{๑๑๒} ซึ่งตัวบุคคลที่จะต้องขับเคลื่อนโครงการ ทั้งหน่วยงานของรัฐ วัด ชุมชน อยู่ในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับประเทศ และให้เป็นนโยบายของชาติที่ทุกคนจะต้องช่วยกันดำเนินงานช่วยการขับเคลื่อนให้เป็นไปอย่างมีระบบแบบแผน

โดยมีโครงสร้างการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้แก่พระมหาเถระเป็นที่ปรึกษา และพระสังฆาธิการชั้นปกครอง เจ้าคณะจังหวัด / รองเจ้าคณะจังหวัดมีความมุ่งมั่นสนองนโยบายของโครงการฯ เพื่อดำเนินการและขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม^{๑๑๓} โดยวัด ส่วนราชการ สถานศึกษา ชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น หมู่บ้าน องค์กร ภาคเอกชน โดยมีแนวทางการดำเนินงานและ การติดตาม ประเมินผล ประกอบด้วยหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน เป้าหมายโครงการ สถานที่ดำเนินการ ระยะเวลาดำเนินการ งบประมาณ หน่วยงาน/บุคคลที่รับผิดชอบ การรายงานผล เกณฑ์การประเมิน^{๑๑๔} เพื่อการสร้างสุขแห่งประชาชนและสันติสุข ตามวัตถุประสงค์ของโครงการดำเนินการประชาสัมพันธ์ รณรงค์ เชิญชวน ให้ประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ สมัครเป็นสมาชิกครอบครัว หมู่บ้าน สถานศึกษา และหน่วยงานรักษาศีล ๕ ครอบคลุมทั้งจังหวัดเชียงใหม่ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ประกอบด้วย

๑. จัดกิจกรรมบูรณาการโครงการ โดยเน้นศีล ๕ และหลักธรรม ๘ หัวข้อ คือ

- ๑) ศีลธรรมและวัฒนธรรม
- ๒) สุขภาพอนามัย
- ๓) สัมมาชีพ
- ๔) สันติสุข
- ๕) ศึกษาสงเคราะห์
- ๖) สาธารณสงเคราะห์
- ๗) กตัญญูกตเวทิตาธรรม และ
- ๘) สามัคคีธรรม

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ พระครูวิมลญาณประยุต, เจ้าคณะอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาวชิริย (ปลัดญาณวิโร ชมภู), เจ้าคณะอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ พระครูสุทธินิธยานรังษี, เจ้าคณะอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่, ๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ พระราชธรรม (นิมิต สีขรสุนโณ), เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่ วัดสวนดอก พระอารามหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๘ กันยายน ๒๕๖๑.

๒. ออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมความภูมิใจให้แก่บุคคล สถาบัน สถานศึกษา และหน่วยงานที่เข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

๓. ประกาศยกย่องครอบครัว/หมู่บ้านรักษาศีล ๕ สถานศึกษารักษาศีล ๕ หน่วยงานรักษาศีล ๕ ฯลฯ

๔. ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาบุคลากรผู้ขับเคลื่อนโครงการฯ ให้มีความรู้ เพิ่มพูนทักษะ มีขวัญ กำลังใจ ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๕. ส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นให้เอื้อต่อการดำเนินโครงการฯ

๖. จัดตั้งองค์กรเครือข่ายอาสาสมัครปกป้องพระพุทธศาสนาในทุกหมู่บ้าน/ชุมชน

ทั้งนี้ ทั้งสองฝ่ายจะประสานความร่วมมือระหว่างกันและจะสนับสนุนการดำเนินงานตลอดจนติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นระยะต่อไป^{๑๑๕} เป็นองค์ประกอบของของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยมีแนวทางการดำเนินงานและการติดตาม ประเมินผลประกอบด้วยหลักการและเหตุผลวัตถุประสงค์วิธีการดำเนินงานยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน เป้าหมายโครงการ สถานที่ดำเนินการ ระยะเวลาดำเนินการ งบประมาณหน่วยงาน/บุคคลที่รับผิดชอบ การรายงานผลเกณฑ์การประเมิน^{๑๑๖} ที่ประกอบไปด้วย

๑. มีความพร้อมในการดำเนินงาน โดยเฉพาะหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) เป็นศูนย์ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕^{๑๑๗}

๒. การจัดโครงการธรรมสัญจร และขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อให้คณะสงฆ์ ได้มีหน้าที่ในการเป็นผู้นำในการเผยแผ่ ไปสู่ประชาชนและเยาวชน

๓. โครงการชุมชนคุณธรรมพลังบวร โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕^{๑๑๘}

รวมทั้งมีการจัดเวทีปฐมนิเทศโครงการ อำเภอรักษาศีล ๕ สร้างจิตอาสา พัฒนาเด็ก / เยาวชน ผู้ยากไร้ ในครั้งนี้ได้บูรณาการความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนงานหมู่บ้านตำบลรักษาศีล ๕ สู่เป้าหมายการพัฒนาเด็กและเยาวชนเชียงใหม่ ให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างเชียงใหม่และชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็งบนฐานศาสนาธรรม มีการเรียนรู้ที่หลากหลายตลอดชีวิต มุ่งเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีทักษะชีวิต มีทักษะการทำงาน มีสัมมาอาชีพที่สามารถพึ่งตนเองได้ และร่วมสืบสานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่สู่การเป็นเชียงใหม่มหานครแห่งสุขภาวะ โดยร่วมกับพระสังฆพัฒนา และทีมงาน สสส. นำ

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ พระครูสาทรกิจโกศล, เจ้าคณะอำเภอสารภี/เจ้าอาวาสวัดสารภี ตำบลสารภี จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ พระครูกัณตศีลานุยุต, เจ้าคณะอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ พระครูวิธานธรรมโสภณ (คำอ้าย สิริธมโม), เจ้าคณะอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ พระครูอาทรวิสุทธิคุณ, เจ้าคณะอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่, ๗ กันยายน ๒๕๖๑.

นวัตกรรมเครื่องมือสื่อสารร่วมสมัย มานำเสนอและกระบวนการติดตามโดยผู้ทรงคุณวุฒิ หลักหลายอาชีพ อาทิเช่น ปราชญ์ชาวบ้าน และ นักวิชาการอิสระที่ให้คำปรึกษา^{๑๑๙} องค์ประกอบในการขับเคลื่อนให้โครงการดำเนินการไปได้ภายในอำเภอนั้น แบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ ระดับอำเภอ ระดับตำบล ระดับหมู่บ้าน โดยในแต่ละระดับนั้นแบ่งเป็นฝ่ายบรรพชิต และคฤหัสถ์ โดยแต่ละฝ่ายจะมีประธานและคณะกรรมการในการรับผิดชอบและขับเคลื่อนโครงการ^{๑๒๐} โดยพิจารณาความสำเร็จจากตัวชี้วัดดังนี้

ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในระดับบุคคล

ตัวชี้วัดในระดับบุคคล ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานตามนโยบายคณะสงฆ์ที่ได้จัดทำร่วมกับหน่วยงานของรัฐ^{๑๒๑} เอนโยบายความร่วมมือมาใช้ คือ บ้านวัดโรงเรียน หน่วยงานราชการ พุทธศาสนิกชน มีความตระหนักเห็นความสำคัญของการรักษาศีล ๕ ตามรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมโดยเน้นการจัดกิจกรรมการพัฒนาตนตามหลักศีล ๕ ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยมีตัวชี้วัดมีดังนี้

(๑) เชิงปริมาณ

ได้แก่จำนวนผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาชนภายในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการรักษาศีล ๕ เพิ่มขึ้น ,จริยธรรมของประชาชนภายในพื้นที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด^{๑๒๒} ,ประชาชนในพื้นที่มีศีล มีสุข มีความปรองดองและสมานฉันท์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ , ประชาชนในเขตพื้นที่ มีความเข้าใจและเห็นประโยชน์ของการร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่ร่วมสมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ คิดเป็นจำนวน ๗๘ % ^{๑๒๓} จำนวนผู้เข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ครอบครัวอบอุ่น^{๑๒๔}

(๒) เชิงคุณภาพ

ได้แก่จำนวนสมาชิก / ชุมชน และสถาบันองค์กร ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นเนื่องในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ผลตอบรับออกมาดีหรือไม่ สมาชิกเป็น บุคคลต้นแบบ (บุคคลตัวอย่างในการรักษาศีล ๕) รวมทั้งปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น เพิ่มหรือน้อยลง ความเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของประชาชน ประกอบด้วย ทางจิตใจเน้นหลักคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจใฝ่ธรรมะ ใฝ่พัฒนา เห็นได้จากการมีส่วนร่วม^{๑๒๕}

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ พระครูสุทธินิธยานรังษี, เจ้าคณะอำเภอแม่จาง จังหวัดเชียงใหม่, ๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ พระครูอินทญาณรังษี, เจ้าคณะอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรขันติรัตน์, เจ้าคณะอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ พระครูอินทญาณรังษี, เจ้าคณะอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ พระครูมงคลวิสิฐ, เจ้าคณะอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตธรรมสาร, เจ้าคณะอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ พระราชวัชรมุณี (นิมิต สีขรสวณโณ), เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่ วัดสวนดอก พระอารามหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๘ กันยายน ๒๕๖๑.

ประชาชนได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนักรักเชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ประเทศชาติเกิดความสงบสุขร่มเย็น^{๑๒๖} บุคคล ความประพฤติปฏิบัติ การให้ความร่วมมือ สมาชิกในครอบครัว ความสามัคคี

ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในระดับองค์กร

วัดจากความเจริญของวัดคือ ด้านศาสนธรรมคือพระมีความเข้าใจ และศาสนสถานนั้น ตามหลักวัด ๕ ส, และความสงบสุขชุมชนในหมู่บ้าน คือการประกอบสัมมาอาชีพ และการดำเนินชีวิต นำหลักมีศีล มีสุข ไปใช้หรือไม่^{๑๒๗} องค์กรที่เป็นส่วนราชการ^{๑๒๘} องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลควบคู่ไปกับหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในการบริหารงานภายในองค์กร ให้มีความเข้มแข็ง โปร่งใส ตรวจสอบได้ และหมู่บ้านรักษาศีล ๕ หมู่บ้านสีขาว ปลอดภัย อบายนุช และโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนสีขาว ควบคู่กับสถานศึกษารักษาศีล ๕ มีศูนย์ปฏิบัติธรรมรวมใจครอบครัวศีล ๕ ต้นแบบ อย่างน้อย ๑ แห่งในหมู่บ้าน

หน่วยงานกลุ่มองค์กรได้ส่งเสริมและเผยแพร่หลักการของศีล ๕ โดยเฉพาะการได้ร่วมมือ^{๑๒๙} อย่างใกล้ชิดกับโรงเรียนและสถาบันทางศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัคร และผู้นำศรัทธาที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้การพัฒนาตามหลักการของศีล ๕ นี้สัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น เน้นบทบาทของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาอยู่ที่หมู่บ้าน^{๑๓๐} ประกอบด้วย^{๑๓๑}

๑. การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการตามโครงการ ๒. บันทึกข้อตกลง (MOU) ร่วมกันขับเคลื่อน ๓. จัดตั้งศูนย์ประสานโครงการระดับตำบล อำเภอ จังหวัด

ประกอบด้วย ส่วนราชการ สถานศึกษา ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์กรเอกชน ตลอดจนทั้งองค์กรความร่วมมือ ให้ทราบถึงความสำคัญของโครงการ แนวทางการดำเนินงานและการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน แจ้งให้หมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชนเข้าร่วมโครงการจัดกิจกรรมตามโครงการ โดยมีทั้งระดับครอบครัวและระดับหมู่บ้าน/ตำบล โดยเน้นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ศีล ๕ และหลักธรรม ๘ หัวข้อ^{๑๓๒} ดังนี้

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ พระครูสาทรกิจโกศล, เจ้าคณะอำเภอสารภี/เจ้าอาวาสวัดสารภี ตำบลสารภี จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ พระครูสถิตธรรมาภิรักษ์, รักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ พระครูมงคลวิสิฐ, เจ้าคณะอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ นายบุญเลิศ โปธิตา, กรรมการวัดป่าตึง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ พระครูสาทรกิจโกศล, เจ้าคณะอำเภอสารภี/เจ้าอาวาสวัดสารภี ตำบลสารภี จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ พระครูวิมลญาณประยุต, เจ้าคณะอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ พระครูโกศลธรรมวิจิตร ธรรมวิจาโร, เจ้าคณะอำเภอสันทราย/เจ้าอาวาส วัดข้าวแท่นหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

- (๑) ศีลธรรมและวัฒนธรรม
- (๒) สุขภาพอนามัย
- (๓) สัมมาชีพ
- (๔) สันติสุข
- (๕) ศึกษาสงเคราะห์
- (๖) สาธารณะสงเคราะห์
- (๗) กตัญญูทเวทิตาธรรม และ
- (๘) สามัคคีธรรม

ซึ่งตัวชีวิตในระดับองค์กร^{๑๓๓} ตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประกอบด้วย มีการทำMOU ร่วมกันกับภาครัฐ เอกชน เพื่อร่วมมือกันจัดทำโครงการฯ ถ้าทุกหมู่บ้านมีศีล ๕ ก็จะปลอดภัยเสถียรและ อบายมุขทั้งปวง จึงเป็นหลักประกันสังคมทำให้อยู่เย็นเป็นสุข^{๑๓๔} ไม่ทุกข์ไม่เดือดร้อน ส่งเสริมสนับสนุน โครงการ โดยร่วมเป็นคณะกรรมการ ภาครัฐร่วมเป็นเจ้าของในการโครงการ กิจกรรมเพื่อธรรมาภิบาล สร้าง กระแสเปิดโอกาสให้พนักงานลูกจ้างในหน่วยงานของตนร่วมเป็นจิตอาสาช่วยวัดชุมชนในการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์ประกอบด้วย

๑. หน่วยงานและองค์กรในพื้นที่ให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนโครงการด้วยดี
๒. พนักงานในองค์กรมีความเสียสละ ให้ความร่วมมือและรับผิดชอบในหน้าที่ภายในองค์กรดีขึ้น มีผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ปลอดภัยเสถียร ชุมชนสีขาว ชุมชนงดเหล้าเข้าพรรษา ชุมชน ปลอดภัยอบายมุข ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อยู่ดีมีสุข ชุมชนมีความสันติสุขสงบเรียบร้อยไม่มีการลักเล็กขโมย น้อยเกิดขึ้นในชุมชนอยู่กันอย่างปรองดองสันติสุขมีความผูกพันกันฉันท์พี่น้อง^{๑๓๕}

ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในระดับชุมชน

ตัวชี้วัดในระดับชุมชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ คือการ ประกอบสัมมาอาชีพ ชุมชนให้การตอบรับด้วยดี ร่วมมือร่วมแรงเตรียมจัดกิจกรรม สร้างความเข้าใจ ภายในครอบครัวจากรุ่นเก่าสุดเยาวชนรุ่นใหม่^{๑๓๖} ร่วมทำกิจกรรมโดยตลอดและการดำเนินชีวิต นำหลัก มี ศีล มีสุข ไปใช้^{๑๓๗} ประกอบไปด้วย^{๑๓๘}

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรขันติรัตน์, เจ้าคณะอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ นางอารีย์ พันธุ์จันทร์, รก. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงใหม่, ๑๖ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ พระครูมงคลวิสิฐ, เจ้าคณะอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาวชิเรศ (ปณฺญาวชิโร ชมภู), เจ้าคณะอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ พระครูสถิตธรรมาภิรักษ์, รักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ พระราชวัชรนิ (นิมิต สีหะสุวณโณ), เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่ วัดสวนดอก พระอาราม หลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๘ กันยายน ๒๕๖๑.

๑. จำนวนครอบครัวที่สมัครเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และร้อยละของจำนวนครอบครัวที่ผ่านเกณฑ์การเป็นครอบครัวรักษาศีล ๕ ในหมู่บ้านทั้งหมด อาทิเช่น ชุมชนแต่ละชุมชนมีประชากรสมัครเข้าร่วมโครงการคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้ ๗๒% ของประชากรในจังหวัด^{๑๓๙} ผู้เข้าร่วมโครงการมีการพัฒนานิสัยที่ดีขึ้นด้านรักษารั้งสมาธิรักษารักษาศีล ๕ รักความสะอาดเป็นระเบียบมีการจับดีซึ่งกันและกันการพูดจาไพเราะการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม ครอบครัวของผู้เข้าร่วมโครงการมีความอบอุ่นมีความรักและเข้าใจกัน เยาวชนมีพฤติกรรมห่างไกลจากยาเสพติดและอบายมุขต่างๆเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่และมีความตั้งใจเรียนเป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์

๒. จำนวนคณะทำงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประจำหมู่บ้านหรือชุมชน แต่ละชุมชนมีการตื่นตัวจัดกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการรักษาศีล ๕ ทุกชุมชนสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนแต่ละพื้นที่เป็นอย่างดี ประสานงานกิจกรรมร่วมกับ บวร หรือบ้าน-วัด-โรงเรียน เยาวชนในท้องถิ่นและพุทธศาสนิกชนยึดหลักการดำเนินชีวิตโดยใช้หลักศีล ๕ ในการดำเนินชีวิต ได้อย่างเป็นรูปธรรม และชัดเจนยิ่งขึ้น^{๑๔๐} ด้วยการที่ชุมชน

๑. การประชุม พบปะ รวมกลุ่ม หรือการทำกิจกรรมร่วมกันแต่ละครั้ง จำนวนผู้ที่ให้ความร่วมมือมีมากขึ้น เท่าเดิม หรือน้อยลง

๒. สมาชิกของแต่ละครอบครัว แต่ละคนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร การดำเนินชีวิต ๓. การเข้าวัดทำบุญบางครอบครัวไม่เคยไปทำบุญ พอเริ่มหมู่บ้านศีล ๕ เกิดการเปลี่ยนแปลงมีคนเข้าวัดเพิ่มขึ้น^{๑๔๑}

๓. พุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่าที่ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยการปฏิบัติตาม หลักศีล ๕ เกิดความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ลูกเป็นเด็กดีของพ่อแม่ และมีความตั้งใจเรียนเป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ มีจิตใจที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดา ครูบาอาจารย์

การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประกอบด้วยที่ผู้นำชุมชน ทั้งสองฝ่ายวัดกับบ้านร่วมมือกันจัดทำ ส่งเสริมสนับสนุนโครงการ โดยร่วมเป็นคณะกรรมการโครงการ จัดการประชุม คณะกรรมการประจำหมู่บ้านเพื่อกำหนดกิจกรรม เพื่อเผยแพร่ให้ชุมชนเห็นคุณค่าของรักษาศีล ๕ และนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตและสังคม เพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้กับประชาชนในชุมชนหมู่บ้านอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ พระครูวิมลญาณประยุต, เจ้าคณะอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ พระครูโกศลธรรมวิจิตร ธมมวิจาโร, เจ้าคณะอำเภอสันทราย/เจ้าอาวาส วัดข้าวพั่นหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาวชิร (ปญญาวชิโร ชมภู), เจ้าคณะอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

สำหรับปัจจัย/ตัวชี้วัดที่จะส่งผลกระทบต่อแนวทางการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ที่ประสบความสำเร็จและประสบความสำเร็จล้มเหลว ประกอบไปด้วย

๑. ปัจจัยด้านการประสานความร่วมมือ และบูรณาการระหว่างหน่วยงานในระดับอำเภอ

การเข้าใจในเป้าหมายของโครงการของผู้ปฏิบัติงาน และการวางโครงสร้างการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีส่วนสำคัญต่อการขับเคลื่อนงาน เพราะงานตามโครงการดังกล่าวไม่สามารถประสบความสำเร็จได้หากขาดการประสานเชื่อมโยง ทั้งนี้ต้องสามารถเชื่อมโยงคนในสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมและเห็นประโยชน์ต่อการพัฒนาด้วยตนเอง ไม่ใช่เกิดจากการบังคับหรือเกณฑ์ให้มาเข้าร่วมซึ่งจะไม่เกิดผลยั่งยืน^{๑๔๒}

๒. ปัจจัยตัวชี้วัดด้านพฤติกรรม จริยธรรม และความร่วมมือร่วม

โดยพิจารณาจากจำนวนที่เข้าร่วม^{๑๔๓} เป็นเครื่องมือการวัดความสำเร็จของโครงการว่าได้ถึงเป้าหมายตามที่กำหนดไว้หรือไม่ และวัดความก้าวหน้า ของโครงการ มีการพัฒนาที่ดีขึ้นหรือคงที่ ซึ่งมีต่อการวัดผลประเมินผลความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการ อันเป็นการสร้างความเจริญทางศาสนา วัตถุและความเจริญทางศาสนธรรมคือการนำคำสอนไปปฏิบัติยังไม้ดีเท่าที่ต้อ ก้ยังถ้อยถ้อยยังไม่ประสบความสำเร็จ แต่อย่างไรก็แล้วแต่เริ่มแล้วถือว่ามีความปฏิบัติ ก็ไม่ถือว่าล้มเหลว.^{๑๔๔}

แนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ตัวแปรสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาตามรูปแบบนี้ คือการใช้พลังของ “บวร” คือ บ้าน วัด และโรงเรียน โดยการทำหน้าที่ในการเชื่อมประสาน และกล่อมเกลาศาสนิกต่างๆ ในหมู่บ้านให้เกิดการตระหนักรู้ เกิดความละอายชั่ว และเกรงกลัวการทุจริตคิดคิดขุมชนของตนเอง หากคนในสังคมเกิดการตระหนักรู้ว่า การคดโกงทรมานซึ่ง เป็นสมบัติสาธารณะในชุมชนย่อมส่งผลต่อการคดโกงทรมาน^{๑๔๕} หรือแย่งชิงอนาคตลูกหลานของตนเองแล้ว เชื่อมกันชุมชนย่อมเกิดพลังในการรักษาทรัพยากร หรือใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด อีกทั้งจะเป็นพลังสำคัญในการปกป้อง และคุ้มครองผลประโยชน์ของชุมชนสืบต่อไป^{๑๔๖}

๓. ปัจจัยความร่วมมือทั้งคณะสงฆ์ ส่วนราชการ หน่วยงานองค์กรต่างๆ และชุมชน

หากได้รับความร่วมมืออย่างจริงจังและต่อเนื่องโครงการดังกล่าวก็ประสบผลสำเร็จสูง และในทางกลับกันหากไม่ให้ความร่วมมือกันโครงการดังกล่าวก็ประสบความล้มเหลวเช่นกันการวัด

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ พระราชโพธิ์วรคุณ (พัพ จิตปุณโณ กวียศ), เจ้าคณะอำเภอฝางดอยสะเก็ด เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสะเก็ด พระอารามหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ พระราชธรรม (นิมิต สีธรรมสุนโณ), เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่ วัดสวนดอก พระอารามหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๘ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ พระครูสถิตธรรมภิรักษ์, รักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ นางอารีย์ พันธุ์จันทร์, รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงใหม่, ๑๖ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ พระครูสาทรกิจโกศล, เจ้าคณะอำเภอสารภี/เจ้าอาวาสวัดสารภี ตำบลสารภี จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

ความสำเร็จของปัจจัย/ตัวชี้วัดอีกประการหนึ่ง คือ บทบาทหน้าที่ของฝ่ายต่างๆ เช่น ฝ่ายสงฆ์ ฝ่ายรัฐ ฝ่ายองค์กร ฝ่ายชุมชน ที่จะนำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ไปขับเคลื่อนนั้น จะมีความแตกต่างกันในบทบาทหน้าที่ หากฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมีความจริงจังและจริงใจในการปฏิบัติงาน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ก็สำเร็จง่าย แต่ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่มีความจริงจังและจริงใจ ปฏิบัติงานเพื่อให้พ้นตัว ความสำเร็จก็ยาก^{๑๔๗} บทบาทหน้าที่ของฝ่ายต่างๆ เช่น ฝ่ายสงฆ์ ฝ่ายรัฐ ฝ่ายองค์กร ฝ่ายชุมชน ที่จะนำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ไปขับเคลื่อนนั้นจะมีความแตกต่างกันในบทบาท หน้าที่^{๑๔๘}

๔. ปัจจัยทางด้านทัศนคติ ความเชื่อ ความศรัทธา ความสามัคคี ประเพณีและวัฒนธรรม

ปัจจัยที่ประสบผลสำเร็จเพราะได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี และจะต้องดำเนินการโครงการตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เนื่องจากเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ เราจะทำอย่างไรจะรักษามูลค่าหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้ยั่งยืน และทำอย่างไรเราจะมีหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เกิดขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก และสาเหตุที่ประสบความล้มเหลว ก็เพราะขาดความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน เลยทำให้โครงการต่างๆ ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร^{๑๔๙}

ความสำเร็จของโครงการ ทุกคนมีส่วนร่วมและมีการทำอย่างต่อเนื่องทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และมีผู้สนใจเข้าร่วมมากขึ้นซึ่งความล้มเหลว คือขาดการสนับสนุนขาดการเอาใจใส่ดูแลผู้ที่มีความรับผิดชอบ หรือขาดงบประมาณการใช้จ่ายในการทำกิจกรรมหรือการจัดหาวัสดุอุปกรณ์

ปัจจัย/ตัวชี้วัดสิ่งที่ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ องค์กระดณะสงฆ์ที่เข้มแข็งเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันมีความพร้อมในการทำงานปัจจัยตัวชี้วัดที่จะส่งผลต่อแนวทางการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประสบความสำเร็จนั้นมาจากการวางแผนการดำเนินงานตามโครงการ ฯ มีการกำหนดเป้าหมาย ขั้นตอนการดำเนินงาน ระยะเวลาการดำเนินการอย่างชัดเจน ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ คือ

๑ ระยะเร่งด่วน

๒ ระยะปานกลาง

๓ ระยะยาว

มีการติดตามประเมินผล อย่างต่อเนื่อง ให้มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีการประชุมมอบนโยบายให้กับผู้เกี่ยวข้องไปดำเนินการและได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายช่วยกันดำเนินการ

ปัจจัยตัวชี้วัดที่ส่งผลต่อการพัฒนาการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประสบความล้มเหลว นั้นมาจากสาเหตุการรับนโยบายจากส่วนกลางที่ไม่ชัดเจน การประสานงานกับหน่วยงานรัฐ และภาคเอกชนในบางท้องที่ไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร บางทีก็ให้ฝ่ายคณะสงฆ์เป็นผู้ดำเนินการฝ่ายเดียว การสนับสนุนจากรัฐในด้านงบประมาณไม่มี ต้องดำเนินการหางบประมาณเองมา

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ พระครูวิมลญาณประยุต, เจ้าคณะอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตตานุรักษ์, เจ้าคณะอำเภอด่านช้าง จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ พระครูโกศลธรรมวิจิตร ธรรมวิจิโร, เจ้าคณะอำเภอสันทราย/เจ้าอาวาส วัดข้าวพั่นหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

ดำเนินการขับเคลื่อนในระยะแรกจนถึงระยะยาว การสานต่อโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ไม่ต่อเนื่องถ้ามีคำสั่งก็ทำ ไม่มีคำสั่งมาก็ไม่ทำ จึงทำให้การขับเคลื่อนประสบความสำเร็จล้มเหลว^{๑๕๐}

เชิงปริมาณ เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ อาจมีบางพื้นที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ด้วยเหตุปัจจัยหรือบริบทของชุมชนต้องสื่อสารวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ขาดการสื่อสาร/หรือผู้สื่อสารต่อสู่ชุมชน ต้องคอยมีทีมพี่เลี้ยงลงพื้นที่^{๑๕๑} ปัจจัยตัววัดที่สำคัญในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวคือ คณะสงฆ์ในพื้นที่ หน่วยงานทางราชการต่างๆ ,สถานศึกษา ,ประชาชนในพื้นที่ไม่ให้ความร่วมมือ ในการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จะประสบความสำเร็จได้ยาก การดำเนินงานจะสำเร็จได้ต้องอาศัยทุกภาคส่วน มีคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา และประชาชนในพื้นที่ร่วมพลังบรรมีแนวคิดเป็นทิศทางเดียวกัน^{๑๕๒} อาทิเช่นปัจจัย/ตัวชี้วัดที่จะส่งผลกระทบต่อแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์อำเภอจอมทองที่ประสบผลสำเร็จคือ การที่บุคคลในพื้นที่มีความเสียสละ มีความร่วมมือ และ มีความรับผิดชอบ ปัจจัย ๓ อย่างนี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จหากขาดปัจจัยดังกล่าวก็ไม่ประสบความสำเร็จได้^{๑๕๓}

สรุปได้ว่าตัวชี้วัด เป็นเครื่องมือการวัดความสำเร็จของโครงการได้ถึงเป้าหมายตามที่กำหนดไว้หรือไม่ และวัดความก้าวหน้าของโครงการ มีการพัฒนาที่ดีขึ้นหรือคงที่ ซึ่งมีต่อการวัดผลประเมินผลความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการ เพื่อหาจุดเด่นและจุดด้อยในการพัฒนาและปรับปรุงให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้^{๑๕๔}

การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ มีแนวคิดหลักในการขับเคลื่อนคือ การนำทฤษฎีของรัชกาลที่ ๙ ในข้อที่ว่า เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา โดยเข้าใจในเรื่องการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เข้าถึงประชาชน องค์กรต่าง ๆ และนำมาพัฒนาในแต่ละพื้นที่ หลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”^{๑๕๕} คือ การเรียนรู้กระบวนการคิดบนรากฐานของการเข้าใจมนุษย์ การเข้าถึงข้อมูลเพื่อให้การสร้างสรรค์นั้นตอบสนองความต้องการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และการพัฒนาด้วยความรู้และภูมิปัญญาที่ไม่จำกัดอยู่แค่ด้านใดด้านหนึ่ง ตลอดจนการทดลองและปรับปรุงจนได้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและสามารถประยุกต์ใช้ได้โดยไม่รู้จบ

“เข้าใจ” คือ เข้าใจความต้องการของชุมชนและบริบทท้องถิ่น เข้าใจความเป็นไปทั้งหมดของปัญหาอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน เข้าใจภูมิประเทศ เข้าใจผู้คนในหลากหลายปัญหา ทั้งทางด้านกายภาพด้านจารีตประเพณีและวัฒนธรรม

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรขันติรัตน์, เจ้าคณะอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ พระครูสุทธินิธยานรังษี, เจ้าคณะอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่, ๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ พระครูมงคลวิสิฐ, เจ้าคณะอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ พระครูอินทญาณรังษี, เจ้าคณะอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ พระครูกันตศีลานุยุต, เจ้าคณะอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ พระราชโพธิวรคุณ (พยัพ จิตปัญโญ กาวีเยศ), เจ้าคณะอำเภอดอยสะเก็ด เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสะเก็ด พระอารามหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๙ กันยายน ๒๕๖๑.

“เข้าถึง” คือ เมื่อเข้าใจแล้วก็ต้องเข้าถึง เพื่อให้นำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ เข้าถึงพื้นที่และออกไปสัมผัสถึงกับสิ่งที่คนในพื้นที่ต้องการจริงๆ เข้าถึงความจริง ไม่ใช่การรู้แต่เพียงผิวเผิน เข้าถึงความรู้นึกคิดในความเป็นมนุษย์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรวมทั้งตัวของเราเองด้วย

“พัฒนา” คือ นำสิ่งที่ประชาชนต้องการไปเติมเต็มให้เขาสามารถใช้ศักยภาพได้อย่างเต็มที่ และต้องอยู่บนรากฐานของความเข้าใจและเข้าถึง

การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์อำเภอเวียงแหง ได้ดำเนินการตามหลักคิดดังกล่าว โดยนำความรู้และภูมิปัญญาชาวบ้านมาผสมผสานสอดแทรกในเนื้อหาธรรม ในสมัยปัจจุบันการเดินตามความทันสมัยเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้ประชาชนอยู่แบบพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้นการที่จะทำให้ประชาชนอยู่ได้และสังคมสงบสุขร่มเย็นต้องอาศัยการบูรณาการความรู้สมัยใหม่ผสมผสานกับบริบทของสังคมควบคู่ไปด้วย เพื่อให้สมัยใหม่เดินคู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างกลมกลืนซึ่งจะส่งผลต่อความยั่งยืนของชุมชน^{๑๕๖}

องค์ประกอบที่สำคัญของการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์อำเภอเวียงแหง ได้แก่ องค์ประกอบในส่วนของวัดและโรงเรียน/ราชการ ที่ได้มีส่วนในการให้การสนับสนุนวัดในการทำหน้าที่บ่มเพาะศีลธรรมจริยธรรมอันดีงามให้กับประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นใหม่^{๑๕๗} ที่อยู่ในสภาพสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย พระสงฆ์หรือวัดในอำเภอเวียงแหงได้ทำงานในการประสานการบูรณาการร่วมกับโรงเรียน/ราชการ ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนหรือประชาชนซึ่งได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนและประชาชนเป็นอย่างดี มีผู้เข้าร่วมในกิจกรรมของวัดเพิ่มมากขึ้น^{๑๕๘}

ในขณะที่อำเภอเวียงแหง ยังไม่มีการกำหนดตัวชี้วัดในของการดำเนินโครงการในระดับบุคคลอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากยังไม่มีมีการกำหนดผู้รับผิดชอบและโครงสร้างการทำงานภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ แต่เป็นการนำการดำเนินกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน เนื่องจากมีลักษณะการดำเนินการที่ซ้ำซ้อนกับหน่วยอบรมประชาชนประชาชนประจำตำบล

สรุปจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในเรื่องกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่จะเห็นได้ว่า การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ดำเนินการเป็นไปในลักษณะการสร้างความร่วมมือ ความเมตตา ความสามัคคี การเข้าถึงท้องที่ การสร้างจิตสำนึกการรับผิดชอบต่อสังคม การดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบผ่านผู้นำชุมชน

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ พระครูกันตศีลานุยุต, เจ้าคณะอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ พระราชโพธิวรคุณ (พยัพ จิตปัญโญ กาวียศ), เจ้าคณะอำเภอเวียงแหง เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสะเก็ด พระอารามหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๙ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรขันติรัตน์, เจ้าคณะอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

นอกจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้ว เพื่อให้มั่นใจให้ได้ถึงกลไก และกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ที่ถูกต้องและแม่นยำ ผู้วิจัยจึงทำการออกแบบสอบถามแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นพระสงฆ์ คือดํเณร คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๓ รองลงมาคือ ประชาชน และพระภิกษุ สามเณร คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๗ และ ๑๔.๐ ตามลำดับ อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ ๕๑ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๐ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๐ และอายุระหว่าง ๒๑ - ๓๐ ปี พบน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๗

วุฒิการศึกษา สายสามัญ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีวุฒิการศึกษา สายสามัญอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๓ รองลงมาคือ มีวุฒิการศึกษา สายสามัญระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๗ และมีวุฒิการศึกษา สายสามัญระดับประถมศึกษา พบน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๘.๐

วุฒิการศึกษาทางธรรม แผนกบาลี พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างไม่มีวุฒิเปรียญธรรม คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๕ รองลงมาคือ มีวุฒิการศึกษาทางธรรม แผนกบาลี อยู่ในระดับเปรียญตรี (ป. ๑-๒ - ป.๓) คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๘ และมีวุฒิการศึกษาทางธรรม แผนกบาลี อยู่ในระดับเปรียญเอก (ป.๕. ๗ - ป.๘.๙) พบน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๖.๕

วุฒิการศึกษาทางธรรม แผนกธรรม พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างมีวุฒิการศึกษาทางธรรม แผนกธรรม อยู่ในระดับนักธรรมชั้นเอก คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๕ รองลงมาคือ ไม่มีวุฒินักธรรม คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๘ และมีวุฒิการศึกษาทางธรรม แผนกธรรม อยู่ในระดับนักธรรมชั้นตรี พบน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔.๔

ประสบการณ์ทำงาน/ปฏิบัติหน้าที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน/ปฏิบัติหน้าที่ ตั้งแต่ ๑๖ ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐ รองลงมาคือ มีประสบการณ์ทำงาน/ปฏิบัติหน้าที่ต่ำกว่า ๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๓ และมีประสบการณ์ทำงาน/ปฏิบัติหน้าที่ระหว่าง ๑๑ - ๑๕ ปี พบน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๒ ดังตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(n=๔๐๐)	ร้อยละ (๑๐๐)
สถานภาพ		
พระสงฆ์	๑๙๗	๔๙.๓
พระภิกษุ สามเณร	๕๖	๑๔.๐
ประชาชน	๑๔๗	๓๖.๗
อายุ		
๒๑ - ๓๐ ปี	๗๕	๑๘.๗
๓๑ - ๔๐ ปี	๗๗	๑๙.๓
๔๑ - ๕๐ ปี	๙๒	๒๓.๐
๕๑ ปีขึ้นไป	๑๕๖	๓๙.๐
วุฒิการศึกษา สายสามัญ		
ประถมศึกษา	๓๒	๘.๐
มัธยมศึกษา	๑๑๑	๒๗.๗
ปริญญาตรี	๑๘๑	๔๕.๓
ปริญญาโท ขึ้นไป	๗๖	๑๙.๐
วุฒิการศึกษาทางธรรม แผนกบาลี		
เปรียญตรี (ป.๑-๒ - ป.ธ.๓)	๕๕	๑๓.๘
เปรียญโท (ป.ธ.๔ - ป.ธ.๖)	๔๙	๑๒.๒
เปรียญเอก (ป.ธ.๗ - ป.ธ.๙)	๒๖	๖.๕
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๒๗๐	๖๗.๕
วุฒิการศึกษาทางธรรม แผนกธรรม		
นักธรรมชั้นตรี	๑๘	๔.๕
นักธรรมชั้นโท	๒๕	๖.๓
นักธรรมชั้นเอก	๒๖๖	๖๖.๕
ไม่มีวุฒินักธรรม	๙๑	๒๒.๘
ประสบการณ์ทำงาน/ปฏิบัติหน้าที่		
ต่ำกว่า ๕ ปี	๑๒๕	๓๑.๓
๖ - ๑๐ ปี	๘๒	๒๐.๕
๑๑ - ๑๕ ปี	๖๕	๑๖.๒
๑๖ ปี ขึ้นไป	๑๒๘	๓๒.๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐

๒. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ในภาพรวม

ลำดับ	กลไก และกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การบริหารด้านผู้ปฏิบัติงาน	๓.๙๑	๐.๗๑	มาก
๒	การบริหารด้านการเงิน	๓.๓๐	๐.๘๘	ปานกลาง
๓	ด้านการบริหารวัสดุในการดำเนินงาน	๓.๓๒	๐.๘๔	ปานกลาง
๔	ด้านกระบวนการจัดการบริหารควบคุม	๓.๖๖	๐.๗๘	มาก
๕	ด้านการวางแผน	๓.๕๒	๐.๘๗	มาก
๖	ด้านการดำเนินการ	๓.๖๐	๐.๘๔	มาก
๗	ด้านการตรวจสอบ	๓.๔๙	๐.๘๘	ปานกลาง
๘	ด้านการประเมินผลย้อนกลับ	๓.๕๐	๐.๙๑	มาก
ภาพรวมทั้งหมด		๓.๖๓	๐.๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย ๘ ด้าน คือ ๑) การบริหารด้านผู้ปฏิบัติงาน ๒) การบริหารด้านการเงิน ๓) ด้านการบริหารวัสดุในการดำเนินงาน ๔) ด้านกระบวนการจัดการบริหารควบคุม ๕) ด้านการวางแผน ๖) ด้านการดำเนินการ ๗) ด้านการตรวจสอบ และ ๘) ด้านการประเมินผลย้อนกลับ พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ($\bar{X}$ = ๓.๖๓) อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จะพบว่า การบริหารด้านผู้ปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = ๓.๙๑) ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านกระบวนการจัดการบริหารควบคุม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = ๓.๖๖) อยู่ในระดับมาก และการบริหารด้านการเงินมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = ๓.๓๐) อยู่ในระดับปานกลาง

สรุปได้ว่า คณะสงฆ์กลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ในแต่ละด้าน พบว่า มีเพียง ๕ ด้าน ที่มีคะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และอีก ๓ ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งถือว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ในแต่ละด้านค่อนข้างดี โดยความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ในการบริหารด้านผู้ปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามการบริหารด้านผู้ปฏิบัติงาน

ลำดับ	การบริหารด้านผู้ปฏิบัติงาน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีส่วนร่วมในการวางแผนให้ประชาชนทุกคนในพื้นที่ของท่านเพื่อรักษาศีล ๕	๓.๙๑	๐.๘๖	มาก
๒	รณรงค์ให้ประชาชนทุกคนในพื้นที่ของท่านรักษาศีล ๕	๓.๙๘	๐.๘๑	มาก
๓	สร้างกิจกรรมเพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้แก่ประชาชนในพื้นที่	๓.๙๒	๐.๘๔	มาก
๔	สร้างลดปัญหาความขัดแย้งให้แก่ประชาชนในพื้นที่	๓.๗๙	๐.๘๔	มาก
๕	ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕	๓.๙๘	๐.๘๘	มาก
ภาพรวม		๓.๙๑	๐.๗๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ การบริหารด้านผู้ปฏิบัติงานในภาพรวม ($\bar{X}$ = ๓.๙๑) ซึ่งอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถาม จะพบว่า ท่านรณรงค์ให้ประชาชนทุกคนในพื้นที่ของท่านรักษาศีล ๕ และท่านส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = ๓.๙๘) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ท่านสร้างกิจกรรมเพื่อสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = ๓.๙๒) อยู่ในระดับมากและท่านสร้างลดปัญหาความขัดแย้งให้แก่ประชาชนในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = ๓.๗๙) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้าน
รักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามการบริหารด้านการเงิน

ลำดับ	การบริหารด้านการเงิน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D	แปลผล
๑	มีการวางแผนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม	๓.๔๙	๑.๐๐	ปานกลาง
๒	งบประมาณในการดำเนินการสร้างความรู้ ความเข้าใจใน การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕ มีความเหมาะสม	๓.๓๑	๑.๐๒	ปานกลาง
๓	งบประมาณในการดำเนินการสร้างกิจกรรมในการ ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕ มีความเหมาะสม	๓.๒๒	๐.๙๙	ปานกลาง
๔	งบประมาณในการดำเนินการประชุมระหว่าง ผู้ปฏิบัติงานการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕ มีความ เหมาะสม	๓.๒๗	๑.๐๑	ปานกลาง
๕	งบประมาณในการดำเนินการประชาสัมพันธ์การ ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕ มีความเหมาะสม	๓.๒๒	๑.๐๔	ปานกลาง
ภาพรวม		๓.๓๐	๐.๘๘	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ การบริหารด้านการเงินในภาพรวม ($\bar{X}$ = ๓.๓๐) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถาม จะพบว่า ท่านมีการวางแผนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = ๓.๔๙) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ งบประมาณในการดำเนินการสร้างความรู้ ความเข้าใจในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕ มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = ๓.๓๑) อยู่ในระดับปานกลาง และงบประมาณในการดำเนินการสร้างกิจกรรมในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕ มีความเหมาะสมกับงบประมาณในการดำเนินการประชาสัมพันธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕ มีความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = ๓.๒๒) อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามด้านการบริหารวัสดุในการดำเนินงาน

ลำดับ	ด้านการบริหารวัสดุในการดำเนินงาน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีการจัดเตรียมเอกสารประชาสัมพันธ์โครงการ	๓.๕๐	๐.๙๗	มาก
๒	มีบุคลากรในการดำเนินโครงการอย่างเพียงพอ	๓.๔๑	๐.๙๗	ปานกลาง
๓	มีเครื่องมือในการดำเนินโครงการอย่างเพียงพอ	๓.๓๖	๐.๙๘	ปานกลาง
๔	มีงบประมาณในการดำเนินโครงการอย่างเพียงพอ	๓.๐๑	๑.๐๗	ปานกลาง
๕	มีหน่วยงานที่เป็นเครือข่ายในการดำเนินโครงการอย่างเพียงพอ	๓.๓๐	๐.๙๖	ปานกลาง
ภาพรวม		๓.๓๒	๐.๘๔	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการบริหารวัสดุในการดำเนินงานในภาพรวม ($\bar{X} = ๓.๓๒$) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถาม จะพบว่า ท่านมีการจัดเตรียมเอกสารประชาสัมพันธ์โครงการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๕๐$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือท่านมีบุคลากรในการดำเนินโครงการอย่างเพียงพอ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๔๑$) อยู่ในระดับปานกลาง และท่านมีงบประมาณในการดำเนินโครงการอย่างเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = ๓.๐๑$) อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามด้านกระบวนการจัดการบริหารควบคุม

ลำดับ	ด้านกระบวนการจัดการบริหารควบคุม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีการจัดโครงสร้างในการบริหารโครงการอย่างเหมาะสม	๓.๔๕	๐.๙๒	ปานกลาง
๒	มีการเข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	๓.๖๙	๐.๙๖	มาก
๓	ให้ความร่วมมือในการประสานงานกับทุก ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	๓.๗๕	๐.๘๘	มาก
๔	สนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นในการขับเคลื่อนโครงการอย่างเต็มความสามารถ	๓.๗๐	๐.๙๔	มาก
๕	ให้ความสำคัญต่อการกำกับและติดตามผลของโครงการ	๓.๗๑	๐.๙๗	มาก
ภาพรวม		๓.๖๖	๐.๗๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ด้านกระบวนการจัดการบริหารควบคุมในภาพรวม ($\bar{X}$ = ๓.๖๖) ซึ่งอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถาม จะพบว่า ท่านให้ความสำคัญร่วมมือในการประสานงานกับทุก ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = ๓.๗๕) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ท่านให้ความสำคัญต่อการกำกับและติดตามผลของโครงการมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = ๓.๗๑) อยู่ในระดับมาก และท่านมีการจัดโครงสร้างในการบริหารโครงการอย่างเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = ๓.๔๕) อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามด้านการวางแผน

ลำดับ	ด้านการวางแผน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินโครงการ	๓.๖๔	๑.๐๑	มาก
๒	กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินโครงการ	๓.๔๙	๑.๐๕	ปานกลาง
๓	มีแผนปฏิบัติการในการดำเนินงานโครงการด้วย ความชัดเจน	๓.๔๙	๑.๐๐	ปานกลาง
๔	มีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนิน โครงการอย่างชัดเจน	๓.๔๔	๐.๙๒	ปานกลาง
๕	อำนวยความสะดวกโครงการให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน	๓.๕๕	๐.๙๕	มาก
ภาพรวม		๓.๕๒	๐.๘๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการวางแผนในภาพรวม ($\bar{X} = ๓.๕๒$) ซึ่งอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถาม จะพบว่า ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินโครงการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๖๔$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ท่านอำนวยความสะดวกโครงการให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = ๓.๕๕$) อยู่ในระดับมาก และท่านมีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินโครงการอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = ๓.๔๔$) อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามด้านการดำเนินการ

ลำดับ	ด้านการดำเนินการ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง	๓.๖๓	๐.๙๓	มาก
๒	ส่งเสริมสนับสนุนงานโครงการกับคณะกรรมการต่าง ๆ	๓.๖๙	๐.๙๑	มาก
๓	แต่งตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ เพื่อดำเนินการโครงการ	๓.๕๕	๐.๙๙	มาก
๔	มีการจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง	๓.๕๓	๐.๙๖	มาก
๕	ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมและเข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่อง	๓.๕๙	๐.๙๓	มาก
ภาพรวม		๓.๖๐	๐.๘๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการดำเนินการในภาพรวม ($\bar{X}$ = ๓.๖๐) ซึ่งอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถาม จะพบว่า ท่านส่งเสริมสนับสนุนงานโครงการกับคณะกรรมการต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = ๓.๖๙) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ท่านมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = ๓.๖๓) อยู่ในระดับมาก และท่านมีการจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = ๓.๕๓) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามด้านการตรวจสอบ

ลำดับ	ด้านการตรวจสอบ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการประเมินผลการดำเนินโครงการ	๓.๕๒	๑.๐๑	มาก
๒	เสนอข้อบกพร่องเพื่อการปรับปรุงการดำเนินโครงการ	๓.๔๕	๐.๙๖	ปานกลาง
๓	มีส่วนร่วมในการรายงานผลการดำเนินการโครงการ	๓.๔๗	๐.๙๗	ปานกลาง
๔	สามารถวิเคราะห์ข้อจำกัดในการดำเนินโครงการ	๓.๔๘	๐.๙๗	ปานกลาง
๕	มีการร่วมแก้ปัญหาตามสถานการณ์	๓.๕๒	๐.๙๘	มาก
ภาพรวม		๓.๔๙	๐.๘๘	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการตรวจสอบในภาพรวม ($\bar{X}$ = ๓.๔๙) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถาม จะพบว่า ท่านแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการประเมินผลการดำเนินโครงการกับท่านมีการร่วมแก้ปัญหาตามสถานการณ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = ๓.๕๒) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ท่านสามารถวิเคราะห์ข้อจำกัดในการดำเนินโครงการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = ๓.๔๘) อยู่ในระดับปานกลาง และท่านเสนอข้อบกพร่องเพื่อการปรับปรุงการดำเนินโครงการ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = ๓.๔๕) อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามด้านการประเมินผลย้อนกลับ

ลำดับ	ด้านการประเมินผลย้อนกลับ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	นำข้อจำกัดของโครงการมาเพื่อสร้างการวางแผนดำเนินการต่อไป	๓.๕๕	๑.๐๓	มาก
๒	มีการวางแผนเพื่อการสร้างกลไกในการดำเนินโครงการ	๓.๕๒	๑.๐๐	มาก
๓	มีการรวบรวมผลการดำเนินการโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ มาเพื่อพิจารณาสภาพทั่วไปของการจัดโครงการ	๓.๕๒	๐.๙๖	มาก
๔	มีการมอบรางวัลแก่แหล่งที่ดำเนินโครงการประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี	๓.๔๙	๑.๐๓	ปานกลาง
๕	มีการบันทึกผลการดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ	๓.๔๔	๑.๐๕	ปานกลาง
ภาพรวม		๓.๕๐	๐.๙๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการประเมินผลย้อนกลับในภาพรวม ($\bar{X}$ = ๓.๕๐) ซึ่งอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อคำถาม จะพบว่า ท่านนำข้อจำกัดของโครงการมาเพื่อสร้างการวางแผนดำเนินการต่อไป มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = ๓.๕๕) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ท่านมีการวางแผนเพื่อการสร้างกลไกในการดำเนินโครงการกับท่านมีการรวบรวมผลการดำเนินการโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ มาเพื่อพิจารณาสภาพทั่วไปของการจัดโครงการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = ๓.๕๒) อยู่ในระดับมาก และท่านมีการบันทึกผลการดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = ๓.๔๔) อยู่ในระดับปานกลาง

สนับสนุนก็ขอให้จัดการบริหารให้ทั่วถึงไปทุกๆ อำเภอ และต้องรายงานถึงการใช้จ่ายให้ส่วนกลางได้รับทราบ พร้อมสามารถตรวจสอบได้^{๑๖๑} โดยมีรายละเอียดดังนี้

การจัดการ : ต้องกำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ วิธีการ ตัวชี้วัด วัตถุประสงค์ ให้ชัดเจนและจริงจัง ดำเนินงานตามโครงการและยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนตามแบบวิถีพุทธ ตามพันธกิจหลัก ๘ ข้อของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล^{๑๖๒} ต้องกำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ วิธีการ ตัวชี้วัด วัตถุประสงค์ให้ชัดเจนและจริงจัง^{๑๖๓} ต้องทำให้กลุ่มต่างๆ เช่น วัด โรงเรียน ชุมชน เข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน^{๑๖๔} คณะกรรมการในการขับเคลื่อนโครงการจากระดับจังหวัด สื่อสารจัดการต้องพัฒนาเครื่องมือ/ระบบสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการดำเนินงาน^{๑๖๕} ต้องดูบริบททางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ว่าจะใช้หลักการดำเนินงานในการขับเคลื่อนเช่นไร เพื่อให้ขับเคลื่อนโครงการนั้นเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ให้มากที่สุดโดยคำนึงถึงภาพรวมของพื้นที่นั้น^{๑๖๖}

แนวทางการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของชุมชนโดย ภาคประชาชนมีส่วนร่วม นั้น เริ่มต้นจากการปรับความเห็นในเรื่องของทัศนคติการในการรักษาศีล เป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นเรื่องที่ไม่ถ้าวและต้องได้รับการส่งเสริมและความร่วมมืออย่างจริงจังในหมู่บ้าน เพื่อให้ชุมชน สังคม เป็นสังคมที่สันติสุข และเป็นต้นแบบให้กับเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติได้เห็นและปฏิบัติตามดังนี้

๑) การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามประเมินผล และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง

๒) การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรและควบคุมเงินงบประมาณ

๓) การใช้ประโยชน์ ประชาชนต้องมีความสามารถในการนำ กิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับการพึ่งพาตนเอง

๔) การได้รับประโยชน์ ประชาชนต้อง ได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม การมี ส่วนร่วมของ บ้าน วัด และโรงเรียน^{๑๖๗}

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ พระครูสาทรกิจโกศล, เจ้าคณะอำเภอสารภี/เจ้าอาวาสวัดสารภี ตำบลสารภี จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ พระครูวินิจสุภาจาร (สุภาจาโร), เจ้าคณะอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตตานุรักษ์, เจ้าคณะอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ พระครูวิธานธรรมโสภณ (คำอ้าย สิริธมโม), เจ้าคณะอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๕} พระครูสุทธิญาณรังษี, เจ้าคณะอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่, ๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ พระครูอินทญาณรังษี, เจ้าคณะอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ พระครูกันตศีลานุยุต, เจ้าคณะอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

การบริหารบุคลากร : บุคลากรแต่ละฝ่ายถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนฯ ต้องจะให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการ ฝึกทักษะความรู้หลักวิธีการเผยแพร่และวิธีการจัดการรูปแบบต่างๆมอบหมายงานให้พระธรรมทูต และ ประธานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลร่วมกับเจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกวัด^{๑๖๘} บุคลากรแต่ละฝ่ายถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนฯ ต้องจะให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการ ฝึกทักษะความรู้หลักวิธีการเผยแพร่และวิธีการจัดการรูปแบบต่างๆ^{๑๖๙} ต้องจัดบุคลากรที่มีความรู้^{๑๗๐} มาเป็นวิทยากรเพื่อให้ความรู้และการแนะแนวทางขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้เป็นรูปธรรมต้องจัดบุคลากรที่มีความรู้ มาเป็นวิทยากรเพื่อให้ความรู้และการอบรมแนะแนวทางขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้เป็นรูปธรรม^{๑๗๑} ต้องมีการพัฒนาบุคลากรที่เป็นผู้ขับเคลื่อนโครงการในพื้นที่นั้นๆ โดยเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นการนำบุคลากรเข้าร่วมประชุมเสวนา หรือเข้าร่วมโครงการพัฒนา^{๑๗๒} ศักยภาพในการเผยแพร่ต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลกรผู้เป็นตัวขับเคลื่อนนั้นได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการขับเคลื่อนโครงการและเพิ่มแรงจูงใจในการขับเคลื่อนโครงการ ต้องทำให้กลุ่มต่างๆ เช่น วัด โรงเรียน ชุมชน เข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันต้องจัดบุคลากรที่มีความรู้ มาเป็นวิทยากรเพื่อให้ความรู้และการแนะแนวทางขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้เป็นรูปธรรมถาวร^{๑๗๓}

ต้องมีการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยม และติดตามผลการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ซึ่งประชากรในแต่ละชุมชนได้น้อมนำหลักศีล ๕ ซึ่งเป็นหลักธรรมพื้นฐานของการดำรงชีวิตเป็นข้อปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรอบครัว หน้าที่การงานจนเกิดผลเป็นที่ประจักษ์ และเป็นแบบอย่างให้แก่ชุมชนใกล้เคียงและขยายผลสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีให้เกิดความมั่นคงมั่งคั่งและยั่งยืน เพราะบุคลากรหน้าที่ต่างๆ เข้าใจและเข้าถึงชุมชน จึงทำให้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดำเนินการไปด้วยดี และให้จัดงบประมาณให้ทั่วถึงและเพียงพอแก่ชุมชนต่างๆ

การบริหารงบประมาณ : ต้องรู้ที่ไปที่มาของแหล่งงบประมาณที่ชัดเจน ถึงจะบริหารงบประมาณค่าใช้จ่ายได้ ที่ผ่านมานั้นโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ไม่มีงบประมาณส่วนใดมาสนับสนุนส่วนมากจะใช้งบประมาณส่วนตัวของผู้นโยบายมาปฏิบัติ หรือขอสนับสนุนจากศรัทธาประชาชนที่เห็นความสำคัญเท่านั้นได้รับการสนับสนุนงจากพระเดชพระคุณพระพรหมมงคล การทอดผ้าป่า การ

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ พระครูวินิจสุภาจาร (สุภาจาโร), เจ้าคณะอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตตานุรักษ์, เจ้าคณะอำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ พระครูวิธานธรรมโสภณ (คำอ้าย สิริธมโม), เจ้าคณะอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ พระครูสุทธิญาณรังษี, เจ้าคณะอำเภอแม่จาง จังหวัดเชียงใหม่, ๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ พระครูอินทญาณรังษี, เจ้าคณะอำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงใหม่, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ พระครูสังวรสิทธิโชติ, รองเจ้าคณะอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

บริจาค^{๑๗๔}ให้มีการเพิ่มงบประมาณ และกระจายให้ทั่วถึง^{๑๗๕} การบริหารงบประมาณต้องยึดหลักธรรมาภิบาล เช่น มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ : วัตถุประสงค์ให้มีปายประชาสัมพันธ์ ปายหมู่บ้านศิลป์ ๕ ที่ได้รับคัดเลือกระดับจังหวัด โล่รางวัล สมุดรายงานผล รูปภาพ แผ่นพับ วารสาร และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่โครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ระยะยาว^{๑๗๖}

สื่อการสอนเช่น เครื่องฉายโปรเจ็คเตอร์ หนังสือธรรมะ หนังสือสวดมนต์^{๑๗๗} วัตถุประสงค์ให้มีปายประชาสัมพันธ์ ปายหมู่บ้านศิลป์ ๕ ที่ได้รับคัดเลือกระดับจังหวัด โล่รางวัล สมุดรายงานผล รูปภาพ แผ่นพับ วารสาร และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่โครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ระยะยาว^{๑๗๘}

ให้มีการจัดทำปายหมู่บ้านศิลป์ ๕ ไปประกาศนียบัตร มอบให้ทั้งในระดับบุคคลและองค์กร ให้ทั่วถึง^{๑๗๙} เครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัยจะเอื้ออำนวยต่อการสื่อสารที่ครอบคลุมสู่ระดับล่าง^{๑๘๐} ต้องมีการสนับสนุนวัตถุประสงค์ให้กับพื้นที่ที่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้อุปกรณ์ในการเผยแพร่เป็นอย่างไรไป โดยให้ดูจากอุปกรณ์ที่พื้นที่นั้นขาดแคลน^{๑๘๑}

สรุปได้ว่าการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศิล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ การจัดการเรื่องคน ผู้เป็นผู้นำ คนให้การสนับสนุน คนปฏิบัติงาน ต้องร่วมกัน ผู้ทำงานต้องลงมือทำด้วยกันเป็นครั้งคราว ทุกกลุ่ม ทุกระดับต้องลงมือทำร่วมกันเป็นบางครั้ง^{๑๘๒}, เงิน เป็นงบประมาณปัจจัยในการดำเนินงาน การขับเคลื่อน , สถานที่มีแต่ไม่พร้อมไม่สะดวกใช้ไม่ได้ รวมทั้งคณะสงฆ์จังหวัดให้การได้รับการสนับสนุน แผนงาน/โครงการ โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด/งบบุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อสนับสนุนงบประมาณทุกกิจกรรมให้มากกว่าเดิมและต้องจะเป็นการขับเคลื่อนในเชิงรุกและรับมีการประชุมวางแผนงานกันอย่างต่อเนื่อง ผู้ให้นโยบายต้องมีการกำกับติดตามผล มีการประชุมวางแผน ติดตามผลที่ได้ดำเนินงานตามลำดับขั้น การบริหารการจัดการ ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การ

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ พระครูวินิจสุภาจาร (สุภาจาโร), เจ้าคณะอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ พระครูวิธานธรรมโสภณ (คำอ้าย สิริธมโม), เจ้าคณะอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ พระครูวิมลญาณประยุต, เจ้าคณะอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ พระครูวินิจสุภาจาร (สุภาจาโร), เจ้าคณะอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตตานรักษ์, เจ้าคณะอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่, ๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ พระครูวิธานธรรมโสภณ (คำอ้าย สิริธมโม), เจ้าคณะอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่, ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ พระครูสุทธิญาณรังษี, เจ้าคณะอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่, ๔ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ พระครูอินทญาณรังษี, เจ้าคณะอำเภอยางตลาด จังหวัดเชียงใหม่, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ พระครูปัญญาวชิร (ปญญาวชิโร ชมภู), เจ้าคณะอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

บริหารบุคลากร ต้องให้ความสำคัญผู้ปฏิบัติงานให้กำลังใจแก่ผู้ทำงานอย่างต่อเนื่อง การบริหารงบประมาณ ต้องจัดสรรให้เหมาะสมกับงานการขับเคลื่อนโครงการ ในด้านวัสดุอุปกรณ์ ต้องจัดให้แต่ละศูนย์ในระดับอำเภอ ตำบล และระดับวัด เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนโครงการฯ เพื่อให้การทำงานที่คล่องตัวอย่างต่อเนื่อง^{๑๘๓}

สรุปได้ว่า การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการที่บุคคลในหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำงานร่วมกันในระบบ หรือองค์กรเพื่อให้งานสำเร็จไปด้วยดี, ระบบ หรือองค์กรที่มีบุคคลในระดับต่าง ๆ ทำงานประสานกันดูเครื่องจักร, ระบบใด ๆ ที่จะช่วยให้งานสำเร็จลุล่วงไป โดยที่บุคคล กลุ่มคน และชุมชน นำหลักการในพระพุทธศาสนาแสดงให้เห็นแนวคิดที่มาของศีลกับการอยู่ร่วมกันในสังคมทำให้เกิดความสงบสุขของสังคมชุมชนและเป็นการพัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งศีล ๕ เป็นหนทางแห่งการเกิดสันติภาพและสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีตามหลักของศาสตร์สมัยใหม่เกี่ยวกับการสร้างสันติภาพ^{๑๘๔} เมื่อเทียบในสมัยพุทธกาลใช้วิธีการแบบพระพุทธเจ้า ส่งสาวกไปประกาศพระศาสนา คือแยกกันทำงาน เผยแผ่อุดมการณ์หลักการทางพระพุทธศาสนาแก่ศาสนิกนัถือ ที่ไม่เข้าใจหลักธรรม ศีลธรรมแนวทางการปฏิบัติ ที่ถูกต้อง ให้เข้าใจได้ถูกต้อง ปฏิบัติได้ถูกต้อง

ดังนั้นการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะการบริหารจัดการแบบพระพุทธเจ้า ส่งสาวกไปประกาศพระศาสนา คือแยกกันทำงาน เผยแผ่อุดมการณ์หลักการทางพระพุทธศาสนาแก่ศาสนิกนัถือ ที่ไม่เข้าใจหลักธรรม ศีลธรรมแนวทางการปฏิบัติ ด้วยการสร้างความเข้าใจ มีการสร้างกลุ่มเครือข่าย สร้างความเข้าใจ ให้เห็นความสำคัญของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยทำบันทึกข้อตกลงต่อหน่วยงานส่วนราชการท้องถิ่น ได้มีบทบาทส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรม โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

นอกจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การใช้แบบสอบถามแล้ว ที่ได้รับข้อมูลที่เกิดปัญหาทางการเงิน , วัสดุอุปกรณ์ น้อยที่สุด เนื่องจากทางคณะสงฆ์ไม่จำเป็นต้องมีการรงบประมาณที่จัดสรรโดยรัฐบาล ในขณะที่เรื่องการบริหารโครงการพบปัญหามากที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงหาข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อเป็นการยืนยันองค์ความรู้จากการวิจัย เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างจริงจัง และก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด โดยมีรายละเอียดที่ผู้วิจัยสามารถจัดเป็นหัวข้อเพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อได้การเสริมสร้างการปรองดองสมานฉันท์ การลดปัญหาข้อขัดแย้ง ความปลอดภัย และการสร้างความมั่นคง ได้ดังนี้

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรขันติรัตน์, เจ้าคณะอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ พระครูกัณตศีลานุยุต, เจ้าคณะอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑.

๑. การวางแผน

๑.๑ คน ต้องศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการขับเคลื่อนแผนงาน กิจกรรมของชุมชน และต้องให้ประชาชนได้กำหนดทิศทางการพัฒนาปรองดอง กำหนดทิศทางการสร้างความมั่นคง ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของชุมชน ทำการวางแผนอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมแผนพัฒนาโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ทั้งระยะสั้น ระยะยาว ระยะปานกลาง โดยเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เพื่อนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยอาศัยวัดเป็นศูนย์กลางความยั่งยืน

๑.๒ เงิน การจัดทำแผนการเงินอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมแผนพัฒนาโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ทั้งแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปี

๑.๓ วัสดุอุปกรณ์ การจัดทำแผนการใช้วัสดุอย่างเป็นระบบ

๑.๔ การจัดการ การกำหนดแผนการ กิจกรรมในการสร้างความมั่นคง หรือความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของชุมชน ผ่านการบูรณาการกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานราชการอื่น ๆ จัด รวมทั้งการขยายเครือข่ายไปสู่แหล่งชุมชนต่าง ๆ โดยอาศัยพระธรรมจาริก ชุมชนคุณธรรม โครงการเด็กดีของหมู่บ้านศีล ๕

๒. การปฏิบัติ

๒.๑ คน ต้องมีเจ้าหน้าที่หรือคนในชุมชนศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชน ร่วมกันคิด สร้าง กำหนดแผนการ กิจกรรมในการสร้างความปรองดองและการลดปัญหาความขัดแย้ง

๒.๒ เงิน ต้องให้บุคคล หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุน โดยตั้งอยู่ในรูปแบบของคณะกรรมการ

๒.๓ วัสดุอุปกรณ์ ต้องให้บุคคล หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุน

๒.๔ การจัดการ ต้องมุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมการดำเนิน เช่น ด้านการระดมความคิด การพัฒนา การวางแผน อาทิเช่น การกำหนดทิศทาง แนวปฏิบัติ สัญญาประชาคมกิจการโครงการ หรือระบบการปฏิบัติการร่วมกัน โดยสอดคล้องกับศีลธรรมอันดี และกฎหมายบ้านเมือง รวมทั้งการเสริมกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรมผ่านวิถีชีวิตในหลักของชุมชนคุณธรรม

๓. การตรวจสอบ

๓.๑ คน การสร้างตัวชี้วัดการดำเนินกิจกรรมในโครงการที่สอดคล้องกฎหมาย และถูกต้องตามหลักคุณธรรมจริยธรรม

๓.๒ เงิน วัดประสิทธิภาพกับแผนงบประมาณที่กำหนดไว้สำหรับกิจกรรมแต่ละกิจกรรม

๓.๓ วัสดุอุปกรณ์ วัดประสิทธิภาพกับความคุ้มค่า ความยั่งยืน ความมั่นคง และสามารถต่อยอดกับกิจกรรมอื่น ๆ ได้

๓.๔ การจัดการ ต้องให้หน่วยงาน องค์กรที่มีความเชี่ยวชาญในการติดตามประเมินผลความสำเร็จในการดำเนินงานตามแผนงาน ด้วยการกำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานและจัดทำระบบตรวจสอบการทำงานเพื่อการขับเคลื่อนโครงการ และมีการรายงานผลการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม

๔. การแก้ไขปรับปรุง

๔.๑ คน ร่วมกันมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขแนวความคิด มาตรการ แผนการ กิจกรรม สร้างความปรองดอง ลดปัญหาความขัดแย้งร่วมกันวิเคราะห์เพื่อพัฒนาว่าแต่ละขั้นตอนการปฏิบัติงาน ว่ามีส่วนใดที่ต้องปรับปรุง

๔.๒ เงิน การใช้จ่ายงบประมาณมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ตามหลักธรรมาภิบาล เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิด

๔.๓ วัสดุอุปกรณ์ ต้องนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยจัดระบบข้อมูล เพื่อการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทันทั่วถึง

๔.๔ การจัดการ ต้องให้หน่วยงาน องค์กรที่มีความเชี่ยวชาญถอดบทเรียน เพื่อเป็น Best Practice โดยการสร้างความยั่งยืนในกระบวนการทำงานของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้องมีการพัฒนา ใน ๓ ระดับ

๑. ระดับต้น ต้องมีการเข้าใจเข้าถึงและพัฒนา

๒. ระดับกลาง ต้องนำกระบวนการทางการบริหาร PDCA มาขับเคลื่อนโครงการ

๓. ระยะยาว ประสานการดำเนินโครงการให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

จากการสรุปผลการสนทนากลุ่มเฉพาะพบว่าการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่จะขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ของผู้นำ เน้นการดำเนินการอย่างจริงจังและจริงใจ เข้าถึงพื้นที่ การตรวจสอบ การดำเนินการในลักษณะเครือข่าย การแสวงหาการมีส่วนร่วม การประชาสัมพันธ์ การให้กำลังใจ ด้วยความสามัคคี ผ่านปรัชญาพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาที่เป็นศาสนาแห่งความเมตตา ความรัก ความเอื้ออาทร โดยมีศีล ๕ เป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม

ส่วนที่ ๔. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

โดยผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้จากการวิจัยการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของ

คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา : ผู้วิจัย (๒๕๖๒)

จากรูปอธิบายได้ว่าการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการบริหารงานองค์กรมีองค์ประกอบสำคัญที่นักบริหารงาน เพื่อให้การขับเคลื่อนโครงการบริหารงานประสบความสำเร็จ ประกอบไปด้วย กระบวนการจัดการ การบริหารบุคลากร การบริหารงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ให้เกิดความสมดุล และมีประสิทธิภาพ เพื่อบริการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายขึ้นในทางโลก ด้วยการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐบาล เอกชน คณะสงฆ์ อาทิเช่น พระธรรมทูต อสม. อสว. ครูพระสอนศีลธรรม และประชาชน ประสานความร่วมมือขับเคลื่อนตามแผนยุทธศาสตร์โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๕) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ ของจังหวัดอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมสนับสนุนให้มีกลไกในการขับเคลื่อนโครงการทุกระดับด้วยการจัดกิจกรรมการเผยแผ่หลักศีล ๕ ผ่านรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม ส่งเสริมการ “รักษาศีล ๕” และ “วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ” จึงเกิดเป็น โครงการต่าง ๆ ในรูปแบบกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนและเยาวชนได้อบรมศีลธรรมตามพุทธวิธี โดยเฉพาะตาม “หลักความดีสากล ๕ ประการ คือ รักความสะอาด มีความเป็นระเบียบ มีความสุภาพ ตรงต่อเวลา และมีสมาธิ” เพื่อส่งเสริมการ “มีศีล มีสุข มีปรองดอง มีสมานฉันท์ มีสามัคคี มีสันติสุข” สืบไป

การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนในจังหวัด ให้ประชาชนมีจิตสำนึกและได้แสดงออกถึงความรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคม ถิ่นกำเนิดของตน ด้วยการสร้างความรัก ความสามัคคี ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันในสังคม ประชาชนทุกหมู่บ้าน ทุกตำบล มีความรักความเข้าใจ เคารพในความคิดเห็นของกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเป็นสังคมเครือญาติ ทั้งยังมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประชาชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการดำรงชีวิต ประชาชนมีความตระหนัก รักปกป้อง เชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศชาติมีความมั่นคงและเกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน มีความเข้าใจในบริบทวิถีพุทธ มีการนำหลักศีล ๕ มาเป็นหลักในการพัฒนาด้านสัมมาอาชีวะ รวมทั้งนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ทำให้มีรายได้ มีอาชีพ ซึ่งกองทุนหมู่บ้านที่ได้มากองทุนละ ๒.๒ ล้านบาทสามารถนำมาพัฒนากับคนมีศีลที่รู้จักใช้จ่ายทำให้เกิดผลงอกเงยขึ้นมา ทำให้มีทุนในการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นแบบอย่างตามหลักศีล ๕ ที่มุ่งความรักสามัคคี มีสมานฉันท์ ทำกิจกรรมร่วมกันตามที่สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าทรงให้คำขวัญไว้ว่า มีศีล มีสุข มีปรองดองสมานฉันท์ ดังนั้นผลงานหมู่บ้านศีล ๕ ต้นแบบซึ่งเกิดมาจากศีล จาริต และวัฒนธรรมท้องถิ่นเมื่อนำมาบูรณาการให้เข้ากัน ก็ได้เป็นหมู่บ้านหรือชุมชนคุณธรรมที่เกิดมาจากหลักศีล ๕ มีอาชีพไม่ทิ้งถิ่นฐาน ไม่เบียดเบียน ไม่ลักขโมย ไม่มียาเสพติด เคารพในสิทธิเสรีภาพของแต่ละคน

จึงได้มีแนวความคิดในการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อความสำเร็จและบรรลุผลสำเร็จ โดยให้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมสังคมไทย โดยต้องให้ความสนใจการบริหาร เพราะว่าการบริหารจัดการจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับ ครอบครัว ชุมชน มีการปรับตัวเพื่อแสวงหาแนวทางใน การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ให้สอดคล้องกับการ

เปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะการพยายามให้เกิด “การมีส่วนร่วม (Participation)” มากขึ้น “การให้อำนาจ (Empowerment)” “การเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement)” “การทำงานเป็นทีม (Teamwork)” ทั้งหมดจะต้องพัฒนาไปพร้อมๆ กัน โดยผ่านกระบวนการจัดการของคณะสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยวิทยาการด้านการจัดการบริหารเข้ามาสนับสนุนองค์กร เพื่อเสริมพลังการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (บุคคล) ขององค์กรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทั้งใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสนับสนุน ด้านฐานข้อมูล การสร้างบุคลากรในองค์กรให้มีความสามารถ หรือการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ การบริหารจัดการสมัยใหม่ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงและ มีผลกระทบต่อสังคมและองค์กร ในการที่จะสร้างความยั่งยืน การไม่เบียดเบียน การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ มีความเมตตาต่อกัน และรู้เท่าทันโลก โดยไม่ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ หรือระบบทุนนิยมในปัจจุบัน แต่ให้ยึดหลักการอยู่ร่วมกันในชุมชนและรู้เท่าทันโลก

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ๑. สภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ๒. กระบวนการของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ และ ๓. การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบไปด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) เพื่อกำหนดตัวชี้วัด คือระดับบุคคล องค์กร และชุมชนของการรักษาศีล ๕ ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับแนวคิด องค์กรประกอบ ตัวชี้วัดในระดับบุคคล องค์กรและชุมชน จำนวน ๓๗ รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) อันประกอบด้วยพระมหาเถระ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน จำนวน ๑๒ รูป/คน เพื่อยืนยันและประเมินคุณภาพตัวชี้วัดในระดับบุคคล องค์กร และชุมชนของการรักษาศีล ๕ ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และการออกแบบสอบถาม เพื่อสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลได้ตามระเบียบวิจัย ซึ่งใช้แหล่งข้อมูลจากตัวบุคคล (Man) และเอกสาร (Secondary Sources) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Content Analysis) และการสัมภาษณ์ (Interview) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์อุปนัย (Analytic Instruction) และการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ผลจากการอภิปรายผลได้ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๕.๑ อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยได้สรุปการวิจัยตามประเด็นสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย โดยตอบคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๔ ข้อ โดยผลการวิจัยสรุปอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ส่วนที่ ๑. สภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ ๒. กระบวนการของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ ๓. การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ ๔. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ส่วนที่ ๑ สภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

จากผลการศึกษาสภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ดำเนินการเป็นไปในลักษณะที่เป็นการสร้างความร่วมมือ และมีหลัก “บวร” คือ บ้าน วัด และราชการ ลักษณะขอความร่วมมือในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ โดยกำหนด “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็นนโยบายของจังหวัด ขยายผลไปทุกอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างจิตอาสา มุ่งเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีทักษะชีวิต มีทักษะการทำงาน มีสัมมาอาชีพที่สามารถพึ่งตนเองได้ และร่วมสืบสานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เป็นการนำการแก้ปัญหาแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการพูดคุยจากผู้นำชุมชนในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่างๆ จึงเป็นการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นการสร้างความสามัคคี ความเข้าใจในสังคมให้มีการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และให้เห็นถึงความสำคัญประโยชน์ที่จะได้รับในการปฏิบัติตน ตามหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา โดยการรักษาศีล ๕ อีกทั้ง มีการทำ MOU การมีส่วนร่วมระหว่าง วัด สถานศึกษาชุมชน หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรม เพื่อให้สู่ความสำเร็จตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ และการบูรณาการของทุกภาคส่วนให้ไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้เกิดความสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อให้เกิดสันติสุขอย่างยั่งยืนต่อไป มากไปกว่านั้นการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีลักษณะการทำงานเป็นระบบตามคำสั่งและปฏิบัติตามลักษณะของงาน มีการขับเคลื่อนร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน ทุกภาคส่วนโดยเห็นความสำคัญของความปรองดองสมานฉันท์การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม ถึงอย่างไรก็ตามการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นั้น มีการประชุมปรึกษา วางแผนการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ความร่วมมือของชุมชนแต่ละท้องถิ่น ผู้นำแต่ละท้องถิ่นให้ความสนใจร่วมจัดกิจกรรม อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่ากิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทยจึงทำให้สำเร็จในปัจจุบัน **ซึ่งสอดคล้องกับวงจร เพิ่มผลได้** วิจัยเรื่อง “ศีล ๕ มิติอารยธรรมสากล” ผลการวิจัยพบว่า มนุษย์อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นสังคม มีความรักและความใคร่เป็นเรื่องธรรมดา แต่ความใคร่นั้น ต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและศีลธรรม กฎหมายป้องกันได้เฉพาะการละเมิดทางกาย แต่ศีลธรรมสามารถป้องกันได้จากภายในคือจิตใจ ความอบอุ่นภายในครอบครัวขึ้นได้^๑ และ**พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ** ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาทัศนะเรื่องศีล ๕ ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์” ผลการวิจัยพบว่า ศีล ๕ ข้อที่ ๑ คือ การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เป็นหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ที่กล่าวถึงกันมากที่สุดในสังคมไทย แต่ปัจจุบันในสังคมไทยมีสถิติการ “ฆ่า” สูงมาก ผลจากการ “ฆ่า” ทำให้คนไทยต้องประสบกับการขาดความเมตตา มีการก่ออาชญากรรม ที่ทารุณโหดร้าย งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

^๑ วงศกร เพิ่มผล, “ศีล ๕ มิติอารยธรรมสากล”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑-๒.

จะศึกษาทัศนะเรื่องศีล ๕ ของชาวพุทธในสังคมไทย ปัจจุบันเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์ เปรียบเทียบผล การสำรวจข้อมูลด้านความเข้าใจ การปฏิบัติ และอุปสรรคในการปฏิบัติตามศีล ๕ ข้อที่ ๑^๒

ส่วนที่ ๒ กระบวนการของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะ สงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

ในส่วนของกระบวนการของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะ สงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการตามแนวคิดของการมีส่วนร่วมของทุกภาคประชาชนในการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้มีประสิทธิภาพของครอบครัวเป็นอย่างดี โดยการมีกลไกของ องค์กรประกอบ ๔ ส. ประกอบไปด้วย

ส ๑ ใส่ใจของผู้นำ

ส ๒ สร้างการมีส่วนร่วมและสืบหาสาเหตุ

ส ๓ สันติสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีคิดต่าง และ

ส ๔ สืบสานแผนงานอย่างต่อเนื่อง คือลงมือทำตามเป้าหมายจนให้เกิดผลชัดเจน

การขับเคลื่อนให้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ดำเนินการได้เป็นอย่างดีนั้น ต้อง องค์กรประกอบที่สำคัญก็คือตัวบุคคลในชุมชนเห็นความสำคัญในการขับเคลื่อน โดยเน้นที่สถาบัน ครอบครัว แล้วสู่หมู่บ้าน สู่ตำบล อำเภอ จังหวัด เป็นลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาวรญาณ ธิ์ กิ่งโพธิ์ ได้ศึกษาวิเคราะห์ เรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔” ผลการวิเคราะห์พบว่า การบริหารคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๔๘๔ เป็น การปกครองแบบ “สังฆสภา” แบ่งอำนาจในการบริหารออกเป็น ๓ ส่วน คือ สังฆสภา ทำหน้าที่เป็น นิติบัญญัติออกสังฆานัติ, คณะสังฆมนตรี มีหน้าที่ในการบริหาร, คณะวินัยธร มีหน้าที่พิจารณา อธิการ ซึ่งแต่ละฝ่ายได้แบ่งหน้าที่ในการบริหารและรับผิดชอบโดยตรง^๓ และให้การสนับสนุนยกย่อง คนดีมีศีลธรรม และปกป้องคนดีที่จะถูกรังแกจากคนไม่ดี และสร้างค่านิยมที่ดีเป็นสำคัญ ถ้าสังคมใน ระดับใดก็ตามสนับสนุนยกย่องคนดีมีศีลธรรม การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ก็จะประสบ ความสำเร็จที่ตั้งไว้อย่างยั่งยืนต่อไป โดยบูรณาการร่วมขับเคลื่อนกับหน่วยอบรมประจำตำบล ที่ ทำงานอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่องมาโดยตลอด ซึ่งสอดคล้องกับพระครูอุทัยกิจจารักษ์ สุจินโณ ได้ วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองคณะสงฆ์” ผลการวิจัย พบว่า ๑) รูปแบบการบริหารกิจการคณะ สงฆ์มีการดำเนินการตามพระราชบัญญัติคณะ สงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งภารกิจดังกล่าวบางประการกำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายเถรสมาคม แต่บาง ประการคงเห็นไปตามจารีตประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อมา ๒) การบริหารจัดการการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาขององค์กรคณะสงฆ์ มีปัญหาที่ชัดเจน องค์กรสงฆ์มีบุคลากรไม่พอเพียงที่จะเผยแผ่

^๒พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ, “การศึกษาทัศนะเรื่องศีล ๕ ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน:ศึกษา เฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๑), หน้า ๑-๒.

^๓พระมหาวรญาณ ธิ์ กิ่งโพธิ์, “การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาควิชาประวัติศาสตร์, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑-๒.

พระพุทธรูปศาสนาได้อย่างถูกต้องและถ่องแท้ พระนักเผยแผ่ที่มีความรู้ ความเข้าใจในหลักพระพุทธรูปศาสนาอย่างถูกต้องถ่องแท้มีจำนวนจำกัด เห็นปัญหาในการเผยแผ่ ทำให้พุทธศาสนิกชนเกิดความสับสน สำคัญผิด และเข้าใจคลาดเคลื่อนไปจากความเห็นจริงตามหลักพระพุทธรูปศาสนา ๓) แบบการบริหารจัดการการเผยแผ่ขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ ควรมีอำนาจและหน้าที่ที่สำคัญ กล่าวคือ เห็นศูนย์กลางในการประสานบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนา ในระดับภาคและระดับจังหวัด เพื่อให้ปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์และอื่นๆ ตามที่องค์กรกำหนดและมอบหมาย จัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือประกอบการเรียนการสอนและการเผยแผ่ และอำนวยความสะดวก และเห็นที่ปรึกษาในการดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนา และส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนา ติดตามประเมินผลบุคลากรที่เผยแผ่พระพุทธรูปศาสนา และจัดทำรายงานผลการดำเนินงานการเผยแผ่ และจัดทำงบประมาณสนับสนุน ให้การอุปถัมภ์กิจกรรมและบุคลากรที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธรูปศาสนาต่อไป^๔

ส่วนที่ ๓ การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

ปัจจัยด้านการประสานความร่วมมือ ที่จะส่งผลต่อแนวทางการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ที่ประสบผลสำเร็จและประสบความสำเร็จ ความล้มเหลว และบูรณาการระหว่างหน่วยงานในระดับอำเภอ การเข้าใจในเป้าหมายของโครงการของผู้ปฏิบัติงาน และการวางโครงสร้างการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีส่วนสำคัญต่อการขับเคลื่อนงาน เพราะงานตามโครงการดังกล่าวไม่สามารถประสบความสำเร็จได้หากขาดการประสานเชื่อมโยง ทั้งนี้ต้องสามารถเชื่อมร้อยคนในสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมและเห็นประโยชน์ต่อการพัฒนาด้วยตนเอง ไม่ใช่เกิดจากการบังคับหรือเกณฑ์ให้มาเข้าร่วมซึ่งจะไม่เกิดผลยั่งยืน สร้างประโยชน์ของโครงการที่สังคมจะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนากลไกขับเคลื่อนโครงการฯ มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินการให้เกิดความสำเร็จ ซึ่งหากองค์การ ทั้ง บ้าน วัด โรงเรียน/ ราชการ ได้รับประโยชน์จากการพัฒนากลไกของโครงการและเกิดผลเป็นที่ประจักษ์ ย่อมทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม รู้สึกเป็นส่วนร่วมของโครงการไม่ใช่ประโยชน์ของผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูอุทัยกิจจารักษ์ สุจินโณ ควรดำเนินไปให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และปฏิบัติไปตามหลักการที่ครบถ้วน ,การบริหารบุคลากร ควรเพิ่มแรงจูงใจในการทำงานให้กับบุคลากรที่ดำเนินงานอยู่แล้ว และพยายามจัดหาบุคลากรใหม่เพิ่มเพื่อช่วยทำงานตามโครงการได้อย่างเต็มที่ ,การบริหารงบประมาณ ควรมีการเพิ่มงบประมาณ และกระจายให้ทั่วถึง สำหรับวัสดุอุปกรณ์ เป็นเรื่องที่ต้องขับเคลื่อนโครงการต้องบริหาร ทั้งการจัดการ การบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ การจัดการในได้ตามระบบของแนวทางศีล ๕ ต้องเป็นตามแนวทางระเบียบที่ได้วางไว้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับพระครูภาวนาโสภิต (บุญรัตน์ เมืองวงศ์) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารการเผย

^๔พระครูอุทัยกิจจารักษ์ สุจินโณ, “รูปแบบการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนาขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๒”, ปรินญาพุทธศาสนตรุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก-ข.

แผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา” พบว่ารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนานั้น เป็นรูปแบบขั้นบันไดมีการประสานงานแบบบนลงล่างลงมาตามลำดับขั้น คือ ระดับภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล วัด ส่วนในเขตล้านนามีอัตลักษณ์ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นของตนเอง ในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการใหม่ มาใช้เพื่อรองรับความทันสมัย ตามแนวทางปฏิบัติของพระสังฆาธิการที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายเพื่อปฏิบัติงานส่วนหนึ่งการบริหารเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เห็นเป็นรูปธรรมก็คือ สายงานของพระธรรมทูต ซึ่งพระธรรมทูตจะมีหน้าที่สั่งสอนอบรมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยตรง มีองค์กรมีการจัดอบรมฝึกฝนนโยบายและงบประมาณมาปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่จากการศึกษาพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนานั้นต้องอาศัยความร่วมมือกับทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลหรือภาคประชาชนพุทธศาสนิกชนทุกคนเพื่อให้พระพุทธศาสนาดำรงต่อไปในอนาคต^๕

ส่วนที่ ๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะการบริหารจัดการแบบพระพุทธเจ้า ส่งสาวกไปประกาศพระศาสนา คือแยกกันทำงาน เผยแผ่อุดมการณ์หลักทางพระพุทธศาสนาแก่ศาสนิกชนบิณฑู ที่ไม่เข้าใจหลักธรรม ศีลธรรมแนวทางการปฏิบัติ ด้วยการสร้างความเข้าใจ มีการสร้างกลุ่มเครือข่าย สร้างความเข้าใจ ให้เห็นความสำคัญของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยทำบันทึกข้อตกลงต่อหน่วยงานส่วนราชการท้องถิ่น ได้มีบทบาทส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรม โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้บรรลุเป้าหมาย ประกอบไปด้วย กระบวนการจัดการ การบริหารบุคลากร การบริหารงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ให้เกิดความสมดุล และมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายขึ้นในทางโลก จึงได้มีแนวความคิดในการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อความสำเร็จและบรรลุผลสำเร็จ โดยให้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมสังคมไทยโดยต้องให้ความสนใจการบริหาร เพราะว่าการบริหารจัดการจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัว ชุมชน มีการปรับตัวเพื่อแสวงหาแนวทางในการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

^๕ พระครูภาวนาโสภิต (บุญรัตน์ เมืองวงศ์), “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา”, ปริญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ๒๕๕๓), หน้า ๑-๒.

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) องค์การพระพุทธศาสนาและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ควรร่วมกันสร้างกลยุทธิ์การปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมด้วยโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของสถาบันการศึกษาที่มุ่งประเด็นการบูรณาการกับศาสตร์วิชาชีพชีวิตเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

๒) องค์การพระพุทธศาสนาและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ควรสร้างเป็นนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจของหน่วยงาน เพื่อให้ทุกคนในหน่วยงานรู้สึกถึงความมีส่วนร่วม หรือการมีความรู้สึกต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ผ่านโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อที่จะสร้างสรรค์การพัฒนาทีมงานในการที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

๓) องค์การพระพุทธศาสนา ควรพิจารณากระบวนการและปัจจัยในการพัฒนาโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ การส่งเสริมจริยธรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์อย่างเป็นรูปธรรม

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) องค์การพระพุทธศาสนาและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ควรตั้งแผนการในการดำเนินงาน ก่อให้เกิดคน งานที่มีคุณภาพ ด้วยการถอดบทเรียนในการเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จากมองเป้าหมาย เอกลักษณ์ เอกภาพ อยู่ในสังคม ดำรงชีพ ดำเนินชีวิตในหนทางที่ถูกต้องตามกระบวนการและปัจจัยในการขับเคลื่อนโครงการ ในการที่จะนำพาชีวิตไปสู่ความสำเร็จ

๒) องค์การพระพุทธศาสนาควรพิจารณาการพัฒนาการจัดการงานในโครงการฯ และสร้างกระบวนการการบริหารและการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ผ่านโครงการจะต้องมีปัจจัยในการสร้างการเรียนรู้ให้บุคคล ให้ก่อให้เกิดแรงงาน การพัฒนาตน การเกิดทักษะในการขับเคลื่อนโครงการ

๓) องค์การพระพุทธศาสนาควรพิจารณาสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาการขับเคลื่อนโครงการ โดยพิจารณาที่คุณภาพของทุนมนุษย์ที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม และจัดทำเป็นคู่มือในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแบบสากล

๕.๒.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาวิจัยตัวชี้วัดความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อย่างเป็นรูปธรรม

๒) ควรจัดทำเป็นการจัดการความรู้ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแบบพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาจิตใจ องค์กร และสังคม

๓) ควรมีการวิจัยตัวชี้วัดความสำเร็จในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในประเทศเพื่อนบ้านที่นับถือพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการสร้าง Best practice เป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่ประชาชน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

๑. ภาษาไทย:

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____ อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงพิมพ์วิญญูญาณ, ๒๕๓๒.

_____ ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____ พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรกฎเตปิฎก ๒๕๒๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

_____ พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

แก้ว ชิตตะชบ. พุทธธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐.

_____ รวมวิชาธรรมศึกษาชั้นตรี (ตามหลักสูตรของสนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ. ๒๕๔๖). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗.

ชัยวัฒน์ อุตพัฒน์ และทวี ผลสมภพ. หลักพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๙.

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. ประชาธิปไตยกับการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๔๒.

นิรมล กิตติกุล. องค์การและการจัดการ. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๕๑.

บุญมี แทนแก้ว. จริยธรรมกับชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๑.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ). เรื่องสำคัญที่สุดสำหรับพุทธบริษัท : ปฏิจ্ঞสมุปบาท หลักปฏิบัติอริยสัจที่สมบูรณ์แบบ. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๐.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๕.
- _____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒๓. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๕.
- _____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๔.
- _____. **พุทธธรรม ฉบับขยายความ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๙.
- _____. **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- _____. **หยาดเพชรหยาดธรรม : ภูมิปัญญาเพื่อการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : เพ็ญฟ้าการพิมพ์, ๒๕๔๗.
- พิน ดอกบัว. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: บริษัทบูรพาสาส์น, ๒๕๔๙.
- วรญา ทองอุ่น. **มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร**. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๔๘.
- วศิน อินทสระ. **ไตรลักษณ์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- หลวงวิจิตรวาทการ. **ของดีในอินเดีย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๔๔.
- หลวงอรรถโยธินปรีชา (กลิน อรรถโยธิน). **อธิบายธรรมวิภาค น.ธ.ตรี**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมบรรณาการ, ๒๕๑๑.
- สมเกียรติ วันทะนะ. “ปัญหาและความขัดแย้งในสังคมไทย”. ใน **เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาสังคมไทย (Thai Society)**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๙.
- สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. **ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๙.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. **คำบรรยายพระไตรปิฎก**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบัณฑิตธรรม, ๒๕๔๓.
- โสรัจ โปธิแก้ว. **การศึกษาเชิงจิตวิทยาตามหลักพระพุทธศาสนา : การศึกษาเชิงจิตวิทยาในแนวพุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๙.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **คู่มือการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕”**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๒) บทความในวารสาร:

ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล. “จิตวิทยาแนวพุทธ: แนวทางเพื่อการเยียวยาและพัฒนาจิตใจมนุษย์”,
วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม).
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). “ลักษณะแห่งพุทธศาสนา (๑๗) ลักษณะที่ ๑๒ ”, ข่าวสด, (๒๑
กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๓).
พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร. “พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม : กระบวนทัศน์ใหม่เกี่ยวกับเบญจศีล”,
บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. ปีที่ ๙ ฉบับพิเศษ เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชา วัน
สำคัญสากลของโลก (๒๕๕๖).

(๓) หนังสือแปล:

ไมเคิล ลีเฟอร์. พจนานุกรมการเมืองสมัยใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. แปลโดย จุฬาร ธีรรัก
สกุล. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.

(๔) วิทยานิพนธ์:

ทรงวิทย์ แก้วศรี. “การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า”. วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๑.
บุญตา ส. ผาบัมชัย. “กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท : ศึกษาเปรียบเทียบตามกฎหมายไทยและ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.
ปวีณา กรุงพลี. “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของ
เจ้าหน้าที่สำนักงาน”. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. สาขาวิชาบริหารธุรกิจ
: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ม.ป.ป..
พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ. “การศึกษาทัศนะเรื่องศีล ๕ ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน: ศึกษา
เฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ศาสนาเปรียบเทียบ).
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑.
พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุญญากร). “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี : ศึกษา
วิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
พรอุษา ประสงค์วรรณ. “การศึกษาชุมชนต้นแบบต่างศาสนาที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ในแขวงวัด
กัลยาณ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
การพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

วงศ์กร เพิ่มผล. “ศิลปะ ๕ มิติอารยธรรมสากล”. **วิทยานิพนธ์ศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

วิไลพร อุ่นเจ้าบ้าน. “ศึกษาพฤติกรรมกรรมการนำศิลปะ ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร”. **พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

อริชฐาน พูลศิลป์ศักดิ์กุล. “การรักษาศิลปะหัตถ์ของพุทธศาสนิกชนวัยแรงงาน : กรณีศึกษาเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร”. **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๘.

(๕) เอกสารอัดสำเนา และเอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่:

โฆษกรัฐบาล. “สรุปนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา”, (วันอังคารที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๔). (อัดสำเนา)

องค์การบริหารส่วนตำบลวัดสำโรง. “บรรยายสรุป ข้อมูลพื้นฐานองค์การบริหารส่วนตำบลวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”. (อัดสำเนา)

(๖) รายงานวิจัย:

จำเนียรน้อย สิงห์รักษ์. “ศึกษาหลักสามัคคีธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **รายงานการวิจัย**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๕๕.

นวลจันทร์ ทศนชัยกุล. “การใกล้เคียงข้อพิพาทโดยคณะรัฐมนตรี”. **รายงานวิจัย ภาควิชารัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๑.

สถาบันพระปกเกล้า. “การสร้างความปลอดภัยแห่งชาติ”. **รายงานวิจัย**. สถาบันพระปกเกล้า : คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการสร้างความปลอดภัยแห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๕.

(๗) บทความ/สาระสังเขปออนไลน์:

กรมการกงสุล. **คำชี้แจงหัวหน้า คสช. พบ ประชาชน**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.thaiembassy.org/islamabad/contents/files/news-20140623-195413-156423.pdf> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].

กรมประชาสัมพันธ์. **นโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : ewt.prd.go.th/ewt/region2/ewt_news.php [๙ ก.ย. ๒๕๕๗].

ข่าวสดออนไลน์. **คสช. เชิญนักการเมือง พท. - ปชป. ร่วมดื่มน้ำสาบานปรองดองสมานฉันท์**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.khaosod.co.th/view_newsonline.php [๙ กันยายน ๒๕๕๗].

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ. ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี ๑๔๓/๒๕๕๗
ผลการประชุมผู้บริหารองค์กรหลัก ๑๘/๒๕๕๗, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.moe.go.th/websm/๒๐๑๔/jun/๑๔๓.html> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- คณะกรรมการความสงบแห่งชาติ. ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๖/๒๕๕๗ เรื่อง
แต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญในคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา
: <http://www.most.go.th/portalweb/index.php> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- คมชัดลึก. ข่าวทางการเมือง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://komchadluek.net/e2548/reference/index.php> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- _____. คสช. ชูวัฒนธรรม-ประวัติศาสตร์สร้าง ‘บรรยากาศ’ ก่อนปรองดอง. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา : <http://www.komchadluek.net/mobile/detail/20140618/186680.html> [กันยายน ๒๕๕๗].
- _____. พศ. สนอง ‘ประยุทธ์’ เปิดขอตไลน์แจ้งพระนอกรีต. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.komchadluek.net/detail/20140617/186670.html> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- ดร.ป.เพชรอริยะ (๒๖ ธ.ค.๕๔). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.manager.co.th/daily/ViewNews.aspx?NewsID> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- เดลินิวส์ออนไลน์. คสช. เปิดเวทีทบทวนความสุข คนแก่ร่วมอื้อ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.dailynews.co.th/Content/politics/254266> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- เดลินิวส์. ปลุกคนไทยเรียนรู้แก่นพระพุทธศาสนา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.dailynews.co.th/Content/education> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- ทีนิวส์สังคม. ทหารแจกใบปลิวชี้แจงเหตุผล ๑๐ ข้อ ในการทำรัฐประหาร. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://social.tnews.co.th/content/92842/> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- ไทยรัฐออนไลน์. หัวหน้า คสช. ย้ำฝ่ายสังคมจิตวิทยาเร่งเดินหน้าแก้สังคมออกแอ, [ออนไลน์].
แหล่งที่มา : <http://www.thairath.co.th/content/429941> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- ผู้จัดการออนไลน์. หลวงปู่พุทธอิสระ FB : แนะนำ คสช. ตรวจสอบบัญชี-งบประมาณ-การเงินวัด
พระธรรมกาย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.manager.co.th/Home/ViewNews.aspx> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. มนุษย์กับความขัดแย้ง : โลกทัศน์และชีวิตทัศน์ในพระพุทธศาสนา.
[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=821&articlegroup_id=187 [๗ ส.ค. ๒๕๕๗].
- นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร. ให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน เมื่อ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๕. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา : Read more: <http://articles.spokedark.tv/2014/05/23/coup-in-yhailand/#ixzz3G8G6WTN4> [๙ ก.ย. ๒๕๕๗].

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. **คณะรักษาความสงบแห่งชาติ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- _____. **นายชวน หลีกภัย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- _____. **นายบรรหาร ศิลปะอาชา**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- _____. **นายอานันท์ ปันยารชุน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- _____. **เปิดรายชื่อกรรมการ-สมาชิกาปฎิรูปประเทศ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- _____. **พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- _____. **พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- _____. **พลเอกสุจินดา คราประยูร**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- _____. **พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- _____. **ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- _____. **วิกฤตการณ์การเมืองไทย พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๗**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki> [๙ กันยายน ๒๕๕๗].
- หน้ารวมข่าวการเมือง. “รายงาน คอป. 'เผือกร้อน' ยิ่งลักษณ์ เมื่อ ชายชุดดำ ตามมาหลอกหลอน”.
วันอาทิตย์ที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๕ เวลา ๐๐.๐๐ น.. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://m.dailynews.co.th/News.do> [๙ ก.ย. ๒๕๕๗].
- ศูนย์ข้อมูลการเมืองไทย. **คำสั่ง ๖๖/๒๓**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://politicalbase.in.th/index.php/คำสั่ง๖๖/๒๕๒๓> [๒๐ ธ.ค. ๒๕๕๔]. ศูนย์
ประชาสัมพันธ์การสร้างความปลอดภัยสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูป, **โครงการ
ประชาสัมพันธ์ สร้างความปลอดภัยสมานฉันท์ เพื่อการปฏิรูป**. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา : http://region๒.prd.go.th/main.php?filename=detail_pongdong
[๙ กันยายน ๒๕๕๗].

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๔๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์
เรียน น.อ.ดร.นภัทร์ แก้วนาค วิทยาลัยการทัพอากาศ
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างดัชนีพนธ์ จำนวน ๑ เล่ม
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระเทพสิงหพรอาจารย์ ฉายา โสภโณ รักษะจำตวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์
จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็น
ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ดร.นภัทร์ แก้วนาค

น.อ.ดร.นภัทร์ แก้วนาค

(นอ.ดร.นภัทร์ แก้วนาค)

15 ก.ค. 2561

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหพรอาจารย์

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๑-๘๘๓-๘๗๕๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๙๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์
เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างดัชนีพนธ์ จำนวน ๑ เล่ม
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระเทพสิงหราชจารย์ ฉายา โสภโณ รัชสประจำตวันนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์
จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็น
ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหราชจารย์

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๑-๘๘๗-๘๗๕๒

(พ.ศ.ดร. กชิต จงจักษ์)

15 ก.ค. 2561

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๙๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์
เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างดัชนีพนธ์ จำนวน ๑ เล่ม
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระเทพสิงหราชจารย์ ฉายา โสภโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์
จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็น
ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหราชจารย์

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๑-๘๘๓-๘๗๕๒

ดร. เสืออ้อมใจจ๊ะ

เลขที่หนังสือรับ/แจ้ง/๒๖๖๖/๕๐๖

(พ.ศ.ดร. นงกน จิตกกุล)

๑๕ ก.ค. ๒๕๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๕๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๑๘

วันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหากษัตริยา กิตติโสภณ, ดร.

ด้วย พระเทพสิงหราชจารย์ ฉายา โสภณ รัชสประจำตวันนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหราชจารย์

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๑-๘๘๓-๘๗๕๒

ฉันได้อนุญาตแล้วครับ

(พระมหากษัตริยา กิตติโสภณ,ดร.)
๓๐/๖/๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๑๘

วันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.ประเสริฐ อิลาว

ด้วย พระเทพสิงหราชจารย์ ฉายา โสภโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุมัติขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหราชจารย์

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๑-๘๘๓-๘๗๕๒

ดร.ประเสริฐ อิลาว

๒ ก.ค. ๖๑

ภาคผนวก ข
เครื่องมือในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่”

คำชี้แจง :

แบบสอบถามการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ในองค์ประกอบ ๔ ด้านคือ ๑).คน (Man) ๒).เงิน (Money) ๓).วัสดุหรือวัตถุดิบ (Material) ๔).วิธีปฏิบัติงาน (Method) และกระบวนการของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการทางการบริหารโดยใช้วงจรเดมมิง (Deming Cycle) หรือวงล้อ PDCA” จึงมีการกิจหลัก ๔ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ ๑ การวางแผน (Plan : P) ขั้นที่ ๒ การปฏิบัติตามแผน (Do : D) ขั้นที่ ๓ การตรวจสอบผลการปฏิบัติ (Check : C) และขั้นที่ ๔ การแก้ไขปัญหา (Act : A) เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการนำเสนอการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้ :

- ตอนที่ ๑** ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ ๒** แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๔๐ ข้อ
- ตอนที่ ๓** แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่
- ข้อมูลจากแบบสอบถามของท่าน โดยผู้ศึกษาวิจัยจะถือว่าเป็นความลับที่สุดและจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อการจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ของท่านแต่อย่างใด โดยขอความอนุเคราะห์จากท่านได้กรอกข้อมูลการวิจัยให้ครบทุกข้อ
- ขอขอบพระคุณพระมหาเถระ ผู้นำองค์กร ผู้ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

พระเทพสิงหราชจารย์ (โสภณ โสภโณ/ยอดคำปา)
 นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธคณะสังคมศาสตร์
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ติดต่อประสานงาน

มือถือ ๐๘๙-๒๖๔-๒๔๘๕

อีเมล : dmrchiangmai2@gmail.com

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่”

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่อง ☐ หน้าข้อที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

๑) สถานภาพ

☐ พระสังฆาธิการ

☐ พระภิกษุ สามเณร

☐ ประชาชน

๒) อายุ

☐ ๒๑- ๓๐ ปี

☐ ๓๑- ๔๐ ปี

☐ ๓๑- ๔๐ ปี

☐ ๕๑ ปีขึ้นไป

๓) วุฒิการศึกษา สายสามัญ

☐ ประถมศึกษา

☐ มัธยมศึกษา

☐ ปริญญาตรี

☐ ปริญญาโท ขึ้นไป

๔) วุฒิการศึกษาทางธรรม แผนกบาลี

☐ เปรียญตรี (ป.๑-๒ - ป.ธ.๓)

☐ เปรียญโท (ป.ธ.๔ - ป.ธ.๖)

☐ เปรียญเอก (ป.ธ.๗ - ป.ธ.๙)

☐ ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม

๕) วุฒิการศึกษาทางธรรม แผนกธรรม

☐ นักธรรมชั้นตรี

☐ นักธรรมชั้นโท

☐ นักธรรมชั้นเอก

☐ ไม่มีวุฒินักธรรม

๖) ประสบการณ์ทำงาน/ปฏิบัติหน้าที่

☐ ต่ำกว่า ๕ ปี

☐ ๖-๑๐ ปี

☐ ๑๑-๑๕ ปี

☐ ๑๖ ปี ขึ้นไป

ตอนที่ ๒ สภาพทั่วไปของกลไก และกระบวนการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของ คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องระดับความคิดเห็นต่อสภาพทั่วไปของกลไกการ ขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน มากที่สุดตามระดับความคิดเห็น โดยแบ่งระดับความคิดเห็นต่อการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้าน รักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์ออกเป็น ๕ ระดับ และใช้เกณฑ์พิจารณาระดับคะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง ระดับการดำเนินการเพื่อการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ **มาก ที่สุด**

๔ หมายถึง ระดับการดำเนินการเพื่อการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ **มาก**

๓ หมายถึง ระดับการดำเนินการเพื่อการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ **ปาน**

กลาง

๒ หมายถึง ระดับการดำเนินการเพื่อการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ **น้อย**

๑ หมายถึง ระดับการดำเนินการเพื่อการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

น้อยที่สุด

ข้อ ที่	กลไก และกระบวนการการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่	ระดับการดำเนินการ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	๑.การบริหารด้านผู้ปฏิบัติงาน					
๑	ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนให้ประชาชนทุกคน ในพื้นที่ของท่านเพื่อรักษาศีล ๕					
๒	ท่านรณรงค์ให้ประชาชนทุกคนในพื้นที่ของท่าน รักษาศีล ๕					
๓	ท่านสร้างกิจกรรมเพื่อสร้างความปรองดอง สมานฉันท์ให้แก่ประชาชนในพื้นที่					
๔	ท่านสร้างลดปัญหาความขัดแย้งให้แก่ประชาชนใน พื้นที่					
๕	ท่านส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนใน การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕					
	๒. การบริหารด้านการเงิน					
๖	ท่านมีการวางแผนงบประมาณในการดำเนิน กิจกรรม					
๗	งบประมาณในการดำเนินการสร้างความรู้ ความ					

ข้อ ที่	กลไก และกระบวนการการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่	ระดับการดำเนินการ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	เข้าใจในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕ มีความเหมาะสม					
๘	งบประมาณในการดำเนินการสร้างกิจกรรมในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕ มีความเหมาะสม					
๙	งบประมาณในการดำเนินการประชุมระหว่างผู้ปฏิบัติงานการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕ มีความเหมาะสม					
๑๐	งบประมาณในการดำเนินการประชาสัมพันธ์การขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล ๕ มีความเหมาะสม					
	๓. ด้านการบริหารวัสดุในการดำเนินงาน					
๑๑	ท่านมีการจัดเตรียมเอกสารประชาสัมพันธ์โครงการ					
๑๒	ท่านมีบุคลากรในการดำเนินโครงการอย่างเพียงพอ					
๑๓	ท่านมีเครื่องมือในการดำเนินโครงการอย่างเพียงพอ					
๑๔	ท่านมีงบประมาณในการดำเนินโครงการอย่างเพียงพอ					
๑๕	ท่านมีหน่วยงานที่เป็นเครือข่ายในการดำเนินโครงการอย่างเพียงพอ					
	๔. ด้านกระบวนการจัดการบริหารควบคุม					
๑๖	ท่านมีการจัดโครงสร้างในการบริหารโครงการอย่างเหมาะสม					
๑๗	ท่านมีการเข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
๑๘	ท่านให้ความร่วมมือในการประสานงานกับทุก ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
๑๙	ท่านสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นในการขับเคลื่อนโครงการอย่างเต็มความสามารถ					
๒๐	ท่านให้ความสำคัญต่อการกำกับและติดตามผลของโครงการ					

ข้อ ที่	กลไก และกระบวนการการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่	ระดับการดำเนินการ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	๕. ด้านการวางแผน					
๒๑	ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินโครงการ					
๒๒	ท่านกำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินโครงการ					
๒๓	ท่านมีแผนปฏิบัติการในการดำเนินงานโครงการ ด้วยความชัดเจน					
๒๔	ท่านมีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนิน โครงการอย่างชัดเจน					
๒๕	ท่านอำนวยความสะดวกโครงการให้เห็นเป็นรูปธรรม ชัดเจน					
	๖. ด้านการดำเนินการ					
๒๖	ท่านมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างต่อเนื่อง					
๒๗	ท่านส่งเสริมสนับสนุนงานโครงการกับ คณะกรรมการต่าง ๆ					
๒๘	ท่านต่างตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ เพื่อดำเนินการ โครงการ					
๒๙	ท่านมีการจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการ ดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง					
๓๐	ท่านส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมและเข้าร่วม โครงการอย่างต่อเนื่อง					
	๗. ด้านการตรวจสอบ					
๓๑	ท่านแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อการประเมินผลการ ดำเนินโครงการ					
๓๒	ท่านเสนอข้อบกพร่องเพื่อการปรับปรุงการดำเนิน โครงการ					
๓๓	ท่านมีส่วนร่วมในการรายงานผลการดำเนินการ โครงการ					
๓๔	ท่านสามารถวิเคราะห์ข้อจำกัดในการดำเนิน โครงการ					
๓๕	ท่านมีการร่วมแก้ปัญหาตามสถานการณ์					

ข้อ ที่	กลไก และกระบวนการการขับเคลื่อน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่	ระดับการดำเนินการ				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	๘. ด้านการประเมินผลย้อนกลับ					
๓๖	ท่านนำข้อจำกัดของโครงการมาเพื่อสร้างการวางแผนดำเนินการต่อไป					
๓๗	ท่านมีการวางแผนเพื่อการสร้างกลไกในการดำเนินโครงการ					
๓๘	ท่านมีการรวบรวมผลการดำเนินการโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ มาเพื่อพิจารณาสภาพทั่วไปของการจัดโครงการ					
๓๙	ท่านมีการมอบรางวัลแก่แหล่งที่ดำเนินโครงการประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี					
๔๐	ท่านมีการบันทึกผลการดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ					

ตอนที่ ๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๑) ด้านสภาพทั่วไปของการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๑.๑ ด้านคน.....

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะและแนวทางการดำเนินโครงการ

.....
.....
.....

๑.๒ ด้านงบประมาณ.....

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะและแนวทางการดำเนินโครงการ

.....
.....
.....

๑.๓ ด้านวัสดุอุปกรณ์.....

ข้อเสนอแนะและแนวทางการดำเนินโครงการ

๑.๔ ด้านวิธีการดำเนินการ.....

ข้อเสนอแนะและแนวทางการดำเนินโครงการ

๑.๕ ด้านการวางแผน.....

ข้อเสนอแนะและแนวทางการดำเนินโครงการ

๑.๖ ด้านปฏิบัติการ.....

ข้อเสนอแนะและแนวทางการดำเนินโครงการ

๑.๗ ด้านการตรวจสอบ.....

ข้อเสนอแนะและแนวทางการดำเนินโครงการ

๑.๘ ด้านประเมินผลโครงการ.....

ข้อเสนอแนะและแนวทางการดำเนินโครงการ

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง“การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่”

คำชี้แจง :

แบบสัมภาษณ์การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและกระบวนการของการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย แนวคิด องค์ประกอบ ตัวชี้วัดในระดับบุคคล องค์กร และชุมชนตามโครงการหมู่บ้านศีล รวมถึงแนวทางกระบวนการการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนของโครงการ ตลอดจนการประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการ ให้เกิดประสิทธิภาพให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้ :

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ ๓ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวคิด องค์ประกอบ ตัวชี้วัดในระดับบุคคล องค์กร และชุมชนตามโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ และแนวทางกระบวนการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ของท่าน โดยผู้ศึกษาวิจัยจะถือว่าเป็นความลับที่สุดและจะไม่มีผลกระทบใดๆต่อท่าน (ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้กรอกข้อมูลการวิจัยให้ครบทุกข้อ)

ขอขอบพระคุณท่านและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

พระเทพสิงหราชจารย์ (โสภณ โสภโณ/ยอดคำปา)
 นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อ-ฉายา/นามสกุล.....
ตำแหน่งทางคณะสงฆ์.....
สถานที่ให้การสัมภาษณ์.....
วัน/เดือน/ปี.....

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของกลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

คำถามข้อที่ ๑ ปัจจุบันการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะใดและมีหลักในการดำเนินการเป็นแบบใด รวมทั้งกิจกรรมหรือความสำเร็จที่เป็นไปอยู่ ณ ปัจจุบันนี้

คำถามข้อที่ ๒ ปัจจุบันการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ มีอุปสรรคขัดข้องในลักษณะใด ที่จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างล่าช้าหรือไม่ได้ผล

คำถามข้อที่ ๓ ปัจจุบันการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ มีความพร้อมในการดำเนินงานด้านใดบ้าง

คำถามข้อที่ ๔ ปัจจุบันการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ มีหลักการวิธีการหรือใช้และการนำหลักทฤษฎีของใครมาช่วยในการดำเนินการ

ตอนที่ ๓ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวคิด องค์ประกอบ ตัวชี้วัดในระดับบุคคล องค์กร และชุมชนตามโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

คำถามข้อที่ ๑ ปัจจุบันการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่มีแนวคิดหลักใดเป็นตัวขับเคลื่อนให้โครงการดำเนินการได้เป็นอย่างดี

คำถามข้อที่ ๒ ปัจจุบันการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่มีองค์ประกอบใดเป็นตัวขับเคลื่อนให้โครงการดำเนินการได้เป็นอย่างดี

คำถามข้อที่ ๓ ด้านองค์ประกอบ ตัวชี้วัดในระดับบุคคล องค์กร และชุมชนตามโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่

๓.๑ องค์ประกอบของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยอะไรบ้าง

๓.๒ ตัวชี้วัดในระดับบุคคลตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ประกอบด้วยอะไรบ้าง

๓.๓ ตัวชี้วัดระดับองค์กรตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ประกอบด้วยอะไรบ้าง

๓.๔ ตัวชี้วัดในระดับชุมชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ได้ผลอย่างไรบ้าง

คำถามข้อที่ ๔ ท่านคิดว่าปัจจัย/ตัวชี้วัดที่จะส่งผลต่อแนวทางการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ที่ประสบความสำเร็จและประสบความสำเร็จล้มเหลว

คำถามข้อที่ ๕ แนวทางการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ควรเป็นเช่นไร ทั้งในแง่ของการจัดการ , การบริหารบุคลากร, การบริหารงบประมาณ, วัสดุอุปกรณ์

ขอขอบคุณในความเมตตา

ภาคผนวก ค

หนังสือขอสัมภาษณ์/สนทนากลุ่มเฉพาะ

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๒๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไญ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้นิตยสารเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นิตยสาร พระครูสุนทรวิภาต เจ้าคณะอำเภอมกน้อย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระเทพสิงหพรจารย์ ฉายา โสภโณ รหัสประจำตัวนิตย ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๑
นิตยสารพุทธศาสนศึกษาฉบับพิเศษ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุญาตเผยแพร่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิตยสารดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสนศึกษาฉบับพิเศษ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนิตยสารมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

วิมลวรรณรัตน์
(พ.ว.ดร.สุ.พรวิภาต)
๑๑.๐๘.๖๑
๕ ก.ค. ๖๑

ขอนิตยสารด้วยความเคารพอย่างสูง

สุรพล สุขะพรหม
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหพรจารย์
โทรศัพท์ : ๐๘๑-๘๘๓-๘๗๕๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๒๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังนก
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
รับเอกสารที่ ๑๑ / ๒๕๖๑
วัน/เดือน/ปี: ๑ ก.ย. ๖๑
ผู้รับ: [Signature]

เรื่อง ขออนุมัติการให้ทุนการศึกษาเพื่อการศึกษา
นมัสการ พระครูมรุตการานุรักษ์ เจ้าคณะอำเภอเชียงดาว
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระเทพสิงหพรจารย์ ฉายา โสภโณ รัทสประจำตวันิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพอย่างสูง

[Signature]
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

1/9/61

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหพรจารย์
โทรศัพท์: ๐๘๑-๘๘๓-๘๖๑๕๖

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๒๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติโครงการให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูสุจิตตานุรักษ์ เจ้าคณะอำเภอฝาง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระเทพสิงหราชจารย์ ฉายา โสภโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุมัติโครงการให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอณมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

วิมล นิล ๐๔/๐๗.๖

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุนะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

(พระครูสุจิตตานุรักษ์ วิมล)

จร. ๔๗

๑ ก.ย. ๖๑

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหราชจารย์

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๑-๘๘๓-๘๗๕๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๖๒๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูวิมลญาณประยุต เจ้าคณะอำเภอสนักกำแพง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระเทพสิงหราชจารย์ ฉายา โสภโณ รหสประจำตวันินิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะ
สงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตเผยแพร่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

- รับทราบ/ขอพระอนุญาต
พระครูวิมลญาณประยุต
(พระครูวิมลญาณประยุต)
จ.สนักกำแพง
๑ ก.ย. ๒๕๖๑

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สู่พระหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหราชจารย์
โทรศัพท์ : ๐๘๑-๘๘๓-๘๗๕๒

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Discussion)

คุษฎีนิพนธ์เรื่อง

“การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่”

ในวันพุธที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป

ณ ห้องประชุมพรหมรังสีศรีวิชัย โรงเรียนธรรมราชศึกษา วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่

เสนอโดย

พระเทพสิงหราชจารย์

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ที่	ชื่อ-ฉายา/สกุล	ตำแหน่ง	ลงชื่อ
๑.	พระเทพปริยัติ	เจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่	พระเทพปริยัติ
๒.	พระเทพรัตนนายก	เจ้าคณะจังหวัดลำพูน	พระเทพรัตนนายก
๓.	พระภาวนาธรรมมาภิรัช วิ.	เจ้าคณะตำบลสุเทพ เขต ๒	พระภาวนาธรรมมาภิรัช วิ.
๔.	พระครูอาทรวิสุทธิคุณ	เจ้าคณะอำเภอหางดง	พระครูอาทรวิสุทธิคุณ
๕.	พระครูธีรสุตพจน์, ดร.	เจ้าอาวาสวัดผาตลาด	พระครูธีรสุตพจน์, ดร.
๖.	นางสาวเกษสุตา ต.เจริญ	ผู้อำนวยการสำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัดพะเยา	นางสาวเกษสุตา ต.เจริญ
๗.	นายณรงค์ เหล็กสมบูรณ์	ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริม ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม	นายณรงค์ เหล็กสมบูรณ์
๘.	นายเอกชัย ชมพู	นักวิชาการศาสนา สำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัด เชียงใหม่	นายเอกชัย ชมพู
๙.	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม	ผู้อำนวยการหลักสูตร บัณฑิตศึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม
๑๐.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา
๑๑.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด
๑๒.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
รายชื่อผู้เข้าร่วม			
๑.	ผศ.ดร.องอาจ ศึกษาคำ	ผู้อำนวยการกองวิจัยฯ	ผศ.ดร.องอาจ ศึกษาคำ
๒.		ผอ. อภิชาติเชียงใหม่	
๓.			
๔.			
๕.			
๖.			

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอนางน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๘ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
นมัสการ พระเดชพระคุณพระภาวนาธรรมาภิรัช วิ. เจ้าคณะตำบลสุเทพ เขต ๒
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระเทพสิงหพรอาจารย์ ฉายา โสภโณ รัชสประจำตวันนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าพระเดชพระคุณเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอ
อาราธนาพระเดชพระคุณพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง
“การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” ในวันพุธที่
๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมพรหมรังสีศรีวิชัย โรงเรียนธรรม
ราชศึกษา วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการ
จัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จาก
พระเดชพระคุณด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

อนันต์สิงห์
๒๐ มค ๖๒

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหพรอาจารย์
โทรศัพท์ : ๐๘๑-๘๘๓-๘๗๕๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๒๐

วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระเทพสิงหพรอาจารย์ ฉายา โสภโณ รหสประจักษ์วินิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” ในวันพุธที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมพรหมรังสีศรีวิชัย โรงเรียนธรรมราชศึกษา วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

เงินได้ใช้ร่วม สนทนากลุ่มเฉพาะ

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหพรอาจารย์

โทรศัพท์ : ๐๘๑-๘๘๓-๘๗๕๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๘ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน นายณรงค์ เหล็กสมบูรณ์ ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระเทพสิงหพรจารย์ ฉายา โสภโณ รัทสประจำตวันิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อน
โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” ในวันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา
๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมพรหมรังษีศรีวิชัย โรงเรียนธรรมราชศึกษา วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร
จังหวัดเชียงใหม่ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหพรจารย์

โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๑-๘๘๓-๘๗๕๒

18 ม.ค. 62

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปั้น ชั้น 5 ห้อง 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๘ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระเทพสิงหพรอาจารย์ ฉายา โสภโณ รหสฺสประจักษ์วินิต ๕๙๐๑๑๔๐๐๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อน
โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” ในวันพุธที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา
๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ห้องประชุมพรหมรังสีศรีวิชัย โรงเรียนธรรมราชศึกษา วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร
จังหวัดเชียงใหม่ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

อนันต์ อุปสอด
๒๓ ม.ค. ๖๒

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหพรอาจารย์
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๑-๘๘๓-๘๗๕๖

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบี่ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังษีไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๘ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน นางสาวเกษสุตา ต.เจริญ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพะเยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระเทพสิงหราชจารย์ ฉายา โสภโณ รัชสประจำตวันนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อน
โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” ในวันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา
๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมพรหมรังษีศรีวิชัย โรงเรียนธรรมราชศึกษา วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร
จังหวัดเชียงใหม่ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ผู้ให้สัมภาษณ์
ดร.สุพจน์ ทรัพย์ทวี

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวเกษสุตา ต.เจริญ)
ผอ. พวอ. พว. ๒๒
๒๑๒๖๒

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหราชจารย์
โทรศัพท์: ๐๘๑-๘๘๓-๘๘๕๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๘ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระเทพสิงหพรจารย์ ฉายา โสภโณ รักษประจักษ์คุณ ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อน
โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” ในวันพุธที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา
๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมพรหมรังสีศรีวิชัย โรงเรียนธรรมราชศึกษา วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร
จังหวัดเชียงใหม่ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

วิจิตร ใจกว้าง แทนเอกอภัยในอันศักดิ์สิทธิ์

(Signature)

21 ม.ก. ๖๒

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหพรจารย์

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๑-๘๘๓-๘๐๗๕๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ไขนบิ ชั้น 5 ห้อง 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๘ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
นมัสการ พระเดชพระคุณพระเทพรัตนนายก เจ้าคณะจังหวัดลำพูน
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระเทพสิงหพรจารย์ ฉายา โสภโณ รักษะประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าพระเดชพระคุณเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอ
อาราธนาพระเดชพระคุณพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง
“การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” ในวันพุธที่
๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมพรหมรังสีศรีวิชัย โรงเรียนธรรม
ราชศึกษา วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการ
จัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จาก
พระเดชพระคุณด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

นิสิตโสมภพวิมลกุล

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหพรจารย์
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๑-๘๘๓-๘๙๕๒

(พระเทพวิมลกุล)

เจ้าคณะจังหวัดลำพูน

เจ้าอาวาสวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร., โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/๒๐

วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระเทพสิงหราชจารย์ ฉายา โสภโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” ในวันพุธที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมพรหมรังสีศรีวิชัย โรงเรียนธรรมราชศึกษา วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม

9 ธ.ค. ๖๒

2/8๓

(อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลา)

เลขานุการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหราชจารย์

โทรศัพท์: ๐๘๓-๘๘๓-๘๗๕๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๘ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
นมัสการ พระครูพรวิสุทธิคุณ เจ้าคณะอำเภอหางดง
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระเทพสิงหพรอาจารย์ ฉายา โสภโณ รักษาสงฆาภิบาล ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕
ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนา
พระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนา
กลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” ในวันพุธที่ ๒๓
มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมพรหมรังสีศรีวิชัย โรงเรียนธรรมราช
ศึกษา วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
เชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จาก
พระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสักการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ร.ม.ท.อ.น
อ.ม.ส. ๑๖๐๖๖๖๖๖
๐๑ ม.ค. ๖๒
๒๑ ม.ก. ๖๒

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหพรอาจารย์
โทรศัพท์ : ๐๘๑-๘๘๓-๘๐๕๒

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

สุพล สุยะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๘ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
นมัสการ พระเดชพระคุณพระเทพปริยัติ เจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระเทพสิงหพรจารย์ ฉายา โสภโณ รักษบวรจำตวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะ
สงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าพระเดชพระคุณเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอ
อาราธนาพระเดชพระคุณพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง
“การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” ในวันพุธที่
๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมพรหมรังสีศรีวิชัย โรงเรียนธรรม
ราชศึกษา วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการ
จัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จาก
พระเดชพระคุณด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหพรจารย์
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๑-๘๘๓-๘๗๕๒

๒๓ ม.ค. ๖๒
เจริญพร
ดร.สุรพล สุธะพรหม

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๘๔

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังษี
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๘ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน นายเอกชัย ชมพู นักวิชาการศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระเทพสิงหพรอาจารย์ ฉายา โสภโณ รัชสประจำดับนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาด้านหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่” ในวันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมพรหมรังสีศรีวิชัย โรงเรียนธรรมราชศึกษา วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ทราบดี, ดิฉันมีความยินดีที่จะร่วม

ผู้ประสานงาน: พระเทพสิงหพรอาจารย์

โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๑-๘๘๓-๘๗๕๒

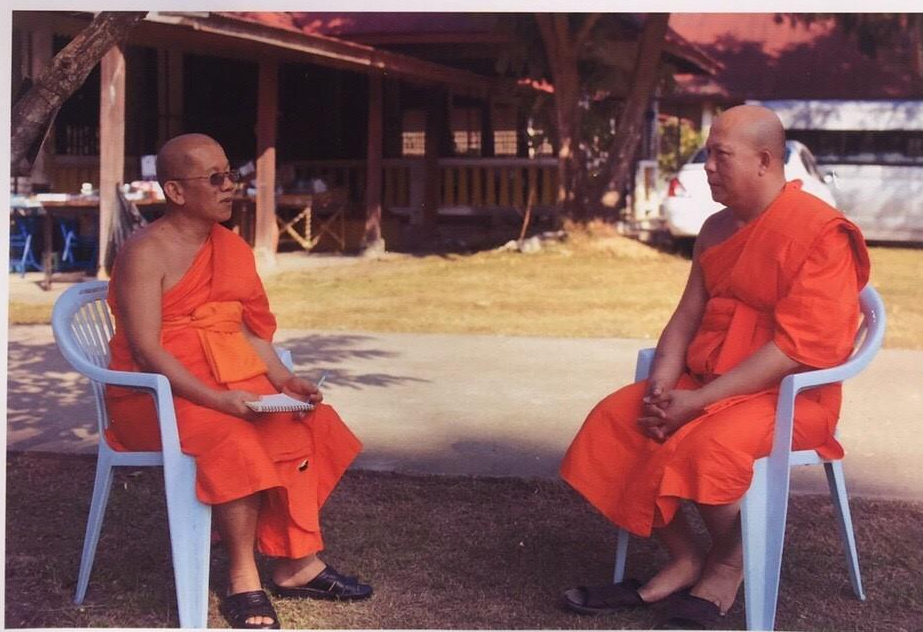
(นางเอกชัย ชมพู)
นักวิชาการศาสนา
พศจ. เชียงใหม่
๒๑ มกราคม ๒๕๖๒

ภาคผนวก ง

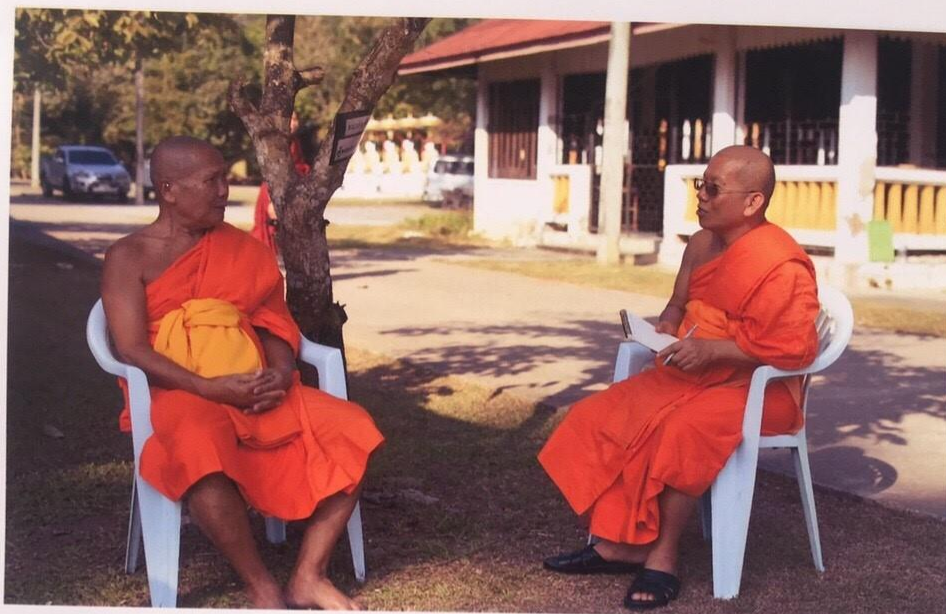
ภาพการสัมภาษณ์/สนทนากลุ่มเฉพาะ

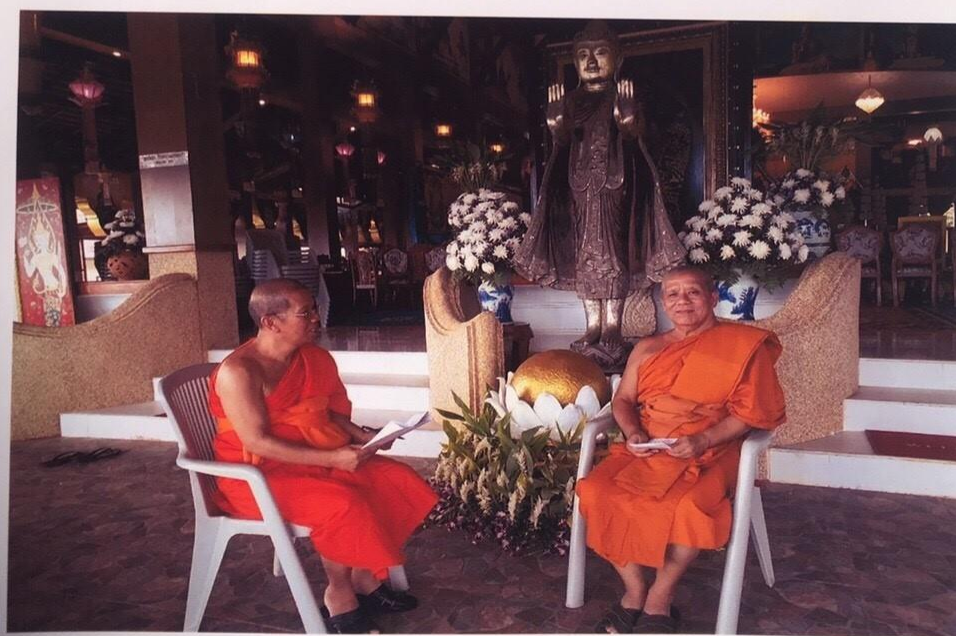
สัมภาษณ์พระราชโพธิวรคุณ เจ้าคณะอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

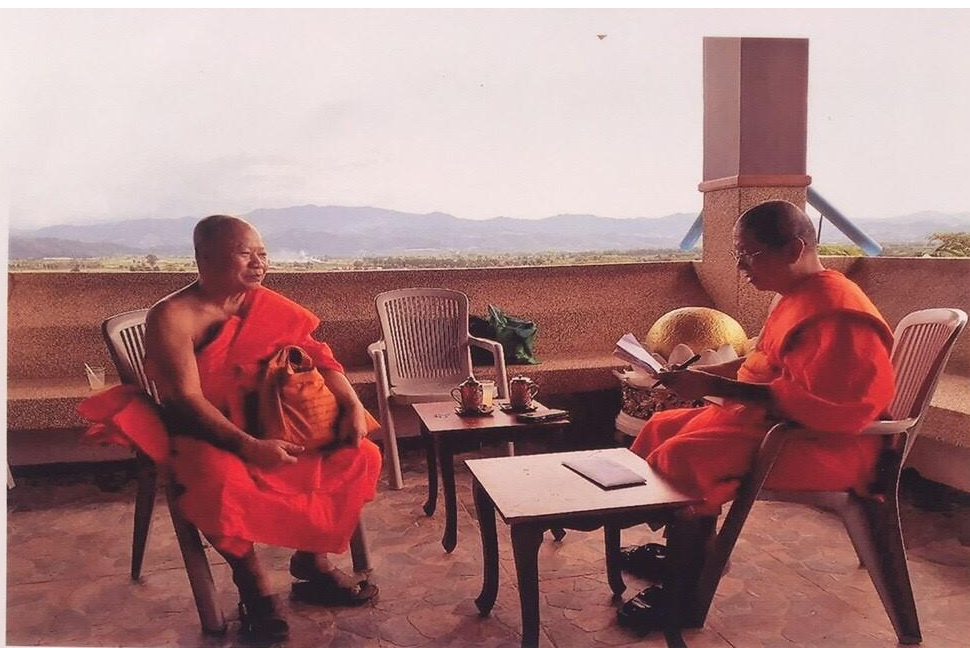
สัมภาษณ์พระวิมลมนี เจ้าคณะอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

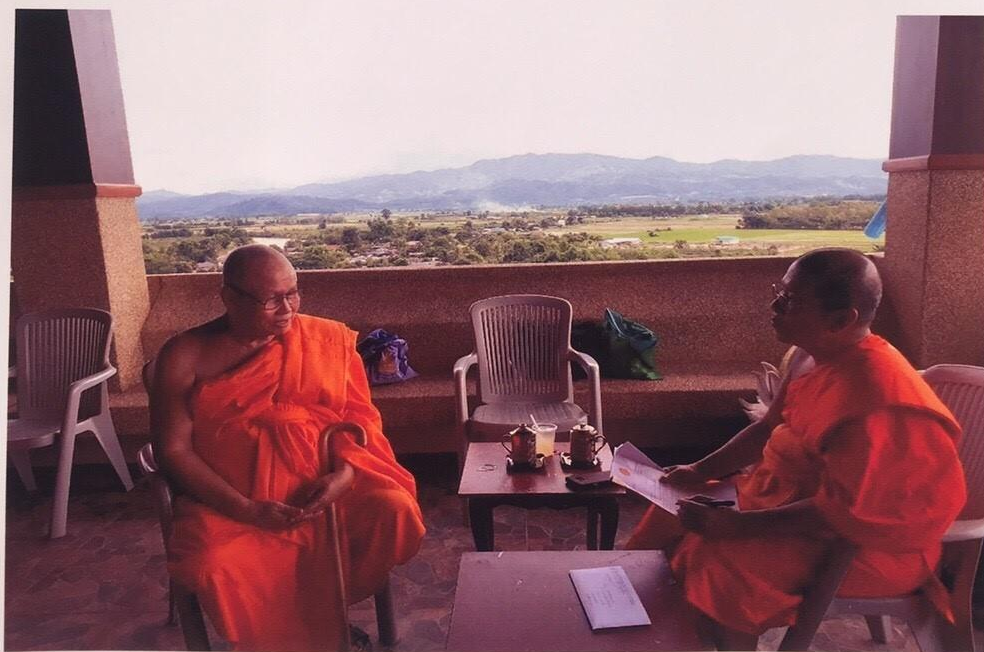
สัมภาษณ์พระครูสุวัฒนวรธรรม เจ้าคณะอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

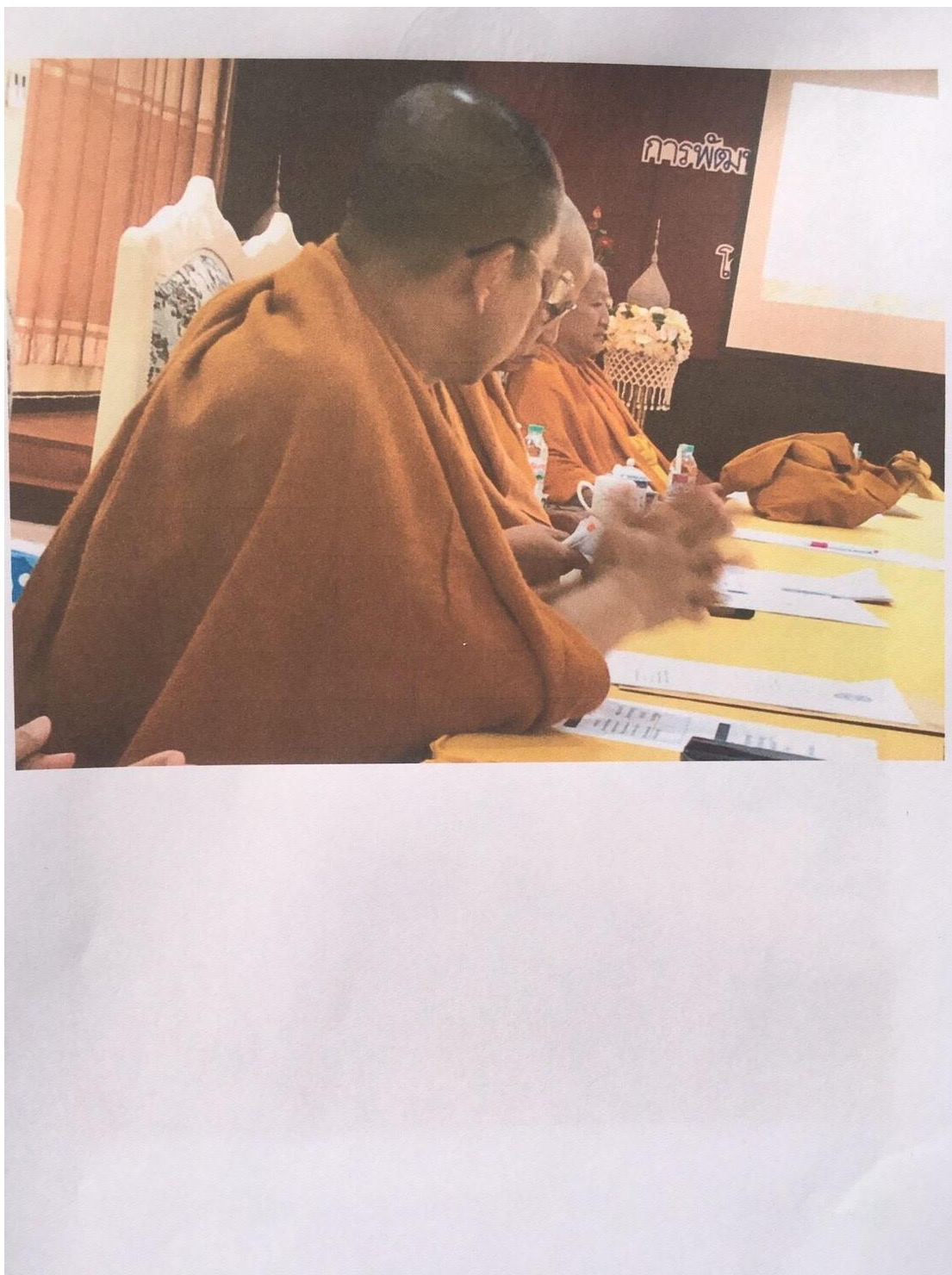
สัมภาษณ์พระครูสถิตธรรมาภีรักษ์ เจ้าคณะอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่

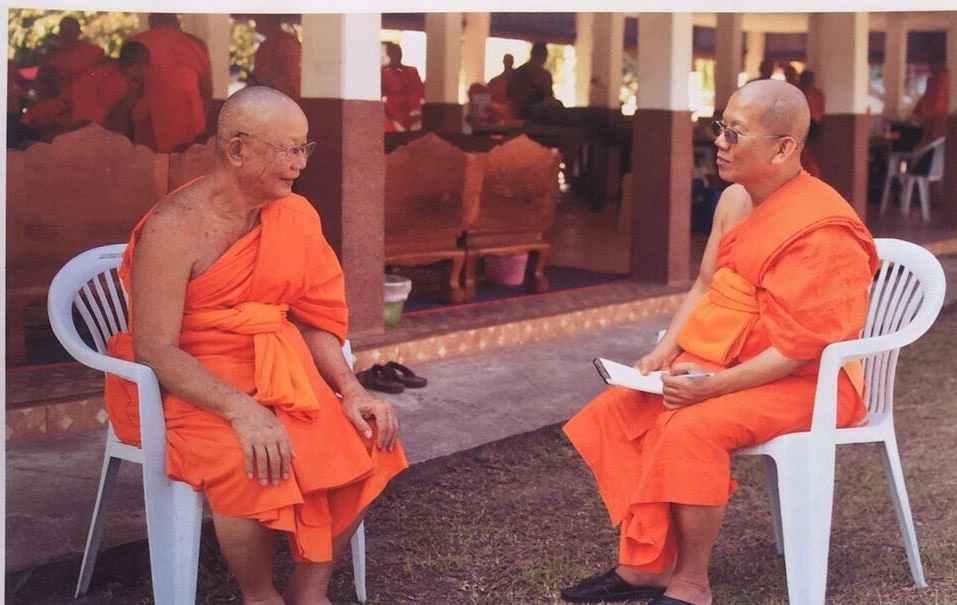

สัมภาษณ์พระครูวิมลธรรมานุศาสน์ เจ้าคณะอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

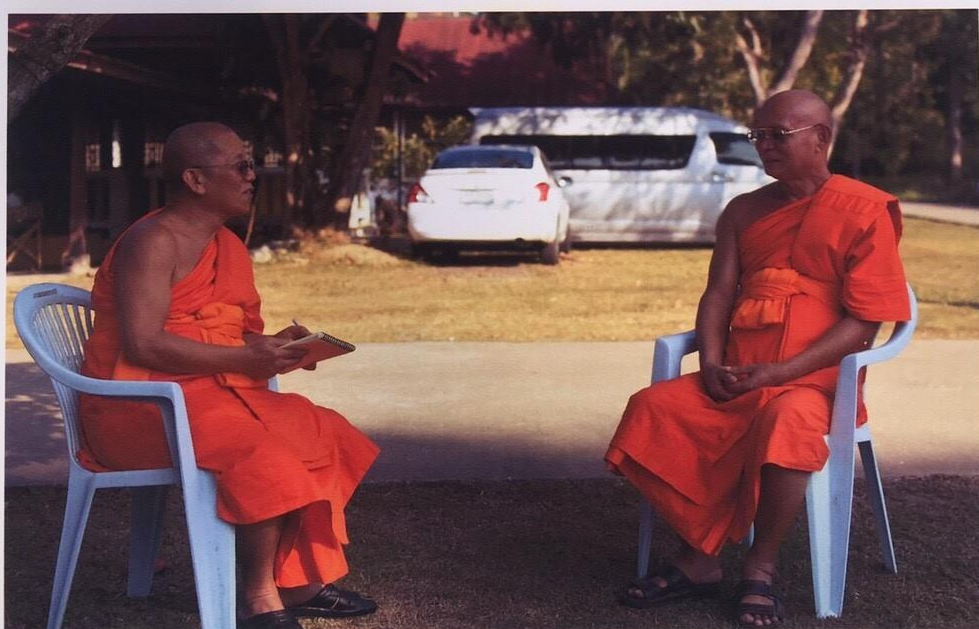

สัมภาษณ์พระครูอาทรวิสุทธิคุณ เจ้าคณะอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สัมภาษณ์พระครูโกศลธรรมวิจย เจ้าคณะอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

สัมภาษณ์พระครูมงคลคีลวงค์ รองเจ้าคณะอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ

พระเทพสิงหราชจารย์

เกิด

วันที่ ๖ เมษายน ๒๔๙๙

วุฒิการศึกษา

น.ธ.เอก, ศน.บ, กศ.ม.

ประสบการณ์การทำงาน

- เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่
- เจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่
- พระปริยัตินิเทศจังหวัดเชียงใหม่
- พระวิทยากรอบรมพระนักเทศน์หนเหนือ
- พระธรรมทูตจังหวัดเชียงใหม่
- รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ผลงานทางวิชาการ

- พระเทพสิงหราชจารย์. “การดูแลผู้สูงอายุตามแนวพุทธในจังหวัดภาคเหนือ” วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒).
- พระเทพสิงหราชจารย์. “การบูรณาการพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑” วารสาร มจร สังคมปริทรรศน์. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (ฉบับพิเศษ) (เมษายน - มิถุนายน ๒๕๖๑).
- Phrathepsinghavarajarn (Sophon Yodkumpa) “The Quality of life with zen” วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ ๖ ฉบับพิเศษ (พฤษภาคม ๒๕๖๑): ๕๑๖ - ๕๒๖.

ตำแหน่งปัจจุบัน

- รองเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่
- เจ้าอาวาสวัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร
- รองหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัดเชียงใหม่
- ผู้รับใบอนุญาต/ผู้จัดการโรงเรียนธรรมราชาศึกษา

ที่อยู่ปัจจุบัน

วัดพระสิงห์ วรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่